

RAPORT O STANIE GMINY
2020

Raport o stanie gminy jest podsumowaniem życia miasta w minionym roku – siłą rzeczy zamkniętym w pewnej strukturze statystycznej, a zatem przedstawia dane policzalne i tym samym porównywalne z latami minionymi.

Raport, który macie Państwo przed sobą opisuje rok niezwykły, pełen obaw i lęków, ale także pełen nadziei. Rok, który każdy z nas z pewnością wymarzyłby sobie zupełnie inaczej. Ten rok jednak, pełen wyzwań dla Wrocławia, nie okazał się rokiem całkowicie straconym – odczytają to Państwo z kolejnych kart opisujących realizację zadań, które postawiliśmy przed sobą mimo widocznych negatywnych zmian, choćby w spadku liczby osób odwiedzających nasze miasto. Znajdziemy w nim także informację o wzroście budżetu Wrocławia, owszem, dużo mniejszym niż zwykliśmy go obserwować w kolejnych latach, ale jednak także on pokazuje, że jako miasto i przedsiębiorcza wspólnota radziliśmy sobie z pandemią. Miniony rok był bowiem także rokiem inwestycji w drogi, komunikację miejską, zieleń, czyste powietrze. Był rokiem, w którym w sposób szczególny myśleliśmy też o gospodarczej tkance miasta, nie oszczędzając wydatków na działania pomocowe. Był wreszcie rokiem, w którym, mimo zamknięcia, silniej otworzyliśmy się na siebie i na potrzeby najbliższych. Wrocław umie wychodzić z kryzysów silniejszy. Wierzę, że tak będzie także tym razem.

Jak wspominałem wcześniej, *Raport o stanie gminy* pokazuje miasto w liczbach, ale za nimi kryje się to, co w istocie najważniejsze – wrocławianki i wrocławianie, nasze lęki i obawy związane z rokiem 2020, ale także nadzieja na wyjście z pandemicznego kryzysu. Dziękuję wszystkim tym, dzięki którym *Raport* mógł powstać. Pisząc to, myślę nie tylko o osobach, które zebrały dane, złożyły dokument edytorsko i graficznie. Myślę, przede wszystkim o ludziach, którzy przez cały rok wypełniali swoje zadania i rozwijali Wrocław. Myślę także o wszystkich Państwu, którzy „dokładaliście się” do Wrocławia poprzez płacenie w mieście podatków, ale także aktywne włączanie się choćby we współtworzenie projektów budżetu obywatelskiego. Dziękuję za dzielenie się opiniami o Wrocławiu, dziękuję za wspólne dobudowywanie kolejnego piętra tego gmachu o ponadtysiącletniej historii. To wspólna praca nas wszystkich, tak jak Wrocław jest naszą wspólną sprawą.

Jacek Sutryk

Prezydent Wrocławia

WPROWADZENIE	7	
FINANSE GMINY	17	
ZARZĄDZANIE SAMORZĄDOWE	31	
GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY	39	
PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO	57	
REWITALIZACJA I OCHRONA ZABYTKÓW	73	
EDUKACJA	81	
KULTURA	97	
POMOC SPOŁECZNA	113	
OCHRONA ZDROWIA	129	
PARTYCYPACJA SPOŁECZNA	145	
SPORT	157	
TURYSTYKA I PROMOCJA	169	
ŚRODOWISKO	177	
MOBILNOŚĆ	193	
INFRASTRUKTURA	209	
MIENIE KOMUNALNE	221	
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	241	
WSPÓŁPRACA	253	
WYKAZ STRATEGII, POLITYK I PROGRAMÓW MIEJSKICH	263	

WPROWADZENIE

Pandemia COVID-19 była w 2020 r. wielkim wstrząsem dla całego świata. Jej skutki dotknęły wszystkich obszarów rzeczywistości – od gospodarki, przez życie społeczne i polityczne, po styl życia i sport. Dotknęły one również mieszkańców Wrocławia. W czasie redagowania niniejszego *Raportu* pandemia wkroczyła w trzecią falę, jak dotąd najgroźniejszą. Jej negatywne oddziaływanie jest oczywiste i nie wymaga głębszych uzasadnień. Jednak w porównaniu do wielu miast Polski i Europy, Wrocław przeszedł ten trudny czas stosunkowo dobrze, aktywnie reagując na zmieniającą się sytuację, czego dowodem są dane przytoczone w niniejszym *Raporcie*.

Miniony rok był dla wrocławskiego samorządu nieustannym balansowaniem między walką z pandemią a konsekwentną realizacją priorytetów miejskiej polityki wskazanych w *Strategii Wrocław 2030* oraz *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia*. Decyzją władz gminy o fundamentalnym znaczeniu było kontynuowanie rozpoczętych przed pandemią inwestycji, pomimo spadku dochodów budżetu Wrocławia – przeznaczono na nie w minionym roku kwotę w wysokości **631 371 673 zł**, czyli więcej niż w 2019 r. Inwestycje nie tylko aktywizują lokalną gospodarkę w czasie kryzysu, ale znaczna ich część przyczyni się również do poprawy jakości powietrza i dostępności terenów zieleni, co w dłuższej perspektywie będzie kluczowe dla zdrowia mieszkańców Wrocławia. W 2020 r. najwięcej środków przeznaczono na inwestycje w obszarze transportu (328 321 203 zł), gospodarki mieszkaniowej (117 196 412 zł), edukacji (66 519 100 zł) oraz gospodarki komunalnej (27 047 129 zł).

Władze samorządowe Wrocławia od początku COVID-owego kryzysu elastycznie i zdecydowanie reagowały na wynikające z niego zagrożenia i wyzwania. Koordynując swoje działania z różnymi instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi i podmiotami gospodarczymi, zdołały doprowadzić do minimalizacji negatywnych konsekwencji pandemii dla mieszkańców Wrocławia. Warto podkreślić, że potrzeba elastycznego reagowania na trudne do przewidzenia scenariusze przyszłości wybrzmiała silnie już w 2016 r., w ramach prac nad *Foresightem Społecznym Wrocław 2030*, wykorzystanym później w *Strategii Wrocław 2030*. W trakcie prac nad tymi dokumentami nikt jednak nie spodziewał się, że tempo i skala zmian, z jakimi przyjdzie się nam zmierzyć, okażą się tak ogromne.

Szczególnie istotnym punktem odniesienia dla wszelkich działań samorządu Wrocławia jest sytuacja demograficzna. Według danych GUS, w połowie 2020 r. we Wrocławiu mieszkało **643,8 tys. osób**. Od kilku lat zwiększa się liczba mieszkańców stolicy Dolnego Śląska, głównie

dzięki dodatniemu bilansowi migracji, jakkolwiek dodatni był również przyrost naturalny (różnica między żywymi urodzeniami i zgonami) według danych z pierwszego półrocza 2020 r. Ze względu na drugą, jesienną falę pandemii statystyka dotycząca przyrostu za cały 2020 r. prawdopodobnie będzie mniej korzystna.

W statystykach publicznych nie są ujęte osoby, które nie zarejestrowały się w stosownych urzędach, Urząd Miejski Wrocławia (UMW), urzędy skarbowe itp., jako mieszkańcy Wrocławia. Tymczasem według wyliczeń MPWiK na podstawie średniego zużycia wody w gospodarstwach domowych (przy założeniu, że średnie zużycie w poprzednich latach wynosiło 36 m³ na osobę rocznie) liczba mieszkańców Wrocławia w 2020 r. wyniosła **ok. 837 tys.** Nawet jeśli pandemia spowodowała zmiany w sposobie użytkowania wody, szacunek MPWiK jest prawdopodobnie bliższy rzeczywistości niż statystyki GUS. Do takiego wniosku skłaniają między innymi wyniki badania liczebności mieszkańców Warszawy ustalone na podstawie logowań do sieci telefonii komórkowej. Wynika z nich, że w stolicy Polski mieszka o około 500 tys. osób więcej, niż wskazują na to dane GUS. Uwzględnienie różnicy między oficjalnymi statystykami dotyczącymi zaludnienia Warszawy i Wrocławia, prowadzi do wniosku, że szacunek MPWiK oparty jest na solidnych podstawach.

Sytuacja demograficzna Wrocławia na tle kraju przedstawia się relatywnie korzystnie, chociaż wieloletnie prognozy dla całej Polski są zdecydowanie niekorzystne, a dla Wrocławia umiarkowanie niekorzystne. Ze względu na brak danych za drugą połowę 2020 r. powyższa ocena jest w pewnym sensie niepełna, nie uwzględnia bowiem gwałtownego wzrostu śmiertelności w drugiej połowie minionego roku. Na dzień 31 grudnia 2020 r. odnotowano 5504 zgony, co stanowi 12% wzrostu w stosunku do 2019 r. (liczba zgonów w 2019 r. to 4898). Ze względu na brak danych za 2020 r. dotyczących przeciętnego dalszego trwania życia, który jest jednym ze wskaźników monitorowania wdrażania *Strategii Wrocław 2030*, analizie poddano wyłącznie dane do roku 2019. W 2019 r. zauważa się minimalny wzrost przeciętnego dalszego trwania życia w stosunku do 2018 r., zarówno wśród mężczyzn, jak i wśród kobiet. Przeciętne dalsze trwanie życia w 2019 r. wynosiło **75,6 lat (75,4 w 2018 r.)** w przypadku mężczyzn i **82,9 lat (82,5 w 2018 r.)** w odniesieniu do kobiet. Statystyki dotyczące Wrocławia były bardziej korzystne niż dla całej Polski – w 2019 r. było to odpowiednio 73,8 lata w przypadku mężczyzn i 81,8 dla kobiet. Dla porównania w 2019 r. przeciętne dalsze trwanie życia w największych miastach Polski u mężczyzn wynosiło: w Warszawie – 76,7 lat, w Krakowie – 76,5 lat, w Poznaniu – 76,3 lat i w Łodzi – 72,8 lat; natomiast u kobiet: w Warszawie – 82,9 lat, w Krakowie – 83,0 lat, w Poznaniu – 82,5 lat i w Łodzi – 80,6 lat. Od wielu lat systematycznie zmniejsza się udział osób w wieku produkcyjnym w populacji Wrocławia ogółem (z 61,8% w 2015 r. do 58,6% w 2019 r.) i szybko rośnie udział wrocławian w wieku poprodukcyjnym (z 22,7% w 2015 r. do 24,5% w 2019 r.), nieznacznie z kolei zwiększa się udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (z 14,5% w 2015 r. do 16,9% w 2019 r.). Populacja Wrocławia starzeje się w szybkim tempie. Proces ten ma charakter trwały i w przyszłości prawdopodobnie będzie się jeszcze pogłębiał.

W tym niestabilnym czasie dobrym punktem odniesienia w ocenie sytuacji Wrocławia są wielokryterialne rankingi miast weryfikujące skuteczność podejmowanych decyzji strategicznych. Jednym z dziesięciu wskaźników monitorujących wdrażanie *Strategii Wrocław 2030* jest pozycja stolicy Dolnego Śląska w rankingu **Globalization and World Cities (GaWC)**. Ranking klasyfikuje miasta według ich roli w światowej gospodarce, ustalonej na podstawie występowania zaawansowanych usług biznesowych (m.in. finansowych, księgowych, consultingowych, prawniczych, reklamowych). W 2020 r. Wrocław **awansował w nim do pozycji gamma**, plasując się najwyżej spośród niestołecznych miast Europy Środkowej, w tym wyżej niż Poznań, Lipsk i Drezno. Wysoka pozycja stolicy Dolnego Śląska jest dowodem na skuteczność działań samorządu Wrocławia w kreowaniu warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu miasta i w konsekwencji całego Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego.

Przykładem inicjatywy lokalnych władz na rzecz podtrzymania pozytywnych tendencji w życiu gospodarczym Wrocławia było utworzenie w marcu 2020 r. **Centrum Wsparcia Przedsiębiorców**, ukierunkowanego na udzielanie pomocy wrocławskim firmom, które straciły płynność finansową lub musiały zawiesić swoją działalność z powodu pandemii COVID-19. W ramach działalności Centrum przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe mogli skorzystać z Wrocławskiego Pakietu Pomocowego – zestawu narzędzi wsparcia, m.in. licznych ulg i zwolnień w należnościach na rzecz miasta. Udzielone ulgi i zwolnienia przekroczyły w minionym roku **kwotę 20 mln zł**. Ponadto umorzono czynsze dzierżawcom targowisk miejskich. W celu wsparcia lokalnego biznesu uruchomiono platformę informacyjną Przedsiębiorczy Wrocław 2030, a na portalu www.wroclaw.pl prowadzono liczne akcje wspierające lokalną gastronomię i producentów, takie jak **#WroclawNaWynos**, **Prezenty z Wrocławia**, **#WroclawZdalnieLokalnie**.

Zwiększenie wydatków na przeciwdziałanie skutkom pandemii zbiegło się z niespotykaną skalą ubytków we wszystkich źródłach dochodów własnych gminy. Czasowe zamrożenie niektórych sektorów gospodarki spowodowało zahamowanie aktywności gospodarczej wielu podmiotów, czego konsekwencją było istotne zmniejszenie wpływów do budżetu Wrocławia. Ubytek dochodów ogółem w stosunku do planów na 2020 r. wyniósł blisko **156 mln zł**. Znaczny spadek odnotowano z tytułu podatków i opłat, dochodów z majątku, dochodów z tytułu świadczonych przez gminę usług oraz dochodów z tytułu udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (**PIT i CIT – łącznie ponad 44 mln zł ubytku**). Wrocław utracił też dużą część wpływów z tytułu sprzedaży biletów komunikacji miejskiej (**ponad 60 mln zł mniej** w stosunku do planów). Pomimo tego utrzymano tempo realizowanych zadań inwestycyjnych i przeznaczono na nie kwotę w wysokości **631 371 673 zł, zwiększając ją o ok. 44 mln zł** w stosunku do roku 2019. Wpływy do budżetu w 2020 r. wyniosły **5 175 360 708 zł**, natomiast wydatki osiągnęły poziom **5 432 109 133 zł**. Różnica między dochodami i wydatkami przyczyniła się do powstania deficytu budżetu miasta na poziomie **256 748 425 zł**. Był on jednak o **64 251 575 zł niższy** niż zakładano w początkowym okresie pandemii. Jednocześnie udało się wypracować ponad **133 mln zł nadwyżki operacyjnej** po pokryciu najważniejszych wydatków związanych z bieżącym funkcjonowaniem miasta. Osłabiony niskimi wpływami budżet gminy jest więc trzymany w ryzach, aby stan finansów nie ograniczał możliwości odbicia gospodarki Wrocławia po kryzysie epidemicznym. W 2020 r. gmina Wrocław zaciągnęła zobowiązania finansowe na łączną kwotę ponad 522 mln zł, z czego 300 mln zł w Europejskim Banku Inwestycyjnym, w oparciu o preferencyjne warunki finansowania, korzystniejsze niż w przypadku kredytów pozyskiwanych na rynku krajowym. Środki te zostały przeznaczone między innymi na zapewnienie wkładu własnego do projektów współfinansowanych ze środków UE, a także na prefinansowanie wydatków związanych z tymi projektami.

Powszechnie stosowaną miarą wielkości gospodarki i dobrobytu jest PKB, który jest również jednym ze wskaźników monitorowania wdrażania *Strategii Wrocław 2030*. Ponieważ dane dotyczące PKB na poziomie subregionalnym (jednostki statystyczne NUTS 3) publikowane są z dwuletnim opóźnieniem, najnowsze udostępnione przez GUS i Eurostat liczby odnoszą się do roku 2018. Według danych GUS za 2018 r. produkt krajowy brutto (PKB) dla największych miast polskich wzrósł w stosunku do roku 2017. W 2018 r. Wrocław **był trzecim miastem w Polsce z najwyższym całkowitym PKB** (po Warszawie i Krakowie), a także trzecim pod względem wskaźnika PKB na jednego mieszkańca (po Warszawie i Poznaniu). PKB per capita we Wrocławiu w 2018 r. wyniosło **94 373 zł**. W oparciu o wstępne obliczenia PKB Dolnego Śląska według GUS i Eurostatu oraz relacji PKB Wrocławia do PKB całego regionu można oszacować, że w 2019 r. PKB Wrocławia per capita w wartościach bezwzględnych przekroczył 99 tys. zł i osiągnął poziom ok. **173% średniej krajowej i 125–126% średniej dla UE-27 per capita** (bez uwzględniania Wielkiej Brytanii z uwagi na fakt jej wyjścia z Unii Europejskiej).

Stosunkowo dobrze prezentuje się sytuacja na wrocławskim rynku pracy. Na dzień 31 grudnia 2020 r. stopa bezrobocia we Wrocławiu wynosiła **2,4%** i zwiększyła się w porównaniu do poprzedniego roku jedynie o **0,8 punktu procentowego** (stopa bezrobocia w kraju wynosiła 6,2% i wzrosła odpowiednio o 1,1 punktu procentowego). Wrocław jest jednym z czterech miast w Polsce, za Katowicami (1,7%), Warszawą (1,8%), Poznaniem (2,0%), z tak niską stopą bezrobocia. Bardzo ważnym i jednocześnie pozytywnym wskaźnikiem jest wzrost zatrudnienia w sektorze nowoczesnych technologii. Branża ta jest jedną z najważniejszych we Wrocławiu, jeżeli chodzi o tworzenie miejsc pracy. W 2020 r. Wrocław po raz kolejny znalazł się **w pierwszej trójce** rankingu Antala *Aktywność specjalistów i menedżerów na rynku pracy*, za Warszawą i Trójmiastem. 35% specjalistów i menedżerów wskazało Wrocław jako pożądane miejsce do pracy, mając na uwadze możliwości rozwoju kariery, edukację, zaplecze kulturalne, komunikacyjne i środowiskowe. Od wielu lat Wrocław jest jednym z najsilniejszych centrów innowacji i nowoczesnej gospodarki w Polsce oraz miastem, w którym powstaje wiele startupów. W 2020 r. miasto zdecydowanie poprawiło swoją pozycję **w raporcie Startup Ecosystem Rankings 2020**, który jest najbardziej kompleksowym badaniem ekosystemów startupów na świecie, przygotowywanym przez portal StartupBlink. Wrocław, w porównaniu do 2019 r., podskoczył w rankingu o 36 pozycji, zajmując **171. miejsce wśród 1000 ekosystemów startupowych z całego świata**.

Zamrożenie wszystkich dziedzin życia z powodu pandemii uwięziło mieszkańców w domach. Odzwierciedlają to wskaźniki zużycia wody we Wrocławiu w 2020 r. Według danych MPWiK – najbardziej widoczny spadek dotyczył handlu, usług, szkolnictwa, instytucji publicznych, przedsiębiorstw budowlanych i obiektów rekreacyjnych, natomiast w gospodarstwach domowych zużycie wody wzrosło o 2,2% względem planowanego. W oczach wrocławian większego znaczenia nabrały jakość i dostępność przestrzeni mieszkaniowej. W chwili opracowywania niniejszego *Raportu* ostatnie dane dotyczące zasobu mieszkaniowego, które umożliwiają pokazanie kondycji Wrocławia w tym obszarze na tle innych polskich miast, były dostępne dla roku 2019. Wówczas Wrocław był na

4. miejscu spośród największych miast w Polsce pod względem wielkości zasobu mieszkaniowego (**340 tys. mieszkań**), po Warszawie, Krakowie i Łodzi, a ich przyrost (o 9,4%) w okresie 2016–2019 uplasował stolicę Dolnego Śląska na drugiej pozycji, zaraz po Gdańsku. Należy podkreślić, że w 2020 r. we Wrocławiu oddano do użytku **11 013 lokali mieszkalnych, co jest zaledwie 2-procentowym spadkiem w stosunku do roku 2019, tym samym drugą najwyższą wartością w całych powojennych dziejach Wrocławia**. W 2019 r. liczba mieszkań przypadająca na tysiąc mieszkańców wynosiła 529,5, co plasuje Wrocław na trzeciej pozycji po Warszawie i Łodzi, zdecydowanie powyżej średniej unijnej. Chociaż średnia powierzchnia mieszkania pomiędzy rokiem 2016 a 2019 nieznacznie zmalała, to nadal pozostaje najwyższa pośród największych miast Polski, co jest szczególnie ważne w sytuacji zwiększenia spędzanego w nich czasu. Maleje też przeciętna liczba osób na jedno mieszkanie (w 2019 r. było to 1,89 osoby). Problemem pozostaje wysoka przeciętna cena mieszkania, której wzrostu nie zahamowała pandemia. Cena 1 m² mieszkania we Wrocławiu zdecydowanie przekroczyła już 7 tys. zł (od 7400 zł na Psim Polu aż po 10 tys. zł na Starym Mieście). Według portalu bankier.pl (na podstawie danych z otodom.pl) średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego w Warszawie na koniec III kwartału 2020 r. wynosiła 11 225 zł, w Krakowie – 9994 zł, we Wrocławiu – **8461 zł**, a w Poznaniu – 7830 zł. Na wzrost cen wpływają w znacznym stopniu brak krajowej polityki mieszkaniowej oraz fakt, że nieruchomości stanowią obecnie jedną z najlepszych lokat kapitału. Należy jednak podkreślić, że tak wysoki poziom cen jest notowany jedynie w największych polskich miastach, z wyjątkiem Łodzi, i w szczególnie popularnych kurortach. W mniejszych ośrodkach koszty zakupu mieszkania są zdecydowanie niższe.

Odnotowany na wrocławskim rynku mieszkaniowym minimalny spadek oddanych do użytku lokali mieszkalnych oraz wydanych decyzji administracyjnych związanych z inwestycjami mieszkaniowymi jest jednak dowodem na niesłabnące zainteresowanie zakupem mieszkań we Wrocławiu. Według analityków z CBRE w pewnym stopniu pandemia jedynie przyspieszyła zauważalne już wcześniej zmiany na rynku nieruchomości komercyjnych, których przyczyną są takie zjawiska, jak praca hybrydowa czy wzrost znaczenia e-handlu. Wciąż jednak wiele podmiotów zainteresowanych jest inwestowaniem w rynek nieruchomości w Polsce, w szczególności w sektor magazynowy, mieszkania na wynajem oraz biura. Wzrost popularności pracy zdalnej nie zaowocował jeszcze we Wrocławiu spadkiem oddanej do użytkowania powierzchni biurowej. W 2020 r. spośród regionalnych miast polskich, **Wrocław miał wciąż najwyższy (po Krakowie) wskaźnik istniejącej powierzchni biurowej (1,2 mln m²)**, a także jeden z najwyższych (po Katowicach) wskaźnik powierzchni biurowej w budowie (blisko 120 tys. m²). W celu podtrzymania atrakcyjności inwestycyjnej miasta w 2020 r. w opracowaniu było 120 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z czego 28 uchwalono i przystąpiono do 22 nowych planów. Pokrycie planistyczne miasta utrzymuje się na stałym poziomie bliskim 60% powierzchni miasta, **co w 2019 r. plasowało Wrocław na 3. miejscu wśród największych miast w Polsce** (po Gdańsku i Krakowie, w tych ośrodkach ta proporcja wynosi ok. 65%).

Jedną z bardziej doświadczonych skutkami pandemii sfer życia były edukacja i nauka. Zdalne zajęcia zmieniły nie tylko sposób funkcjonowania instytucji edukacyjnych, ale przeniosły edukację do domów, reorganizując codzienne życie mieszkańców Wrocławia. Największym wyzwaniem było zamknięcie przedszkoli i placówek szkolnictwa specjalnego, gdzie nauczanie i rehabilitacja nie są możliwe w formie zdalnej.

Prowadzenie i utrzymanie placówek oświatowych jest zadaniem własnym gmin i powiatów (w przypadku szkolnictwa ponadpodstawowego). Na jego realizację samorządy otrzymują subwencję oświatową oraz dotację przedszkolną, które, szczególnie w przypadku największych miast, pokrywają tylko część kosztów funkcjonowania placówek oświatowych. W 2020 r. **wydatki bieżące (bez inwestycji) poniesione na oświatę opiewały na kwotę prawie 1,5 mld zł** (co stanowiło 29% budżetu Wrocławia), natomiast **kwota subwencji oświatowej** oraz dotacji przedszkolnej uzyskana przez gminę wyniosła **niecałe 754 mln zł**. Pokryła ona zatem zaledwie nieco ponad połowę wydatków budżetu miasta na edukację szkolną i przedszkolną. Pozostała ich część, obejmująca m.in. koszty reformy polegającej na likwidacji gimnazjów oraz podwyżki dla nauczycieli, samorząd Wrocławia musiał pokryć z dochodów własnych budżetu. Dodatkowym obciążeniem była konieczność przeznaczenia 9 mln zł na zapewnienie bezpieczeństwa epidemiologicznego w placówkach edukacyjnych. Jedynie połowę tej kwoty pokryło zwiększenie oświatowej subwencji ogólnej.

W 2020 r., pomimo trudnej sytuacji związanej z pandemią, we Wrocławiu utworzono **1830 nowych miejsc w przedszkolach miejskich**. Uruchomiono dwa nowe przedszkola miejskie o łącznej liczbie 550 miejsc – Przedszkole nr 147 przy ul. Jackowskiego 55 oraz Przedszkole nr 26 przy al. Śląskiej 1. Ogółem liczba miejsc w przedszkolach publicznych przekroczyła 23 600, co stanowi 85,4% wszystkich miejsc we wrocławskich przedszkolach. **Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkoli w 2020 r. wyniósł 97,4%**. Sukcesywnie wzrasta również

liczba miejsc w ramach poszczególnych form opieki nad dziećmi do lat 3, w 2020 r. było ich 8677. **Wrocław utrzymał pozycję lidera wśród polskich dużych miast** pod względem proporcji dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych. W 2020 r. z takiej formy opieki korzystało 30% dzieci (25% w 2017 r.). To o 5% więcej niż w Krakowie, zajmującym 2. miejsce na liście metropolii stwarzających najlepsze warunki w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3.

Jednymi z głównych wskaźników monitorujących wdrażanie *Strategii Wrocław 2030* są wyniki matur i miejsce wrocławskich uczelni w rankingach. Pomimo stress-testu, jakiemu poddane zostały edukacja i nauka, średnie wyniki matur z języka polskiego i matematyki we Wrocławiu były na wyższym poziomie niż w Polsce i województwie. Do egzaminu maturalnego we Wrocławiu przystąpiło 5208 uczniów, **maturę zdało 80,7%** z nich, co stanowi **trzeci wynik** w kraju, po Warszawie i Krakowie. Z placówek prowadzonych przez miasto Wrocław do egzaminu maturalnego przystąpiło 4170 uczniów, a zdawalność egzaminu wyniosła 90,7%.

W rankingu szkół wyższych *Perspektywy* w 2020 r. dwie wrocławskie uczelnie – Uniwersytet Wrocławski oraz Politechnika Wrocławska – znalazły się w pierwszej dziesiątce uczelni wyższych w kraju, natomiast kolejne trzy w pierwszej pięćdziesiątce. W rankingu **Center for World University Rankings** (CWUR) trzy wrocławskie uczelnie – Uniwersytet Wrocławski, Politechnika Wrocławska i Uniwersytet Medyczny – znalazły się w pierwszej dziesiątce uczelni polskich, a w światowym zestawieniu, Uniwersytet Wrocławski uplasował się w ósmej setce. Center for World University Rankings (CWUR) to czołowa organizacja konsultingowa zajmująca się doradztwem uczelniom wyższym oraz rządów dążącym do poprawy wyników nauczania oraz badań naukowych. Publikowane przez nią co roku globalne rankingi uniwersytetów są uznawane za miarodajne na całym świecie ze względu na ich obiektywizm, przejrzystość i spójność. **W najnowszym rankingu szanghajskim GRAS, w którym uczelnie porównywane są osobno w 54 obszarach nauki, Politechnika Wrocławska została wyróżniona w trzech dziedzinach – matematyce, energetyce oraz inżynierii mechanicznej.**

Pomimo pandemii udało się kontynuować główne kierunki polityki kulturalnej realizowanej przez samorząd Wrocławia, w tym utrzymać wysokość dotacji dla wszystkich 27 instytucji kultury prowadzonych lub współprowadzonych przez miasto Wrocław. **W 2020 r. poziom finansowania kultury ze środków samorządu wzrósł do prawie 155 mln**, w tym na inicjatywy organizacji pozarządowych przekazano kwotę ponad 18 mln zł. Chociaż część wydarzeń kulturalnych z oczywistych powodów musiała zostać odwołana, instytucje kultury szybko przeniosły swoją działalność do internetu. Pomimo utrudnień związanych z pandemią odbył się II Kongres Wrocławskiej Kultury zakończony wyborami społecznych reprezentantów do **Wrocławskiej Rady Kultury**. Już na początku pandemii wprowadzony został **Wrocławski Program Interwencji Społecznej**, wspierający instytucje kultury, którego częścią był **program zakupów dzieł sztuki wrocławskich artystów za kwotę blisko 128 tys. zł** oraz pakiet stypendialny. Z powodu pandemii odwołana została natomiast większość imprez sportowych.

Jedną z najciężiej doświadczonych w wyniku lockdownu i ograniczeń w przemieszczaniu się wywołanych pandemią branż była turystyka. Na całym świecie jej stan mierzony był wielkością strat zamiast wzrostów. W 2020 r. z turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu skorzystało 595 131 osób, w tym 146 880 turystów z zagranicy. Jest to spadek w stosunku do roku 2019 o 805 876 liczby turystów ogółem, czyli o 57,5% i o 303 840 liczby turystów zagranicznych, czyli 67,4%. W 2020 r. podejmowane były liczne działania promujące Wrocław zarówno w Polsce, jak i za granicą. Pandemia spowodowała konieczność dostosowania formy promocji turystyki do panującej sytuacji. Kampanie promocyjne kierowano przede wszystkim do mieszkańców Polski, ale także krajów ościennych – Czech i Niemiec. Zdecydowaną większość działań realizowano w internecie.

Nadzieją na najbliższe lata napawa fakt, że w 2020 r. Wrocław uplasował się w czołówce atrakcyjnych turystycznie miast tej części Europy, co pokazują rankingi: **portalu TripAdvisor, brytyjskiego dziennika „The Independent”, Złota Pinezka Google Maps i Dolnośląskie Zachwyty 2020**. Wartym odnotowania jest również fakt niesłabnącego zainteresowania miastem – w 2020 r. zorganizowano 13 wizyt studyjnych dla dziennikarzy i blogerów turystycznych z Polski oraz takich krajów jak: Hiszpania, Włochy, Niemcy, Belgia, Szwecja, Holandia czy Czechy.

Widocznym skutkiem pandemii COVID-19, spowodowanym pracą zdalną i obawą o bezpieczeństwo, były zmiany w sposobie przemieszczania się ludności, w tym wrocławian, którzy mniej chętnie korzystali z komunikacji publicznej. W 2020 r. poprzez system Urbancard sprzedano łącznie o **38,7% mniej biletów niż w 2019 r.** Najważniejszym zadaniem władz miasta w obszarze transportu stało się zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa przewozu pojazdami transportu publicznego oraz wystarczającej liczby kursów w związku z rządowymi restrykcjami dotyczącymi napełnienia pojazdów komunikacji publicznej. Aby sprostać temu wyzwaniu, zwiększono liczbę eksploatowanych

codziennie pojazdów, a w rekordowym dniu – 6 maja ubiegłego roku – na wrocławskie ulice wyruszyły **603 pojazdy komunikacji zbiorowej**. Drastyczny spadek wpływów z biletów nie zatrzymał tempa inwestycji w transport, na które w 2020 r. wydatkowano **329 mln zł**, w tym między innymi na budowę 7-kilometrowej trasy autobusowo-tramwajowej (TAT) na Nowy Dwór czy też trasy tramwajowej na Popowice. W 2020 r. ogłoszono również Program *#TORYwolucja*, w ramach którego dokonano szeregu napraw, wymian i remontów torów tramwajowych na łączną kwotę **78 mln zł**. Celem władz miejskich jest obniżenie wskaźnika udziału podróży samochodowych w mieście do poziomu nieprzekraczającego 35%. Wymaga to podnoszenia standardu, bezpieczeństwa, komfortu i skracania czasu podróżowania środkami komunikacji alternatywnymi do samochodu. Na wydatki związane z lokalnym transportem publicznym w 2020 r. przeznaczono łącznie kwotę **493 mln zł**.

Dziedziną życia, której znaczenie najbardziej wzrosło w 2020 r., jest ochrona zdrowia. Świadczone we wrocławskich szpitalach i placówkach leczniczych usługi medyczne stanowią bazę dla całego województwa i innych regionów Polski. W 2020 r. we Wrocławiu działalność prowadziły **22 szpitale**, które dysponowały ponad **4,7 tys. łóżek**. Miasto Wrocław nie jest właścicielem żadnego ze szpitali, ale w minionym roku bezpośrednio angażowało się w ochronę zdrowia, przeznaczając blisko **10 mln zł na zakup: respiratorów, aparatów do tlenoterapii, testów na obecność wirusa, ambulansów i środków ochrony indywidualnej**. Od początku pandemii COVID-19 jednoimienny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Gromkowskiego przy ul. Koszarowej zajmował się wyłącznie opieką nad chorymi na tę chorobę. Od września najwyżej w hierarchii zabezpieczenia szpitalnego znajdował się Wojskowy Szpital Kliniczny we Wrocławiu, a na drugim poziomie znajdowały się wspomniany szpital przy Koszarowej oraz Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Jana Mikulicza-Radeckiego. Osiem szpitali zostało wyznaczonych jako tzw. szpitale węzłowe. Przy ul. Rakietowej utworzono szpital tymczasowy. Osoby z powikłaniami po chorobie są leczone w pierwszym w Polsce Ośrodku Kompleksowej Opieki nad Pacjentem po COVID-19, działającym od grudnia przy Dolnośląskim Centrum Chorób Płuc we Wrocławiu. Władze Wrocławia, w trosce o zdrowie mieszkańców, realizują również liczne programy promocji zdrowia i profilaktyki chorób, na których finansowanie w 2020 r. przeznaczono blisko **7 mln zł**. Kontynuowany był również program leczenia niepłodności, z którego w 2020 r. skorzystało 178 par (potwierdzone zostały **64 ciąży**, w tym **8 mnogich**).

Pomimo trudności spowodowanych przeciążeniem systemu służby zdrowia pandemią COVID-19, w minionym roku istotne sukcesy osiągnęli wrocławscy uczeni działający w obszarze medycyny. We Wrocławiu powołany został pierwszy w Polsce **Wirtualny Instytut Badawczy z budżetem 450 mln zł**, mający za zadanie integrację i finansowanie badań najwybitniejszych i najzdolniejszych naukowców w obszarze biotechnologii medycznej – onkologii. Oddział kardiologii Dolnośląskiego Szpitala Specjalistycznego im. T. Marciniaka we Wrocławiu dołączył do czołówki ośrodków w kraju wykonujących innowacyjny zabieg implantacji stymulatorów serca. Wrocławscy medycy (**prof. dr hab. n. med. Krzysztof Simon, dr hab. n. med. Piotr Ponikowski oraz prof. dr hab. n. med. Alicja Chybicka**) znaleźli się w gronie laureatów *Listy Stu* – rankingu najbardziej wpływowych osób w polskiej medycynie i systemie ochrony zdrowia – wyróżnienia przyznawanego od 19 lat przez opiniotwórczy portal Puls Medycyny.

Ważnym czynnikiem wpływającym na zdrowie wrocławian jest jakość powietrza. W 2020 r. liczba dni z przekroczeniami dla pyłu zawieszonego PM10 zmniejszyła się do 20 (jeszcze w 2018 r. było to 48). Na podobnym poziomie wskaźnik ten utrzymuje się w Warszawie, natomiast w Krakowie liczba dni z przekroczeniami pyłu wynosiła w 2020 r. 82, a na obszarze Aglomeracji Górnośląskiej – 57. We Wrocławiu do poprawy jakości powietrza przyczyniła się niewątpliwie kampania *Wrocław bez smogu*, w ramach której dofinansowywane są nie tylko program wymiany pieców, ale również liczne działania informacyjno-edukacyjne zwiększające świadomość mieszkańców i zachęcające do zmiany postaw. Kampania ta będzie kontynuowana w przyszłości. Na realizację działań antysmogowych gmina Wrocław przeznaczy 330 mln zł do końca 2024 r. Dla mieszkańców Wrocławia ważna jest także dostępność terenów zielonych. Świadczy o tym chociażby liczba głosów oddawanych każdego roku na projekty dotyczące zieleni w ramach Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego. Odsetek ludności mieszkającej w odległości 300 m od terenów zieleni jest kolejnym z głównych wskaźników *Strategii Wrocław 2030*. W 2020 r. (stan na dzień 31 grudnia 2020 r.) wynosił on **80,2% dla miasta ogółem oraz 93,7% dla obszaru śródmiejskiego**. Na bieżącą konserwację i nasadzenia w 2020 r. wydatkowano ponad 35 mln zł (nasadzono 547 346 szt. roślin, w tym drzewa, krzewy, sadzonki leśne, nasadzenia rabatowe).

W celu ochrony zdrowia i życia mieszkańców wiele form aktywności społecznej przeniesiono do internetu. Znacznie wzrosła popularność portalu miejskiego www.wroclaw.pl oraz mediów społecznościowych. Mieszkańcy Wrocławia w celu załatwienia spraw znacznie chętniej korzystali z kilkudziesięciu dostępnych e-usług Urzędu Miejskiego Wrocławia. W 2020 r. zanotowano prawie dwukrotny wzrost korzystania z nich (do 189 tys. wpływających elektronicznie wniosków).

Pojawiły się także **nowe e-usługi**, jak np. aplikacja zamiana-mieszkan.um.wroc.pl umożliwiająca zainteresowanym osobom zapoznanie się przez internet z ofertami zamiany komunalnych lokali mieszkalnych oraz portal zgikm.wroc.pl/e-uslugi/, dzięki któremu zwiększono dostępność danych przestrzennych państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego we Wrocławiu. W związku z pandemią po raz pierwszy wprowadzono możliwość przeprowadzenia całego procesu rekrutacji 2020/2021 do przedszkoli i szkół podstawowych w formie elektronicznej. W efekcie tylko 3% rodziców złożyło wnioski do placówek w formie papierowej.

W okresie pandemii na znaczeniu zyskała też kwestia rzetelnego informowania mieszkańców o sprawach miasta. Od marca do czerwca Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk codziennie lub co dwa dni informował o bieżących wydarzeniach w tak zwanych raportach, czyli półgodzinnych relacjach na żywo w portalu Facebook. Raporty koronawirusowe w mediach społecznościowych prowadzone na kanale Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk zgromadziły łącznie **12 mln odbiorców**. O wzroście zapotrzebowania na bezpośrednią formę komunikacji internetowej świadczy również zwiększenie obserwatorów fanpage'u miasta Wrocław[Wroclove] o ponad **20 tys.**, wzrost o około **8 tys.** followersów profilu Wrocławia na Instagramie oraz obserwujących na Twitterze. Strona prezydencka www.sutryk.pl zyskała **55,5 tys.** nowych użytkowników.

Większe zainteresowanie mieszkańców sprawami Wrocławia przekłada się również na decyzję władz miasta o wzmacnianiu roli samorządów osiedlowych w zarządzaniu miastem. W 2020 r. Zespół ds. reformy ustroju samorządowych jednostek pomocniczych opracował projekt nowej ordynacji wyborczej do Rad Osiedli, która została uchwalona przez Radę Miejską Wrocławia. W toku są prace nad nowym statutem Rad Osiedli. Reforma ustroju osiedlowego docelowo zmierza do decentralizacji zarządzania gminą i oznacza ewolucję w kierunku pogłębiania subsydiarności, policentryczności i podmiotowości osiedli oraz rozszerzonej partycypacji mieszkańców we władaniu miastem. Skuteczność działania osiedli wzmacni Fundusz Osiedlowy – łączna kwota funduszu na lata 2020–2021 wynosi **40 mln zł**. Rosnące zainteresowanie mieszkańców lokalnymi inicjatywami widać też po wzroście o **8722 liczby głosów** oddanych w ramach VIII edycji Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego.

Obszarem intensywnej działalności władz Wrocławia w 2020 r. była współpraca samorządowa w skali regionalnej i metropolitalnej. Wrocław aktywnie działał w **Związku Miast Polskich** oraz w **Unii Metropolii Polskich**. Prezydent Wrocławia jest przedstawicielem ZMP w **Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego**. We Wrocławiu odbyło się Zgromadzenie Ogólne Związku Miast Polskich, w którym udział wzięło 350 przedstawicieli polskich miast, ekspertów, dziennikarzy i gości. W minionym roku kontynuowano spotkania robocze z przedstawicielami samorządów gminnych i powiatowych między innymi w ramach **Komitetu Transportowego Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego** oraz utworzono zespół roboczy składający się z przedstawicieli gmin i powiatów zainteresowanych uruchomieniem **Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej (WKM)**. Podjęto także prace nad opracowaniem **Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia (ang. SUMP)** dla 38 gmin. Szczególnym wydarzeniem w skali kraju było wypracowane w gronie wszystkich ośmiu prezydentów miast Dolnego Śląska stanowisko na rzecz idei zrównoważonego transportu i rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie. Jego efektem było podpisanie na początku 2021 r. petycji do Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) w sprawie **przyszłego przebiegu autostrady A4 oraz dróg ekspresowych S5 i S8**. Podpisał ją także Marszałek Województwa Dolnośląskiego.

Współpraca samorządowa Wrocławia nie ograniczała się jedynie do regionu i kraju. W 2020 r. wzmocniono relację z **Siecią Europejskich Regionów i Obszarów Metropolitalnych METREX** zrzeszającą ok. 50 miast, regionów i obszarów metropolitalnych z całej Europy. Efektem aktywności miasta w ramach tej organizacji była podjęta na początku 2021 r. decyzja Zgromadzenia Ogólnego METREX o wyborze Wiceprezydenta Wrocławia Jakuba Mazura na prezydenta METREX. A w 2020 r. Wrocław, jako pierwsze miasto w Polsce, dołączył do **Globalnego Parlamentu Burmistrzów (Global Parliament of Mayors)**, międzynarodowego stowarzyszenia, którego członkami jest ponad 40 burmistrzów miast z całego świata, między innymi Amsterdamu, Atlanty, Berna, Kapsztadu, Mannheim czy Palermo.

Raport o stanie gminy za 2020 r. jest możliwie kompletnym obrazem kondycji stolicy Dolnego Śląska po blisko roku zmagania z pandemią i jej skutkami. Warto podkreślić, że nie jest on jedynie sprawozdaniem z działalności władz gminy i Urzędu Miejskiego Wrocławia z podległymi mu jednostkami, ale również próbą całościowego ujęcia stanu Wrocławia zasadniczo w oparciu o dane z końca 2020 r. Jednak ze względu na zwłokę w publikacji niektórych statystyk przez stosowne urzędy państwowe w *Raporcie* będą także wykorzystane starsze dane.

Inaczej niż w latach ubiegłych położone we wstępie do *Raportu o stanie gminy* akcenty wynikają ze specyfiki roku 2020 – okresu zdominowanego wydarzeniami związanymi z pandemią i przeciwdziałaniem jej skutkom. Raport pomija też ważne dla funkcjonowania miasta, ale rutynowe działania administracyjne. Stan Wrocławia na koniec 2020 r. należy ocenić dobrze, chociaż w niektórych obszarach życia oznacza to mniej negatywne tendencje w porównaniu do innych samorządów, również zmagających się ze skutkami pandemii. Ostateczne koszty trwającej nadal pandemii są trudne do przewidzenia, także na poziomie samorządu. Stabilna sytuacja społeczno-gospodarcza Wrocławia i utrzymanie zdolności do kontynuacji najważniejszych celów miejskiej polityki dają nadzieję na szybkie odbicie po wyjściu z kryzysu epidemicznego.

FINANSE GMINY

W 2020 r. polityka finansowa Wrocławia realizowana była na podstawie następujących dokumentów:

- Uchwała budżetowa na rok 2020,
- **Wieloletnia prognoza finansowa Miasta** (uchwała nr XVII/466/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 grudnia 2019 r.).

Do najważniejszych elementów polityki finansowej miasta w 2020 r. należało między innymi:

- zapewnienie finansowania przedsięwzięć uwzględnionych w *Wieloletniej prognozie finansowej Miasta Wrocławia*,
- przeznaczenie dodatkowych środków na skuteczną walkę oraz zapobieganie rozprzestrzenieniu się COVID-19,
- udzielanie pomocy przedsiębiorcom, których sytuacja finansowa w czasie pandemii uległa pogorszeniu,
- realizacja projektów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej w ramach alokacji 2014–2020,
- zapewnienie finansowania priorytetowych zadań, programów i projektów bieżących,
- zapewnienie udziału mieszkańców w procesie decyzyjnym dotyczącym wydatkowania środków na realizację miejskich inwestycji poprzez Wrocławski Budżet Obywatelski (WBO) i Program Inicjatyw Rad Osiedli (PIRO).

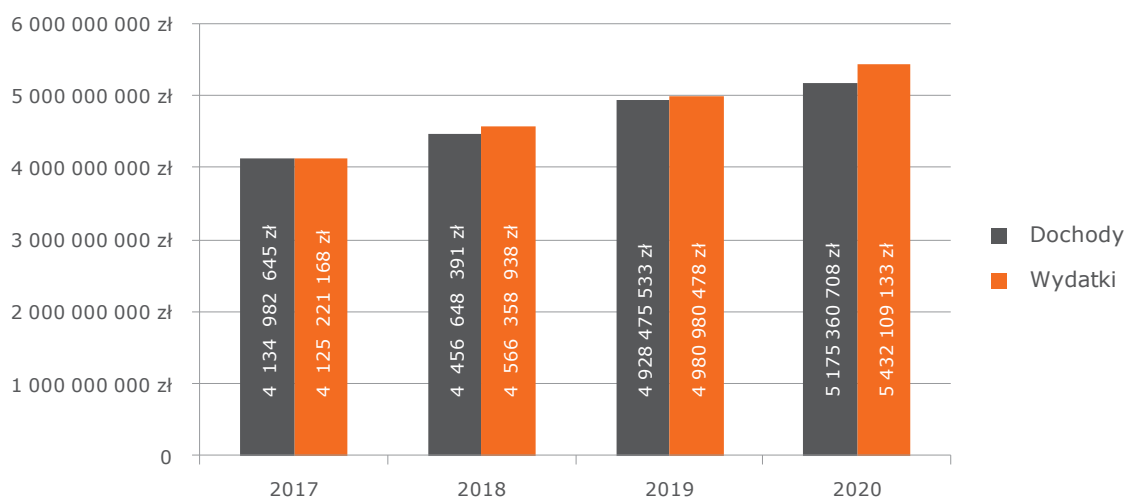
BUDŻET MIASTA

Wpływy do budżetu w 2020 r. wyniosły **5 175 360 708 zł**, natomiast wydatki osiągnęły poziom **5 432 109 133 zł**, co daje deficyt budżetu na poziomie **256 748 425 zł**, to jest o ponad **64 251 575 zł niższy niż pierwotnie planowano**. Kluczowym elementem świadczącym o kondycji finansowej każdej jednostki samorządu terytorialnego jest nadwyżka operacyjna. Jej wysokość informuje, ile środków finansowych pozostaje po pokryciu najważniejszych wydatków związanych z bieżącym funkcjonowaniem jednostki i czy dana jednostka dysponuje środkami, które może przeznaczyć wprost na inwestycje albo na spłatę wcześniejszego zadłużenia. W 2020 r. **poziom wypracowanej nadwyżki wyniósł 133 171 139 zł**, co w kontekście znacznego ubytku dochodów bieżących, będącego skutkiem pandemii COVID-19, **jest dobrym wynikiem**.

DOCHODY I WYDATKI MIASTA

Najważniejszym źródłem dochodów Wrocławia są dochody własne, uzyskane m.in. z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (PIT, CIT), podatków i opłat lokalnych, majątku oraz świadczonych przez miasto usług. W roku 2020 w wyniku panującej pandemii nastąpił spadek dochodów własnych względem roku poprzedniego o 4%. W tym miejscu należy podkreślić, że w latach 2017–2019 dochody własne rosły średnio o 6% rok do roku. Pozostałą część dochodów stanowiły wpływy uzyskane z dotacji celowych z budżetu państwa, subwencji ogólnej, dotacji i środków na finansowanie wydatków związanych z realizacją zadań współfinansowanych ze środków europejskich oraz pozostałych dotacji. W 2020 r. w związku z realizacją zadań współfinansowanych ze środków UE do budżetu miasta wpłynęło 177 407 080 zł, z czego 143 208 778 zł stanowiły wpływy z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych, a 34 198 302 zł z tytułu realizacji projektów społecznych.

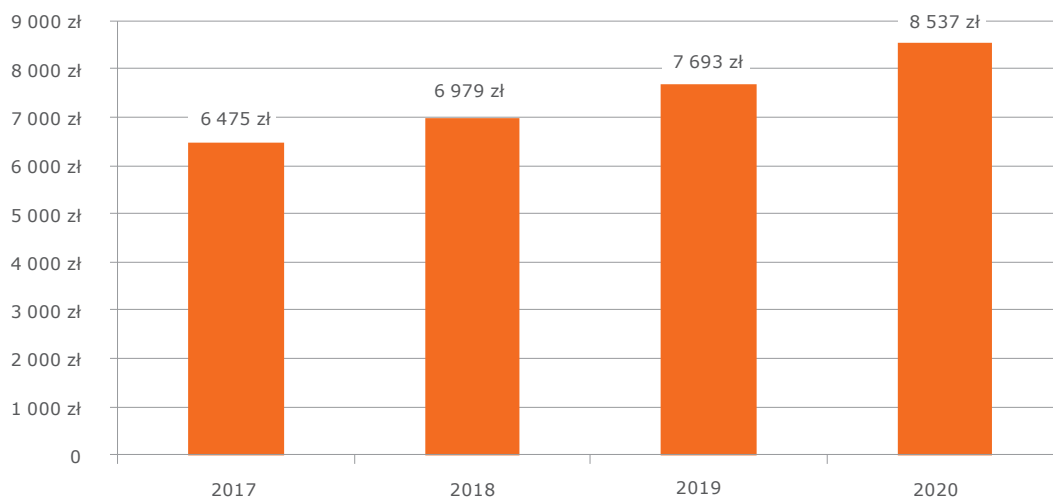
Wykres 1. Dochody i wydatki Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

Dynamika wpływów per capita do budżetu w latach 2017–2020 wynosiła 10%. Wzrost wynikał przede wszystkim ze wzrostu wpływów z tytułu PIT oraz podatku od nieruchomości w latach 2017–2019, a także z ujęcia w roku 2020 w budżecie miasta pełnej kwoty dotacji związanej realizacją programu 500+.

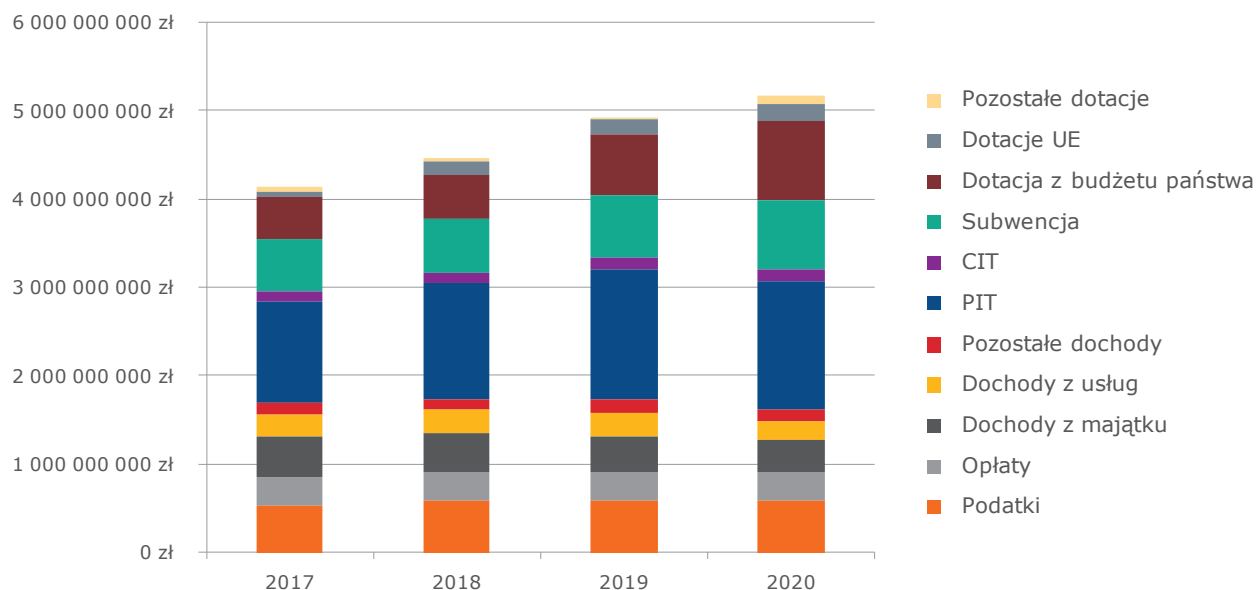
Wykres 2. Dochody Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

W latach 2016–2019 z roku na rok rosły wpływy z podatków PIT i CIT, które świadczą o dobrej kondycji gospodarki, zarówno na szczeblu lokalnym, jak i ogólnokrajowym. Średnie tempo wzrostu dochodów w tym okresie wyniosło 11%. Rok 2020 jest pierwszym od kilku lat okresem kiedy dochody z PIT uległy obniżeniu. Spadek dochodów z tego tytułu nastąpił zarówno na skutek wprowadzonych w 2019 r. zmian skali podatkowej, jak i panującej od marca 2020 r. pandemii COVID-19.

Wykres 3. Struktura dochodów Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)

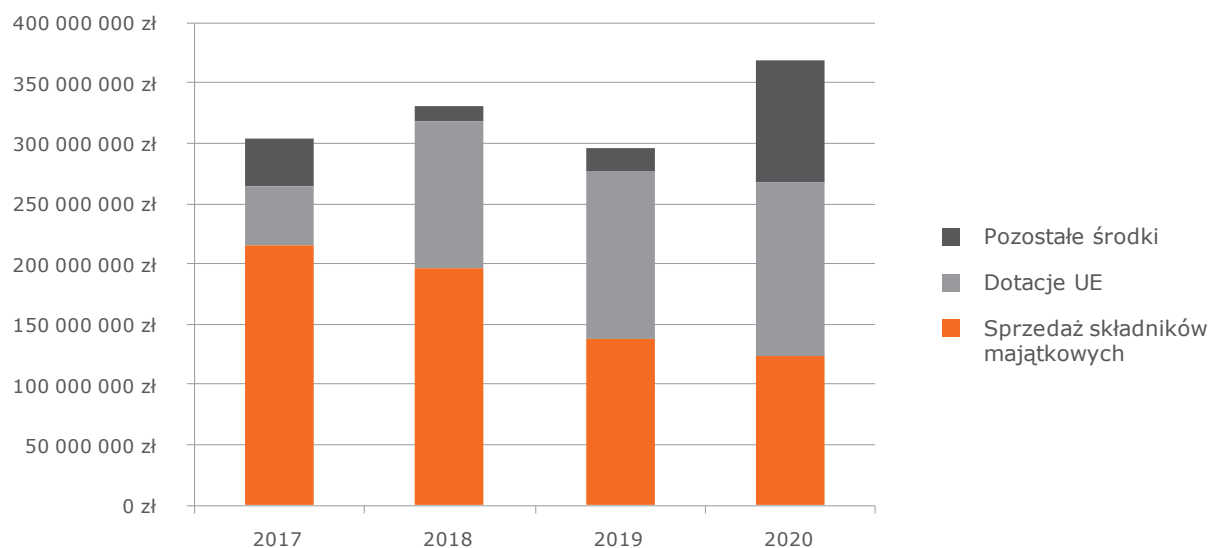

Źródło: UMW

Dochody jednostki samorządu terytorialnego dzielone są na dochody bieżące oraz majątkowe. Do dochodów majątkowych zalicza się między innymi dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, dochody ze sprzedaży majątku czy dochody z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Dochody bieżące to wszystkie pozostałe, niebędące majątkowymi.

Struktura dochodów majątkowych Wrocławia za 2020 r. ukazuje ich wzrost w porównaniu z latami poprzednimi, co związane jest przede wszystkim z wyższymi wpływami z tytułu dotacji i środków pozyskanych na inwestycje, w tym z tytułu dotacji ze środków europejskich. W 2020 r. gmina Wrocław złożyła w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych (programu bezwrotnego wsparcia dla samorządów, których przychody zostały uszczuplone przez pandemię) wnioski na łączną kwotę wsparcia w wysokości 490 mln zł. Z tej kwoty Wrocław otrzymał dochody w wysokości 66 mln zł, które były wynikiem pozytywnego rozstrzygnięcia jedynie I etapu naboru, w ramach którego środki były dzielone proporcjonalnie pomiędzy wszystkie samorządy. Niższe niż w latach ubiegłych są natomiast dochody z tytułu sprzedaży składników majątkowych, na co wpływ miało wprowadzenie na terenie Polski najpierw stanu zagrożenia epidemicznego, a następnie stanu pandemii COVID-19. Na skutek wiosennego lockdownu odwołano wszystkie przetargi ogłoszone od 19 marca 2020 r. do 31 maja 2020 r., w wyniku czego nie odbyło się aż 35 przetargów ustnych i ofertowych na sprzedaż zarówno lokali, jak i gruntów należących do miasta.

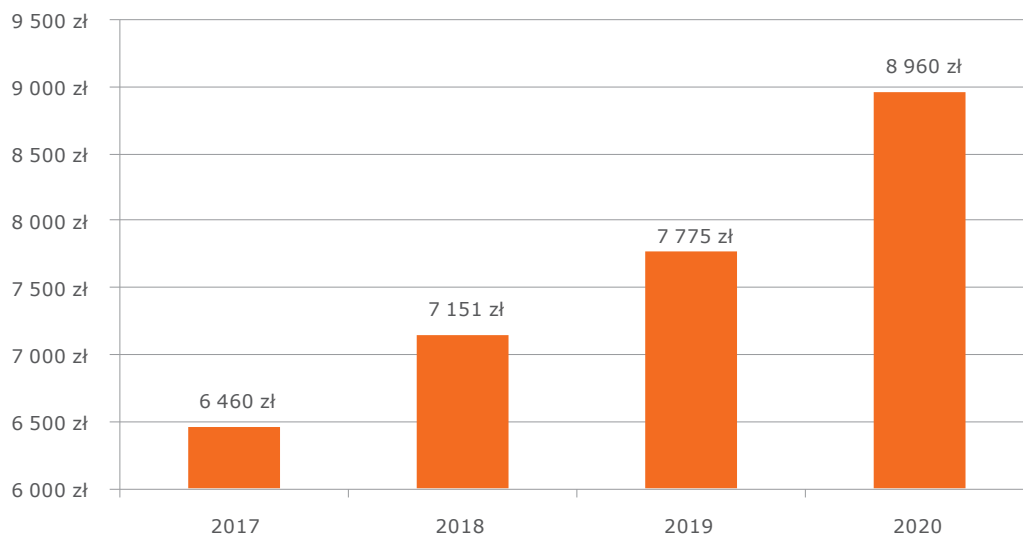
Wykres 4. Struktura dochodów majątkowych Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

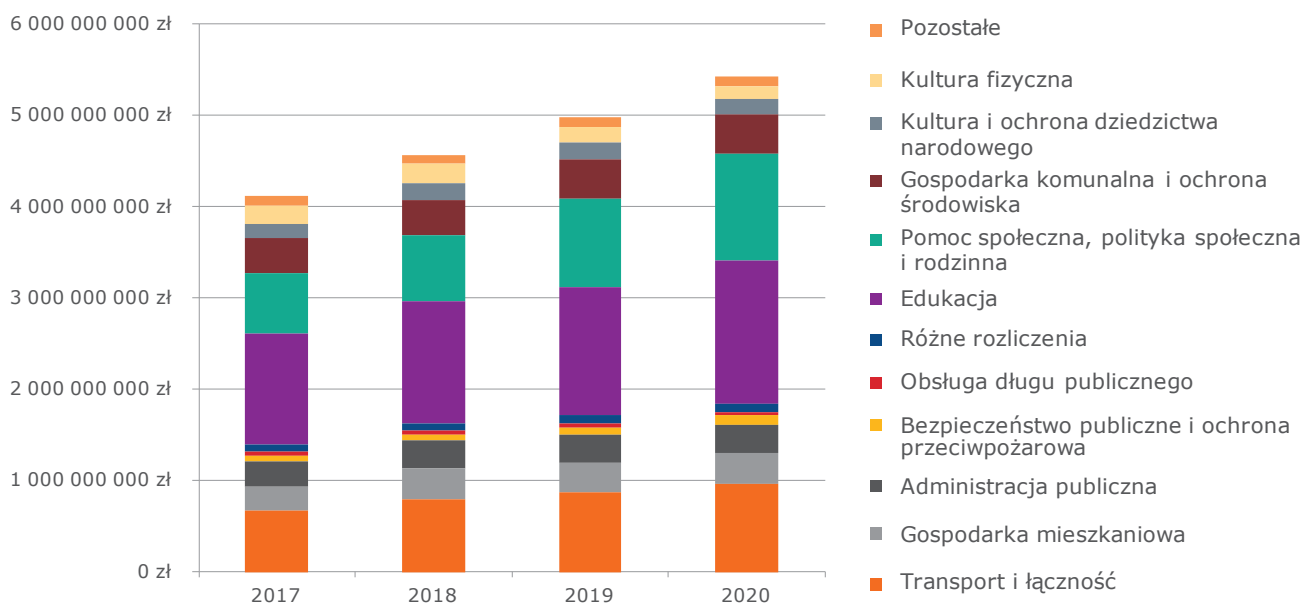
W 2020 r. gmina poniosła wydatki na realizację zadań własnych, zleconych i powierzonych w łącznej wysokości **5 432 109 133 zł**, z czego **4 674 319 885 zł** przeznaczono na wydatki bieżące, natomiast **757 789 248 zł** na wydatki majątkowe. W stosunku do roku 2019 wydatki wzrosły o 9%, natomiast w stosunku do roku 2018 – o 19%. Najwięcej, bo aż 1 564 354 21 zł przeznaczono na zadania z zakresu oświaty, to jest o 10% więcej niż w roku 2019. Znacznie wzrosły także nakłady na politykę społeczną (wzrost o 22%) oraz transport (wzrost o 10%).

Wykres 5. Wydatki Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2017–2020 (w zł)

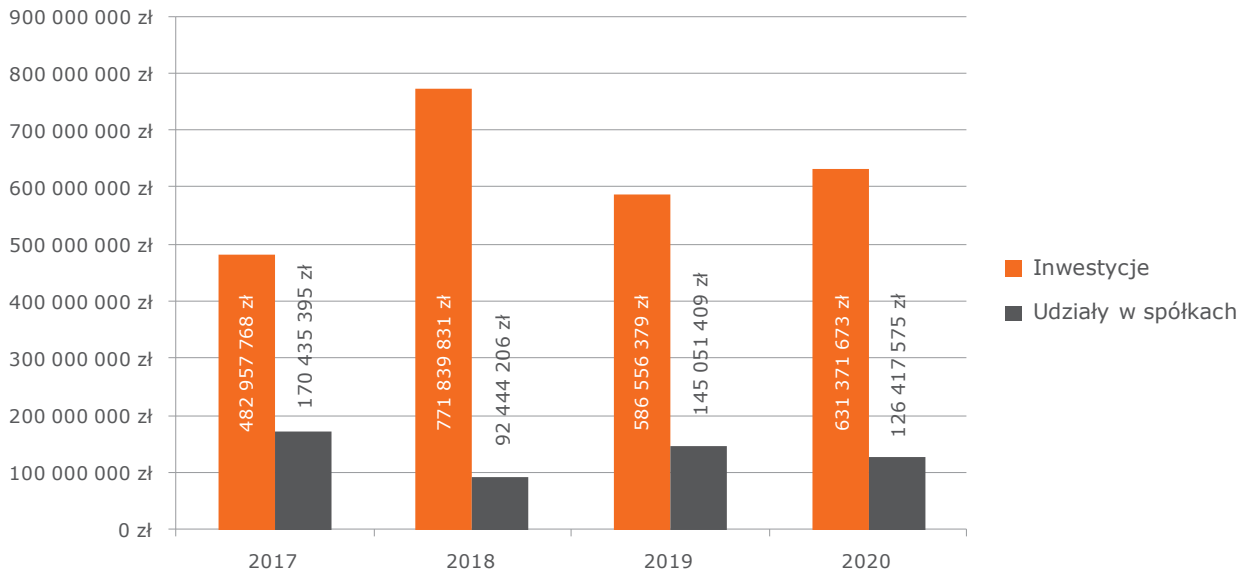
Źródło: UMW

Wykres 6. Struktura wydatków Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

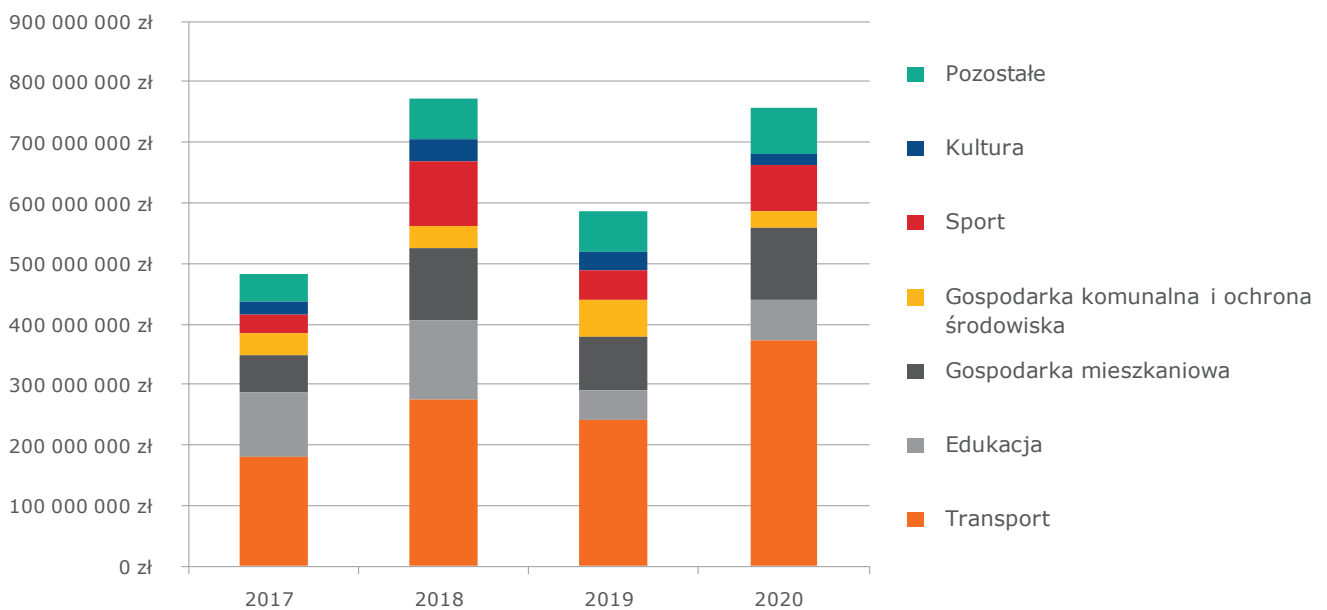
Wykres 7. Struktura wydatków majątkowych Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

Na realizację zadań inwestycyjnych wydano w 2020 r. kwotę w wysokości **631 371 673 zł**. **Najwięcej inwestycji dotyczyło transportu (328 321 203 zł), gospodarki mieszkaniowej (117 196 412 zł), oświaty (66 519 100 zł) oraz gospodarki komunalnej (27 047 129 zł).**

Wykres 8. Nakłady inwestycyjne Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)

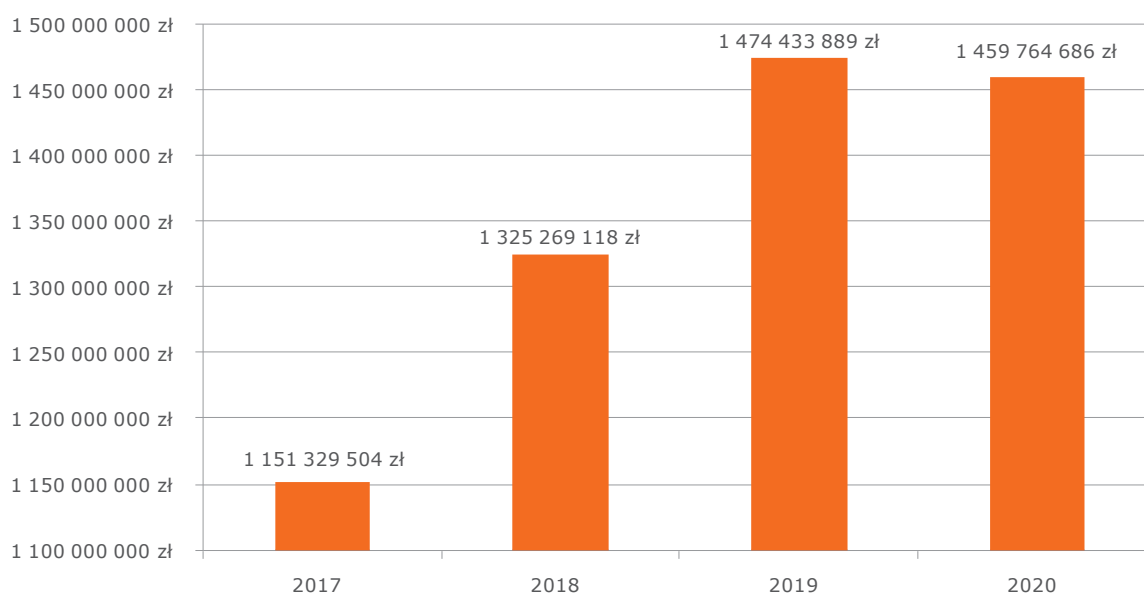

Źródło: UMW

DOCHODY WŁASNE MIASTA

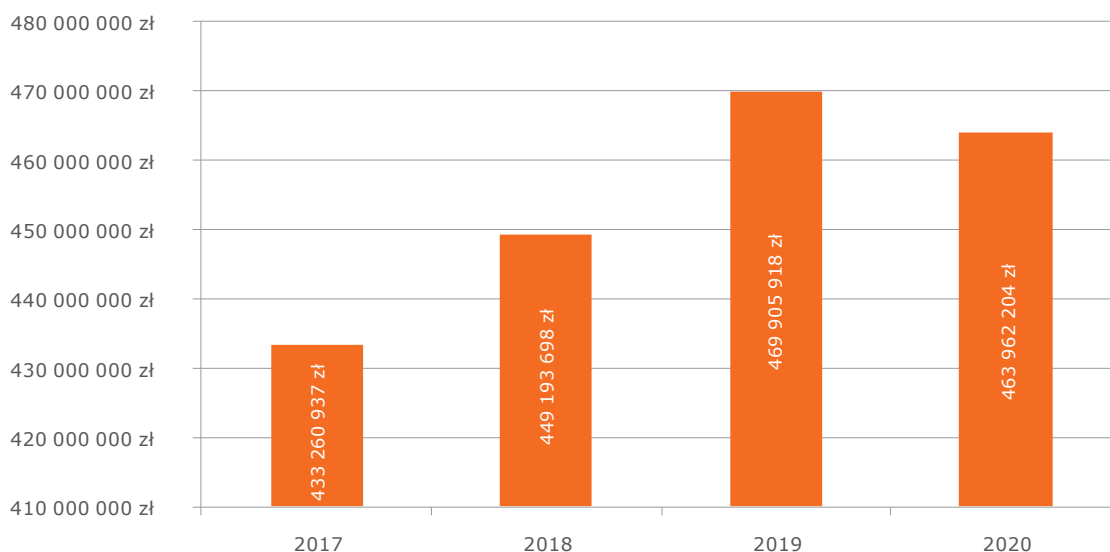
Do dochodów własnych zaliczamy wszystkie dochody z wyłączeniem subwencji i dotacji. Największe źródło stanowiły dochody z tytułu udziału w PIT (1 459 764 686 zł), które w 2020 r. wyniosły 46% dochodów własnych, oraz podatki i opłaty lokalne (901 240 542 zł), które kształtowały się na poziomie 28%, z czego z tytułu samego podatku od nieruchomości uzyskano dochody na poziomie 463 962 204 zł, to jest 14% dochodów własnych. Przy porównaniu poziomu dochodów własnych uzyskanych przez miasto w 2020 r. do dochodów z tego tytułu w roku 2019, zauważalny jest ich znaczny spadek (o 131 572 113 zł rok do roku). **Z tytułu samych dochodów ze sprzedaży biletów komunikacji zbiorowej do miejskiej kasy wpłynęło o 65 mln zł mniej niż w roku 2019. Pierwszy raz od wielu lat odnotowano także spadek wpływów z tytułu udziału w PIT**, co było wynikiem zarówno wprowadzonego w 2019 r. zniesienia podatku PIT dla osób do 26. roku życia oraz obniżenia stawki podatku PIT z 18% do 17%, a także panującej od marca 2020 r. pandemii COVID-19. **Spadek dochodów nastąpił także z podatku od nieruchomości.** Tutaj wpływy były mniejsze o 5 943 714 zł niż w roku 2019.

Wykres 9. Udział Wrocławia w PIT w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

Wykres 10. Dochody Wrocławia z tytułu podatku od nieruchomości w latach 2017–2020 (w zł)

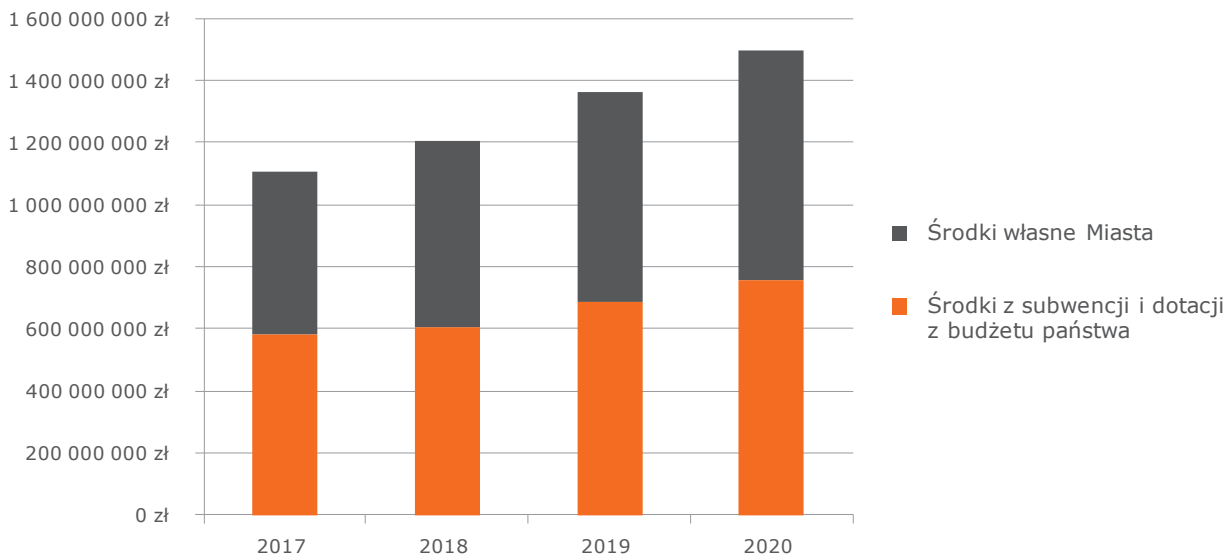
Źródło: UMW

SUBWENCJE OGÓLNE, DOTACJE, WSPÓŁFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH

W celu pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty gmina Wrocław otrzymuje z budżetu państwa subwencję oświatową i dotację przedszkolną. Z roku na rok zwiększa się wielkość środków przeznaczanych na finansowanie oświaty zarówno z budżetu państwa, jak i z budżetu Wrocławia. W 2020 r. przeznaczono na ten cel ze środków własnych gminy ponad **740 328 777 zł, czyli o około 63 043 456 zł więcej niż w roku ubiegłym**.

Więcej informacji na ten temat znajduje się w dziale EDUKACJA.

Wykres 11. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty przez subwencję oświatową i dotację przedszkolną we Wrocławiu w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

W roku 2020 złożono wnioski o dofinansowanie ze środków unijnych dla **59** projektów oraz podpisano **43** umowy o dofinansowanie na łączną kwotę **83 203 616,03 zł**. Monitorowano realizację pod kątem zapisów umów o dofinansowanie łącznie **210** projektów, dla których podpisano umowy o dofinansowanie w roku 2020 i w latach wcześniejszych.

W zakresie **projektów infrastrukturalnych**, podobnie jak w latach poprzednich, w roku 2020 monitorowano europejskie i krajowe źródła finansowania wspierające inwestycje miasta w obszarach infrastruktury drogowej, edukacji, informatyki, kultury, rewitalizacji, infrastruktury społecznej, termomodernizacji, kolei i transportu niskoemisyjnego oraz zieleni. W zakresie **projektów społecznych** monitorowano takie obszary, jak edukacja, włączenie społeczne, rynek pracy czy ochrona środowiska.

Pandemia COVID-19 wywołała konieczność uruchomienia dodatkowych środków na walkę z jej skutkami gospodarczymi zarówno na poziomie krajowym, jak i Unii Europejskiej. Możliwości pozyskania tych środków były również na bieżąco monitorowane przez Wydział Zarządzania Funduszami Urzędu Miejskiego Wrocławia. Wynikiem tych działań było złożenie wniosków o dofinansowanie w ramach programów **Zdalna Szkoła, Zdalna Szkoła+, RPO WD 2014–2020** i **PO WER** oraz przekazanie do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego propozycji projektów do dofinansowania w ramach **Krajowego Planu Odbudowy**, pod którego szyldem uruchomione zostaną specjalne środki z unijnego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Projekty Wrocławia po pozytywnej weryfikacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego zostały przekazane do Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, gdzie prowadzone są prace nad Krajowym Planem Odbudowy.

Pandemia nie zatrzymała realizacji projektów już rozpoczętych. Szczegółowo monitorowano więc wydatkowanie środków z poszczególnych programów oraz prowadzono działania zmierzające do racjonalnego podziału tych środków, zgodnie z potrzebami gminy Wrocław wskazywanymi przez jednostki organizacyjne i wydziały Urzędu Miejskiego Wrocławia. W dalszym ciągu koordynowano prace jednostek i wydziałów w celu wypracowania spójnych koncepcji odpowiadających na bieżące potrzeby mieszkańców miasta. W ramach projektów społecznych pozyskiwano także środki z programów krajowych.

Tabela 1. Programy monitorowane w 2020 r.

Charakter programu	Źródło finansowania
Programy infrastruktury twardej	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020
	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020
	Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014–2020
	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
	Fundusze Norweskie i EOG 2014–2021
	Krajowy Plan Odbudowy
Programy społeczne	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020
	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020
	ERASMUS+
	Fundusze Norweskie i EOG 2014–2021
	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
	Programy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
	Programy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
	Fundusz Azylu, Migracji i Integracji
Krajowy Plan Odbudowy	
Programy międzynarodowe	HORYZONT 2020
	URBACT III
	Europa dla obywateli
	Program ramowy na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw 2014–2020 COSME
	ELENA
	LIFE
	URBAN INNOVATIVE ACTIONS
	CEF
	EUCF

Źródło: UMW

W roku 2020 pozyskano łącznie **73 933 356 zł** dla projektów gminy Wrocław ze środków europejskich (programy Komisji Europejskiej oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego) z tytułu podpisanych umów o dofinansowanie. Poniżej zaprezentowano zestawienia prezentujące kwoty pozyskane z tytułu podpisanych umów o dofinansowanie oraz aneksów do umów o dofinansowanie w rozbiciu na projekty infrastrukturalne oraz społeczne, w tym międzynarodowe.

Tabela 2. Zestawienie środków europejskich pozyskanych przez gminę Wrocław dla projektów infrastrukturalnych w latach 2017–2020

Rok podpisania umowy o dofinansowanie	Liczba projektów	Aktualna wartość całkowita [zł]	Aktualna kwota dofinansowania [zł]	Wkład własny [zł]
2017	38	1 358 492 872	687 472 158	671 020 715
2018	13	124 981 558	62 155 271	62 826 288
2019	5	26 117 852	18 449 004	7 668 848
2020	4	41 114 428	31 652 014	9 462 414
Razem	60	1 550 706 710	799 728 447	750 978 265

Źródło: UMW

Tabela 3. Zestawienie środków europejskich pozyskanych przez gminę Wrocław dla projektów społecznych oraz międzynarodowych w latach 2017–2020

Rok podpisania umowy o dofinansowanie	Liczba projektów	Aktualna wartość całkowita [zł]	Aktualna kwota dofinansowania [zł]	Wkład własny [zł]
2017	28	49 714 720	45 941 319	3 773 401
2018	35	32 661 116	31 011 680	1 649 435
2019	46	41 835 133	38 167 514	3 667 619
2020	31	47 715 282	42 281 342	2 725 179
Razem	140	171 926 251	157 401 855	11 815 634

Źródło: UMW

Powyższe zestawienia zawierają kwoty na dzień 31 grudnia 2020 r. i uwzględniają aneksy podpisane w minionym roku także dla projektów, dla których umowy o dofinansowanie podpisano w latach poprzednich.

WPŁYWY ZE ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH W WYNIKU REALIZACJI ZADAŃ

W roku sprawozdawczym na konto gminy Wrocław wpłynęło **177 407 080 zł**, z czego **143 208 778 zł** stanowiły wpływy z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych, a **34 198 302 zł** – z tytułu realizacji projektów społecznych, w tym międzynarodowych.

Tabela 4. Wpływy na konto gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych w latach 2017–2020

Rok	Kwota wpływu [zł]
2017	60 401 035
2018	124 167 089
2019	137 623 712
2020	143 208 778

Źródło: UMW

Tabela 5. Wpływy na konto gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów społecznych i międzynarodowych w latach 2017–2020

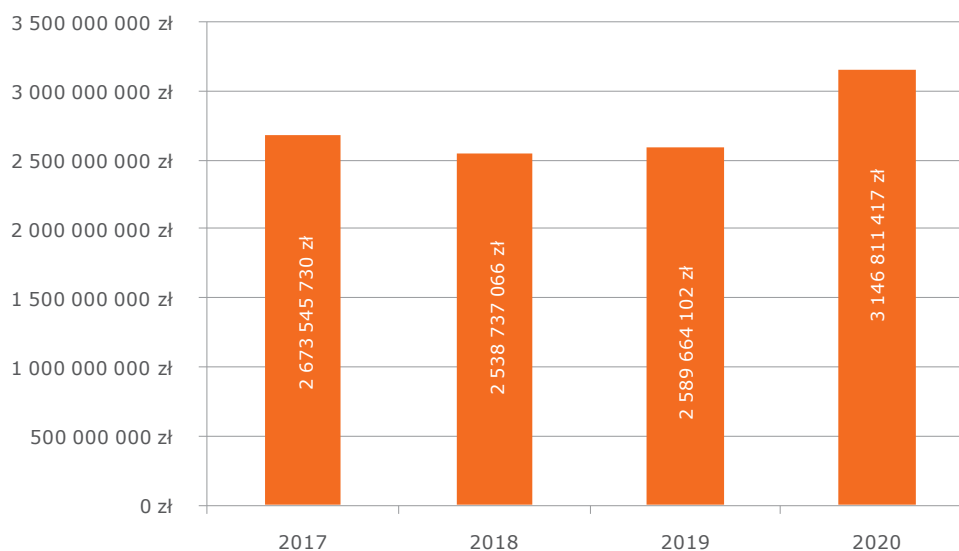
Rok	Kwota wpływu [zł]
2017	21 848 925
2018	22 353 217
2019	27 117 531
2020	34 198 302

Źródło: UMW

ZADŁUŻENIE MIASTA I KOSZTY OBSŁUGI

Obok zapewnienia finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych oraz wydatków bieżących, priorytetem w zakresie polityki finansowej na rok 2020, podobnie jak w latach ubiegłych, było utrzymanie niskich kosztów obsługi zadłużenia (udział kosztów obsługi długu w stosunku do dochodów uległ zmniejszeniu z 1% w roku 2019 do 0,6% w roku 2020). Zobowiązania finansowe zaciągane przez miasto w postaci kredytów i pożyczek są przeznaczone na realizację inwestycji, natomiast wydatki bieżące, zgodnie z wymogami ustawy o finansach publicznych, są finansowane z dochodów bieżących budżetu. W 2020 r. miasto zaciągnęło zobowiązania finansowe na łączną kwotę 522 602 941 zł, z czego 300 mln zł w Europejskim Banku Inwestycyjnym, w oparciu o preferencyjne warunki finansowania, korzystniejsze niż w przypadku kredytów pozyskiwanych na rynku krajowym. Środki te zostały przeznaczone m.in na zapewnienie wkładu własnego do projektów współfinansowanych ze środków UE, a także na prefinansowanie wydatków związanych z tymi projektami.

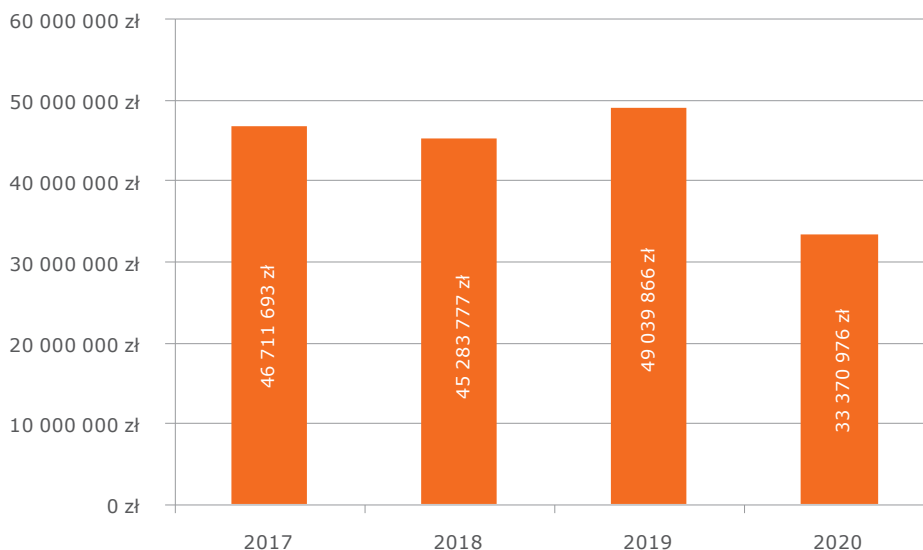
Wykres 12. Zadłużenie ogółem Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

Zadłużenie Wrocławia wyniosło na koniec 2020 r. 3 146 811 417 zł. Pomimo wzrostu poziomu zadłużenia, koszty jego obsługi utrzymane zostały na niskim poziomie i wyniosły 33 370 976 zł. Jest to wynik racjonalnie prowadzonej polityki finansowej m.in. w zakresie finansowania przejściowego deficytu budżetu miasta nisko oprocentowanym kredytem krótkoterminowym w rachunku bieżącym, finansowania inwestycji korzystnie oprocentowanym kredytem z Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz utrzymujących się na niskim poziomie stóp procentowych.

Wykres 13. Koszt obsługi zadłużenia Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

WPŁYW PANDEMII COVID-19 NA FINANSE MIASTA

Kryzys związany z występowaniem pandemii COVID-19 istotnie wpłynął w szczególności na poziom wykonania zaplanowanych na rok 2020 dochodów budżetu miasta Wrocławia. Czasowe zamrożenie niektórych sektorów gospodarki spowodowało zahamowanie aktywności gospodarczej wielu podmiotów, czego konsekwencją było istotne zmniejszenie wpływów praktycznie we wszystkich pozycjach dochodów własnych miasta. Znaczny spadek dochodów odnotowano z tytułu podatków i opłat, dochodów z majątku, dochodów z tytułu świadczonych przez miasto usług oraz dochodów z tytułu udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (PIT i CIT). Wrocław utracił m.in. wpływy z komunikacji miejskiej oraz pozostałych usług realizowanych na rzecz mieszkańców. Dodatkowo w wyniku wiosennego lockdownu nie udało się też zrealizować zaplanowanych dochodów ze sprzedaży majątku. To tylko najważniejsze pozycje, w których miasto odnotowało niespotykane dotychczas ubytki dochodów. Ponadto uzyskano niższe niż pierwotnie zakładano wpływy z tytułu podatku od nieruchomości, czynszów oraz najmu, przede wszystkim w związku z pomocą, jakiej Wrocław udzielił przedsiębiorcom, których sytuacja finansowa w czasie pandemii uległa pogorszeniu. Spadek dochodów ma ogromny wpływ na bieżącą płynność finansową miasta, czyli na zdolność do regulowania bieżących, zwłaszcza obligatoryjnych wydatków, które miasto musi pokrywać w związku z realizacją zadań nałożonych na jednostki samorządu terytorialnego. A wydatki na przestrzeni ostatnich lat istotnie rosną, jak choćby te związane z funkcjonowaniem oświaty. Dodatkowo miasto zmuszone było do zwiększenia wydatków na przeciwdziałanie pandemii i jej skutkom, np. ponoszenie kosztów zmian standardów sanitarnych, dezynfekcji ulic i budynków czy urządzeń użyteczności publicznej, zabezpieczenia w zakresie pomocy społecznej dla ludzi starszych, reorganizacji jednostek miejskich. Na ten cel przeznaczono w ubiegłym roku blisko 41 mln zł.

Tabela 6. Szczegółowe informacje dotyczące kategorii dochodów własnych budżetu gminy, w których nastąpiło w 2020 r. pogorszenie zrealizowanych wpływów (w zł)

	Plan na 1 stycznia 2020	Wykonanie za 2020	Ubytek dochodów w 2020
Dochody ogółem	5 331 356 730	5 175 360 708	-155 996 022
Dochody bieżące, z tego:	4 982 154 638	4 807 491 024	-174 663 614
– PIT	1 503 106 490	1 459 764 686	-43 341 804

	Plan na 1 stycznia 2020	Wykonanie za 2020	Ubytek dochodów w 2020
- CIT	140 000 000	139 150 471	-849 529
- bilety komunikacji zbiorowej	160 000 000	99 860 561	-60 139 439
- podatek od nieruchomości	510 000 000	463 962 204	-46 037 797
- PCC	94 000 000	91 888 073	-2 111 927
- pozostałe podatki i opłaty	358 866 500	345 390 265	-13 476 235
- wpływy z usług	120 313 900	102 257 675	-18 056 225
- wpływy z czynszów oraz najmu	168 630 650	165 668 579	-2 962 071
Dochody majątkowe, z tego:	349 202 092	367 869 684	18 667 592
- sprzedaż mienia	189 300 000	123 573 172	-65 726 828

Źródło: UMW

ZARZĄDZANIE SAMORZĄDOWE

Kluczowym organem zarządzania gminą jest Urząd Miejski Wrocławia. Istotne jest stałe podwyższanie jakości funkcjonowania jego komórek na wszystkich poziomach, profesjonalizacja w wykonywaniu zadań, podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników (81,66% z 2059 zatrudnionych osób ma wyższe wykształcenie). Celem jest osiągnięcie coraz wyższej jakości zarządzania i obsługi mieszkańców.

Urząd po raz kolejny pozytywnie przeszedł weryfikację Systemu Ekozarządzania i Audytu EMAS i utrzymał certyfikat w zakresie Systemu Zarządzania Jakością (ISO 9001:2015). Cały rok 2020 trwały prace nad przystosowaniem urzędu do spełnienia wymagań Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy, czego potwierdzeniem jest otrzymanie certyfikatu na zgodność z normą ISO 45001:2018.

W ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania prowadzone były szkolenia dla pracowników zatrudnionych w urzędzie, praktykantów i stażystów w ramach obowiązkowych szkoleń wstępnych oraz w ramach służby przygotowawczej. Pracownicy Urzędu Miejskiego Wrocławia podnosili swoje kwalifikacje zawodowe głównie poprzez udział w szkoleniach doskonalących, merytorycznie i tematycznych związanych z zajmowanymi stanowiskami i kompetencjami komórek organizacyjnych, w których są zatrudnieni. Ponadto pracownicy otrzymali dofinansowanie do nauki na kursach językowych, studiach MBA oraz studiach podyplomowych.

PRACA URZĘDU MIEJSKIEGO WROCŁAWIA W OKRESIE PANDEMII COVID-19

W roku 2020 w związku z wybuchem pandemii znacząco uległ zmianie model funkcjonowania urzędu oraz obsługi informatycznej. Od kwietnia 2020 r. uruchomiono możliwość zdalnej pracy dla ponad 3 tys. pracowników urzędu oraz jednostek organizacyjnych gminy Wrocław. W trakcie pandemii zostały uruchomione narzędzia do komunikacji (poczta elektroniczna, usługa do wideokonferencji) i dostęp do systemów wspierających obsługę procesów w Urzędzie Miejskim Wrocławia.

W 2020 r. realizowano zadania nakierowane na zapewnienie środków bezpieczeństwa i wdrożenie nowych zasad i zaleceń bezpiecznej pracy w trakcie trwającej pandemii COVID-19 we wszystkich budynkach urzędu. W tym m.in. wprowadzono zmiany w dostępności budynków dla klienta zewnętrznego – obsługa mieszkańców odbywała się wyłącznie w czynnych Centrach

Obsługi Mieszkańca na parterach budynków, do których wpuszczani byli kolejno klienci w liczbie odpowiadającej liczbie wolnych stanowisk. Ponadto, w celu poprawy obsługi klienta zewnętrznego w lokalizacjach przy al. M. Kromera 44, pl. Nowy Targ 1-8, ul. Kotlarskiej 41, ul. G. Zapolskiej 4 i ul. P. Włodkowica 20 ustawiono tymczasowe ogrzewane hale namiotowe wyposażone w krzesła i stoliki, w których mogą przebywać klienci w oczekiwaniu na wejście do budynku. Powstał także czatbot poświęcony w całości koronawirusowi – to wirtualny asystent, który obsłużył 100 tys. wiadomości.

MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE

Urząd Miejski Wrocławia obsługiwał w 2020 r. w zakresie kadrowym kierowników 48 miejskich jednostek organizacyjnych, w tym: instytucji kultury (27), jednostek SP ZOZ (1), powiatowych służb i inspekcji Państwowej Powiatowej Inspekcji Sanitarnej (PPIS) i Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego (PINB) (2) oraz jednostek i zakładów budżetowych (w tym również akta osobowe zastępców kierowników, których zgodnie ze statutem jednostki, powołuje i odwołuje Prezydent Wrocławia). Obsługa kadrowa związana jest z zatrudnieniem i zwalnianiem, jak również analizą wynagrodzeń z uwzględnieniem przepisów tzw. ustawy kominowej.

SPÓŁKI Z UDZIAŁEM GMINY WROCŁAW

Ważnym elementem zarządzania samorządowego są spółki kapitałowe z udziałem gminy Wrocław. Prezydent sprawuje nadzór właścicielski nad ich działalnością przy uwzględnieniu wielkości udziału gminy Wrocław w kapitale zakładowym tych spółek.

Tabela 7. Wykaz spółek z udziałem gminy Wrocław, stan na 31 grudnia 2020 r.

Lp.	Nazwa spółki	Liczba udziałów/ akcji gminy Wrocław [szt.]	Wartość nominalna udziału/ akcji [zł]	Kapitał gminy Wrocław [zł]	Udział gminy w kapitale zakładowym [%]	Kapitał zakładowy spółki [zł]
1.	MPWiK S.A.	9 606 762	50	480 338 100	100,00	480 338 100
2.	MPK Sp. z o.o.	471 385	675	318 184 875	100,00	318 184 875
3.	TBS Wrocław Sp. z o.o.	339	520 124	176 322 036	100,00	176 322 036
4.	Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o.	44 288	1 000	44 288 000	100,00	44 288 000
5.	Wrocławskie Inwestycje Sp. z o.o.	8 500	1 000	8 500 000	100,00	8 500 000
6.	Stadion Wrocław Sp. z o.o.	862 372	1 000	862 372 000	100,00	862 372 000
7.	Wrocławskie Centrum Treningowe Spartan Sp. z o.o.	98 049	500	49 024 500	100,00	49 024 500
8.	Wrocławski Park Wodny S.A.	95 975 633	1	95 975 633	100,00	95 975 633
9.	ZOO Wrocław Sp. z o.o.	227 339	1000	227 339 000	100,00	227 339 000
10.	Specjalistyczny Zakład Profilaktyczno-Lecznicy Provita Sp. z o.o.	116 105	100	11 610 500	100,00	11 610 500
11.	WP Hala Ludowa Sp. z o.o.	413 172	500	206 646 000	100,00	206 646 000
12.	WKS „Śląsk Wrocław” S.A.	73 586	1 000	73 586 000	99,38	74 046 000
13.	ARAW S.A.	29 828 990	1	29 828 990	99,13	30 090 990
14.	Ekosystem Sp. z o.o.	12 129	1 000	12 129 000	97,60	12 427 000
15.	Wrocławski Park Technologiczny S.A.	228 602	100	22 860 200	94,56	24 174 500
16.	Port Lotniczy Wrocław S.A.	203 683	500	101 841 500	49,24	206 830 000
17.	DCM Dolmed S.A.	1 717 255	1	1 717 255	8,20	20 952 939
18.	Data Techno Park Sp. z o.o.	4000	50	200 000	2,21	9 044 400

Źródło: UMW

RADY SPOŁECZNE PRZY PREZYDENCIE

Pracę prezydenta wspierają powoływane przez niego rady społeczne. Ich rolą jest doradzanie i opiniowanie. W 2020 r. Prezydent powołał Wrocławską Radę Kultury. W sumie przy Prezydencie funkcjonuje 15 Rad Społecznych, są to na przykład Rada ds. Przedsiębiorczości, Rada ds. Polityki Mobilności czy Wrocławska Rada Seniorów. W skład rad wchodzi urzędnicy, radni miejscy, przedstawiciele grup społecznych, środowisk zawodowych, biznesowych, twórczych, sportowych i naukowych. Należą do nich także członkowie ruchów miejskich i organizacji pozarządowych.

PEŁNOMOCNICY I DORADCY PREZYDENTA ORAZ ZESPOŁY PROBLEMOWE

W 2020 r. Prezydent powołał:

- Pełnomocnika Prezydenta Wrocławia ds. gospodarki cyrkularnej,
- Pełnomocnika Prezydenta Wrocławia ds. mieszkańców pochodzenia białoruskiego.

Na koniec roku 2020 r. Prezydent Wrocławia współpracował z sześcioma pełnomocnikami i trzema doradcami.

W 2020 r. Prezydent Wrocławia powołał pełniące funkcję doradczą zespoły:

- Zespół ds. transformacji cyfrowej Wrocławia,
- Zespół ds. koordynacji strategii i działań reorganizacyjnych w zakresie udzielania świadczeń medycznych przez gminne osoby prawne,
- Zespół ds. zdalnego nauczania w szkołach i placówkach oświatowych we Wrocławiu.

Przy Prezydencie funkcjonuje w sumie 19 zespołów.

INFORMACYJNA AKTYWNOŚĆ URZĘDU MIASTA

Stałe i rzetelne informowanie mieszkańców o sprawach i problemach miasta należy do bardzo istotnych zadań i obowiązków Urzędu Miejskiego Wrocławia. O wszystkich miejskich sprawach informuje codziennie portal www.wroclaw.pl, raz w tygodniu ukazują się także bezpłatny **biuletyn informacyjny Urzędu Miejskiego Wrocławia „wroclaw.pl”**, którego nakład osiągnął w 2020 r. średnio 80 tys. egzemplarzy. Ważną rolę w komunikacji pomiędzy urzędem a mieszkańcami pełnią media społecznościowe. Oficjalny **fanpage miasta Wrocław[Wroclove]** w ciągu roku 2020 zwiększył liczbę obserwatorów o ponad 20 tys. Wrocławski fanpage jest jedną z najpopularniejszych stron miast w kraju. Łączna liczba polubień to 294 224, a łączna liczba obserwujących – 296 867. Wrocław jest liderem wśród polskich miast także na Twitterze. W 2020 r. liczba obserwujących profil [@wroclaw_info](https://twitter.com/wroclaw_info) wzrosła o ponad 2,5 tys., aktualnie osiągnęła 80 500 i ciągle rośnie. Na Instagramie profil [@wroclaw_official](https://www.instagram.com/wroclaw_official) obserwuje już ponad 118 tys. followersów (przybyło ok. 8 tys.). Z mediów społecznościowych, w celu utrzymywania stałego kontaktu z mieszkańcami, korzysta Prezydent Wrocławia, który jest aktywny na Facebooku, Twitterze i Instagramie, a także na stronie internetowej www.sutryk.pl, na której stale aktualizowana jest lista zadań jego kwartalnych. Od początku kadencji do końca IV kwartału 2020 r. było ich 289. W ciągu roku strona prezydencka www.sutryk.pl pozyskała 55,5 tys. nowych użytkowników.

W czasie pandemii bezpośrednia forma komunikacji za pomocą relacji na żywo prowadzonych na Facebooku nabrała szczególnego charakteru. Od 11 marca do 18 maja Prezydent codziennie informował o bieżących sprawach w tak zwanych raportach, czyli półgodzinnych relacjach na żywo w portalu Facebook. Relacje te później były publikowane na stronie Prezydenta oraz portalu miejskim www.wroclaw.pl, także w wersji tłumaczonej na język migowy. Następnie, między 19 maja a 3 czerwca, w konsekwencji „odmrażania” kolejnych aktywności i elementów gospodarki transmisje odbywały się co drugi lub trzeci dzień. Ostatnia transmisja poświęcona działaniom miasta w zakresie zapobiegania pandemii, a zarazem podsumowująca działania podczas stanu pandemii, odbyła się 3 czerwca 2020 r. Bez wątplenia najważniejszym tematem w mediach społecznościowych promujących Wrocław były **raporty koronawirusowe prowadzone na kanale Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk**: 74 spotkania, 37 godzin online, łącznie 12 mln odbiorców, ponad milion aktywności. Strona Prezydenta na Facebooku w skali roku uzyskała ponad 77 tys. nowych obserwujących i na koniec roku było to niemal 150 tys. użytkowników. Na portalu miejskim www.wroclaw.pl powstał specjalny serwis dotyczący pandemii. Raporty Prezydenta oglądało tu ponad 90 tys. internautów. Aktywność użytkowników przedstawiała się następująco: polską wersję platformy odwiedziło ponad 700 tys. internautów, angielską – 15 tys., ukraińską – 5 tys.

UDZIAŁ MIESZKAŃCÓW W ZARZĄDZANIU MIASTEM

RADY OSIEDLI

We Wrocławiu działa 48 Rad Osiedli – samorządowych jednostek pomocniczych, które reprezentują mieszkańców wobec organów i jednostek organizacyjnych gminy. Występują one z wnioskami do władz miasta, podejmują inicjatywy w sprawach dotyczących lokalnej społeczności, wnoszą uwagi do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, opiniują ważne dla mieszkańców kwestie związane z komunikacją miejską czy inwestycjami na osiedlu. W 2020 r. trwały intensywne prace powołanego przez Prezydenta Zespołu ds. reformy ustroju samorządowych jednostek pomocniczych we Wrocławiu, w którego skład wchodzi przedstawiciele Prezydenta Wrocławia, Rady Miejskiej Wrocławia i samorządów osiedlowych. Reforma przewiduje wzmocnienie kompetencji Rad Osiedli, przekazanie im nowych zadań i obowiązków, co wiąże się ze zwiększaniem środków finansowych przyznawanych z budżetu miejskiego. W 2020 r. zespół opracował projekt nowej ordynacji wyborczej do Rady Osiedla, która została następnie uchwalona przez Radę Miejską. W toku są prace nad statutem Rad Osiedli. Reforma ustroju Rad Osiedli docelowo zmierza do decentralizacji zarządzania gminą i oznacza ewolucję w kierunku pogłębiania subsydiarności, policentryczności i podmiotowości osiedli oraz rozszerzonej partycypacji mieszkańców we władaniu gminą.

FORMY GRUPOWEGO I INDYWIDUALNEGO WSPÓŁZARZĄDZANIA

Mieszkańcy mogą wnosić petycje do Rady Miejskiej i Prezydenta Wrocławia. W 2020 r. złożono ogółem 46 petycji. Uczestniczą też w konsultacjach projektów uchwał Rady Miejskiej Wrocławia. Sprawują kontrolę nad pracą urzędu poprzez składanie skarg i wniosków. Od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. w Centralnym Rejestrze Skarg i Wniosków Urzędu Miejskiego Wrocławia (CRSiW) zewidencjonowano ogółem 124 skargi oraz 25 wniosków (dla porównania w 2019 r. były to 83 skargi i 11 wniosków). Mieszkańcy mają też prawo zaskarżania uchwał Rady Miejskiej i decyzji administracyjnych Urzędu Miejskiego Wrocławia do organów nadzorczych i sądów administracyjnych. Formą kontroli, a zatem współzarządzania, jest składanie wniosków o udostępnienie informacji publicznej. W 2020 r. w Urzędzie Miejskim Wrocławia rozpatrzono i udzielono odpowiedzi na 837 wniosków o udostępnienie informacji publicznej oraz przygotowano 2 tys. odpowiedzi na zapytania dziennikarzy, które zgodnie z zapisami ustawy o dostępie do informacji publicznej traktowane są również jako przedmiotowe wnioski.

E-MIASTO

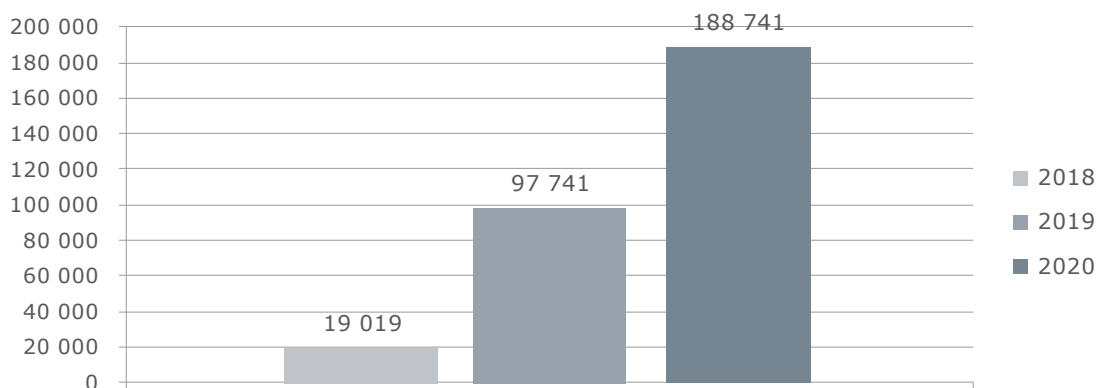
NOWE SYSTEMY MONITORINGU

W 2020 r. we współpracy z firmą T-Mobile uruchomiono system monitoringu miejsc parkingowych dla pojazdów osób z niepełnosprawnościami oraz autokarów turystycznych. Umożliwia on w łatwy i wygodny sposób odnalezienie kierowcom oraz przewodnikom najbliższego wolnego miejsca parkingowego. Bezpłatna aplikacja mobilna ParkDots stanowi zarówno wsparcie, jak i uzupełnienie systemu. W 2020 r. przeprowadzono pilotażowy program we współpracy z firmą Karson Technology – wyłącznym dystrybutorem Mobileye 8 Connect – w ramach którego dziesięć autobusów wyposażonych w inteligentne kamery jeździło stałą trasą przez okres 3 miesięcy. Zamontowane kamery umożliwiły inwentaryzację infrastruktury drogowej, m.in. sygnalizacji świetlnej, znaków drogowych czy dziur w jezdni, oraz dynamiczne mapowanie mobilności pieszych i rowerzystów. Ponadto zamontowany system przyczynił się do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ostrzegając kierowców autobusów o niebezpiecznych zdarzeniach w tzw. martwym polu widzenia.

E-USŁUGI

Urząd Miejski Wrocławia świadczy kilkadziesiąt e-usług. W roku 2020 zanotowano znaczący wzrost ich wykorzystania, **liczba wniosków skierowanych do urzędu i Centrum Usług Informatycznych (CUI) wzrosła do prawie 189 tys.** W roku 2019 było to 98 tys. Wzrost liczby wpływających elektronicznie wniosków wynika ze zmiany podejścia do załatwiania spraw w czasie pandemii.

Wykres 14. Liczba wniosków skierowanych do UMW i CUI latach 2018–2020

Źródło: UMW

W 2020 r. wprowadzono projekt kompleksowego zarządzania kolejką we wszystkich Centrach Obsługi Mieszkańca (COM) oraz w Centrum Obsługi Podatnika (COP). Celem wprowadzonego systemu jest usprawnienie pracy w salach obsługi klientów oraz podniesienie jakości i efektywności usług świadczonych przez wrocławski urząd miejski. Za pośrednictwem strony bez-kolejki.um.wroc.pl mieszkańcy mogą umówić wizytę w urzędzie bez konieczności oczekiwania w kolejce. Wdrożenie zintegrowanego systemu kolejkowego dotyczy realizacji spraw mieszkańców Wrocławia w zakresie: uprawnień kierowców, rejestracji pojazdów, dowodów osobistych i meldunków, działalności gospodarczej, podatków i opłat, architektury i budownictwa. System dostępny jest w trzech językach: polskim, angielskim i ukraińskim. Nowy system został dostosowany również do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W 2020 r. podniesiono również dostępność e-usług dotyczących danych przestrzennych państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego we Wrocławiu. Uruchomiono portal zgkikm.wroc.pl/e-uslugi/ umożliwiający załatwienie szeregu spraw, m.in.:

- portal dla wykonawców prac geodezyjnych GEO.INFO i.Kerg,
- portal narad koordynacyjnych dla przedstawicieli branż GEO.INFO i.Narady,
- portal dla projektantów GEO.INFO i.Projektant,
- portal dla rzeczoznawców GEO.INFO i.Rzeczoznawca,
- portal dla komorników GEO.INFO i.Komornik,
- portal dla klientów GEO.INFO i.Wniosek.

Utworzono również serwis umożliwiający publikację danych z otwartych zasobów w portalu Otwarte Dane Wrocław. Można tam znaleźć dane dotyczące działek, budynków, osnów geodezyjnych oraz zharmonizowany zbiór danych przestrzennych zgodny z modelem INSPIRE dotyczący tematu Działki katastralne.

OCHRONA KONSUMENTÓW

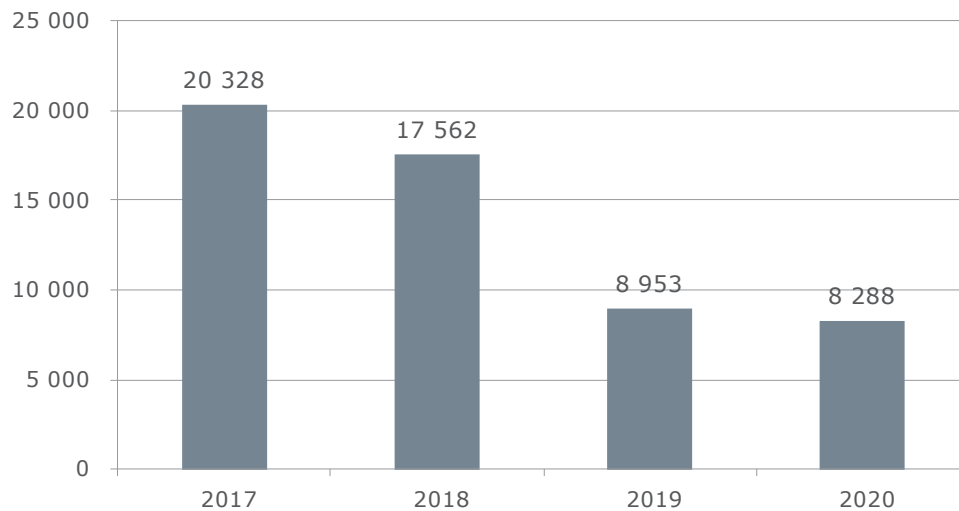
W 2020 r. Biuro Miejskiego Rzecznika Konsumentów obsłużyło łącznie 8288 zgłoszeń w sprawach konsumenckich. Były to wnioski, zapytania, pisma kierowane do wiadomości, wymagające przekazania zgodnie z właściwością, oraz pisma w ramach współpracy w obszarze ochrony konsumentów. W latach 2019/2020 odnotowano spadek liczby zgłoszeń. Zjawisko to stanowi nową tendencję i pojawia się w wielu województwach. W 2020 r. dodatkowy spadek liczby zgłoszeń może wynikać z faktu ogłoszenia stanu epidemicznego wiążącego się z wyłączeniem biura rzecznika z bezpośredniej obsługi mieszkańców.

Warto podkreślić, że spadek całkowitej liczby zgłoszeń konsumenckich w roku 2020 wynika głównie ze spadku liczby zgłoszeń bezpośrednich i telefonicznych oraz przyjętej zmiany metody liczenia zgłoszeń w sprawach konsumenckich. Ponadto na zmianę z całą pewnością wpływa fakt rosnącej świadomości i wiedzy konsumentów wynikający z łatwości, szybkości i powszechności dostępu do informacji poprzez internet i inne media. Na stronie internetowej Urzędu Miejskiego Wrocławia w Biuletynie Informacji Publicznej pod adresem bip.um.wroc.pl/artukul/228/3123/biuro-miejskiego-

rzecznika-konsumentów dostępne są szczegółowe informacje na temat zasad udzielania pomocy prawnej konsumentom, spraw objętych zakresem działania rzecznika konsumentów, jak również podstawowe wzory dokumentów i obowiązujące akty prawne.

Ważnym elementem systemu ochrony konsumentów jest, obok pomocy prawnej świadczonej w odpowiedzi na konkretny problem, profilaktyka, czyli edukacja konsumentów. Dlatego na stronie www.wroclaw.pl prowadzony jest serwis dla konsumentów, gdzie publikowane są między innymi bieżące ogłoszenia, ważne informacje i komunikaty, dane kontaktowe specjalistycznych instytucji pomocne w dochodzeniu roszczeń, a także wzory pism, porady, przepisy prawa oraz filmy edukacyjne. Serwis dostępny jest również w angielskiej i ukraińskiej wersji językowej.

Wykres 15. Zestawienie zgłoszeń w sprawach konsumenckich za lata 2017–2020

Źródło: UMW

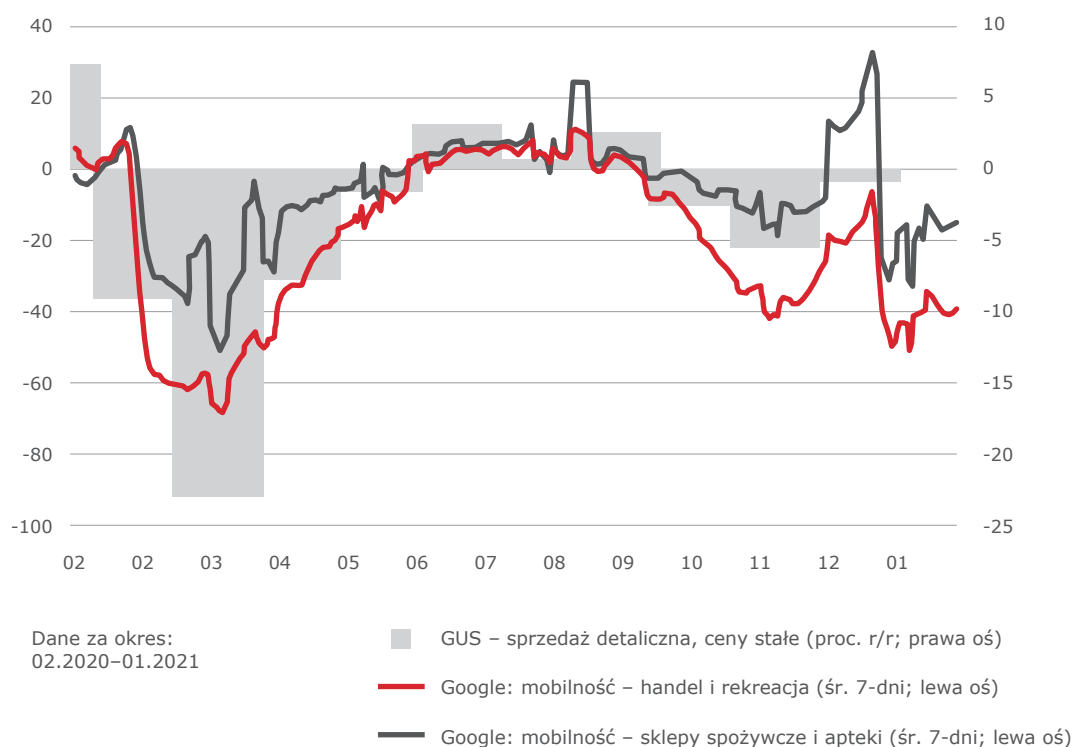
W 2020 r. edukacja konsumentów, z uwagi na konieczność dostosowania się do warunków i niedogodności związanych z wystąpieniem pandemii, w głównej mierze odbywała się w formie telefonicznej. Wdrożenie projektu kompleksowego zarządzania kolejką i dołączenie biura do zintegrowanego systemu kolejkowego działającego w urzędzie pozwoliło na wprowadzenie wizyt umawianych z wyprzedzeniem, za pośrednictwem strony bez-kolejki.um.wroc.pl.

**GOSPODARKA,
INWESTYCJE,
RYNEK PRACY**

W 2020 r. pandemia COVID-19, która w błyskawicznym tempie objęła cały świat, mocno zrewidowała kierunki rozwoju globalnej gospodarki. Wskaźniki ekonomiczne, które w wielu państwach jeszcze w 2019 r. wykazywały silną tendencję wzrostową, od marca 2020 r. zaczęły notować kolejne spadki – bardziej lub mniej intensywne w zależności od wprowadzonych rządowych obostrzeń i okresów głębokiego lockdownu. W Polsce, według wstępnego szacunku GUS, PKB było realnie niższe o 2,8% niż w roku 2019 (wobec wzrostu o 4,5% w 2019 r.). Jednakże prognozy Moody's Analytics, przytaczane w raporcie Cushman&Wakefield *Trends Radar. Stopniowy powrót do „nowej normalności”*, przewidują dla Polski stopniowe ożywienie gospodarcze już w II kwartale 2021 r. i prognozowany wzrost gospodarczy na poziomie 4% rok do roku. W obecnej sytuacji dynamika wzrostu/spadku gospodarczego może jednak być ciągle uzależniona od rządowych decyzji w sprawie obostrzeń. Poniższy wykres pokazuje zależność między wskaźnikiem sprzedaży a wprowadzonymi ograniczeniami w Polsce od lutego 2020 r. do stycznia 2021 r.

Wykres 16. Zależność między wskaźnikiem sprzedaży a wprowadzonymi ograniczeniami w Polsce w okresie luty 2020 r. – styczeń 2021 r.

Źródło: Google Mobility Report, GUS, za: „Miesięcznik Makroekonomiczny” Polskiego Instytutu Ekonomicznego, marzec 2021

Kluczowe dla polskich miast, takich jak Wrocław, w sytuacji trwania w stanie epidemicznym jest nie tyle pytanie o skalę kryzysu, ale o skalę możliwości poradzenia sobie z nim i podjętych w związku z tym działań.

RANKING GaWC

W 2020 r. niewątpliwym sukcesem Wrocławia był awans w najnowszym rankingu Globalization and World Cities 2020 (GaWC) w ramach kategorii gamma z pozycji gamma- do pozycji gamma. **Pozycja Wrocławia w rankingu GaWC jest jednym z dziesięciu wskaźników monitorujących wdrażanie Strategii Wrocław 2030.** W rankingu *The World According to GaWC*, publikowanym od 20 lat przez brytyjski think tank Globalization and World Cities przy Loughborough University, miasta są kwalifikowane do kilku kategorii: alfa, beta, gamma, a także do dwóch kategorii o niższym znaczeniu: high sufficiency i sufficiency, czyli poziom wysoki dostateczny i dostateczny. Ranking GaWC oparty jest na klasyfikacji miast w światowej gospodarce na podstawie występowania zaawansowanych usług biznesowych (m.in. finansowych, księgowych, consultingowych, prawniczych, reklamowych). W 2020 r. Wrocław i Warszawa to najwyżej sklasyfikowane polskie miasta. Należy podkreślić, iż Wrocław został najwyżej ocenionym niestołecznym miastem Europy Środkowej.

Tabela 8. Wrocław i wybrane miasta polskie i zagraniczne w rankingu GaWC w latach 2016, 2018, 2020

Grupa	2016	2018	2020
Alpha	Warszawa	Warszawa	
Alpha-	Barcelona	Barcelona	Warszawa
Beta+			Barcelona
Beta			
Beta-			
Gamma+			
Gamma			Wrocław
Gamma-	Wrocław Lipsk Drezno	Wrocław Poznań	Poznań Katowice
High sufficiency	Poznań Kraków		Kraków
Sufficiency	Katowice Łódź	Kraków Katowice Łódź Drezno Lipsk	Lipsk Drezno Łódź

Źródło: GAWC (w grupach Alpha++ oraz Alpha+ plasują się największe metropolie)

PRODUKT KRAJOWY BRUTTO

Według danych GUS za 2018 r. produkt krajowy brutto (PKB) dla największych miast polskich wzrósł w stosunku do roku 2017. W 2018 r. Wrocław był trzecim miastem w Polsce z najwyższym PKB (po Warszawie i Krakowie), a także trzecim pod względem wskaźnika PKB na jednego mieszkańca (po Warszawie i Poznaniu).

Tabela 9. Produkt krajowy brutto w wybranych miastach w Polsce w latach 2017–2018

	[mln]		Na 1 mieszkańca [zł]	
	2017	2018	2017	2018
Warszawa	269 964	289 091	153 550	163 372
Kraków	66 487	72 143	86 715	93 753
Wrocław	55 517	60 329	86 968	94 373
Poznań	55 767	58 207	103 359	108 264
Łódź	44 452	48 721	64 071	70 846
Szczecin	24 657	26 434	60 971	65 547

Źródło: GUS

GOSPODARKA

Struktura gospodarki Wrocławia oparta jest głównie na usługach i handlu, w mniejszym stopniu na przemyśle. Znikomą rolę odgrywa rolnictwo i leśnictwo.

Tabela 10. Udział procentowy poszczególnych sektorów gospodarki we Wrocławiu w 2020 r.

Sekcja PKD	Sekcja	Udział procentowy [%]
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0,3
B	Górnictwo i wydobywanie	0,1
C	Przetwórstwo przemysłowe	5,5
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz	0,4
E	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami	0,2
F	Budownictwo	9,9
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych	16,1
H	Transport i gospodarka magazynowa	4,6
I	Zakwaterowanie i gastronomia	3,0
J	Informatyka	9,4
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3,4
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	9,3
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	16,0
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4,1
O	Administracja publiczna	0,1
P	Edukacja	3,4
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6,7

Sekcja PKD	Sekcja	Udział procentowy [%]
R	Działalność związana z kulturą	1,5
S i T	Pozostała działalność usługowa	5,4
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0,01

Źródło: GUS

Według danych GUS wskaźnik dynamiki liczby podmiotów gospodarki narodowej rok do roku dla województwa dolnośląskiego na koniec 2020 r. był podobny jak dla całego kraju i wynosił **103,4**. Pomimo ograniczeń związanych z pandemią, zauważalny był trend wzrostowy ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w województwie dolnośląskim. Według stanu na 31 grudnia 2020 r. było ich **396 tys.**, o **13,2 tys.** więcej niż w 2019 r. (wzrost o 3,4%). Najbardziej wzrosła liczba spółek komandytowych (o 8,4%), natomiast najbardziej zmniejszyła się liczba spółek komandytowo-akcyjnych (o 11,9%). We Wrocławiu w 2020 r. zarejestrowano **9,9 tys.** nowych podmiotów (w 2019 r. było to 11,1 tys.), natomiast wykreślono z rejestru **4,6 tys.** (w 2019 r. – 10,6 tys.). Spośród **127 516** podmiotów gospodarczych we Wrocławiu **76 420** stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w tym zagraniczne: **1627**), **37 354** – spółki, **13 742** – pozostałe formy prawne działalności (stan na 31 grudnia 2020 r.).

W 2020 r. w województwie dolnośląskim najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą było zarejestrowanych we Wrocławiu – **76,4 tys.** (na 10 tys. mieszkańców przypadało **1187** osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą).

Tabela 11. Wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w 2020 r. w największych miastach w Polsce

Miasto	2018	2019	2020
Warszawa	1 361,1	1 416,9	1 462,3
Poznań	1 275,7	1 318,6	1 357,5
Kraków	1 139,4	1 184,1	1 226,9
Szczecin	1 187,5	1 180,7	1 213,2
Gdańsk	1 112,0	1 145,8	1 193,7
Wrocław	1 180,5	1 139,3	1 187,0
Łódź	936,7	958,8	983,3
Lublin	919,6	931,3	969,0
Bydgoszcz	827,2	845,7	863,4
Białystok	891,6	877,9	904,8

Źródło: GUS

Według Centralnego Ośrodka Informacji Gospodarczej (COIG) województwo dolnośląskie jest na 2. miejscu w kraju pod względem liczby firm zarejestrowanych w 2020 r. z udziałem kapitału zagranicznego (**698**), po województwie mazowieckim (**2833**). W skali kraju w 2020 r. powstały **6924** firmy z kapitałem zagranicznym, jest to spadek rejestracji o **21,5%** w stosunku do roku 2019. Jednakże, biorąc pod uwagę pandemię i wprowadzone w związku z nią ograniczenia w przekraczaniu granic państwowych, jest to stosunkowo dobry wynik. Po Warszawie (**2459** nowych firm zagranicznych), Wrocław jest drugim miastem o najwyższej liczbie zarejestrowanych w roku 2020 firm z udziałem kapitału zagranicznego (**544**), wyprzedzając Kraków (**480**), Poznań (**255**) oraz Gdańsk (**233**). Z danych ogólnokrajowych wynika, że **93,28%** nowo rejestrowanych firm z udziałem kapitału zagranicznego to spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Najczęściej lokują się w branżach: handel (**20,71%**), budownictwo (**17,14%**), transport i magazyny (**11,44%**).

W 2020 r. według COIG liczba aktywnych firm z kapitałem zagranicznym we Wrocławiu wynosiła **4649**, w tym **1297** to firmy z kapitałem ukraińskim, **463** – niemieckim, **149** – włoskim, **119** – angielskim, **114** – holenderskim, **111** – koreańskim.

Wrocław jest trzecim miastem w Polsce (po Krakowie i Warszawie), w grupie dziesięciu największych miast, pod względem liczby zatrudnionych w sektorze SSC/BPO (centra usług wspólnych/centra outsourcingowe). Według raportu ABSL *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2020* we Wrocławiu na koniec I kwartału 2020 r. działało **188** takich centrów, w których pracowało **52 tys.** osób (stanowi to 15,4% spośród wszystkich zatrudnionych w tym sektorze w Polsce). Od I kwartału 2016 r. we Wrocławiu sektor SSC/BPO wygenerował 17,1 tys. miejsc pracy. Wybrane firmy z branży SSC/BPO, które usytuowały swoje centra usług we Wrocławiu w okresie 2019 r. – I kwartał 2020 r., to między innymi (pierwsze centra usług w Polsce): Olympus Business Services, JetBridge, Gates Corporation, Align Technology; (kolejne centra usług w Polsce): ArchiDoc, Infosys, Nexio Management, UPM. Liczba pracowników centrów w Polsce w I kwartale 2020 r. wynosiła **338 tys.**, co stanowiło wzrost o 31 tys. w stosunku do analogicznego okresu w 2019 r., z czego największy przyrost zanotowano w miastach: Warszawa, Kraków, Wrocław. Według analityków ABSL, sektor SSC/BPO w mniejszym stopniu odczuje skutki pandemii COVID-19 niż przemysł czy inne obszary działalności usługowej. W prognozach zatrudnienia na rok 2021 w sektorze SSC/BPO w skali kraju przyjmuje się wariant prawdopodobny na poziomie 363 tys. osób pracujących w sektorze, a wariant pesymistyczny na poziomie 348 tys. osób.

Na tle innych miast (nie licząc Warszawy) Wrocław oraz Kraków są silnymi ośrodkami branży informacja i komunikacja (sekcja J według klasyfikacji PKD).

Tabela 12. Zmiany liczby podmiotów sekcji J w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020

Miasto	2017	2018	2019	2020
Warszawa	37 717	40 396	44 260	47 710
Kraków	9 093	10 115	11 406	12 483
Wrocław	8 654	9 900	10 949	12 018
Poznań	7 613	7 996	8 481	8 872
Gdańsk	4 188	4 553	5 104	5 739
Łódź	3 889	4 145	4 562	4 885
Szczecin	2 697	2 874	3 009	3 155
Lublin	2 050	2 261	2 551	2 880
Białystok	1 529	1 734	1 986	2 206
Bydgoszcz	1 622	1 716	1 824	1 920

Źródło: GUS

Według raportu opublikowanego w 2019 r. przez Agencję Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A. (ARAW), ITCorner, Centrum Badawczo-Rozwojowe BIOSTAT Sp. z o.o., we Wrocławiu w 2019 r. pracowało w branży nowoczesnych technologii **36 tys.** pracowników i funkcjonowało **110** dużych centrów IT/R&D (Research and Development). Branża ta należy do jednych z najważniejszych we Wrocławiu, jeżeli chodzi o tworzenie miejsc pracy.

Na przestrzeni ostatnich 15 lat największe inwestycje zagraniczne w sektorze IT we Wrocławiu należały do firm: Capgemini, Siemens, Volvo IT (2005); Diehl Controls, Hicron, Objectivity, Transition Technologies (2006); Opera Software (2007); CSS Corp, Gigaset, QAD, Tieto (2008); IBM, Nokia (2009), Espotel, Microsoft (2010); Atos, Minetronics, MphasiS (2011); Dolby, Imagination Technologies, Infusion, Luxoft, Unit4 (2012); Credit Suisse, Acturis, Birlasoft, Redknee, Unic, Viessman (2013); Gorilla Group, SoftServe (2014); Ciklum, DataArt, EY, Ocado, Quality Taskforce, Red Embedded, Ryanair Labs, UBS (2015); Accenture, Axiom SL, Epiq Systems, Global Logic, Infor (2016); Tigerspike, Smart Stream Technologies, EPAM Systems (2017); Samsung Electronics, 3M, Smith&Nephew (2018). W 2020 r. ARAW uczestniczył w procesie inwestycyjnym firm z branży IT

(m.in. IBA Group, Klika Tech), których obecność na rynku wrocławskim pozwoli utworzyć kolejne miejsca pracy.

W 2020 r. Wrocław po raz kolejny znalazł się w pierwszej trójce rankingu Antala *Aktywność specjalistów i menedżerów na rynku pracy*, pod względem atrakcyjności relokacyjnej, za Warszawą i Trójmiastem. 35% specjalistów i menedżerów wskazało Wrocław jako pożądane miejsce do pracy, mając na uwadze możliwości rozwoju kariery, edukację, zaplecze kulturalne, komunikacyjne i środowiskowe.

PARKI TECHNOLOGICZNE I STARTUPY

Wrocławski Park Technologiczny S.A. (WPT) to jedna z największych w Polsce, pod względem liczby firm działających na jej terenie, instytucji biznesowych tego typu. W WPT działają firmy innowacyjne, przedsiębiorcy i naukowcy z sektora badawczo-rozwojowego, a także spółki lokujące tu swoje działy badawczo-rozwojowe. Miejsce dla siebie znajdują tutaj zarówno startupy, przedsiębiorstwa z sektora MSP, jak i duże, międzynarodowe firmy. Dzięki dostosowaniu oferty WPT do potrzeb różnego rodzaju biznesu, w dziewięciu budynkach należących do parku działa ponad **220 firm**, które łącznie zatrudniają około **2000 osób**. W WPT możliwość rozwoju dla najmłodszych firm oferują dwa inkubatory przedsiębiorczości – DAIP, czyli Dolnośląski Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości, oraz IPIT, czyli Inkubator Przedsiębiorczości i Technologii. W 2020 r. do grona ponad **220** inkubowanych firm dołączyły **23** nowe podmioty. Pod koniec 2020 r. IPIT został przekształcony w Integracyjny Inkubator Przedsiębiorczości i Technologii. Powstał on w celu wspierania biznesu bez barier oraz wszystkich firm, które są na początku swojej drogi biznesowej. Integracyjny Inkubator Przedsiębiorczości i Technologii jest miejscem przystosowanym pod kątem architektonicznym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W trakcie 5-letniego okresu inkubacji z jego wsparcia będą mogli skorzystać przedsiębiorcy z różnych branż. Dodatkowo specjalistyczne wsparcie znajdują w nim firmy prowadzone przez osoby z niepełnosprawnościami oraz przedsiębiorstwa, które zatrudniają je lub chcą zatrudnić. W 2020 r. rezydentom inkubatorów oraz WPT została udzielona pomoc de minimis o łącznej wartości **1 231 971,77 zł**.

W 2020 r. **WPT zainwestował około 1,6 mln zł** w ulepszenie przestrzeni w celu poprawienia warunków dla rozwoju biznesu swoich rezydentów, a także wynajął wrocławskim przedsiębiorcom dodatkowo 6,6 tys. m² powierzchni różnego typu, w tym niemalże całkowicie wynajął produkcyjno-magazynową halę „Nowa 7” zlokalizowaną przy ul. Fabrycznej 16. W ramach wsparcia działalności akademickiej na 1000 m² wspomnianej hali wydzielono osiem boksów stworzonych na wzór garaży, tworząc tym samym Academic Box. Są to innowacyjne przestrzenie warsztatowo-koncepcyjne przeznaczone do pełnej dyspozycji studentów działających w kołach naukowych wrocławskich uczelni wyższych. Academic Box to pilotażowy, unikatowy w skali kraju program, wpierający studenckie inicjatywy. Obecnie w Academic Box działa osiem kół naukowych z Politechniki Wrocławskiej, jednakże z uwagi na wprowadzenie trybu nauki zdalnej podczas pandemii studenci nie mieli jeszcze okazji w pełni skorzystać z możliwości, które oferują im boksy akademickie.

WPT po raz siódmy był partnerem konkursu naukowego *E(x)plory*, którego celem jest wspieranie utalentowanej młodzieży w realizacji innowacyjnych projektów naukowych oraz promowanie ich osiągnięć na arenie międzynarodowej. *E(x)plory 2020* było szczególnie ważnym wydarzeniem, ponieważ pierwszy raz w ośmioletniej historii konkursu jego zwycięzcą został wrocławianin – 14-letni uczeń SP nr 28 im. Generała Leopolda Okulickiego. Poza stypendium naukowym, przyznawanym przez organizatorów konkursu, zwycięzca, w ramach uznania jego osiągnięć, otrzymał od WPT nagrodę specjalną. O temacie tym wspomniano w dziale EDUKACJA.

W 2020 r. WPT opuściło ośmiu najemców, część z nich z powodu sytuacji związanej z pandemią koronawirusa. W trosce o los rezydentów, których biznesy szczególnie ucierpiały z powodu pandemii, Zarząd WPT uchwalił *System Rozwiązań dla Rezydentów Wrocławskiego Parku Technologicznego S.A. w związku z epidemią COVID-19*, dzięki któremu najemcy WPT mogli ubiegać się o czasowe upusty czynszów. Łącznie z systemu skorzystało pięciu rezydentów WPT.

W lutym 2020 r. WPT podpisał porozumienie z firmą 3M, którego celem było angażowanie wrocławskich przedsiębiorców w opracowywanie innowacyjnych rozwiązań m.in. dla przemysłu 4.0. Przedsiębiorcy związani z WPT mieli możliwość współpracy z 3M przy projektach z branż takich jak: inżynieria, analityka, biotechnologia, zielone technologie czy prototypy i budowa maszyn.

WPT w obliczu pandemii koronawirusa wspomógł personel medyczny Wojewódzkiego Szpitala im. J. Gromkowskiego we Wrocławiu, wspierając równocześnie branżę gastronomiczną. Od listopada 2020 r. codziennie dostarczano do placówki medycznej kilkaset obiadów, które na zlecenie WPT przygotowywał zespół Cafe Równik oraz działająca w WPT firma cateringowa KINIA.

Wrocław jest jednym z najsilniejszych centrów innowacji i nowoczesnej gospodarki w Polsce oraz miastem, w którym powstaje wiele innowacyjnych przedsięwzięć typu startup. Koordynatorem miejskiej polityki startupowej we Wrocławiu jest ARAW. W 2020 r. zorganizowano następujące wydarzenia: cykl webinarów pn. **Przemysł 4.0: Made in Wrocław** skierowanych do managerów i specjalistów, którzy poszukują inspiracji do wprowadzania Przemysłu 4.0 w swoich fabrykach; **Science IT Up** – cykl dotyczący wykorzystania IT w branży związanej z tematyką Big Science, w tym branży kosmicznej; **Startup Wrocław: Ewolucje – Nowa Rzeczywistość 2020** – wydarzenie o zasięgu lokalnym, którego głównym tematem był wpływ pandemii koronawirusa na startupy i ekosystem innowacji w naszym kraju.

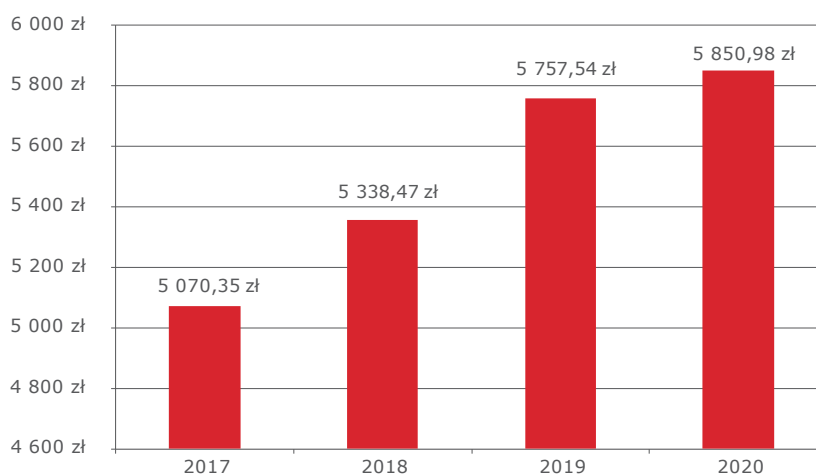
W 2020 r. Wrocław zdecydowanie polepszył swoją pozycję w raporcie *Startup Ecosystem Rankings 2020* przygotowywanym przez portal StartupBlink. Wrocław, w porównaniu do 2019 r., podskoczył w rankingu o 36 pozycji, zajmując 171. miejsce wśród 1000 ekosystemów startupowych z całego świata. W 2020 r. Wrocław w *Startup Ecosystem Rankings* plasował się o 62 miejsca wyżej w porównaniu z rokiem 2017.

RYNEK PRACY

W 2020 r. we Wrocławiu, według danych z GUS, przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wynosiło **182,7 tys.** osób i było niższe niż w roku ubiegłym o **4,5 tys.** osób.

W sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2020 r. wyniosło **5850,98 zł**. W 2019 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie we Wrocławiu kształtowało się na poziomie **5757,54 zł**, w 2018 r. – **5338,47 zł**, w 2017 r. – **5070,35 zł**.

Wykres 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: GUS

Tabela 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu dla wybranych branż w latach 2019–2020 (w zł)

Branża	I-III kw. 2019	2020
Przemysł	6 275,01	6 475,65
Budownictwo	5 528,63	5 803,23
Handel i naprawa pojazdów samochodowych	4 873,77	5 159,62
Transport i gospodarka magazynowa	5 056,29	5 219,23
Zakwaterowanie i gastronomia	4 248,75	4 316,78

Branża	I-III kw. 2019	2020
Informatyka i komunikacja	9 185,21	9 157,11
Obsługa rynku nieruchomości	5 529,22	5 681,43
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7 021,95	7 372,11
Administrowanie i działalność wspierająca	3 887,09	4 284,02
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4 479,43	4 873,80

Źródło: GUS

Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., w świetle danych Powiatowego Urzędu Pracy we Wrocławiu (PUP), we Wrocławiu zarejestrowanych było **9555** bezrobotnych oraz **243** osoby poszukujące pracy.

Na dzień 31 grudnia 2020 r. stopa bezrobocia we Wrocławiu wynosiła **2,4%** i zwiększyła się w porównaniu do poprzedniego roku o **0,8 punktu procentowego**. Wrocław jest jednym z czterech miast w Polsce, za Katowicami (1,7%), Warszawą (1,8%), Poznaniem (2,0%), z tak niską stopą bezrobocia. Jednakże w dalszym ciągu wpływ na jej wysokość ma dynamiczny i nieprzewidywalny stan gospodarki w związku z pandemią koronawirusa. Według danych z Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy, w skali kraju w okresie ostatnich 12 miesięcy widoczny jest wzrost liczby bezrobotnych o ponad 18%, w skali województwa dolnośląskiego – o ponad 19,5%. W styczniu 2021 r. wskaźnik bezrobocia dla kraju wyniósł 6,5%.

W 2020 r. we Wrocławiu największą grupę osób bezrobotnych stanowiły osoby w wieku od 35 do 44 lat (**28,80%**) oraz w wieku od 25 do 34 lat (**24,55%**). W strukturze osób bezrobotnych niezmiennie największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (**31,21%**). W 2020 r. zauważalna jest większa dynamika fluktuacji bezrobotnych (napływ i odpływ z rejestru bezrobotnych), w kwietniu 2020 r. zauważalny był spadek liczby osób wyłączonych z ewidencji przy jednoczesnym wzroście nowo zarejestrowanych bezrobotnych.

W 2020 r. PUP miał **52 979** ofert pracy i aktywizacji zawodowej, w tym **1104** dla osób z niepełnosprawnościami. Było to o **9460** ofert pracy mniej niż w roku 2019, w tym **826** ofert mniej dla osób z niepełnosprawnościami. Niezmiennie najwięcej ofert pracy dotyczyło zawodów niewymagających wysokich kwalifikacji (m.in. robotników, magazynierów, pakowaczy). W 2020 r. pracownicy PUP nawiązali kontakt ze **131** nowymi pracodawcami, dzięki czemu pozyskali **3383** miejsca pracy.

W 2020 r. PUP, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województw Dolnośląskiego 2014–2020, zrealizował projekt *Aktywizacja osób bezrobotnych powyżej 30. roku życia w Powiecie Wrocławskim oraz powiecie m. Wrocław* współfinansowany z Unii Europejskiej dotacją w wysokości **108 725 645,48 zł**, w tym na realizację działań wspierających przedsiębiorców w związku z pandemią przeznaczono środki w wysokości **102 167 285 zł** (działaniami wsparto **7773** podmioty gospodarcze). Również z projektu *Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w Powiecie Wrocławskim (V) oraz powiecie m. Wrocław (V)*, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, **34 867 257,02 zł** zostało przeznaczone na wsparcie przedsiębiorców w trakcie kryzysu wywołanego pandemią COVID-19. W ramach działań tzw. tarczy antykryzysowej uruchomiono usługi wspierające prowadzenie działalności gospodarczej, które cieszyły się dużym zainteresowaniem klientów, jak chociażby niskoprocentowana pożyczka dla mikroprzedsiębiorców, z której skorzystały **56 263** podmioty.

Wrocławski Zakład Aktywności Zawodowej (WZAZ) działa jako samorządowy zakład budżetowy gminy Wrocław. Został utworzony uchwałą nr XXIV/870/08 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 września 2008 r., posiada status zakładu aktywności zawodowej nadany przez Wojewodę Dolnośląskiego decyzją D5/0001/08 w dniu 29 grudnia 2008 r. na podstawie art. 29 ust. 1 i art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. nr 14 poz. 92). Podstawowym zadaniem WZAZ jest rehabilitacja zawodowa i społeczna zatrudnionych w zakładzie osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym (bez względu na rodzaj schorzenia) i umiarkowanym (tylko upośledzenie umysłowe, choroby psychiczne lub autyzm), poprzez prowadzenie działalności usługowej i wytwórczej. W zakładzie jest zatrudnionych minimum 70% osób z niepełnosprawnością, przy czym nie więcej niż 35% osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Obecnie zakład zatrudnia 36 osób z niepełnosprawnością w trzech działach: gastronomicznym, poligraficznym, prac technicznych.

RYNEK POWIERZCHNI BIUROWYCH I HANDLOWYCH

Według danych z CBRE w 2020 r. inwestycje na polskim rynku nieruchomości komercyjnych osiągnęły wartość **5,28 mld EUR** (całkowita wartość inwestycji), tj. 2,42 mld EUR mniej niż w roku 2019. Według analityków rynku z CBRE w pewnym stopniu pandemia jedynie przyspieszyła zaczynające się zmiany, takie jak praca hybrydowa czy wzrost znaczenia e-handlu. Równocześnie w czasach kryzysu wywołanego pandemią wielu inwestorów nie miało fizycznej możliwości finalizacji transakcji, a część ostrożniej analizowała oferty. Wciąż jednak jest wiele podmiotów zainteresowanych inwestowaniem w rynek nieruchomości w Polsce, w szczególności w sektor magazynowy, mieszkania na wynajem oraz biura.

Tabela 14. Inwestycje na polskim rynku nieruchomości w 2020 r. (EUR)

	Warszawa	Regiony	Polska
Handel	7 700 000	650 137 100	657 837 100
Biura	1 268 989 000	715 127 200	1 984 116 200
Przemysł i magazyny	194 800 000	2 424 756 400	2 619 556 400
Inne	0	18 250 000	18 250 000
Razem	1 471 489 000	3 808 270 700	5 279 759 700

Źródło: CBRE

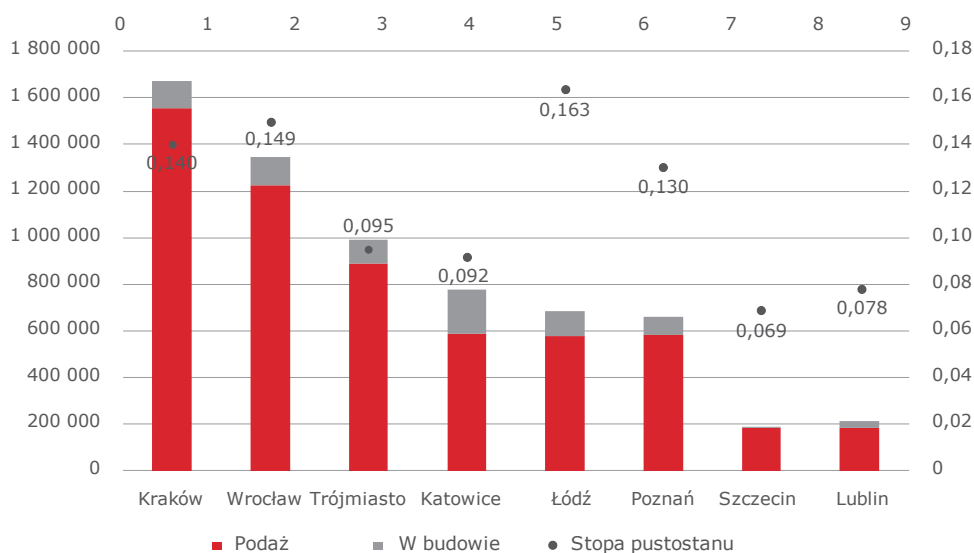
Z miast regionalnych Wrocław posiada obecnie najwyższy (po Krakowie) wskaźnik istniejącej powierzchni biurowej (1 226 300 m²), a także jeden z najwyższych (po Katowicach), jeśli chodzi o powierzchnię biurową w budowie (119 800 m²).

Tabela 15. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2020 r. (w m²)

	Kraków	Wrocław	Trójmiasto	Katowice	Łódź	Poznań	Szczecin	Lublin
Podaż	1 554 900	1 226 300	888 600	589 700	578 500	582 900	183 400	183 200
W budowie	118 300	119 800	102 500	186 200	107 700	79 400	2400	28 700
Stopa pustostanu [%]	14%	15%	9%	9%	16%	13%	7%	8%

Źródło: CBRE

Wykres 18. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2020 r. (w m²)

Źródło: CBRE

W 2020 r. we Wrocławiu oddano do użytkowania 58,5 tys. m² nowej powierzchni biurowej, co stanowi znaczący spadek w stosunku do roku 2019.

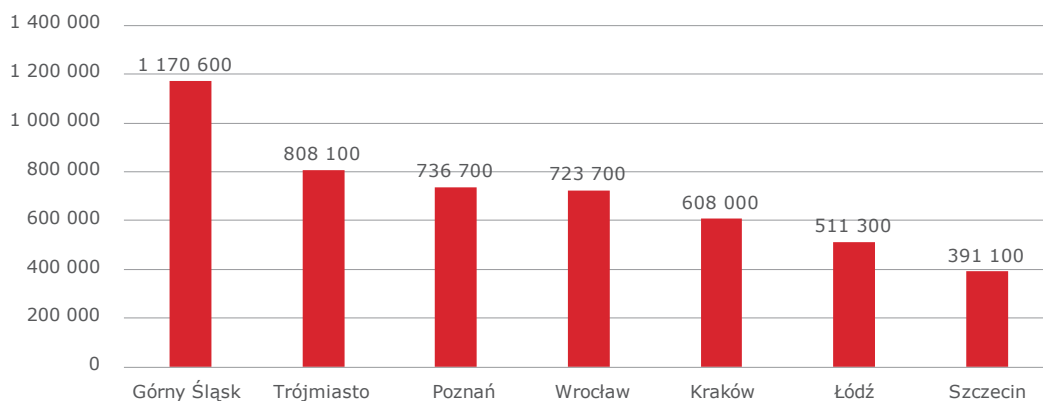
Wykres 19. Nowa podaż powierzchni biurowej we Wrocławiu w latach 2016–2020 (w m²)

Źródło: CBRE

W 2020 r. Wrocław dysponował 723 700 m² GLA (gross leasable area – powierzchnia najmu brutto) powierzchni handlowej, co plasowało go na 4. miejscu po Okręgu Górnośląskim, Trójmieście oraz Poznaniu.

Wykres 20. Podaż powierzchni handlowej w miastach regionalnych w 2020 r. (w m²)

Źródło: CBRE

INWESTYCJE

Na realizację zadań inwestycyjnych wydano w 2020 r. kwotę w wysokości **631 371 673 zł**. Najwięcej inwestycji dotyczyło transportu (**328 321 203 zł**), gospodarki mieszkaniowej (**117 196 412 zł**), oświaty (**66 519 100 zł**) oraz gospodarki komunalnej (**27 047 129 zł**).

Tabela 16. Wybrane zadania i programy inwestycyjne realizowane przez gminę Wrocław w 2020 r.

Lp.	Nazwa zadania	Plan wydatków inwestycyjnych na koniec 2020 r. [zł]
1.	Budowa wydzielonej trasy autobusowo-tramwajowej łączącej osiedle Nowy Dwór z Centrum Wrocławia	124 913 863
2.	Program poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej	69 309 460
3.	Budowa i kompleksowa przebudowa żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych	54 575 745
4.	Przebudowa ulic w ciągu drogi wojewódzkiej nr 342 (Obornicka, Pęgowska, Zajązkowska, Pełczyńska)	46 249 797
5.	Program rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego	41 297 911
6.	Miejski program wymiany źródeł ogrzewania	24 396 772
7.	Program Inicjatyw Rad Osiedli – realizacja projektów	22 604 314
8.	Wrocławski Budżet Obywatelski – realizacja projektów	21 933 220
9.	Zintegrowany System Transportu Szynowego w Aglomeracji i we Wrocławiu – etap III. Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Popowickiej, Starogroblowej, Długiej (od ul. Milenijnej do ul. Jagiełły) wraz z przebudową wiaduktu nad ul. Długą oraz budową zintegrowanego węzła tramwajowo-kolejowego Wrocław Popowice	21 189 329
10.	Rozbudowa ul. Osobowickiej od Obwodnicy Śródmiejskiej Wrocławia do ul. Lipskiej	16 057 688
11.	Ograniczenie emisji kominowej w zasobie mieszkaniowym Gminy Wrocław poprzez likwidację węglowych źródeł ciepła	14 011 519
12.	Przebudowa mostów Pomorskich	12 362 949
13.	Program rowerowy wraz z budową dróg rowerowych we Wrocławiu – etap II	10 805 901
14.	Budowa Alei Wielkiej Wyspy we Wrocławiu	8 953 424
15.	Budowa i przebudowa infrastruktury sportowej w obiektach oświatowych	8 343 780
16.	Budowa Osi Zachodniej we Wrocławiu w ciągu drogi krajowej nr 94	8 033 373
17.	Program rewitalizacji zieleni, nabrzeży i wysp odrzańskich	6 713 123
18.	Program przebudowy miejskich obiektów sportowych	6 525 250
19.	Program przebudowy Centrów Usług Socjalnych we Wrocławiu, Program przebudowy obiektów na potrzeby Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	6 166 213
20.	Zintegrowany System Transportu Szynowego w Aglomeracji i we Wrocławiu – etap III A. Budowa trasy tramwajowej w ul. Hubskiej na odcinku od ul. Glinianej do ul. Dyrekcyjnej we Wrocławiu	5 693 298
21.	Program ruchu pieszego	5 467 737

Lp.	Nazwa zadania	Plan wydatków inwestycyjnych na koniec 2020 r. [zł]
22.	Program rozwoju terenów pod aktywność gospodarczą. Budowa drogi łączącej WPT z WPP – przebudowa ul. Fabrycznej i ul. Otyńskiej we Wrocławiu	5 297 224
23.	Program inicjatyw lokalnych	4 692 967
24.	Wielofunkcyjna hala sportowa przy ul. Raławickiej 62 we Wrocławiu	4 304 900
25.	Kompleksowa termomodernizacja wybranych kamienic przy ul. Brzeskiej, ul. S. Chudoby i ul. I. Prądyńskiego we Wrocławiu	3 626 862
26.	Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej na terenie WTWK Partynice wraz z budową nowych stajni na terenie WTWK	3 157 929
27.	Przebudowa ul. Buforowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 395 we Wrocławiu	2 488 835
28.	Budowa boisk piłkarskich o sztucznych nawierzchniach	2 486 000
29.	Budowa systemu Parkuj i Jedź we Wrocławiu – etap II na pętli tramwajowej Klecina; w rejonie przystanków komunikacji miejskiej: Kosmonautów – Kamiennogórska; w rejonie pętli tramwajowej Wrocław Osobowice; w rejonie stacji kolejowej Wrocław Psie Pole we Wrocławiu	279 457
30.	Przebudowa mostów Chrobrego pñ. i pñd.	138 637

Źródło: UMW

W roku 2020 złożono wnioski o dofinansowanie dla **59** projektów oraz podpisano **43** umowy o dofinansowanie na łączną kwotę **83 203 616,03 zł**. Monitorowano realizację pod kątem zapisów umów o dofinansowanie łącznie **210** projektów, dla których podpisano umowy o dofinansowanie w roku 2020 i w latach wcześniejszych.

Tabela 17. Wybrane projekty infrastrukturalne realizowane w 2020 r., których beneficjentem jest gmina Wrocław

Lp.	Tytuł projektu	Lata realizacji	Aktualna wartość dofinansowania [zł]	Aktualna wartość całkowita projektu [zł]	Program	Obszar
1.	Zintegrowany System Transportu Szynowego w Aglomeracji i we Wrocławiu – etap III A	2015–2023	112 973 143,77	270 894 161,40	POIiŚ	Transport niskoemisyjny
2.	Budowa wydzielonej trasy autobusowo-tramwajowej łączącej osiedle Nowy Dwór z Centrum Wrocławia	2016–2023	117 378 122,40	386 044 600,46	POIiŚ	Transport niskoemisyjny
3.	Budowa Osi Zachodniej we Wrocławiu w ciągu drogi krajowej nr 94	2015–2023	233 390 021,24	380 996 141,75	POIiŚ	Drogi
4.	Przebudowa ul. Buforowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 395 we Wrocławiu – etap I	2016–2020	59 170 871,72	89 651 927,06	RPO WD	Drogi
5.	Przebudowa budynku przy ul. Zwycięskiej we Wrocławiu na potrzeby Przedszkola nr 23	2016–2020	2 455 190,54	6 164 001,00	RPO WD	Edukacja

Lp.	Tytuł projektu	Lata realizacji	Aktualna wartość dofinansowania [zł]	Aktualna wartość całkowita projektu [zł]	Program	Obszar
6.	Ruska 46abc – przestrzeń dla kultury	2014–2020	8 613 226,21	17 822 981,03	POIiŚ	Kultura
7.	Podniesienie dostępności e-usług danych przestrzennych państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego we Wrocławiu	2018–2020	3 400 000,00	4 000 000,00	RPO WD	Informatyka
8.	Wykonanie prac remontowych i termomodernizacyjnych nieruchomości przy ul. Mierniczej 10, 18, 24 we Wrocławiu	2018–2020	5 255 126,29	9 077 771,37	RPO WD	Rewitalizacja
9.	Ograniczenie emisji kominowej w zasobie mieszkaniowym Gminy Wrocław poprzez likwidację węglowych źródeł ciepła – etap II	2020–2022	10 554 123,99	16 789 756,53	RPO WD	Środowisko
10.	Ograniczenie emisji kominowej w zasobie mieszkaniowym Gminy Wrocław poprzez likwidację węglowych źródeł ciepła – etap III	2020–2022	11 305 342,31	15 350 748,79	RPO WD	Środowisko

Źródło: UMW

WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

23 marca 2020 r. w Urzędzie Miejskim Wrocławia przy ul. Kotlarskiej 41 rozpoczęło działalność Centrum Wsparcia Przedsiębiorców przeznaczone dla wrocławskich przedsiębiorców, którzy stracili płynność finansową lub którzy musieli zawiesić swoją działalność z powodu pandemii COVID-19. W centrum można było uzyskać kompleksową informację dotyczącą Wrocławskiego Pakietu Pomocowego – zestawu narzędzi i form wsparcia oferowanych przez gminę Wrocław, w tym ulg podatkowych oraz ulg od zobowiązań cywilnoprawnych należnych miastu.

Pomoc w ramach Wrocławskiego Pakietu Pomocowego kierowana była do wszystkich przedsiębiorców, którzy ucierpieli w związku z pandemią koronawirusa i obejmowała:

- ulgi od podatku od nieruchomości,
- ulgi od podatku rolnego,
- ulgi od podatku od środków transportowych,
- ulgi od zobowiązań cywilnoprawnych, takich jak użytkowanie, opłaty z tytułu dzierżawy gruntu, najem i dzierżawa lokali, bezumowne korzystanie z gruntu,
- zwolnienie z podatku od nieruchomości na podstawie uchwały Rady Miejskiej Wrocławia XXI/560/20 z dnia 9 kwietnia 2020 r.,
- odstąpienie od dochodzenia należności dla przedsiębiorców i NGO na podstawie uchwały Rady Miejskiej Wrocławia XXII/589/20 z dnia 30 kwietnia 2020 r.,
- obniżenie stawki czynszu za dzierżawę gminnego terenu lub lokalu do symbolicznej złotówki oraz możliwość skorzystania z bezpłatnego ogródka gastronomicznego (zarządzenie Prezydenta Wrocławia 2820 z dnia 27 marca 2020 r.),

- obniżenie czynszu za lokale użytkowe (zarządzenie Prezydenta Wrocławia 4220/20 z dnia 4 grudnia 2020 r.),
- nienaliczanie opłaty prolongacyjnej,
- zmniejszenie kaucji lub zabezpieczenia bankowego,
- udzielanie mikropożyczek dla mikroprzedsiębiorców w ramach zadań Powiatowego Urzędu Pracy,
- informowanie o rządowych tarczach antykryzysowych.

Centrum współpracuje z jednostkami miejskimi: Zarządkiem Zasobu Komunalnego, Wrocławskimi Mieszkaniami, ZDiUM oraz wydziałami Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wydziałem Podatków i Opłat, Wydziałem Nieruchomości Komunalnych i Biurem Rozwoju Gospodarczego.

Ponadto przedsiębiorcy i osoby chcące założyć działalność gospodarczą we Wrocławiu mogły skorzystać z Punktu Informacji Gospodarczej. W 2020 r., z uwagi na pandemię COVID-19, najczęściej zapytań dotyczyło form i możliwości wsparcia oferowanych w ramach Wrocławskiego Pakietu Pomocowego oraz rządowych tarcz antykryzysowych.

W 2020 r. w ramach Wrocławskiego Pakietu Pomocowego przedsiębiorcy otrzymali ulgi od podatku od nieruchomości w łącznej kwocie **16 167 631,96 zł**, natomiast organizacje pozarządowe w łącznej kwocie **21 544,05 zł**. W ramach pomocy przedsiębiorcom w czasie pandemii wprowadzono ulgę w opłatach za najem lokali użytkowych tzw. czynsz za 1 zł. Łączna wartość tej ulgi wyniosła **4 044 252 zł**.

Tabela 18. Ulgi dla przedsiębiorców w opłatach za najem lokali użytkowych we Wrocławiu

Lokale użytkowe	Liczba lokali użytkowych objętych ulgą w okresie 14.03.2020 – 30.09.2020	Łączna kwota ulgi [zł]
ZZK	315	3 372 000
WM Sp. z o.o.	35	161 656
WNK	22	149 000
WOU	14	360 386
ZDiUM	26	1210

Źródło: UMW

Tuż przed końcem 2020 r. powstała platforma informacyjna Przedsiębiorczy Wrocław 2030 (www.wroclaw.pl/przedsiębiorczy-wroclaw/) dla wrocławskich przedsiębiorców, która w jednym miejscu gromadzi wszystkie informacje potrzebne prowadzącym firmy. Ideą portalu jest m.in. dostarczanie fachowej i kompleksowej informacji na temat zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz o działaniach miasta na rzecz biznesu i wspierania przedsiębiorczości mieszkańców. Portal zawiera informacje w formie przewodnika dla: mikro-, małego, średniego przedsiębiorcy, startupów, inwestora zagranicznego i kupców. Jednym z narzędzi serwisu jest **Przewodnik Wrocławskiego Przedsiębiorcy**. Strona Przedsiębiorczy Wrocław 2030 powstała zgodnie z założeniami *Strategii Przedsiębiorczości 2030*, która ma zwrócić uwagę na kulturę przedsiębiorczości i edukacji, system wsparcia przedsiębiorczości, współpracę na rzecz przedsiębiorczości, promocję przedsiębiorczości.

W 2020 r. poprzez portal www.wroclaw.pl organizowano akcje społeczne w celu wspierania przedsiębiorców i branż dotkniętych obostrzeniami podczas lockdownu. Wiosną i jesienią w ramach **#WroclawNaWynos** uruchomiono bazę pubów, barów, restauracji, które swoje usługi proponowały z dostawą do domu lub na wynos. Do bazy zgłosiło się każdorazowo około 500 podmiotów. W grudniu natomiast uruchomiono bazę **Prezenty z Wrocławia**. W jednym miejscu zgromadzono ponad 200 ciekawych i nieszablonowych pomysłów na świąteczne podarunki, które powstają we Wrocławiu. Lista została opublikowana na stronach serwisu VisitWroclaw.eu, aby zarówno mieszkańcy, jak i turyści (wirtualni) mogli zakupić na święta prezenty **#MadeInWroclaw**. Od maja 2020 r. w ramach akcji **#WroclawZdalnieLokalnie** zachęcano mieszkańców do zakupów w formie zdalnej (przez telefon lub internet) u lokalnych przedsiębiorców. We współpracy z parterami biznesowymi przygotowano

interaktywną mapę, która w jednym miejscu zbiera najważniejsze informacje o lokalnych sklepach oferujących zakupy z dostawą lub bezpiecznym odbiorem osobistym. Ponadto dla przedsiębiorców z Wrocławia przygotowano możliwość bezpłatnego uruchomienia profesjonalnego sklepu internetowego wraz z darmowym miesiącem jego prowadzenia (bez prowizji od sprzedaży).

HANDEL OKRĘŻNY

W 2020 r., z uwagi na pandemię oraz wprowadzone w związku z nią obostrzenia m.in. w branży handlowej, gastronomicznej i rozrywkowej, nie odbyło się wiele imprez będących dotychczas atrakcjami turystycznymi i handlowymi Wrocławia, takich jak Jarmark Świętojański czy Jarmark Bożonarodzeniowy. Cała branża eventowa – w tym wystawcy z działalnością gastronomiczną, handlową i rozrywkową oraz produktami regionalnymi, rękodzielniczymi – została najbardziej dotknięta skutkami trwającej pandemii. Firmy z tej branży najdłużej pozostawały całkowicie zamknięte i objęły je największe ograniczenia związane z zachowaniem reżimu sanitarnego.

Skutki wprowadzonych obostrzeń dotyczyły również wystawców w halach targowych i na targowiskach. Czasowo zamknięta była większość stoisk branży przemysłowej. Prowadzona była sprzedaż w branżach spożywczej i drogeryjnej. Z uwagi na pandemię zarządy hal targowych i targowisk podejmowały decyzje o ograniczeniu dni lub godzin handlowych, liczby klientów czy też czasowym zamknięciu obiektu. W związku z zaistniałą sytuacją, na wniosek dzierżawców targowisk, władze miasta dokonały umorzeń czynszów na łączną kwotę **61 973,51 zł**.

Tabela 19. Liczba miejsc do sprzedaży na targowiskach i w handlu ulicznym organizowana na nieruchomościach komunalnych we Wrocławiu w latach 2017–2020

Lp.	Liczba miejsc do handlu/gastronomii na targowiskach, jarmarkach, w handlu okrężnym	2017	2018	2019	2020
1.	Jarmark Bożonarodzeniowy	180	190	213	0
2.	Jarmark Świętojański	64	64	70	0
3.	Jarmark Ekologiczny	0	0	0	0
4.	Kiermasz Wszystkich Świętych	69	69	69	69
5.	Jarmark Włoski	0	20	17	17
6.	Świąteczny Zlot Food Trucków	0	0	14	0
7.	Targowisko „Lotnicza”*	47	47	47	47
8.	Targowisko „Żmigrodzka”*	60	60	60	60
9.	Targowisko „Ptasia”	30	30	30	30
10.	Targowisko „Skoczylasa”	30	30	30	30
11.	Targowisko „Komandorska”	120	120	120	120
12.	Targowisko „Niedźwiedzia”*	120	120	120	120
13.	Targowisko „Jemiółowa”	0	0	35	35
14.	Handel okrężny całoroczny*	54	54	54	59
15.	Handel okrężny sezonowy*	76	76	83	86
	Razem	850	880	962	673

Źródło: UMW (*oznacza, że są wolne miejsca)

WYDATKI MIESZKAŃCÓW NA USŁUGI KOMUNALNE

W najnowszym rankingu Curulis *Wydatki mieszkańców na usługi komunalne w miastach powiatowych*, opublikowanym we wrześniu 2020 r. Wrocław zajął 5. miejsce w grupie miast powyżej 200 tys. mieszkańców pod względem najniższych rocznych wydatków na usługi komunalne. W badaniu, na potrzeby porównania, przyjęto jednolity sposób kalkulacji kosztów usług komunalnych świadczonych przez lokalne samorzady. Dla zachowania porównywalności danych zastosowano: model 2+2 osoby w rodzinie, 74 m² powierzchni mieszkania w domu wielorodzinnym, 33,7 m³ zużycia wody w ciągu roku na osobę, 33,7 m³ zużycia ścieków w ciągu roku na osobę, 108 razy w ciągu roku jedna osoba korzysta z komunikacji publicznej, 48 godzin w roku korzysta z parkingu w centrum miasta. W zakres badania weszły: ceny za dostarczaną wodę i odprowadzone ścieki, opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, stawki podatku od nieruchomości, ceny za usługi przewozowe w publicznym transporcie zbiorowym, opłaty za parkowanie w strefie płatnego parkowania.

Tabela 20. Wyniki rankingu dla miast powyżej 200 tys. mieszkańców

Miejsce	Miasto	Roczne wydatki [zł]
1.	Radom	2 765,02
2.	Toruń	2 802,40
3.	Białystok	3 012,16
4.	Szczecin	3 058,46
5.	Wrocław	3 326,24
6.	Warszawa	3 413,30
7.	Kraków	3 463,62
8.	Poznań	3 465,86
9.	Łódź	3 526,34
10.	Gdynia	3 609,30
11.	Bydgoszcz	3 636,58
12.	Gdańsk	3 818,02
13.	Lublin	4 134,70
14.	Katowice	4 176,02
15.	Częstochowa	4 191,22

Źródło: Curulis

**PLANOWANIE
PRZESTRZENNE,
ARCHITEKTURA
I BUDOWNICTWO**

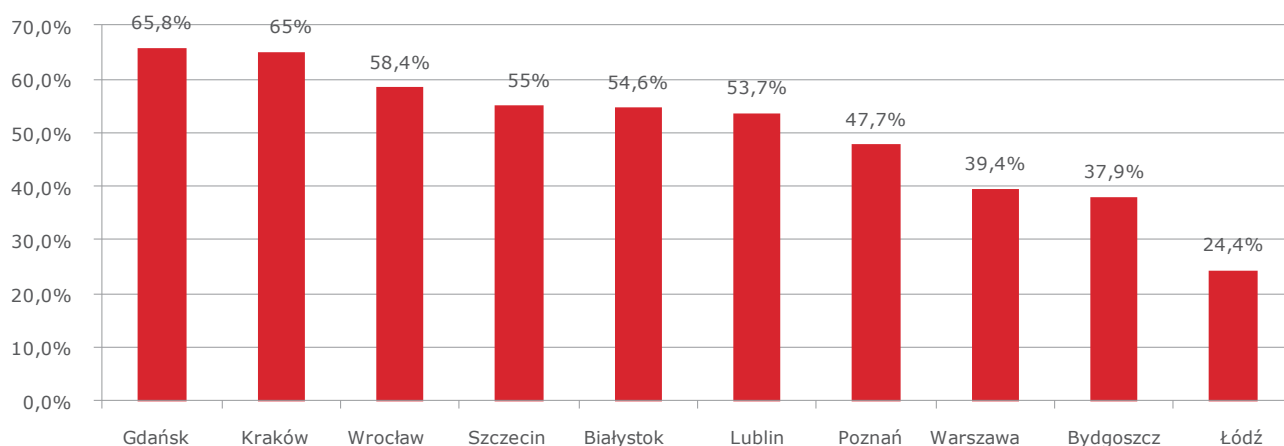
Kierunki polityki przestrzennej miasta określone są w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia (Studium)* przyjętym uchwałą nr L/1177/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 stycznia 2018 r. W październiku 2020 r. podjęto prace nad zmianą obowiązującego *Studium* – przedmiotem były analizy dotyczące aktualnych wyzwań stojących przed miastem, które powinny zostać uwzględnione w nowym dokumencie. Tożsamość, równowaga oraz odporność na niespodziewane zdarzenia wskazane zostały jako filary nowego spojrzenia na Wrocław. Nowa edycja *Studium* jest reakcją na postępujące przemiany społeczno-gospodarcze oraz zjawiska zachodzące w środowisku przyrodniczym.

Realizując politykę przestrzenną określoną w *Studium* w 2020 r. kontynuowano program Osiedla Kompletnie, którego celem jest stworzenie wytycznych przestrzennych kierujących rozwój każdego z osiedli Wrocławia. W 2020 r. programem objęto trzy kolejne jednostki urbanistyczne – Nowy Dwór, Krzyki Zachód oraz Zakrzów Centrum.

MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Na koniec 2019 r. Wrocław był trzecim wśród dziesięciu największych miast w Polsce, po Gdańsku i Krakowie, pod względem pokrycia powierzchni miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (mpzp). W porównaniu z rokiem 2018 Wrocław utrzymał trzecią pozycję w tej grupie.

Wykres 21. Powierzchnia miasta pokryta obowiązującymi mpzp w grupie 10 największych miast w Polsce w 2019 r. (w %)

Źródło: GUS

We Wrocławiu na koniec 2020 r. obowiązywało **475** planów miejscowych – obejmowały one obszar **17 509,74 ha**, stanowiący 59,8% powierzchni miasta. W 2020 r. w opracowaniu było **120** planów miejscowych, z czego **28** uchwalono (w tym 4 opracowane w trybie zmiany mpzp), odstąpiono od opracowania jednego planu, zastępując go nowym przystąpieniem o szerszym zakresie przestrzennym. W trakcie roku przystąpiono do opracowania **22** planów obejmujących **406,01 ha** (1,4% powierzchni miasta).

Poniższe tabele przedstawiają procentowy udział powierzchni planów uchwalonych i planów będących w opracowaniu w ogólnej powierzchni miasta – stan na dzień 31 grudnia 2020 r.

Tabela 21. Udział mpzp w ogólnej powierzchni miasta

Plany	Liczba planów	Powierzchnia [ha]**	Udział w powierzchni miasta [%]
uchwalone od 1995	475	17509,74	59,8
uchwalone w 2020	28	504,79	1,7
uchwalone obowiązujące*	475	17509,74	59,8
w opracowaniu	91	1953,12	6,7

Źródło: UMW (*liczba planów obowiązujących nie obejmuje uchwał RM stanowiących zmianę uchwalonego planu miejscowego; **obszar objęty planami – powierzchnia obszarów planów po scaleniu nałożeni)

Tabela 22. Tereny objęte mpzp uchwalonymi po 1 stycznia 1995 r.

	II–III Kadencja RMW	IV Kadencja RMW	V Kadencja RMW	VI Kadencja RMW	VII Kadencja RMW	VIII Kadencja RMW	Powierzchnia miasta obecnie objęta mpzp
	procedury z uwzględnieniem uchylonych mpzp						bez uchylonych mpzp*
Powierzchnia miasta objęta planami [%]	6,1	23,2	17,7	13,1	3,2	2,3	59,8
Powierzchnia miasta objęta planami [ha]	1 791	6 781	5 193	3 843,65	951,36	679,79	17 509,74
Liczba planów uchwalonych	54	113	115	97	85	45	475

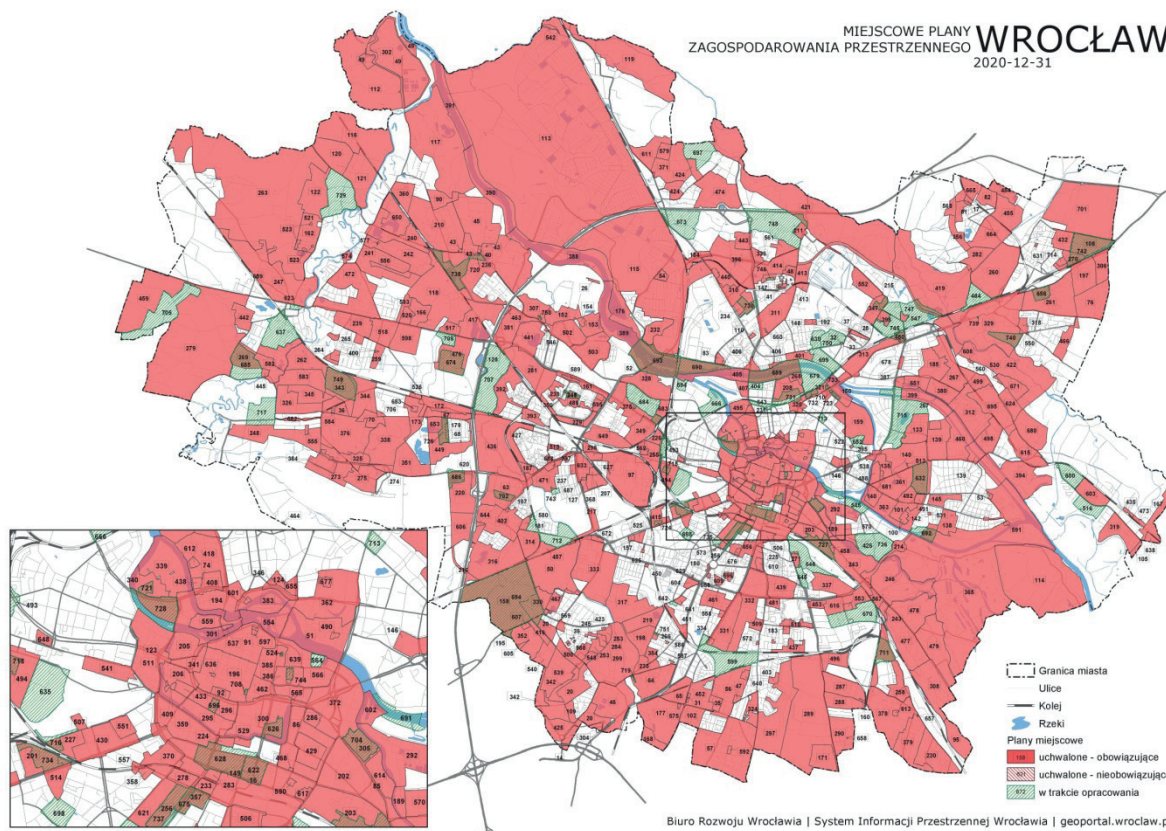
Źródło: UMW (*liczba planów obowiązujących nie obejmuje uchwał RMW stanowiących zmianę uchwalonego planu miejscowego)

Tabela 23. Liczba mpzp lub zmian mpzp uchwalonych w latach 2017–2020 (z uwzględnieniem mpzp w międzyczasie uchylonych)

Rok	Liczba planów	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni miasta [%]
2017	11	162,51	0,6
2018	25	388,41	1,3
2019	17	175,01	0,6
2020	28	504,79	1,7

Źródło: UMW

Rysunek 1. Miejsce plany zagospodarowania przestrzennego we Wrocławiu w 2020 r.

Źródło: UMW, System Informacji Przestrzennej, geoportal.wroclaw.pl

Sytuacja zagrożenia epidemicznego miała wpływ również na przeprowadzenie procedury uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wprowadzone obostrzenia nie naruszały wprawdzie samej procedury ustawowej, jednak w niektórych wypadkach wpływały na odroczenie jej etapów. Szczególnie odczuwalne było to podczas wyłożeń mpzp do publicznego wglądu. W związku z ograniczeniami i obostrzeniami, w kwietniu oraz na przełomie listopada i grudnia utrudnione lub uniemożliwione było organizowanie dyskusji publicznych, które są koniecznym elementem procedury planistycznej. Spowodowało to konieczność ponownego wyłożenia niektórych planów zagospodarowania przestrzennego, a także organizację dyskusji publicznych z zachowaniem pełnego reżimu sanitarnego.

WNIOSKI O ZMIANĘ OBOWIĄZUJĄCYCH MPZP

Każdego roku składane są wnioski o przystąpienie do sporządzenia mpzp lub zmianę planów obowiązujących. W 2020 r. rozpatrzono 77% złożonych wniosków.

Tabela 24. Liczba wniosków o sporządzenie mpzp lub zmianę obowiązujących w latach 2017–2020

Rok	Liczba wniosków
2017	58
2018	89
2019	88
2020	78

Źródło: UMW

OSIEDLA KOMPLETNE

W 2020 r. programem Osiedla Kompletne objęto trzy jednostki urbanistyczne – Nowy Dwór, Krzyki Zachód oraz Zakrzów Centrum. Jest to kontynuacja rozpoczętej w 2019 r. fazy pilotażowej programu przeprowadzonej na terenie czterech osiedli – Śródmieścia Południowego, Jagodna, Jerzmanowa-Jarnołtowa i Maślic Małych.

Wytyczne przestrzenne na rzecz osiedli kompletnych wskazują kierunki doskonalenia przestrzeni i wspierania lokalnej społeczności, aby mieszkańcom żyło się coraz lepiej. Wytyczne mają ułatwiać planowanie i koordynację podejmowanych inicjatyw, stanowią również podstawę do realizacji polityki rozwoju tych obszarów dla Rad Osiedli i władz miasta.

Wytyczne składają się z ogólnej części tekstowej oraz części graficznej – mapy. Stworzona metodologia postępowania zakłada określenie możliwych ról i elementów wyposażenia każdego z tych miejsc, które formułowane są na indywidualnych kartach. W ten sposób projekty osiedli, stosując spójne podejście i operujące porównywalnymi narzędziami, pozwalają na uchwycenie unikalnej specyfiki, tożsamości, różnorodności i potencjału miejsca. Dla wzmocnienia tego efektu do edycji 2020, podobnie jak dla wcześniejszego pilotażu, włączone zostały obszary bardzo zróżnicowane. Stworzenie założeń przestrzennych i ustalenie treści kart wytycznych odbywa się na podstawie istniejących planów i zbiorów danych, analiz urbanistycznych oraz przeprowadzanych konsultacji społecznych.

Pandemia utrudniła w 2020 r. prowadzenie prac według wcześniej założonych zasad, jednak przyczyniła się do wprowadzenia nowego, zaawansowanego narzędzia w procesie partycypacji. W celu zrównoważenia ograniczeń dotyczących spotkań, ale jednocześnie, aby nawiązać kontakt z mieszkańcami i uzyskać informacje o osiedlach, zbudowana została ogólnodostępna platforma mapowa umożliwiająca zgłoszenie wniosku w odniesieniu do konkretnego miejsca. Rozwiązanie spotkało się z dużym zainteresowaniem lokalnych społeczności, a wniesione treści zachowane zostały jako powszechnie dostępne online po zakończeniu konsultacji.

USTAWA Z DNIA 5 LIPCA 2018 R. O UŁATWIENIACH W PRZYGOTOWANIU I REALIZACJI INWESTYCJI MIESZKANIOWYCH ORAZ INWESTYCJI TOWARZYSZĄCYCH, TZW. LEX DEWELOPER

W trybie ustawy „lex deweloper” złożono dwa wnioski o wydanie decyzji lokalizacyjnej dla zabudowy mieszkaniowej. Wnioski, w ocenie formalnej Wydziału Architektury i Budownictwa, były niekompletne i pozostały bez rozpatrzenia.

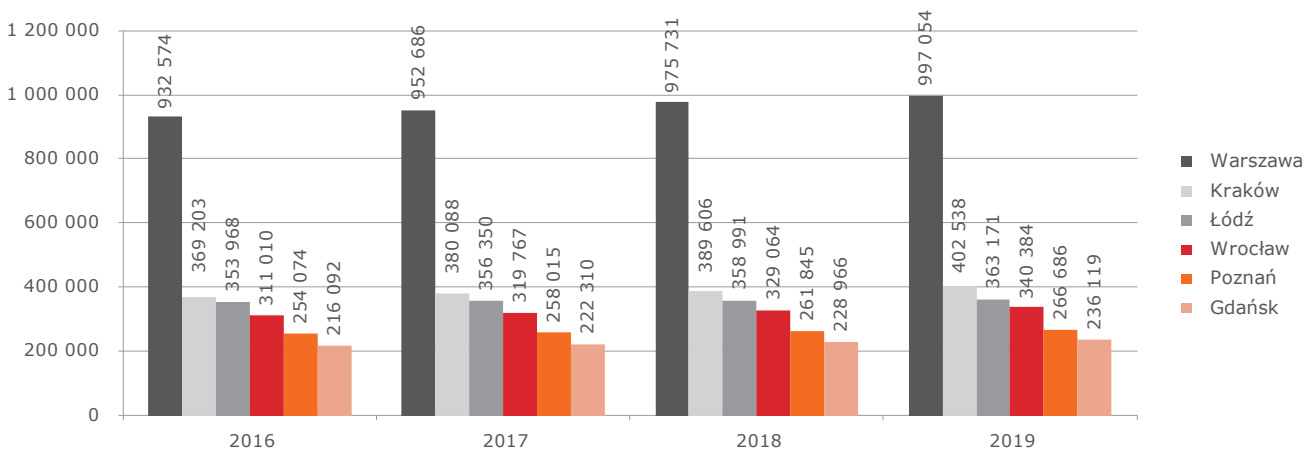
MIESZKALNICTWO

Według danych z GUS w 2020 r. **oddano w Polsce do użytkowania około 222 tys. mieszkań, czyli o 7% więcej niż rok wcześniej**. Wśród inwestorów dominowali deweloperzy, którzy przekazali do eksploatacji 143,8 tys. mieszkań – o 9,4% więcej niż w 2019 r., pozostali to inwestorzy indywidualni (74 tys.), budownictwo spółdzielcze (ok. 1,5 tys.), komunalne, społeczne czynszowe i zakładowe (w sumie ok. 2,5 tys.). W ostatnich latach liczba oddawanych do użytkowania mieszkań w Polsce wzrastała, choć należy zaznaczyć, że nastąpił minimalny spadek wzrostu liczby mieszkań rok do roku pomiędzy latami 2018 a 2020. Pandemia nie zatrzymała procesów inwestycyjnych, które rozpoczęte zostały 2–3 lata wcześniej.

Na skutek pandemii zmienił się rynek nieruchomości. Pożądane we Wrocławiu stały się mieszkania jedno- i dwupokojowe, następnie nieruchomości zapewniające kontakt z przyrodą, jak trzy- i czteropokojowe mieszkania z loggiami, tarasami czy ogródkami, oraz domy wolno stojące i szeregowe. Kolejną grupą poszukiwanych nieruchomości były działki budowlane i siedliskowe, i wreszcie domy na wsi, nawet daleko od Wrocławia, również jako „drugie domy”.

Cząstkowe dane z GUS dotyczące całkowitego **zasobu mieszkaniowego** za 2020 r. w poszczególnych miastach uniemożliwiają dokonanie oceny trendu na rynku mieszkaniowym. Z danych GUS dotyczących sześciu największych miast w Polsce za lata 2016–2019 wynika, że Wrocław jest na **4. miejscu w Polsce (wliczając w to Warszawę)** pod względem zasobu mieszkaniowego, z liczbą 340 tys. mieszkań. **Pod względem ich przyrostu, pomiędzy rokiem 2016 a 2019, Wrocław plasuje się na drugiej pozycji**, z przyrostem 9,4%, zaraz po Gdańsku, w którym przybyło w tym czasie 21,8% mieszkań (w Krakowie przyrost 9%, Warszawa – 6,9%, Poznań – 5%, Łódź – 2,6%).

Wykres 22. Liczba mieszkań ogółem w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019

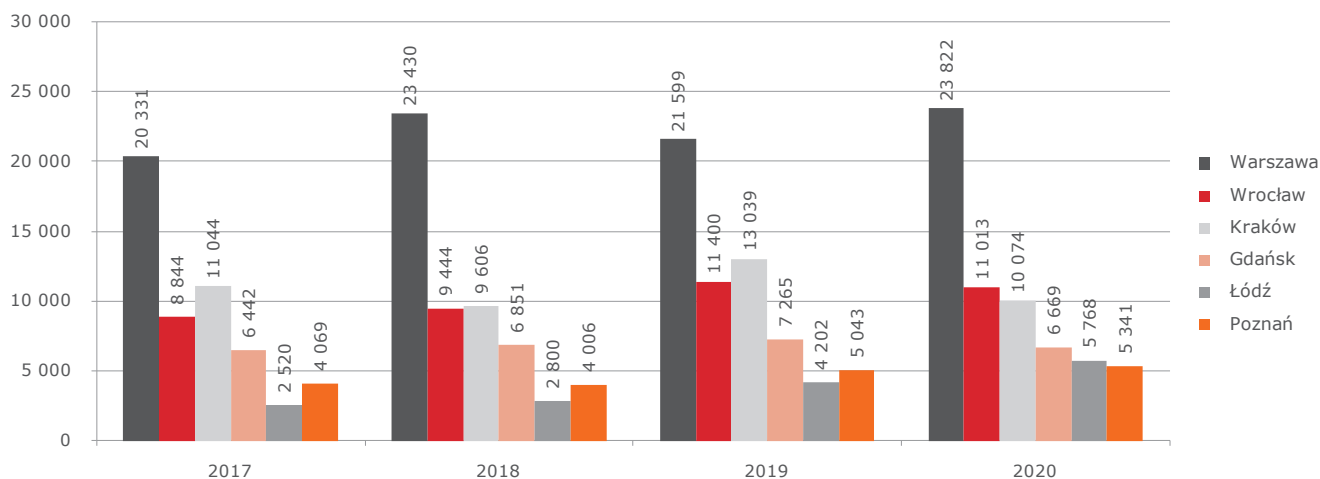

Źródło: GUS

W 2020 r. we Wrocławiu było **33,5 tys. mieszkań komunalnych**, w 2019 r. – 34,2 tys. Stanowiło to około 10% całego zasobu mieszkaniowego miasta. Ostatnie dane GUS dotyczące wielkości zasobu komunalnego w dużych miastach pochodzą z 2018 r. i wynika z nich, że – oprócz Łodzi – we wszystkich pozostałych zasób komunalny stanowił mniej niż 10% całkowitego zasobu mieszkaniowego.

Analizując dane GUS dotyczące liczby mieszkań oddanych do użytkowania w 2020 r. we Wrocławiu, zauważyć można, iż pomimo panującej w 2020 r. pandemii **nastąpił jedynie 2-procentowy spadek** liczby oddanych do użytkowania lokali mieszkaniowych. Z 11 400 (dane GUS za 2019 r.), najwyższej liczby od czasów powojennych, o zaledwie 387 mieszkań – do 11 013 oddanych do użytkowania mieszkań w 2020 r., czyli drugiej najwyższej po wojnie, zaraz po 2019 r. Wrocław plasuje się, zaraz po Warszawie, **na drugiej pozycji w grupie największych miast w Polsce**, biorąc pod uwagę liczbę mieszkań oddanych do użytkowania w roku 2020. Wnioskować można, że w 2020 r. pandemia jeszcze nie wpłynęła znacząco na rynek mieszkaniowy we Wrocławiu.

Wykres 23. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020

Źródło: GUS

Tabela 25. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020

Miasto	2017	2018	2019	2020
Warszawa	20 331	23 430	21 599	23 822
Wrocław	8 844	9 444	11 400	11 013
Kraków	11 044	9 606	13 039	10 074
Gdańsk	6 442	6 851	7 265	6 669
Łódź	2 520	2 800	4 202	5 768
Poznań	4 069	4 006	5 043	5 341

Źródło: GUS

Tabela 26. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019 (w m²)

Miasto	2016	2017	2018	2019
Warszawa	1 192 512	1 281 999	1 398 116	1 289 540
Kraków	537 953	619 706	549 676	730 489
Wrocław	498 861	525 327	543 700	636 554
Gdańsk	303 344	371 782	383 196	421 379
Poznań	191 316	251 974	252 969	315 701
Łódź	160 914	191 345	198 564	280 433

Źródło: GUS

We Wrocławiu najwięcej mieszkań – przede wszystkim w budynkach wielorodzinnych – powstaje w ramach budownictwa deweloperskiego. Na rynku mieszkaniowym działa również spółka miejska Towarzystwo Budownictwa Społecznego Wrocław Sp. z o.o. (TBS). W styczniu 2020 r. na terenie osiedla Nowe Żerniki TBS Wrocław oddał do użytkowania budynek wielopokoleniowy łączący trzy funkcje: mieszkań ze zorganizowaną opieką dla osób starszych i niepełnosprawnych, mieszkań pod wynajem oraz przedszkola. Jest to jeden z pierwszych takich projektów w Polsce. Powstał on z udziałem

finansowym Banku Gospodarstwa Krajowego. W budynku znajduje się 57 lokali mieszkalnych dla seniorów (łącznie powierzchnia użytkowa: 2343,52 m²), pomieszczenia dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych (m.in. stołówka, gabinety lekarskie, sale rekreacyjne), 60 lokali mieszkalnych na wynajem (łącznie powierzchnia użytkowa: 3379,83 m²), 3 lokale usługowe oraz przedszkole. Nie ma w nim barier architektonicznych, mieszkania są energooszczędne i wykończone „pod klucz”. Na wewnętrznym dziedzińcu znajduje się teren zielony z tarasem, siłownia i plac zabaw. Koszt inwestycji to około 36 mln zł. W ramach budownictwa społecznego na terenie osiedla Brochów, przy ul. Afgańskiej, powstały dwa budynki wielorodzinne oferujące 153 mieszkania. Koszt inwestycji to około 39 mln zł.

Temat omówiono w dziale MIENIE KOMUNALNE.

Tabela 27. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania wg form budownictwa w największych miastach w Polsce w 2019 r.

Nazwa	Indywidualne	Spółdzielcze	Komunalne	Społeczne czynszowe	Zakładowe	Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem
Warszawa	534	353	12	0	18	20 682
Kraków	474	78	179	0	0	12 308
Wrocław	214	46	0	117	0	11 023
Gdańsk	243	192	69	90	0	6 671
Poznań	379	0	120	362	0	4 182
Łódź	364	0	16	0	0	3 822

Źródło: GUS

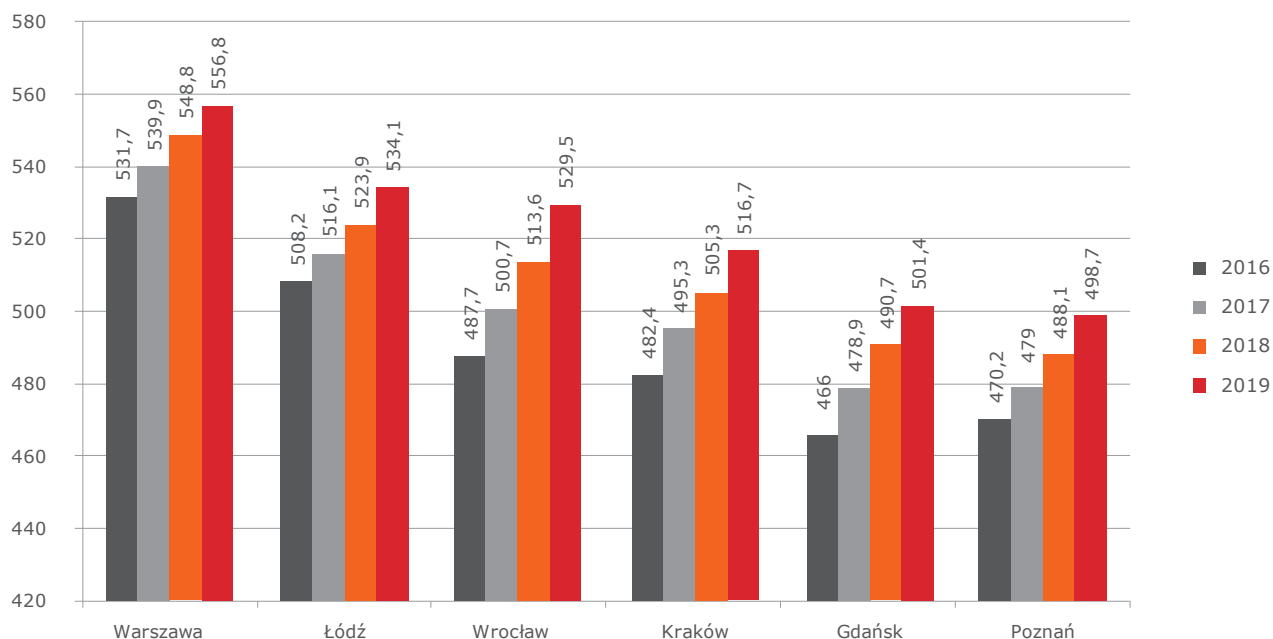
Tabela 28. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania wg form budownictwa we Wrocławiu w 2020 r.

Indywidualne	Spółdzielcze	Komunalne	Społeczne czynszowe	Zakładowe	Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem
196	57	0	0	0	10 760

Źródło: GUS

Z analizowanych danych dotyczących liczby mieszkań na tysiąc mieszkańców wynika, że we Wrocławiu w 2019 r. liczba ta wyniosła 529,5, co plasuje stolicę Dolnego Śląska na **3. miejscu po Warszawie i Łodzi**. Wynik ten, podobnie jak w roku 2019, przewyższa zarówno średnią unijną (435–440 mieszkań na 1000 osób), jak i krajową i wojewódzką.

Wykres 24. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019

Źródło: GUS

Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych we Wrocławiu w latach 2016–2019 utrzymywała się na podobnym poziomie i była w 2019 r., po Warszawie i Krakowie, najwyższa w Polsce.

Tabela 29. Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019 (w m²)

Miasto	2016	2017	2018	2019
Warszawa	1 375 351,3	1 287 772,0	1 317 641,7	1 311 122,4
Kraków	566 098,4	530 693,5	581 920,6	671 224,9
Wrocław	669 644,1	661 466,0	697 228,1	669 980,7
Gdańsk	403 973,8	461 718,0	508 849,1	519 554,1
Łódź	272 532,5	270 172,6	367 576,7	377 399,1
Poznań	320 879,7	343 457,2	402 781,3	191 123,5

Źródło: GUS

We Wrocławiu **powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania** oddanych do użytkowania w 2020 r. spadła w porównaniu z rokiem 2019. Tendencja ta jest widoczna również w Krakowie, Warszawie, Poznaniu. Wzrost nastąpił jedynie w Łodzi, Gdańsku, Szczecinie.

Tabela 30. Powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w m²)

Miasto	Powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania			
	2017	2018	2019	2020
Łódź	0	11 913	0	12 467
Gdańsk	971	1 084	1 882	9 007
Kraków	189	10 331	3 384	2 569
Warszawa	7 338	11 558	1 772	995
Wrocław	6 158	10 585	3 403	715
Poznań	0	7 777	924	0

Źródło: GUS

STANDARD ZAMIESZKIWANIA

Od 2016 r. przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania we Wrocławiu, podobnie jak w Poznaniu, Gdańsku i Krakowie, nieznacznie zmalała. Minimalnie wzrastała w Łodzi. Na tym samym poziomie pozostała w Warszawie. Wrocław utrzymał pierwszą pozycję wśród największych miast polskich.

Tabela 31. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019 (w m²)

Nazwa	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania			
	2016	2017	2018	2019
Wrocław	69,9	69,6	69,3	68,8
Poznań	64,6	64,5	64,5	64,4
Gdańsk	59,4	59,3	59,2	59,1
Warszawa	58,9	59,0	59,0	59,0
Kraków	57,7	57,7	57,6	57,6
Łódź	54,1	54,2	54,3	54,5

Źródło: GUS

Przeciętna liczba osób na jedno mieszkanie we Wrocławiu maleje z każdym rokiem, co podwyższa standard zamieszkiwania. Według danych GUS w 2019 r. wynosiła ona 1,89. Rokrocznie, od 2015 r., systematycznie spada o ok. 0,05. Zatem można spodziewać się obniżenia tego wskaźnika również i w roku 2020. W grupie sześciu największych miast w Polsce, współczynnik ten jest niższy jedynie w Warszawie i Łodzi.

Z danych opublikowanych przez GUS w 2019 r. wynika, że we Wrocławiu około 87% budynków mieszkalnych jest podłączonych do sieci wodociągowej (to niespełna 4% wzrostu w stosunku do 2018 r.). Do kanalizacji przyłączonych jest około 88% budynków (w tym przypadku również 4% wzrostu).

Tabela 32. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej w największych miastach w Polsce w latach 2017–2019 (w %)

Miasto	Wodociąg			Kanalizacja		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Gdańsk	100,0	100,0	100,0	92,5	92,6	92,9
Poznań	97,0	99,2	98,1	93,0	93,0	91,9
Wrocław	83,2	82,9	86,4	84,6	84,4	88,4
Kraków	80,1	77,3	77,9	75,6	73,0	73,7
Warszawa	73,5	73,0	73,6	62,0	61,7	63,1
Łódź	74,3	75,4	76,0	50,6	52,2	52,5

Źródło: GUS

BUDOWNICTWO NIEMIESZKALNE

Biorąc pod uwagę **powierzchnię użytkową hoteli oddanych do użytkowania**, Wrocław plasuje się na **1. miejscu wśród największych miast w Polsce**.

Tabela 33. Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w m²)

Miasto	Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania			
	2017	2018	2019	2020
Wrocław	3 950	5 539	32 116	35 891
Gdańsk	14 781	11 619	48 026	24 560
Warszawa	9 641	52 161	51 459	18 206
Łódź	18 571	7 248	139	14 300
Kraków	4 074	14 856	29 586	11 723
Poznań	494	4 091	8 153	32

Źródło: GUS

W 2020 r. **powierzchnia użytkowa oddanych do użytku budynków handlowo-usługowych** wynosiła we Wrocławiu blisko 20 tys. m², co dawało mu 4. miejsce w Polsce po Krakowie, Łodzi i Warszawie, w grupie sześciu największych miast w Polsce.

Tabela 34. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych w największych miastach w Polsce oddanych do użytkowania w latach 2017–2020 (w m²)

Miasto	Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania			
	2017	2018	2019	2020
Kraków	96 406	38 832	58 829	81 931
Łódź	29 147	47 485	76 139	62 135

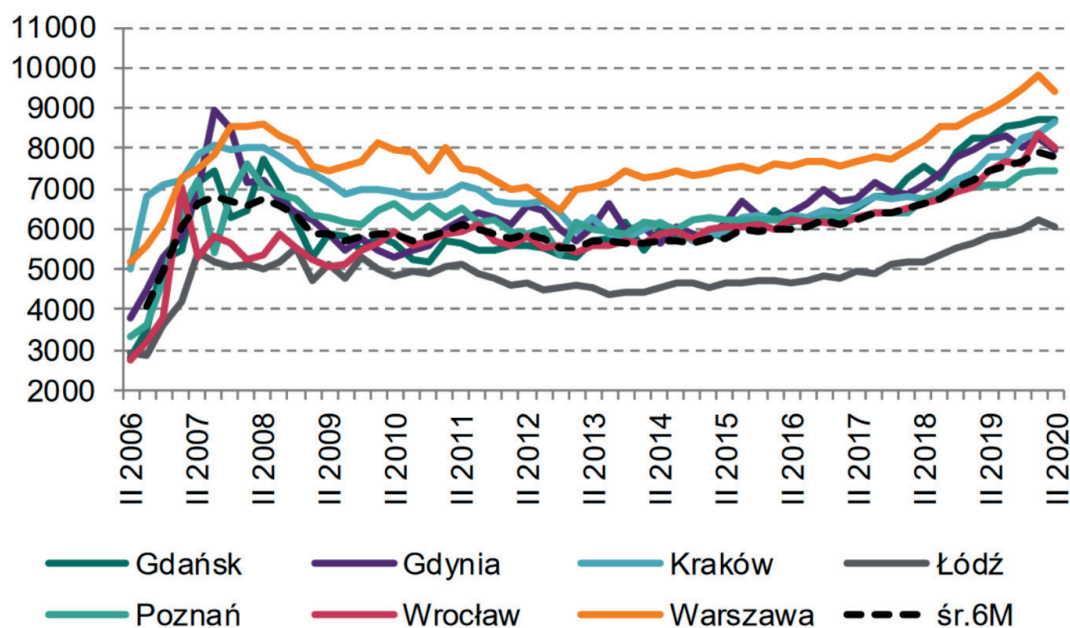
Miasto	Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania			
	2017	2018	2019	2020
Warszawa	134 304	55 589	121 988	34 736
Wrocław	205 259	50 090	35 820	19 361
Gdańsk	30 420	178 506	27 678	13 151
Poznań	21 940	38 839	41 586	11 698

Źródło: GUS

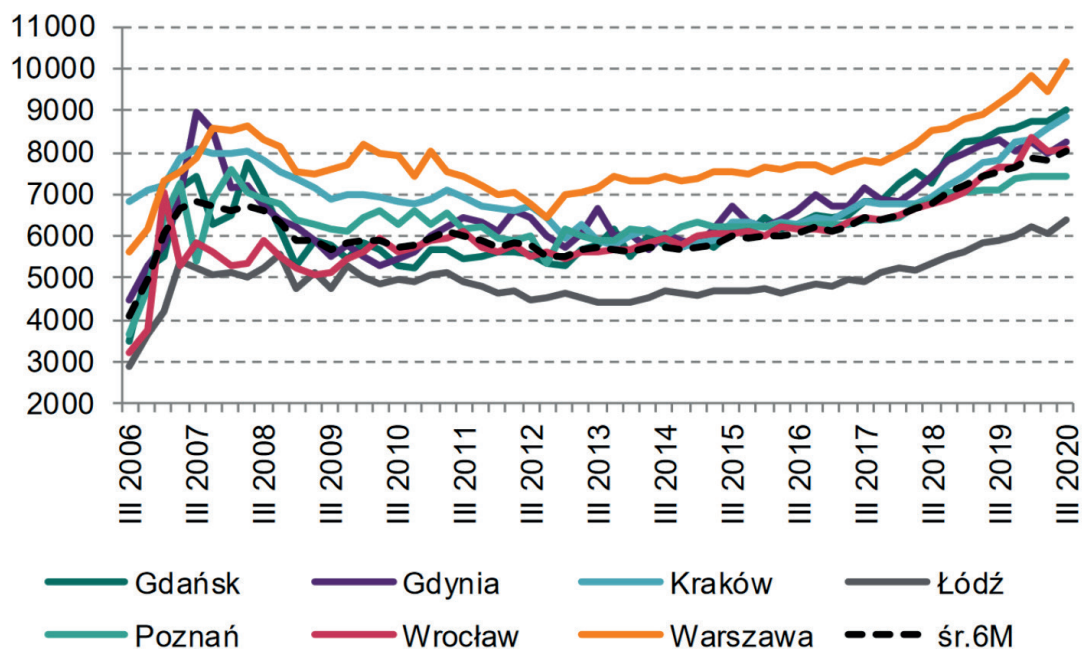
CENY LOKALI MIESZKALNYCH

Ceny transakcyjne 1 m² lokalu mieszkalnego w największych miastach Polski, w tym we Wrocławiu, systematycznie rosną od 2015 r. W 2020 r., porównując ceny transakcyjne 1 m² we Wrocławiu, należy stwierdzić, że po lekkich wahaniami w II kwartale, w drugiej połowie roku nastąpił ponowny wzrost cen.

Wykres 25. Ceny transakcyjne 1 m² mieszkań za II kwartał od 2006 r. do 2020 r. w największych miastach w Polsce

Źródło: NBP

Wykres 26. Ceny transakcyjne 1 m² mieszkań za III kwartał od 2006 r. do 2020 r. w największych miastach w Polsce

Źródło: NBP

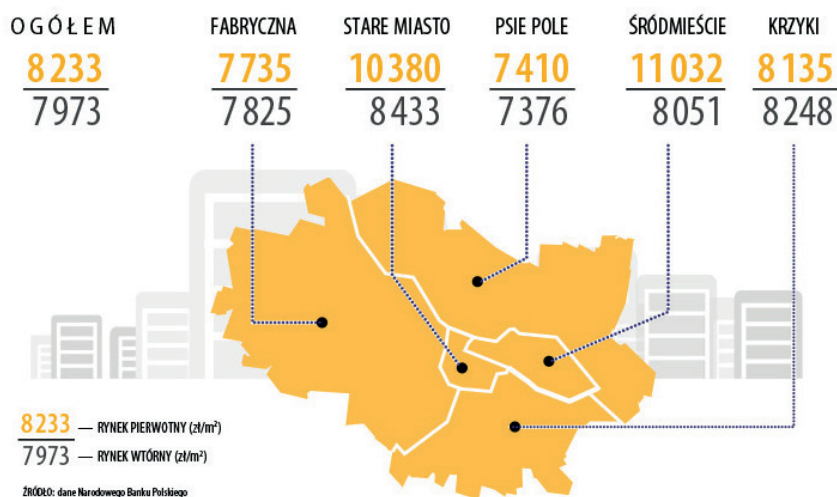
Prezentowane dane dotyczące ceny rynkowej 1 m² lokalu mieszkalnego odnoszą się do sprzedaży na wolnym rynku (z pewnymi wyłączeniami, np. sprzedaży między stronami spokrewnionymi) oraz sprzedaży przetargowej.

Tabela 35. Mediana cen za 1 m² lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w największych miastach w Polsce w latach 2017–2019 (w zł)

Miasto	2017	2018	2019
Warszawa	7 754	8 144	8 723
Gdańsk	5 994	6 656	7 193
Kraków	6 246	6 511	7 002
Poznań	5 897	6 191	6 500
Wrocław	5 674	5 906	6 279
Łódź	4 056	4 434	4 991

Źródło: GUS

Według portalu bankier.pl (na podstawie danych z otodom.pl) średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego w Warszawie na koniec III kwartału 2020 r. wynosiła 11 225 zł, Krakowie – 9994 zł, Wrocławiu – 8461 zł, Poznaniu – 7830 zł.

Rysunek 2. Przeciętna cena za 1 m² mieszkania w 2020 r. (w zł)

Źródło: Infografika GUS

Średnia cena lokalu komunalnego **w trybie bezprzetargowym** kupowanego przez najemcę kształtowała się – po udzieleniu bonifikaty – na poziomie 37 923,94 zł. Średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego komunalnego w stosunku do 2019 r. wzrosła i wyniosła 5728,58 zł. Średnia cena 1 m² lokalu w stosunku do ubiegłego roku wzrosła o 12%. Zmiana jest najbardziej widoczna w dzielnicach Fabryczna i Stare Miasto.

Temat szerzej opisano w dziale MIENIE KOMUNALNE.

Tabela 36. Zestawienie średnich cen za 1 m² lokalu oraz liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców w 2020 r. (w zł)

Dzielnica	Stare Miasto	Śródmieście	Krzyki	Fabryczna	Psie Pole	Wrocław
Średnia cena [zł/1m ²]	7 179,10	5 574,51	5 462,03	5 661,70	5 138,83	5 728,58
Liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców	50	143	107	64	30	394

Źródło: UMW

W wyniku przeprowadzonych przetargów sprzedano 48 komunalnych lokali mieszkalnych. Uzyskane ceny mieściły się w przedziale od 2902,77 zł/m² do 10 320,81 zł/m². Średnia cena 1 m² powierzchni użytkowej uzyskana w przetargach wyniosła 6512,15 zł, co stanowi spadek w stosunku do roku ubiegłego o 13%, w którym cena za 1 m² wyniosła 7480,32 zł.

Temat szerzej opisano w dziale MIENIE KOMUNALNE.

CENY NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH

Według portalu bankier.pl (www.bankier.pl/wiadomosc/Dzialki-w-regionach-drozeja-mocniej-niz-w-duzych-miastach-Nowy-raport-8046872.html), na podstawie danych z grudnia 2020 r. udostępnionych przez serwis otodom.pl, działki budowlane we Wrocławiu zdrożały o 15,6% w stosunku do roku ubiegłego. W najbardziej zbliżonym cenowo do Wrocławia Gdańsku, ceny ofertowe w ciągu roku wzrosły o 3,8%, w Poznaniu o 14,3%. Według portalu bankier.pl nieruchomości gruntowe zdrożały bardziej w regionie podmiejskim, aniżeli w dużych miastach, co może być efektem pandemii i poszukiwaniem nieruchomości dla „drugiego domu” na wypadek izolacji.

ARCHITEKTURA

Liczba prowadzonych we Wrocławiu w 2020 r. budów, według ewidencji obiektów budowlanych rozpoczynanych i oddawanych do użytkowania prowadzonej przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego (PINB), to 3478.

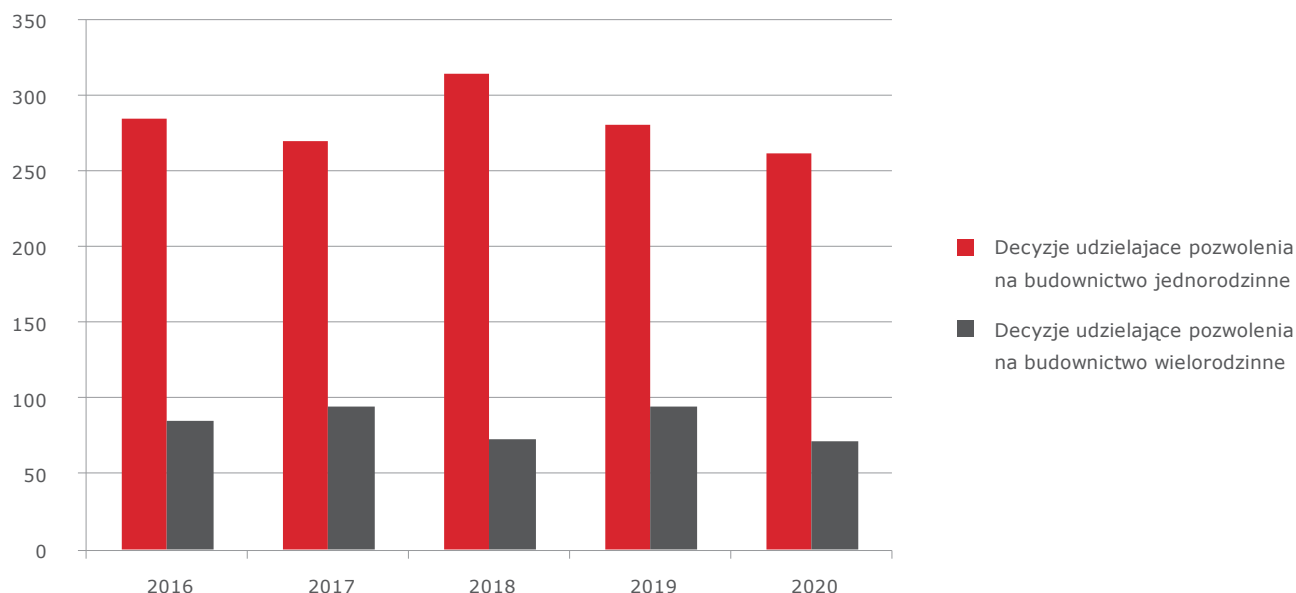
Aktywność na wrocławskim rynku mieszkaniowym obrazuje liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę.

Tabela 37. Liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę ogółem w latach 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Decyzje udzielające pozwolenia na budowę, w tym:	3 631	3 269	2 981	2 901
budownictwo jednorodzinne	270	314	280	262
budownictwo wielorodzinne	95	73	95	72

Źródło: UMW

Wykres 27. Decyzje udzielające pozwolenia na budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne w latach 2016–2020

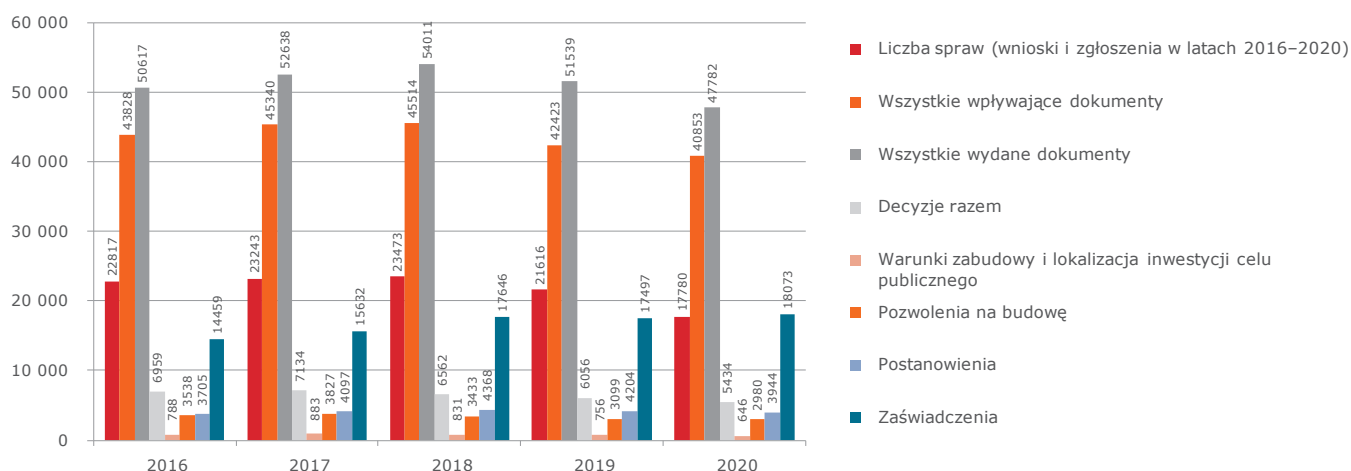

Źródło: UMW

W 2020 r. wydano 2,9 tys. pozwoleń na budowę. Liczba ta stanowi kontynuację spadkowego trendu sprzed roku (nastąpił niewielki spadek o 2,7%).

W latach 2016–2020 największą liczbę pozwoleń na budownictwo jednorodzinne wydano w 2018 r. (314). W następnych latach liczba wniosków spadła. W 2020 r. spadek w porównaniu do 2018 r. wyniósł 16,5%. W porównaniu do roku 2019, liczba pozwoleń obniżyła się o niewiele ponad 6%. W budownictwie wielorodzinnym najwięcej decyzji o pozwoleniu na budowę wydano w latach 2017 i 2019 (95). W 2020 r. wydano 72 pozwolenia na budowę na budownictwo wielorodzinne. Spadek liczby decyzji o pozwoleniu na budowę w 2020 r. nie jest spowodowany pandemią – ogólna liczba tych decyzji była na podobnym poziomie jak w 2019 r. Odnotowany spadek w stosunku do lat 2017 i 2018 może wynikać z liberalizacji prawa budowlanego i większej ilości robót budowlanych procedowanych na zgłoszenie.

Wykres 28. Liczba przyjętych wniosków i wydanych dokumentów w latach 2016–2020

Źródło: UMW

Z analizy wskaźników wynika, że czas wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę pozostał na podobnym poziomie jak w latach poprzednich – ponad połowę pozwoleń na budowę wydano w czasie krótszym niż 50% czasu przewidzianego przez prawo budowlane, czyli do jednego miesiąca. Na podobnym poziomie jak w poprzednim roku był czas wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu – ponad 70% decyzji wydana była w zakładanym czasie 4 miesięcy i krótszym niż 4 miesiące.

PIĘKNY WROCŁAW

Od 1990 r. we Wrocławiu organizowany jest corocznie konkurs Piękny Wrocław. Jego celem jest pokazanie i wyróżnienie wartościowej nowej wrocławskiej architektury. Główne kryterium przyznawania nagrody w konkursie to walory architektoniczne, przestrzenne oraz funkcjonalno-użytkowe. Nagradzane są budynki mieszkalne (jedno- i wielorodzinne), obiekty użyteczności publicznej oraz obiekty przemysłowe. Przyznawana jest także nagroda specjalna w dziedzinie modernizacji obiektu historycznego. Ze względu na trwającą pandemię tylko częściowo zrealizowano przygotowanie XXX edycji konkursu na najlepszą realizację architektoniczną w roku 2019. Rozstrzygnięcie oraz uroczystość związaną z jubileuszem konkursu przełożono na następną edycję.

NAGRODY I NOMINACJE

W 2020 r. Wrocław otrzymał **1. miejsce w X edycji Rankingu Miast**. Polski Związek Firm Deweloperskich corocznie przygotowuje ranking miast, których władze samorządowe wydają decyzje potrzebne do rozpoczęcia budowy w ustawowym terminie. Wrocław od wielu lat zajmuje miejsca na podium tego rankingu. Od 2017 do 2019 r. – 3. miejsce, w 2014 r. – 2. miejsce. Wrocław otrzymał również nagrodę **Real Estate Impactor** za realizację modelowego osiedla Nowe Żerniki. Organizatorem wydarzenia była redakcja „Rzeczpospolitej” i „Nieruchomości Rzeczpospolitej”. Laureatami, w kategorii „Wizja zmieniająca oblicze miasta”, zostały dwa miasta – Warszawa i Wrocław, których przedsięwzięcia inwestycyjne oceniono najwyżej. Osiedle Nowe Żerniki doceniono także w IX edycji konkursu *Życie w Architekturze* na najlepsze obiekty architektury powstałe w latach 2015–2019 organizowanego przez miesięcznik „Architektura–murator”. Wrocław otrzymał pierwszą nagrodę w kategorii „**Najlepszy budynek wielorodzinny 2015–2019**”, a twórcy idei budowy osiedla Nowe Żerniki we Wrocławiu zwyciężyli w internetowym plebiscycie towarzyszącym konkursowi i otrzymali nagrodę **Ulubieniec Polski 2015–2019**. W IX edycji konkursu *Życie w Architekturze* na najlepsze obiekty architektury powstałe w latach 2015–2019 jury wyłoniło z 459 realizacji 49 finalistów.

REWITALIZACJA I OCHRONA ZABYTKÓW

Istotny wpływ na jakość życia we Wrocławiu ma przeprowadzany od lat proces rewitalizacji. Są to działania wielodyscyplinarne zmierzające do wyprowadzenia ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów Wrocławia. Celem jest poprawa uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych, wzrost aktywności mieszkańców i wzmocnienie więzi społecznych, ożywienie gospodarcze i poprawa środowiska.

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI

W 2020 r. kontynuowano rozpoczęte w 2019 r. prace nad Gminnym Programem Rewitalizacji (GPR) dla Wrocławia. Uwzględniając raport diagnostyczny służący wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (www.bip.um.wroc.pl/artukul/127/50648/konsultacje-spoeczne-projektu-uchwaly-rady-miejskiej-wroclawia-w-sprawie-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji) a także wyniki prekonsultacji społecznych (www.wroclaw.pl/rozmawia/rewitalizacja_nowa), podjęto prace nad przygotowaniem projektu **uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji**. Ponadto dokonano analizy zasad, na podstawie których w innych miastach działają Komitety Rewitalizacji, a także identyfikowano szanse i ryzyka zastosowania narzędzi rewitalizacji wynikające z wyznaczenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Ze względu na pandemię COVID-19, zaplanowane w drugim półroczu 2020 r. **konsultacje społeczne** projektu uchwały Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji **przeniesiono na 2021 r.**

DZIAŁANIA REWITALIZACYJNE I REMONTOWE

Na realizację **Programu rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego** wydatkowano 40 433 094 zł (zakres prac obejmował m.in. remonty gminnych lokali mieszkalnych, niemieszkalnych, naprawy dachów, instalacji, remonty klatek schodowych, wnętrza podwórzowych, elewacji – w 573 lokalizacjach miasta).

W ramach programu wykonano również zagospodarowanie następujących wnętrza podwórzowych oraz prace w ich obrębie:

- wnętrza podwórzowe w obrębie ulic: Daszyńskiego, Jedności Narodowej, Żeromskiego (prace będą zakończone w 2021 r.),
- zagospodarowanie części terenu przy budynku dawnego LO nr V przy ul. Grochowej 13, Jemiołowej z przeznaczeniem na placyk targowy „Bazarek”,
- montaż oświetlenia wnętrza podwórzowego w obrębie ulic: Powstańców Śląskich, Zaporoskiej, Wielkiej,
- wnętrza podwórzowe w obrębie ulic: Jedności Narodowej, Ołbińskiej, Krętej, Słowiańskiej realizowane w roku 2019 w koordynacji z PIRO (Program Inicjatyw Rad Osiedli),
- wnętrza podwórzowe w obrębie ulic: Jedności Narodowej, Rychtańskiej, Ustronie – zagospodarowanie części wnętrza podwórzowego w ramach projektu *GrowGreen*,
- wnętrza podwórzowe w obrębie ulic: Fiołkowej, Nasturcjowej, Ostrowskiego, Grabiszyńskiej (remont wnętrza realizowano w roku 2020 w koordynacji z Programem Inicjatyw Rad Osiedli, prace będą kontynuowane w 2021 r.),
- wnętrza podwórzowe w obrębie ulic: Hallera, Chabrowej, Makowej, Kreślarskiej, ul. Hallera 105-113,
- wnętrza podwórzowe w obrębie ulic: Hallera, Makowej, Księgowej, al. Pracy, ul. Hallera 139-145,
- wnętrza podwórzowe w obrębie ulic: Hallera, Krakusa, Wandy, Powstańców Śląskich,
- wnętrza podwórzowe w obrębie pl. Kościuszki i ul. Kościuszki w koordynacji z Funduszem Osiedlowym,
- budowa i odbudowa dziewięciu osłon śmietnikowych,
- II etap zagospodarowania wnętrza podwórzowego w kwartale ulic Krzywoustego i Grudziądzkiej,
- częściowe zagospodarowanie wnętrza podwórzowego w okolicy budynku przy ul. Reja 6-8,
- częściowe zagospodarowanie terenu we wnętrzu podwórzowym ulic: Nowowiejskiej, Reja, Walecznych, pl. Westerplatte,
- częściowe zagospodarowanie wnętrza znajdującego się w okolicach budynku przy ul. Toruńskiej 1-7,
- częściowe zagospodarowanie wnętrza podwórzowego w kwartale ulic: Kleczkowskiej, Zegadłowicza, Kraszewskiego, Siemieńskiego,
- prace pielęgnacyjne zieleni w zrewitalizowanym wnętrzu podwórzowym w kwartale ulic: Smoluchowskiego, Norwida, Skłodowskiej-Curie, Łukasiewicza.

Przeprowadzono kompleksową termomodernizację wybranych kamienic przy ulicach: Brzeskiej, Chudoby, Prądyńskiego na kwotę 3 602 444 zł. W ramach kontynuacji programu wykonano II etap remontu budynków przy ul. Chudoby 6 i 8 oraz ul. Prądyńskiego 35, a także rozpoczęto remont budynku przy ul. Chudoby 13 z planowanym zakończeniem w 2021 r.

W 2020 r. kontynuowano realizację projektu **Ruska 46abc – Przestrzeń dla kultury**. Wyremontowany obiekt stał się centrum kultury niezależnej. W lokalach, których okna wychodzą na dziedziniec Ruskiej 46, zaczęły funkcjonować pracownie artystyczne, miejsca dla widowisk kameralnych, galerie sztuki. W 2020 r. wyremontowano nawierzchnię dziedzińca, wyeksponowano strefę wejść do budynku i lokali, zlikwidowano istniejący parking. Uruchomiono zasilanie odnowionych neonów umieszczonych na elewacjach, które po zmierzchu nadają miejscu niepowtarzalny klimat. Zrealizowano również wielofunkcyjne miejsce integracji dla okolicznych mieszkańców we wnętrzu podwórzowym pomiędzy ulicami Ruską, Włodkowica i św. Antoniego.

W związku z planowanym remontem podwórka pomiędzy ulicami Mierniczą, Łukasieńskiego, Prądyńskiego i Komuny Paryskiej (tzw. **Podwórko im. Wszystkich Mieszkańców**), rozpoznano uwarunkowania lokalne, które wiążą się z realizacją wspomnianej inwestycji. Przeprowadzono konsultacje społeczne, które pozwoliły między innymi pogłębić wiedzę na temat aktywności podejmowanych przez mieszkańców tego podwórka, zidentyfikować ich potrzeby oraz zebrać rekomendacje w zakresie planowanego remontu.

W ramach prac rewitalizacyjnych w 2020 r. zlecono opracowanie koncepcji funkcjonalno-przestrzennej kompleksowej adaptacji pod nowe funkcje zespołu dawnej zabytkowej zajezdni Popowice przy ul. Legnickiej 65 wraz z zagospodarowaniem terenu. W 2021 r. planowane jest zakończenie prac nad opracowaniem koncepcji. Efektem końcowym ma być pełna przemiana zamkniętego, poprzemysłowego terenu w otwartą, różnorodną i przyjazną przestrzeń miejską.

Kontynuowano działania promujące rozpoznawalność osiedla **WuWA we Wrocławiu**, jako atrakcji turystycznej, które w roku 2020 wraz z innymi pięcioma osiedlami Werkbundu uzyskało **Znak Dziedzictwa Europejskiego** – wyróżnienie dla obiektów odgrywających znaczącą rolę w kształtowaniu historii i kultury europejskiej (więcej informacji w artykule: www.wroclaw.pl/portal/wroclawska-wuwa-ze-znakiem-dziedzictwa-europejskiego). W dawnej poczekalni tramwajowej przy budynku nr 1 na obszarze osiedla WuWA funkcjonuje od 2019 r. punkt informacji o tym słynnym wrocławskim osiedlu i kawiarnia InfoWUWA. Jest to jedno z działań miasta mających na celu upowszechnianie wiedzy o wartości modernistycznego osiedla WuWA. W 2020 r. kontynuowano działania promocyjne służące rozpoznawalności osiedla WuWA we Wrocławiu poprzez aktualizację i dodruk publikacji pt. *WuWA – mieszkanie i miejsce pracy. Wrocławska wystawa Werkbundu 1929–2014*, G. Hryncewicz-Lamber, J. Urbanik (Wrocławska Rewitalizacja, Wrocław 2014) w językach: polskim, angielskim, niemieckim, oraz kolportaż ulotek informacyjnych pt. *WuWA – mieszkanie i miejsce pracy. Wrocławska wystawa Werkbundu 1929*, w językach: polskim, angielskim, niemieckim i ukraińskim, prezentujących mapkę osiedla oraz archiwalne zdjęcia obiektów wraz z opisami. Ponadto w ramach działań promocyjnych zrealizowano spacer wirtualny po osiedlu, który dostępny będzie na tworzonej stronie internetowej www.wroclaw.pl/wuwa (tłumaczonej na języki angielski, niemiecki i ukraiński) wraz publikacją i ulotkami. Na stronie zamieszczone będą również ogólne informacje o osiedlu. W związku z kontynuacją realizacji projektu *Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na historycznym osiedlu WuWA*, w bezpośrednim sąsiedztwie budynku dawnego przedszkola, a obecnie siedziby Dolnośląskiej Okręgowej Izby Architektów, zainstalowano makietę historycznego osiedla.

Kontynuowano również rozpoczętą w 2019 r. inicjatywę pn. *DiverCITY 4 – polsko-norweska współpraca w zakresie kreowania nowoczesnych rozwiązań rozwojowych w miastach*. W ramach zorganizowanych warsztatów eksperckich poruszono problemy dotyczące ochrony środowiska, opieki senioralnej, mieszkalnictwa czy dostępności. Ponadto we wrześniu 2020 r. we Wrocławskim Centrum Kongresowym przy Hali Stulecia zorganizowano międzynarodową konferencję *DiverCITY 4* stanowiącą podsumowanie realizacji założeń inicjatywy w czterech wymienionych wyżej obszarach.

Ważną rolę w czasie pandemii odegrało centrum informacji i wsparcia mieszkańców na rzecz rozwoju Przedmieścia Oławskiego **PRZED-POKÓJ H13**, pełniące również funkcję inkubatora dla małych organizacji pozarządowych. W ramach oferty dla mieszkańców realizowane były: zajęcia edukacyjne i rekreacyjne online (m.in. poznawanie historii Przedmieścia Oławskiego, quizy i konkursy, porady architektoniczne, warsztaty rękodzieła, zajęcia dla rodziców i dzieci), bezpłatne korepetycje online dla dzieci i młodzieży udzielane przez wolontariuszy, konsultacje prawno-księgowe online dla organizacji pozarządowych i grup nieformalnych z przedmieścia Oławskiego, warsztaty online – webinaria dla nauczycieli z prowadzenia lekcji online, wsparcie telefoniczne i konsultacje dla seniorów z zakresu obsługi i wykorzystywania internetu do codziennych spraw bez wychodzenia z domu.

OCHRONA ZABYTKÓW

Gminny program opieki nad zabytkami został przyjęty uchwałą nr XLI/914/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 22 czerwca 2017 r. Zapisano w nim, że województwo dolnośląskie pod względem liczby zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków zajmuje pierwszą pozycję w Polsce (dane za 2016 r.).

W 2020 r. zaplanowano na wydatki przeznaczone na ochronę zabytków 6,9 mln zł (z czego 6,6 mln zł to kwota dotacji). Były to dotacje do prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót remontowo-budowlanych zabytkowych kamienic, obiektów sakralnych oraz świeckich, ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie Wrocławia. Dotacje przyznano na podstawie uchwały nr LIV/3242/06 z późniejszymi zmianami Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie

przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków nie stanowiących wyłącznej własności Gminy Wrocław.

Na podstawie uchwały nr LIV/3242/06 z późniejszymi zmianami Rady Miejskiej Wrocławia przeprowadzono remonty dziewięciu kamienic za kwotę 3 172 797,39 zł. Wykonano prace konserwatorsko-budowlane w nieruchomościach:

- ul. Jedności Narodowej 174 – elewacje,
- ul. gen. Karola Kniaziewicza 17 – elewacje,
- ul. Hugona Kołłątaja 11/12 – elewacja tylna,
- ul. Białoskórnicza 26/27 – elewacje,
- ul. św. Mikołaja 43 – elewacja frontowa,
- ul. Rynek 18 – dach,
- ul. Rynek-Ratusz 15 – dach,
- ul. Stanisława Worcella 5a – elewacje,
- ul. Władysława Łokietka 2 – dach, elewacje.

Tabela 38. Kwoty dotacji do remontów kamienic wpisanych do rejestru zabytków w latach 2016–2020

Rok	Kwota dotacji [zł]	Liczba kamienic
2016	1 651 887	9
2017	1 651 887	9
2018	2 479 809	11
2019	2 600 072	10
2020	3 172 797	9

Źródło: UMW

W 2020 r. zrealizowano zadanie publiczne z zakresu ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego polegające na prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót remontowo-budowlanych obiektów sakralnych oraz świeckich, ruchomych i nieruchomych zabytków techniki wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie Wrocławia. Wykorzystano 3 435 943,17 zł, dofinansowano 20 obiektów dla 18 organizacji pozarządowych. Wykonano między innymi następujące prace konserwatorsko-budowlane:

- w zespole budynków Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej przy pl. Nankiera – wzmocnienie konstrukcji sklepień ceglanych oraz remont dachu, elewacji i wnętrza budynku dawnej kaplicy z przeznaczeniem na salę sportową LO Sióstr Urszulanek, a także remont elewacji zachodniej w wirydarzu A,
- prace konserwatorskie wnętrza katedry pw. św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu,
- szklenie okien greckokatolickiego kościoła pw. św. Wincentego i Jakuba przy pl. Nankiera oraz prawosławnej cerkwi katedralnej pw. Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy przy ul. św. Mikołaja,
- remont organów w kościele pw. św. Anny we Wrocławiu – Pracze Odrzańskie,
- kontynuacja prac rewitalizacyjnych na terenie Fortu Wrocław nr 9 we Wrocławiu – Fundacja Inicjatyw Społecznych i Kulturalnych „Jedynka”.

Tabela 39. Kwoty dotacji do prac konserwatorskich i remontowych obiektów sakralnych, świeckich wpisanych do rejestru zabytków w latach 2016–2020

Rok	Kwota dotacji
2016	6 900 000
2017	7 734 095
2018	6 315 840
2019	5 168 404
2020	3 435 943

Źródło: UMW

W ciągu 2020 r. wydano 1442 decyzje konserwatorskie. Dla porównania w roku ubiegłym było ich 1546.

ZABYTKOWE POJAZDY KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ

W 2020 r., w ramach opieki nad zabytkowymi pojazdami komunikacji miejskiej, przeprowadzono częściowe remonty wagonu typu Maximum z 1901 r. oraz autobusu marki Jelcz 272 MEX, zwanego Fredrusiem. Dodatkowo sporządzono ekspertyzę stanu technicznego wpisanych do rejestru zabytków dwóch wagonów typu Nowa Berolina, potocznie zwanych Jaś i Małgosia, w celu zaplanowania przyszłych remontów oraz kalkulacji ich kosztów.

We wrześniu, na terenie byłej zajezdni tramwajowej przy ul. Legnickiej 65, zorganizowano festyn WroTram – przez wrocławskich ulic sto – promujący zabytkowe pojazdy transportu zbiorowego należące do gminy Wrocław oraz MPK, Klubu Sympatyków Transportu Miejskiego, Towarzystwa Miłośników Wrocławia. W wydarzeniu dotyczącym promocji zabytkowych pojazdów transportu publicznego uczestniczyło około 6 tys. osób.

Wrocław zgłosił również, w ramach europejskiego programu sieciowania miast Urbact, akces do projektu *Find Your Greatness*, celem którego jest stworzenie nowego produktu turystycznego z wykorzystaniem historycznej infrastruktury transportu zbiorowego, umacnianie partnerstwa w skład którego wchodzi: miasto, biznes, środowiska lokalne, instytucje kulturalne i organizacje pozarządowe oraz promocja tego produktu.

DZIAŁANIA INFORMACYJNE

W związku z podejmowaniem coraz to nowych zadań związanych z rewitalizacją oraz mając na uwadze historię działań związanych z odnową we Wrocławiu, **na stronie www.wroclaw.pl powstała zakładka poświęcona rewitalizacji** (www.wroclaw.pl/rozmawia/rewitalizacja). Znajdują się w niej informacje dotyczące między innymi tego, czym jest wspomniany proces, kim są jego interesariusze oraz na jakiej podstawie wyznaczany jest obszar rewitalizacji. Ponadto stworzono podstrony, w ramach których przedstawiono:

- jak dotychczas przebiegał proces rewitalizacji we Wrocławiu oraz jakie najważniejsze dokumenty i działania są z nim związane (Lokalne Programy Rewitalizacji, konsultacje społeczne),
- projekty z obszaru rewitalizacji, które były dofinansowane ze środków Unii Europejskiej,
- informacje na temat zabytkowych pojazdów należących do gminy Wrocław, które garażowane są w dawnej zajezdni tramwajowej przy ul. Legnickiej,
- publikacje, które wydano w ramach realizacji projektu *4 kąty na trójkącie*, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014–2020,
- informacje na temat zaświadczeń o objęciu nieruchomości obszarem rewitalizacji oraz Specjalną Strefą Rewitalizacji.

Zrealizowano również bezpośrednią obsługę klienta związaną z wydawaniem zaświadczeń potwierdzających fakt, że nieruchomość znajduje się na obszarze, na którym Rada Miejska Wrocławia

nie podjęła uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w oparciu o art. 8 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji. W roku 2020 liczba wydanych zaświadczeń to **564**.

PARK KULTUROWY STARE MIASTO

Uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia z 2014 r. wytyczono obszar, na którym celem jest ochrona przestrzeni publicznej o najwyższych wartościach kulturowych poprzez ograniczanie takich zjawisk, jak reklamy wielkoformatowe, nośniki reklamowe (billboardy, citylighty), reklamy o niskiej jakości, nagabywanie, lokale prowadzące działalność o charakterze erotycznym, graffiti na elewacjach nieruchomości, nielegalny handel.

W 2020 r. na terenie objętym Parkiem Kulturowym, dzięki współpracy różnych jednostek organizacyjnych gminy, wyegzekwowano usunięcie ponad 50 naruszeń.

Tabela 40. Liczba usuniętych naruszeń przepisów uchwały o Parku Kulturowym „Stare Miasto” w latach 2016–2020

Lp.	Naruszenia priorytetowe	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Reklama wielkoformatowa	0	4	0	0	0
2.	Citylighty	0	0	0	0	0
3.	Billboardy	0	2	0	0	1
4.	Wymiana słupów reklamowych	0	0	0	0	0
5.	Graffiti	2	12	29	32	1
6.	Działalność erotyczna w lokalach	0	0	3	12	0
7.	Naruszenia inne łącznie (np. banery, wyklejanki w oknach, stojaki reklamowe, kolorowe parasole w ogródkach gastronomicznych, ulotki, nagabywanie, nielegalny handel)	625	823	1 722	576	53

Źródło: UMW

EDUKACJA

Oświata jest jednym z najważniejszych i największych zadań samorządu Wrocławia i pochłania prawie ćwierć budżetu gminy. Samorząd Wrocławia prowadzi przedszkola, szkoły podstawowe, ponadpodstawowe oraz specjalne, a także młodzieżowe domy kultury, ośrodki szkolno-wychowawcze, poradnie psychologiczno-pedagogiczne i młodzieżowe ośrodki socjoterapii. Samorząd nadzoruje również działalność Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Centrum Kształcenia Zawodowego. Należy nadmienić, że rok 2020 był pierwszym rokiem całkowicie bez gimnazjalistów – ostatnie osoby uczące się w starym systemie szkolnym opuściły progi placówek w 2019 r.

Rok 2020 także w szkolnictwie zdominowały wydarzenia związane z pandemią COVID-19. Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. 2020 poz. 410) od 12 marca 2020 r. zawieszono prowadzenie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej w przedszkolach, szkołach i w większości placówek. W sytuacji zamknięcia szkół ogromnym wyzwaniem była organizacja nauczania zdalnego, w tym próba wdrożenia reguł i przeszkolenia nauczycieli do pracy w takim systemie. Największy problem stanowiło zamknięcie przedszkoli i placówek szkolnictwa specjalnego, gdzie nauczanie i rehabilitacja nie są możliwe w formie zdalnej.

W związku z pandemią, po raz pierwszy wprowadzono możliwość przeprowadzenia całego procesu rekrutacji 2020/2021 do przedszkoli i szkół podstawowych w formie elektronicznej. W tym celu Urząd Miejski Wrocławia wdrożył rozwiązanie umożliwiające rodzicom dodawanie w elektronicznym systemie rekrutacji wymaganych załączników (wniosek, oświadczenia, zaświadczenia). Z funkcjonalności skorzystało wielu rodziców – szacuje się, że blisko 75% wszystkich kandydatów zgłoszono w ten sposób. Pozostali wykorzystali możliwość przesłania wniosków wraz z załącznikami na elektroniczne skrzynki pocztowe sekretariatów wybranych placówek (22%), a jedynie 3% złożyło wnioski do placówek w formie papierowej. Dodatkowo po I etapie rekrutacji zastosowano algorytm wskazywania miejsc uwzględniający liczbę posiadanych przez kandydata punktów, preferencje oraz rejon edukacyjny dysponujący wolnymi miejscami. W wyniku zastosowania algorytmu wskazano miejsca dla 470 dzieci.

W rekrutacji 2020/2021 po raz drugi włączono do elektronicznego naboru placówki prowadzone przez inny organ.

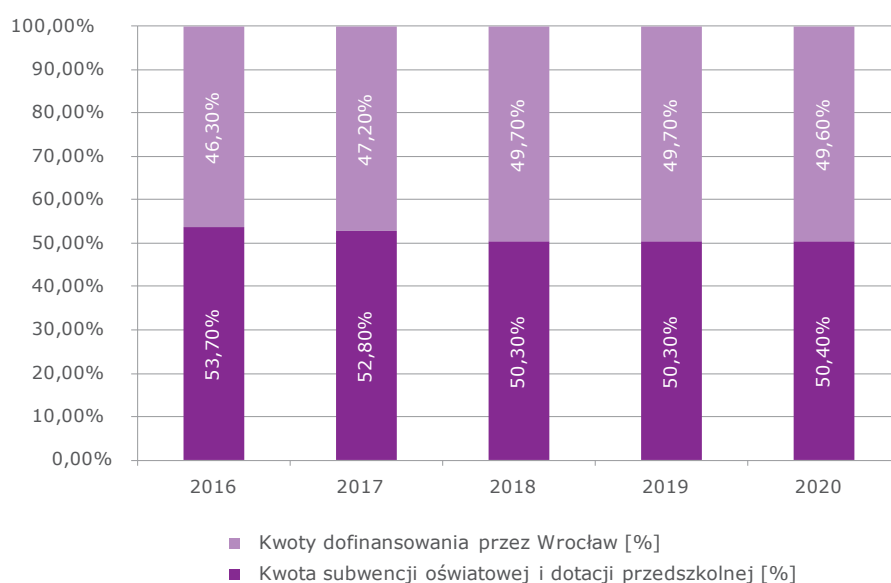
Tabela 41. Liczba szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez samorząd w latach 2016–2020

Lp.	Typ placówki	Stan na:				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Przedszkola, w tym przedszkola specjalne	106	109	109	111	111
2.	Szkoły podstawowe, w tym muzyczne i specjalne	85	93	93	96	96
3.	Gimnazja, w tym gimnazja specjalne	50	25	22	1	1
4.	Licea ogólnokształcące, w tym licea specjalne	24	23	22	22	22
5.	Technika	16	15	15	17	17
6.	Branżowe szkoły I stopnia, w tym specjalne	0	10	10	10	10
7.	Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	2	2	2	2	2
8.	Szkoły policealne	7	6	6	6	6
9.	Szkoły plastyczne	2	2	2	2	2

Źródło: UMW

Prowadzenie i utrzymanie placówek oświatowych jest zadaniem własnym gmin i powiatów (w przypadku szkolnictwa ponadpodstawowego), na które Wrocław otrzymuje subwencję oświatową oraz dotację przedszkolną. W 2020 r. wydatki bieżące poniesione na oświatę opiewały na kwotę 1 494 079 543 zł (co stanowiło 29% budżetu Wrocławia), natomiast kwota subwencji oświatowej oraz dotacji przedszkolnej uzyskana przez miasto wyniosła 753 750 766 zł. Pokryła ona tylko nieco ponad połowę wydatków przeznaczonych na edukację szkolną i przedszkolną. Pozostałą część kosztów reformy oświaty oraz podwyżek dla nauczycieli gmina Wrocław musiała pokryć z własnego budżetu.

Wykres 29. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty w latach 2016–2020 (w %)

Źródło: UMW

PRZECIWDZIAŁANIE PANDEMII I ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA TEN CEL

W 2020 r. na zwalczanie i zapobieganie pandemii przeznaczono kwotę 8 724 975 zł (w tym miasto otrzymało zwiększenie części oświatowej subwencji ogólnej w łącznej wysokości 4 595 500 zł), z czego wydatkowano:

- 3 781 412 zł na zakup dozowników, środków i płynów do dezynfekcji rąk i powierzchni, rękawic, przyłbic, maseczek, czepków, ręczników papierowych, worków, ściereczek, mydeł, osłon na biurko, termometrów, opryskiwaczy, fartuchów, parownic, okularów ochronnych, kombinezonów, taśm ostrzegawczych, pompki do dozowników, lamp bakterioobójczych, mat antybakteryjnych, pojemników na odpady, kabin dezynfekujących z pomiarem temperatury, osłon plexi, usług dezynfekcji pomieszczeń oraz tytułem środków przeznaczonych na pokrycie kosztów związanych z pobytem osób poddanych kwarantannie w budynku Szkolnego Schroniska Młodzieżowego i internatu,
- 4 595 500 zł na zakup sprzętu, oprogramowania i usług wspomagających nauczycieli w kształceniu na odległość,
- 348 063 zł na wydatki bieżące.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA

W roku szkolnym 2020/2021 **liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu wzrosła i wyniosła 29 459**. Liczbę miejsc w przedszkolach publicznych zwiększono o **1830 i jest to o 1134 miejsc więcej niż w roku ubiegłym (696 nowych miejsc w 2019 r.)**. Uruchomiono dwa nowe przedszkola miejskie o łącznej liczbie 550 miejsc – Przedszkole nr 147 przy ul. Jackowskiego 55 oraz Przedszkole nr 26 przy al. Śląskiej 1. Ogółem liczba miejsc w przedszkolach publicznych przekracza 23 600, co stanowi 85,4% wszystkich miejsc we wrocławskich przedszkolach.

W nowo utworzonych przedszkolach publicznych, prowadzonych przez osoby fizyczne i prawne inne niż gmina Wrocław, powstało dodatkowo 1280 miejsc dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat. W ramach akcji **Założ domowe przedszkole we Wrocławiu**, mającej na celu zwiększenie dostępności do wychowania przedszkolnego i wspieranie alternatywnych form wychowania przedszkolnego, w 2020 r. zarejestrowano siedem niepublicznych punktów przedszkolnych, w których powstało 161 miejsc dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Ponadto w drodze decyzji administracyjnej wydano osiem zezwoleń osobom fizycznym i prawnym innym niż gmina Wrocław na założenie sześciu publicznych przedszkoli i dwóch publicznych szkół podstawowych oraz dokonano zmiany zezwolenia w dziewięciu publicznych szkołach i placówkach (sześciu przedszkolach, po jednej: szkole podstawowej, szkole branżowej i poradni psychologiczno-pedagogicznej).

W celu zwiększenia dostępności wychowania przedszkolnego oraz optymalizacji wykorzystania miejsc przedszkolnych po raz drugi do elektronicznej rekrutacji włączono 24 niesamorządowe przedszkola publiczne – znalazło w nich miejsce 1031 dzieci. Łącznie w drodze elektronicznej rekrutacji przyjęto do przedszkoli publicznych i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych 5867 dzieci. Po rekrutacji w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych pozostało około 640 wolnych miejsc.

Tabela 42. Struktura przedszkoli we Wrocławiu w latach 2018–2020

Struktura przedszkoli we Wrocławiu w latach 2018–2020									
Przedszkola:	Liczba jednostek na rok szkolny			Liczba oddziałów na rok szkolny			Liczba dzieci na rok szkolny		
	2018/19	2019/20	2020/21	2018/19	2019/20	2020/21	2018/19	2019/20	2020/21
publiczne prowadzone przez JST	109	111	111	674	739	711	15 947	16 142	16 056
publiczne prowadzone przez organy inne niż JST	39	40	46	188	214	252	3926	4432	5451

Struktura przedszkoli we Wrocławiu w latach 2018–2020									
Przedszkola:	Liczba jednostek na rok szkolny			Liczba oddziałów na rok szkolny			Liczba dzieci na rok szkolny		
	2018/19	2019/20	2020/21	2018/19	2019/20	2020/21	2018/19	2019/20	2020/21
niepubliczne prowadzone przez organy inne niż JST	41	49	53	155	195	196	2782	3455	3475
punkty przedszkolne prowadzone przez organy inne niż JST	84	86	91	130	135	116	1623	1612	1570
Razem	273	286	301	1 147	1 283	1 275	24 278	25 641	26 552

Źródło: System Informacji Oświatowej (SIO)

Tabela 43. Liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu w 2020 r.

Rodzaj placówki	Liczba miejsc	
	2019	2020
Przedszkola publiczne miejskie	16 469	16 687
Oddziały przedszkolne w SP publicznych miejskich	1 336	937
Przedszkola publiczne prowadzone przez inny organ	4 447	5 916
Oddziały przedszkolne w SP publicznych prowadzonych przez inny organ	26	22
Przedszkola niepubliczne	3 664	3 805
Oddziały przedszkolne w SP niepublicznych	177	133
Punkty przedszkolne niepubliczne	1 827	1 909
Punkty przedszkolne publiczne	50	50
Razem	27 996	29 459

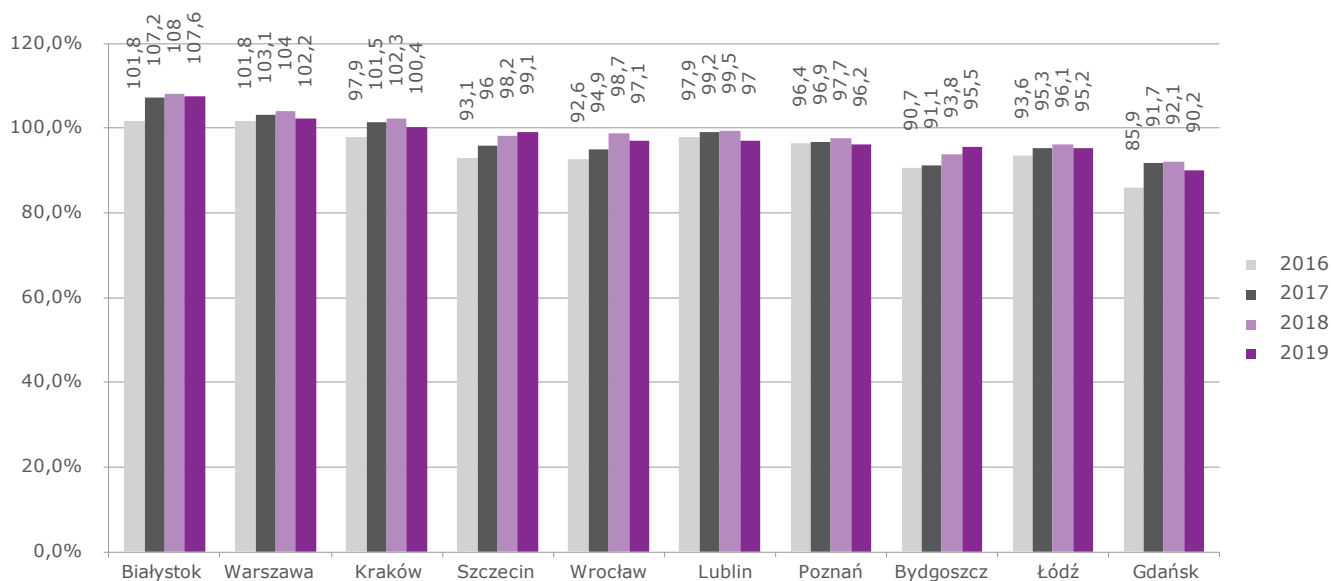
Źródło: UMW

Tabela 44. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkoli w stosunku do demografii we Wrocławiu w latach 2016–2020 (w %)

Rok	Przedszkola publiczne	Przedszkola ogółem
2016	76,54	92,6
2017	75,23	94,9
2018	77,50	98,7
2019	77,43	97,1
2020	79,60	97,4

Źródło: UMW

Wykres 30. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 10 największych miastach w Polsce w latach 2016–2019 (w %)

Źródło: GUS

Tabela 45. Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych we Wrocławiu w stosunku do demografii w latach 2016–2020

Rok	[%]
2016	71,24
2017	73,36
2018	75,29
2019	74,89
2020	81,80

Źródło: GUS

W celu zwiększenia dostępności placówek przedszkolnych podejmuje się liczne działania, m.in. analizuje trendy demograficzne w odniesieniu do rejonów urbanistycznych Wrocławia czy dokonuje zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wpisując funkcję edukacyjną.

EDUKACJA SZKOLNA

Na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. o prawie oświatowym kontynuowano reorganizację sieci szkół i placówek oświatowych, polegającą na utworzeniu branżowych szkół II stopnia i włączenia ich do zespołów szkół. W roku szkolnym 2020/2021 samorząd Wrocławia prowadził 156 szkół różnych poziomów, do których uczęszczało **67 958 uczniów**. W 2020 r. sieć szkół we Wrocławiu została rozszerzona o 22 nowe szkoły i placówki niepubliczne. Natomiast w przypadku 60 szkół i placówek niepublicznych dokonano zmiany wpisu do ewidencji (połączenia, zmiany organizacyjne). Jednocześnie w drodze decyzji administracyjnej wykreślono z ewidencji szkół i placówek niepublicznych 36 szkół i placówek, które nie rozpoczęły działalności w zgłoszonym terminie lub zaprzestały prowadzenia działalności przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

Tabela 46. Struktura szkół podstawowych prowadzonych przez samorząd Wrocławia

Lp.	Szkoła podstawowa	Rok szkolny 2020/2021		
		Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia w oddziale
1.	Klasa „0”	928	44	21,1
2.	Klasa I	5 550	269	20,6
3.	Klasa II	5 546	263	21,1
4.	Klasa III	5 463	259	21,1
5.	Klasa IV	4 654	233	20,0
6.	Klasa V	3 278	180	18,2
7.	Klasa VI	7 135	348	20,5
8.	Klasa VII	6 730	328	20,5
9.	Klasa VIII	4 888	243	20,1
	Razem	44 172	2 167	20,4

Źródło: SIO

Tabela 47. Struktura szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez samorząd Wrocławia

Lp.	Typ placówki	Rok szkolny 2020/2021		
		Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Średnia w oddziale
1.	LO	508	13 976	27,5
2.	Technikum	341	7 797	22,9
3.	BS I st.	88	1 651	18,8
4.	BS II st.	3	36	12,0
5.	Szkoła artystyczna (LO)	10	266	26,6
6.	SS przysp. do zawodu	9	34	3,8
7.	Szkoła policealna	1	26	26,0
	Razem	960	23 786	24,8

Źródło: SIO

W 2020 r. systematycznie poprawiano także stan budynków szkolnych, podnoszono standardy bezpieczeństwa, a także uzupełniano wyposażenie. Kontynuowano prace dostosowujące budynki szkolne do ich zmienionej roli w związku z reformą edukacji. Całkowity koszt inwestycji uwzględnionych w *Wieloletnim Planie Inwestycyjnym* na 2020 rok wyniósł 54 331 519 zł. Wiele remontów i prac adaptacyjnych w placówkach oświatowych wykonano w ramach „małych projektów”, których całkowity koszt w 2020 r. wyniósł 4 910 719 zł. Ponadto na remonty i inwestycje przekazano 101 placówkom oświatowym środki finansowe w wysokości ok. 14 650 000 zł. W trakcie realizacji programu *Budowa boisk piłkarskich o sztucznych nawierzchniach* wykonano prace na łączną kwotę 2 461 267 zł.

Dzięki **Wrocławskiemu Budżetowi Obywatelskiemu** rozbudowano infrastrukturę sportową i rekreacyjną (budowa boisk, placów zabaw, wymiana oświetlenia na boiskach) za kwotę 1 269 889 zł, a realizując **Program Inicjatyw Rad Osiedli** wybudowano bieżnię za kwotę 826 tys. zł.

Tabela 48. Wydatki poniesione na utrzymanie, remonty oraz rozbudowę placówek oświatowych w latach 2017–2020 (w zł)

Projekty	2017	2018	2019	2020
Wydatki w ramach WPI	250 578 163	31 154 304	54 425 314	54 331 519
Małe projekty inwestycyjne i remonty	1 125 695	2 588 795	3 619 369	4 910 719
Środki przekazane placówkom	14 439 933	5 500 000	15 480 437	14 650 000
Budowa boisk piłkarskich o sztucznych nawierzchniach	1 430 270	3 141 216	5 619 369	2 461 267
Bieżące awarie	2 993 000	3 106 000	3 950 949	3 880 836
Wrocławski Budżet Obywatelski	3 027 580	3 925 902	2 595 692	1 269 889
Program Inicjatyw Rad Osiedli	-	1 689 035	289 050	826 000
Rezerwa celowa	-	-	-	-
Suma	273 594 641	51 105 252	85 980 180	82 330 230

Źródło: UMW

MATURY

Jednym z najważniejszych mierników jakości edukacji w placówkach szkolnych są egzaminy końcowe na poszczególnych poziomach kształcenia. **W Strategii Wrocław 2030 wyniki matur na poziomie rozszerzonym zostały wyznaczone jako jeden z dziesięciu kluczowych wskaźników monitorujących jej wdrażanie.** Do egzaminu maturalnego we Wrocławiu przystąpiło 5208 uczniów, maturę zdało 80,7% z nich, co stanowi trzeci wynik w kraju, po Warszawie i Krakowie. Z placówek prowadzonych przez miasto do egzaminu maturalnego przystąpiło 4170 uczniów, a zdawalność egzaminu wyniosła 90,7%. Egzamin z języka polskiego na poziomie podstawowym zdało 97,5% uczniów, a matematykę 91,3% uczniów, co – podobnie jak w przypadku matur na poziomie rozszerzonym – stanowi nieco lepszy wynik niż średni wynik w województwie i w Polsce.

W rankingu szkół ponadpodstawowych przygotowanym przez „Perspektywy” w 2020 r. wzięto pod uwagę dane z 2126 liceów ogólnokształcących i 1731 techników z całej Polski. Z wrocławskich liceów w pierwszej dziesiątce znalazły się **LO nr XIV im. Polonii Belgijskiej, zajmując 7. miejsce w Polsce**, oraz **LO nr III im. Adama Mickiewicza, zajmując 8. miejsce.**

Tabela 49. Wyniki matur na poziomie rozszerzonym w latach 2017–2020

Obszar	Średnia wynikowa dla przedmiotu dodatkowego na poziomie rozszerzonym [%]							
	Język polski				Matematyka			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Polska	52	51	55	57,0	47	29	39	34,0
Dolny Śląsk	67,6	57,4	58,3	57,5	35,5	27,3	36,9	32,6
Wrocław	66	66,2	65,8	66,2	41,7	34,1	45,9	41,6

Źródło: waszaedukacja.pl, oke.wroc.pl

Tabela 50. Zdawalność egzaminu maturalnego we Wrocławiu, województwie dolnośląskim i w Polsce – stan na 11 sierpnia 2020 r.

Region	Wrocław		Dolny Śląsk		Polska	
Typ szkoły	Liczba zdających	Zdawalność [%]	Liczba zdających	Zdawalność [%]	Liczba zdających	Zdawalność [%]
LO	3 969	85,6	10 431	81,0	160 954	81,1
Technikum	1 239	65,0	5 895	56,0	98 318	62,2
Razem	5 208	80,7	16 326	72,0	259 272	74,0

Źródło: oke.wroc.pl

Tabela 51. Zdawalność matur w dużych miastach w 2020 r.

Obszar	Nowa formuła egzaminu maturalnego	
	Liczba zdających ogółem	Zdawalność [%]
Wrocław	5 208	80,7
Warszawa	16 395	84,9
Kraków	8 004	82
Łódź	5 126	74,6
Poznań	6 305	79
Gdańsk	3 666	76
Dolny Śląsk	16 326	72
Polska	259 272	74

Źródło: oke.wroc.pl

EDUKACJA SZKOLNA UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI

W ramach *Wrocławskiej Strategii Edukacyjnej* realizowano programy mające na celu zminimalizowanie trudności rozwojowych dzieci lub ich całkowite wyeliminowanie. To m.in.:

- program *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka*, którym objęto 252 dzieci,
- objęcie nauczaniem 740 uczniów w różnym wieku posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w 191 oddziałach integracyjnych w placówkach prowadzonych przez gminę,
- objęcie w 132 placówkach nauczaniem włączającym 964 uczniów w różnym wieku o specjalnych potrzebach edukacyjnych (głównie z autyzmem i zespołem Aspergera, zaburzonym zachowaniem, niepełnosprawnością intelektualną, słabo słyszących i słabo widzących) – uczniom tym przyznano dodatkowe, indywidualne godziny rewalidacyjne, realizując zalecenia o potrzebie kształcenia specjalnego; łącznie przyznano 1915 godzin tygodniowo,
- kontynuacja *Miejskiego Programu Profilaktyki Logopedycznej (MPPL)* w 19 placówkach przedszkolnych i szkolnych, którym objęto 3486 dzieci,
- organizacja **przewozu dzieci i uczniów niepełnosprawnych** do 40 szkół i placówek oświatowych – w roku szkolnym 2019/2020 od stycznia do sierpnia 2020 r. z **bezpłatnego przewozu zorganizowanego** skorzystało 483 dzieci i uczniów z niepełnosprawnością, natomiast w roku szkolnym 2020/2021 – od września do grudnia 2020 r. – 470 dzieci i uczniów z niepełnosprawnością.

Wymiar godzin na organizację zajęć dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi może być każdorazowo zwiększony na wniosek dyrektorów placówek oświatowych.

OBCOKRAJOWCY

W większości szkół organizowano dodatkowe godziny nauki języka polskiego, zajęć wyrównawczych oraz naukę języka i kultury kraju pochodzenia, m.in. dla uczniów pochodzenia ukraińskiego, rosyjskiego, białoruskiego, koreańskiego, brytyjskiego, rumuńskiego, kazachskiego, arabskiego, włoskiego, niemieckiego, wietnamskiego, hiszpańskiego. Ogółem 2579 uczniom obcokrajowcom przyznano dodatkowe godziny w wymiarze około 1069. Do wrocławskich szkół podstawowych uczęszczało łącznie 2177 dzieci pochodzenia ukraińskiego na różnym etapie kształcenia (klasy 0–VIII), większość z nich uczęszczała na zajęcia języka polskiego oraz dodatkowe zajęcia wyrównawcze.

W Liceum Ogólnokształcącym nr XV istnieją oddziały przygotowawcze dla osób przybywających z zagranicy, mających trudności adaptacyjne związane z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego. Dla porównania, **w roku szkolnym 2018/2019 utworzony był jeden oddział przygotowawczy** dla 12 uczniów. **W roku szkolnym 2019/2020 utworzono siedem oddziałów przygotowawczych** (oddział klasy VII, oddział klasy VIII i pięć oddziałów liceum) dla 113 uczniów pochodzenia: ukraińskiego, białoruskiego, rosyjskiego, niemieckiego, włoskiego, australijskiego, indyjskiego, mołdawskiego, tajlandzkiego, kolumbijskiego. W roku szkolnym **2020/2021 utworzono osiem oddziałów przygotowawczych** (oddział klasy VII, oddział klasy VIII i sześć oddziałów liceum) dla 110 uczniów pochodzenia: ukraińskiego, białoruskiego, rosyjskiego, włoskiego, gruzińskiego, kolumbijskiego, tureckiego.

W roku szkolnym 2019/2020 rozpoczęto realizację projektu *Witaj w Polsce! Witaj we Wrocławiu!* W ramach tego projektu **w sześciu szkołach podstawowych** (SP nr 4, SP nr 74, SP nr 83, SP nr 90, SP nr 109 oraz SP nr 113) **utworzono 14 oddziałów przygotowawczych** dla uczniów obcojęzycznych rozpoczynających naukę w polskiej szkole (oddział przedszkolny, pięć oddziałów klas I–III, sześć oddziałów klas IV–VI oraz dwa oddziały klas VII–VIII). W roku szkolnym 2020/2021 funkcjonuje 13 oddziałów przygotowawczych (pięć oddziałów klas I–III, sześć oddziałów klas IV–VI oraz dwa oddziały klas VII–VIII) w tych samych szkołach podstawowych. Naukę w nich pobiera łącznie 282 uczniów obcojęzycznych, w tym 230 z Ukrainy.

SPOŁECZNOŚĆ ROMSKA

W 2020 r. we Wrocławiu do szkoły uczęszczało średnio 179 dzieci pochodzenia romskiego na 186 objętych obowiązkiem szkolnym. Gmina Wrocław prowadzi działania mające na celu integrację dzieci romskich ze środowiskiem szkolnym, zwiększenie efektywności ich nauczania i rozbudzenie motywacji do nauki.

INNE DZIAŁANIA EDUKACYJNE – PODNOSZENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

Akademia Talentów i Uzdolnień (ATiU) to inicjatywa wpisana w program Młodzi Obywatele Nauki, zgodna z nurtem *Wrocławskiej Strategii Edukacyjnej*. Ze względu na zaistniałą sytuację związaną z COVID-19 zaprojektowano i zrealizowano projekty online: *Zda(l)ne matury*, *Zda(l)ny egzamin ósmoklasisty*, *Zacznij poniedziałek z ATiU*.

W ramach utworzonego w 2019 r. **Ośrodka Wspierania i Rozwoju (OWiR)** zrealizowano w okresie pandemii 34 szkolenia i warsztaty w obszarach: Edukacja i rozwój w dobie ograniczeń społecznych, Integracja wiedzy i emocji drogą powrotu do społecznych aktywności, Dbalność o rozwój emocjonalny dzieci i rodziców. Zajęcia zostały przeprowadzone hybrydowo – stacjonarnie i w internecie. Od stycznia do grudnia 2020 r. wzięto w nich udział około 900 uczestników.

We Wrocławiu stawiamy na rozwój kompetencji cyfrowych od najmłodszych lat, służą temu takie programy jak *Wrocław koduje 2.0*. Jego celem jest rozwijanie umiejętności podstaw programowania oraz myślenia i działania projektowego. Ponadto w 2020 r. realizowane były projekty ze środków Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa oraz Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBR), np. *Eksperci programowania*, *Lekcja: Enter na Dolnym Śląsku czy Nowoczesne technologie informatyczne, jako przygotowanie do rozpoczęcia udanej kariery zawodowej uczniów Zespołu Szkół Teleinformatycznych i Elektronicznych*.

Akademia Przyjaciół Wody MPWiK Wrocław to autorskie działanie, którego II edycja rozpoczęła się we wrześniu 2020 r. Projekt skierowany jest do wrocławskich przedszkoli oraz pierwszych klas szkół podstawowych. Jego idea jest szerzenie wiedzy na temat dbania o środowisko naturalne

oraz kształtowanie pozytywnego nawyku szanowania wody. Działalność Akademii Przyjaciół Wody MPWiK Wrocław ze względu na pandemię koronawirusa SARS-COV-2 została w II edycji projektu przeniesiona do przestrzeni wirtualnej. Autorskie materiały dydaktyczne przygotowane przez ekspertów z MPWiK zostały umieszczone na stronie spółki www.mpwik.wroc.pl. Służą one nauczycielom do przeprowadzenia zajęć (dziesięć bloków tematycznych) w swoich placówkach. Do projektu realizowanego od września 2020 r. zgłosiło się 95 instytucji oświatowych, ale zapisywać można się przez cały czas – do końca roku szkolnego 2020/2021 r. Materiały ze strony pobrano blisko 3,5 tys. razy. Tematy poruszane w Akademii Przyjaciół Wody MPWiK Wrocław dotyczą szeroko pojętej dbałości o środowisko, to np. picie wody z kranu, a tym samym ograniczenie zużycia plastiku, zalety zbierania deszczówki, sposoby oszczędzania wody.

Sukcesem może pochwalić się też SP nr 28 im. Generała Leopolda Okulickiego we Wrocławiu, której uczeń zdobył 1. miejsce w Krajowym Finale Konkursu Naukowego *E(x)plory 2020*. 14-latek jest autorem symetrycznego algorytmu szyfrowania dowolnych informacji z użyciem własności hipersfery i przestrzeni wielowymiarowych. Laureatów wybrało jury złożone z 17 autorytetów reprezentujących uznane instytucje naukowe i innowacyjne firmy.

O osiągnięciu tym wspomniano również w dziale GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY.

STYPENDIA

Na Wrocławski Program Wspierania Uzdolnionych **PROMOVERE TALENTA**, przeznaczono kwotę 608 500 zł. **Przyznano 560 stypendiów**, w tym 543 dla uczniów z celującymi ocenami na świadectwie oraz szczególnymi osiągnięciami lub tytułami laureata w ogólnopolskiej olimpiadzie przedmiotowej i 15 w ramach konkursu *Szkolny Nobel*. Przyznano również stypendium za wybitne osiągnięcia w międzynarodowych i ogólnopolskich konkursach lub olimpiadach dla ucznia SP nr 28, za zajęcie 1. miejsca w Krajowym Finale Konkursu Naukowego *E(x)plory 2020*. W kolejnej edycji ogólnopolskiego projektu *Matura na 100 procent* wypłacono stypendium dla jednego laureata. Oprócz stypendiów naukowych, gmina Wrocław wypłaciła również w 2020 r. stypendia i zasiłki szkolne dla dzieci i młodzieży będących w trudnej sytuacji materialnej. Pomoc ta objęła 176 uczniów i wyniosła łącznie 136 727 zł.

EDUKACJA SPORTOWA

We Wrocławiu w 2020 r. realizowano szereg działań mających na celu poprawę zdrowia i kondycji fizycznej dzieci. Były to m.in.:

- utworzenie oddziałów sportowych we wrocławskich szkołach – od września 2020 r. funkcjonuje 129 oddziałów sportowych, w których uczy się 2655 uczniów,
- Szkolny Klub Sportowy, którego ideą jest poprawa sprawności fizycznej, stanu zdrowia, w tym zapobieganie nadwadze i otyłości, promocja zdrowego i aktywnego stylu życia, zwiększenie oferty ogólnodostępnych, bezpłatnych zajęć sportowo-rekreacyjnych – w programie tym wzięło udział 148 grup z wrocławskich szkół i placówek oświatowych,
- we współpracy z sekcją biegów na orientację WKS Śląsk Wrocław zrealizowano projekt **Orientuj się**, który był jedną z dyscyplin sportu włączoną do programu Igrzysk Sportów Nieolimpijskich World Games 2017 – projekt realizowany był w pięciu szkołach podstawowych, dofinansowano go w kwocie 13 624 zł.

DORADZTWO ZAWODOWE

W **Centrum Kształcenia Zawodowego** (CKZ) prowadzono zajęcia z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów na każdym etapie edukacyjnym oraz dla nauczycieli i rodziców (w 2020 r. w grupowych zajęciach z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego wzięło udział 6489 uczniów, z indywidualnych porad dla uczniów i ich rodziców skorzystało 1851 osób, a w grupowych spotkaniach z rodzicami dotyczących m.in. potrzeb rynku pracy i rekrutacji do szkół wzięły udział 1603 osoby). Przy CKZ działa Międzyszkolny Ośrodek Wspierania Aktywności Zawodowej (MOWAZ) współpracujący ze wszystkimi doradcami zawodowymi zatrudnionymi we wrocławskich szkołach.

Wrocławskie szkoły zawodowe współpracowały z pracodawcami działającymi w branżach odpowiadających profilowi ich kształcenia. W 2020 r. liczba klas patronackich utworzonych w ramach projektu **Patronat pracodawców nad szkołami** pozostała bez zmian. Uczniowie mogli korzystać

z praktyk zawodowych, staży, stypendiów, konkursów międzyszkolnych. Ponadto dofinansowaniem objęto koszty kształcenia młodocianych pracowników (51 uczniów) przez 52 pracodawców na kwotę 356 632 zł.

Od stycznia 2020 r. rozpoczęto w szkołach realizację czterech projektów dofinansowanych z programu RPO WD 2014–2020, których celem było zwiększenie umiejętności zawodowych, zdobycie doświadczenia i specjalistycznej wiedzy poszukiwanej na rynku pracy we Wrocławiu oraz w regionie (wartość projektów to ponad 3,4 mln zł). Realizowano m.in. następujące projekty: *Bliżej zawodu*, *Wspieramy zawody przyszłości w szkołach województwa dolnośląskiego*, *Uczeń aktywnym uczestnikiem rynku pracy* i *Wsparcie Kształcenia Zawodowego – Poprawa Efektów*.

Ponadto kontynuowano realizację projektów: *Weź kurs na staż! Podniesienie efektywności kształcenia zawodowego we wrocławskich szkołach zawodowych*, *Manufaktura fachowców. Nowa jakość kształcenia we wrocławskich szkołach zawodowych*, *Od stażysty do specjalisty. Nowa jakość kształcenia we wrocławskich szkołach prowadzących kształcenie zawodowe*, *Dolnośląski Klaster Edukacyjny*.

ORGANIZOWANIE I FINANSOWANIE CZASU WOLNEGO

W roku szkolnym 2019/2020 (II semestr) oraz 2020/2021 (I semestr) zorganizowano:

- zajęcia dla około 13 079 uczniów wrocławskich szkół w czasie wycieczek zimowego i letniego. Łączny koszt dofinansowania wyniósł **1 399 910 zł**,
- w ramach działalności pięciu **Młodzieżowych Domów Kultury (MDK)** z zajęć pozalekcyjnych w kołach, zespołach i grupach skorzystało **9442** dzieci i młodzieży od stycznia do 31 sierpnia 2020 r. oraz **8226** od września do 31 grudnia 2020 r. Z uwagi na pandemię COVID-19 od marca 2020 r. wszelkie imprezy i uroczystości zostały zawieszane do odwołania, w niektórych przypadkach odbywały się w formie online. W imprezach i uroczystościach organizowanych w MDK-ach w czasie całego roku 2020 wzięło udział około **8260** uczestników.

Na funkcjonowanie MDK-ów w 2020 r. przeznaczono 14 010 938 zł (dane z platformy PABS, wpiętej online zarządzanie samorządowymi jednostkami oświaty – plan na dzień 31 grudnia 2020 r.).

KADRA NAUCZYCIELSKA

DOSKONALENIE KWALIFIKACJI NAUCZYCIELI

Na doskonalenie zawodowe kadry nauczycielskiej przeznaczono 4 587 467 zł. W związku z wejściem w życie nowych przepisów środki te zostały podzielone w następujący sposób: 163 300 zł na szkolenia branżowe dla nauczycieli teoretycznych i praktycznych przedmiotów zawodowych (art. 70a ust. 1 i 11 pkt 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela), 183 tys. zł dla Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli na organizację szkoleń, warsztatów, konferencji dla nauczycieli wrocławskich szkół i placówek oświatowych, 4 241 167 zł dla szkół i placówek oświatowych na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli, na podstawie wniosków złożonych przez dyrektorów.

Tabela 52. Doskonalenie zawodowe nauczycieli finansowanie w latach 2016–2020 (w zł)

Rok	Dofinansowanie do doskonalenia zawodowego nauczycieli	Finansowanie doradców metodycznych
2016	3 333 438	1 466 440
2017	3 419 955	1 510 804
2018	3 501 006	1 401 166
2019	3 771 789	1 424 370
2020	4 587 467	1 398 000

Źródło: UMW

Wzrost – w porównaniu z rokiem 2019 – środków przeznaczonych na doskonalenie zawodowe nauczycieli wynikał ze znacznie zwiększonego zainteresowania kadry nauczycielskiej podnoszeniem swoich kwalifikacji. Dodatkowy wpływ na wysokość wydatkowanych środków miały rosnące płace nauczycieli, w stosunku do których naliczana jest kwota dofinansowania. Poza doskonaleniem zawodowym, nauczyciele mogli uczestniczyć w licznych szkoleniach, konferencjach i innych wydarzeniach poszerzających kwalifikacje, podnoszących umiejętności kreatywnego i twórczego nauczania, jak również poruszających problemy wychowawczo-rozwojowe dzieci i młodzieży.

AWANS ZAWODOWY

W 2020 r. 264 egzaminy na stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego (w sesji letniej w lipcu oraz w sesji jesiennej w listopadzie) zostały przeprowadzone w reżimie sanitarnym, zgodnie z przygotowanymi przez Wydział Szkół Ponadpodstawowych i Specjalnych procedurami bezpieczeństwa.

WSPÓŁPRACA JEDNOSTEK OŚWIATOWYCH Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI

W 2020 r. w ramach współpracy z uczelniami wyższymi realizowano projekty upowszechniające i propagujące naukę poprzez zabawę oraz popularyzujące matematykę i inne przedmioty ścisłe:

- XXIII Dolnośląski Festiwal Nauki we współpracy z Kolegium Rektorów Uczelni Wyższych,
- *Uniwersytet Młodego Przyrodnika* oraz *Klasa patronacka Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu trzecią misją uczelni* we współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym (dofinansowanie ze środków unijnych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój),
- *Uniwersytet Młodego Odkrywcy* we współpracy z Wyższą Szkołą Bankową (dofinansowanie ze środków unijnych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój),
- *Nowoczesne technologie informatyczne jako przygotowanie do rozpoczęcia udanej kariery zawodowej uczniów ZSTE* we współpracy z Wyższą Szkołą Informatyki i Zarządzania Copernicus we Wrocławiu (dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego),
- *Eksperci Programowania w podregionie 5- M. Wrocław* we współpracy z Wyższą Szkołą Humanitas w Sosnowcu (współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020).

WSPÓŁPRACA MIASTA Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI

Urząd Miejski Wrocławia jako pierwszy, i jak dotąd jedyny w Polsce, posiada w strukturach **Biuro Współpracy z Uczelniami Wyższymi**. W ramach biura utworzono, finansowane przez samorząd, **Wrocławskie Centrum Akademickie (WCA)**, które jest pierwszą inicjatywą tego typu w Polsce. WCA jest łącznikiem pomiędzy samorządem i środowiskiem akademickim. Pomaga w realizacji projektów naukowo-badawczych i w nawiązywaniu współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym. WCA koordynuje realizację **Miejskiego Programu Wspierania Partnerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki oraz Sektora Aktywności Gospodarczej MOZART**. Jego celem jest finansowe wspieranie partnerstwa środowiska naukowego i przedsiębiorców działających we Wrocławiu, przez umożliwienie firmom dostępu do intelektualnego potencjału naukowców. W efekcie współpracy powstają nowe produkty i usługi, firmy zwiększają obroty i dochody, powstają nowe miejsca pracy, również w działach badań i rozwoju. Jednocześnie ma to korzystny wpływ na praktykę dydaktyczną pracowników wrocławskich uczelni i instytutów naukowych. Do edycji 2020/2021 zostało zakwalifikowanych 31 partnerstw naukowo-biznesowych, a od początku funkcjonowania programu do 2020 r. miasto przyznało dofinansowanie łącznie 253 partnerstwom na kwotę blisko 9,5 mln zł.

Ponadto Wrocławskie Centrum Akademickie koordynuje:

- miejski **Studencki Program Stypendialny**, na który w 2020 r. przeznaczono 971 tys. zł, będący wsparciem dla najzdolniejszych studentów w pracy naukowej oraz umożliwiający im rozwijanie pasji badawczych i talentów,
- przyznawanie **Nagrody Naukowej Prezydenta Wrocławia** za wybitne osiągnięcia w integracji środowisk akademickich naukowych i artystycznych – w 2020 r. kapituła przyznała trzy nagrody: prof. Andrzejowi Górskiemu, prof. Tadeuszowi Trziszce i prof. Janowi Harasimowiczowi,

- działalność **Akademii Młodych Uczonych i Artystów (AMUiA)**, której celem jest wspieranie i kreowanie działalności interdyscyplinarnej w nauce i sztuce – AMUiA wspiera Prezydenta Wrocławia w sprawach związanych z nauką i edukacją oraz ich promocją wśród wrocławian, w 2020 r. obchodziła 10-lecie istnienia, co uczczono jubileuszowym sympozjum poświęconym interdyscyplinarności nauki i jej popularyzacji,
- konkurs **Wrocławska Magnolia**, który adresowany jest do absolwentów wrocławskich uczelni podejmujących w pracach magisterskich tematykę poprawy szeroko rozumianej jakości życia mieszkańców Wrocławia, w tym ochrony środowiska i zdrowia człowieka.

SZKOLNICTWO WYŻSZE

Wrocław jest jednym z największych ośrodków akademickich w Polsce. Działa tu 28 uczelni wyższych, w tym 10 uczelni publicznych. Uczelnie publiczne to: Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu, Akademia Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie – filia we Wrocławiu.

Jednym ze sposobów określenia znaczenia i osiągnięć uczelni są powszechnie uznawane w kraju i na świecie rankingi najlepszych szkół wyższych. **W Strategii Wrocław 2030 miejsce uczelni wyższych w rankingach stanowi jeden z dziesięciu wskaźników monitorujących jej wdrażanie.** W rankingu szkół wyższych przygotowanym przez „Perspektywy” w 2020 r. dwie wrocławskie uczelnie – Uniwersytet Wrocławski oraz Politechnika Wrocławska – znalazły się w pierwszej dziesiątce uczelni wyższych w kraju, natomiast kolejne trzy w pierwszej pięćdziesiątce.

Tabela 53. Miejsce w rankingu szkół wyższych „Perspektyw” w latach 2017–2020

Uczelnia	2017	2018	2019	2020
Uniwersytet Wrocławski	7	8	8	10
Politechnika Wrocławska	4	6	6	6
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu	15	12	13	12
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	32	34	22	25
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	35	40	44	45

Źródło: „Perspektywy”

W rankingu *Center for World University Rankings (CWUR)* trzy wrocławskie uczelnie – Uniwersytet Wrocławski, Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Medyczny – znalazły się w pierwszej dziesiątce uczelni polskich, a w światowym zestawieniu Uniwersytet Wrocławski uplasował się w ósmej setce. CWUR to czołowa organizacja konsultingowa zajmująca się doradztwem uczelniom wyższym oraz rządowi dążącym do poprawy wyników nauczania oraz badań naukowych. Publikowane przez nią co roku globalne rankingi uniwersytetów są uznawane za miarodajne na całym świecie ze względu na ich obiektywizm, przejrzystość i spójność.

Tabela 54. Miejsce w rankingu szkół wyższych w latach 2016–2020

Uczelnia	World Rank					National Rank				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Uniwersytet Wrocławski	890	888	776	928	833	6	5	6	9	5
Politechnika Wrocławska	963	-	844	929	976	8	-	8	10	10
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu	-	-	-	900	940	-	-	13	7	8

Źródło: The Center for World University Rankings (CWUR)

W najnowszym rankingu szanghajskim GRAS, w którym uczelnie porównywane są osobno w 54 obszarach nauki, Politechnika Wrocławska została wyróżniona w trzech dziedzinach – matematyce, energetyce oraz inżynierii mechanicznej. Wyniki *Shanghai's Global Ranking of Academic Subjects (GRAS)* publikowane są od 2009 r. przez Shanghai Ranking Consultancy. W zestawieniu uczelnie oceniane są w 54 dziedzinach z zakresu nauk przyrodniczych, inżynierii, nauk o życiu, nauk medycznych oraz nauk społecznych. W tym roku sklasyfikowano ponad 4000 uczelni z całego świata. Spośród dziedzin nauki, które są prowadzone w Politechnice Wrocławskiej, w najnowszym rankingu znalazły się trzy. Matematykę (ocenioną jako drugą w kraju) sklasyfikowano na miejscach 201–300, a energetykę (Energy Science and Engineering) i inżynierię mechaniczną (Mechanical Engineering) na miejscach 301–400.

Wrocław jest głównym ośrodkiem akademickim w regionie. Podobnie jak inne ośrodki akademickie, również Wrocław zaczyna odczuwać spadek liczby studentów wynikający z wchodzenia na rynek kolejnego pokolenia niżu demograficznego. W roku akademickim 2019/2020 liczba studentów we Wrocławiu wynosiła 108,5 tys., w tym na najbardziej licznych wrocławskich uczelniach:

- 24,3 tys. na Politechnice Wrocławskiej (spadek o 6,9% w stosunku do analogicznego okresu ubiegłego roku),
- 23,5 tys. na Uniwersytecie Wrocławskim (spadek o 4,9% w stosunku analogicznego okresu ubiegłego roku),
- 12,9 tys. w Wyższej Szkole Bankowej (wzrost o prawie 10% rok do roku).

OBCOKRAJOWCY

Liczba studentów zagranicznych ogółem we Wrocławiu zwiększa się. Największą grupę stanowią obywatele Ukrainy, których liczba na koniec 2020 r. wynosiła 5310 osób i było to o blisko 40% więcej niż na koniec roku 2019.

Wzrasta także liczba studentów z innych krajów. Trwają również (zahamowane przez pandemię) rozmowy w sprawie uruchamiania dodatkowych studiów w języku angielskim dla kandydatów z Chin i Afryki. Według sygnałów płynących z wrocławskich uczelni ocenia się, że w przypadku utrzymania liczebności mniejszości ukraińskiej w Polsce istotnym wyzwaniem będzie włączenie jeszcze większej grupy przybyszów w grono wrocławskich studentów.

OSIĄGNIĘCIA NAUKOWCÓW ORAZ STUDENTÓW

Wrocławskie uczelnie mają w swoich szeregach wybitnie uzdolnionych naukowców, których osiągnięcia i badania zostały docenione na arenie krajowej i międzynarodowej. W 2020 r. trwała dobra passa prof. Marcina Drąga z Wydziału Chemicznego, który otrzymał kolejne wyróżnienia za badania nad koronawirusem. Z rąk Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Wojciecha Murdzka odebrał nagrodę *Geniusz AD 2020*, natomiast Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk wręczył mu *Laur Wrocławia*. Naukowiec wraz ze swoim zespołem rozpracował kluczowy enzym koronawirusa i otworzył tym samym drogę do stworzenia leku na COVID-19.

Student Wydziału Lekarskiego wrocławskiego Uniwersytetu Medycznego został wyróżniony w konkursie *Studencki Nobel* w kategorii „Medycyna i farmacja”, w której była najsilniejsza konkurencja. Brał udział w kilku projektach badawczych, ma na koncie wiele publikacji w recenzowanych czasopismach naukowych. Należy do grupy badawczej, która zwyciężyła w konkursie *Spin Your Thesis 2019* organizowanym przez Europejską Agencję Kosmiczną (ESA). Efektem wyróżnienia jest udział w badaniach z dziedziny biologii i medycyny we współpracy z ESA.

Naukowcy z Politechniki Wrocławskiej stworzyli laser, który pomoże odpowiednio wcześniej wykrywać choroby oczu. Wyniki swoich badań opublikowali w renomowanym czasopiśmie naukowym „Biomedical Optics Express”. Stworzyli prototyp lasera, który można stosować w obrazowaniu tkanek biologicznych. Prosta konstrukcja, wykorzystująca know how w zakresie wzmacniania ultrakrótkich impulsów laserowych oraz zjawisk nieliniowych zachodzących w światłowodach, powoduje, że urządzenie jest dużo tańsze w produkcji niż konkurencyjny laser tytanowo-szafirowy.

Absolwent Wydziału Mechanicznego Politechniki Wrocławskiej, został wyróżniony przez organizację The Mars Generation, jako jedna z 24 osób z całego świata, która promuje edukację dzieci i dorosłych w zakresie znaczenia eksploracji kosmosu dla ludzkości i popularyzuje wykorzystanie wiedzy z zakresu STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Maths), czyli modelu nauczania, który bazuje na dostosowaniu sposobu zdobywania wiedzy do potrzeb dziecka.

Zespół naukowców z Politechniki Wrocławskiej otrzymał nagrodę w prestiżowym konkursie *Innovation Radar Prize 2020*. Konkurs wyłania każdego roku najlepszych innowatorów w Europie. Politechnikę Wrocławską nominowano w kategorii „Innovative Science”. Wrocławscy naukowcy otrzymali nagrodę główną za projekt *Nanocargo* – wielofunkcyjne hybrydowe nanomateriały do terapii i diagnostyki nowotworów piersi, które mogą zrewolucjonizować ich diagnostykę i leczenie. W badaniach, finansowanych z unijnego programu Horyzont 2020 w ramach MSCA Individual Fellowships, wziął również udział naukowiec z Indii. Wrocławscy badacze opracowali unikatową metodę zaliczaną do tak zwanej teranostyki, czyli nowatorskiego podejścia łączącego terapię i diagnostykę. Wielofunkcyjne hybrydowe nanonośniki, zaopatrzone w rodzaj biologicznego detektora oraz dedykowany lek, rozpoznają w inteligentny sposób komórki rakowe.

INSTYTUCJE NAUKOWE I OŚRODKI B&R

We Wrocławiu prężnie działa wiele ośrodków naukowo-badawczych i badawczo-rozwojowych, z których część pełni istotną rolę na arenie krajowej i międzynarodowej. Raport *Perspectives on Investing In Industry 4.0 in Wrocław: Before, During and After the COVID-19 Pandemic* (ARAW, 2020) podaje, że w stolicy Dolnego Śląska działa ponad 100 centrów badawczo-rozwojowych i IT oraz ponad 50 akredytowanych laboratoriów badawczych. Odnotować tu należy oddział **Polskiej Akademii Nauk** (PAN) z dwiema samodzielnymi placówkami naukowymi oraz sześcioma terenowymi jednostkami placówek naukowych, **Wojskowy Instytut Techniki Inżynierskiej im. profesora Józefa Kosackiego** (WITI), **Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego we Wrocławiu**, **Centrum Badawczo-Rozwojowe NOVASOME** Sp. z o.o. nadzorowane przez Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, a także **Polski Ośrodek Rozwoju Technologii** (wcześniej Centrum Badań EIT+), włączony w ubiegłym roku do ogólnopolskiej **Sieci Badawczej Łukasiewicz**, zrzeszającej prawie 40 placówek badawczo-rozwojowych. Pozostałe instytucje naukowe działające we Wrocławiu to: Instytut Automatyki Systemów Energetycznych Sp. z o.o., Centrum Badawczo-Rozwojowe Dział Badań i Innowacji w Dolnośląskim Centrum Onkologii we Wrocławiu, KGHM CUPRUM Sp. z o.o. Centrum Badawczo-Rozwojowe, „Poltegor–Instytut” Instytut Górniczo-Odkrywkowego we Wrocławiu, Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, Państwowy Instytut Badawczy. Także wiele firm, szczególnie produkcyjnych, lokuje tu swoje zaplecze badawczo-rozwojowe. Zrobiły tak m.in. 3M, Mondelez i Whirlpool, a w 2020 r. również Techland, światowy producent gier.

INICJATYWY W DZIEDZINIE SZTUCZNEJ INTELIGENCJI

W 2020 r. Urząd Miejski Wrocławia realizował działania związane z zagadnieniem sztucznej inteligencji (SI) oraz wykorzystaniem tej technologii dla dobra miasta i obszaru metropolitalnego. Zorganizowano dwa międzynarodowe seminaria związane z tematyką SI. Pierwsze to *Sztuczna inteligencja – szanse dla Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego. Perspektywy, e-usługi, wdrożenia*, drugie – *Sztuczna inteligencja dla dobrego życia: medycyna – nauka – biznes*. Celem tych wydarzeń było sieciowanie potencjalnych partnerów gospodarczych dla poszukiwania takich obszarów badań nad SI, które mogłyby się stać „wrocławską specjalnością”.

Pierwsze seminarium odbyło się w Barbarze i zgromadziło blisko 100 uczestników. Drugie zostało zorganizowane w czasie ograniczeń epidemicznych, dlatego miało formułę hybrydową. Śledziło je ok. 80 osób na platformie streamingowej, a wg statystyk Facebooka miało ono 12 tys. odbiorców, zanotowano też 259 aktywności i 1500 wyświetleń. Partnerem merytorycznym tych międzynarodowych przedsięwzięć było Price Waterhouse oraz Coopers&Lybrand (PWC).

KULTURA

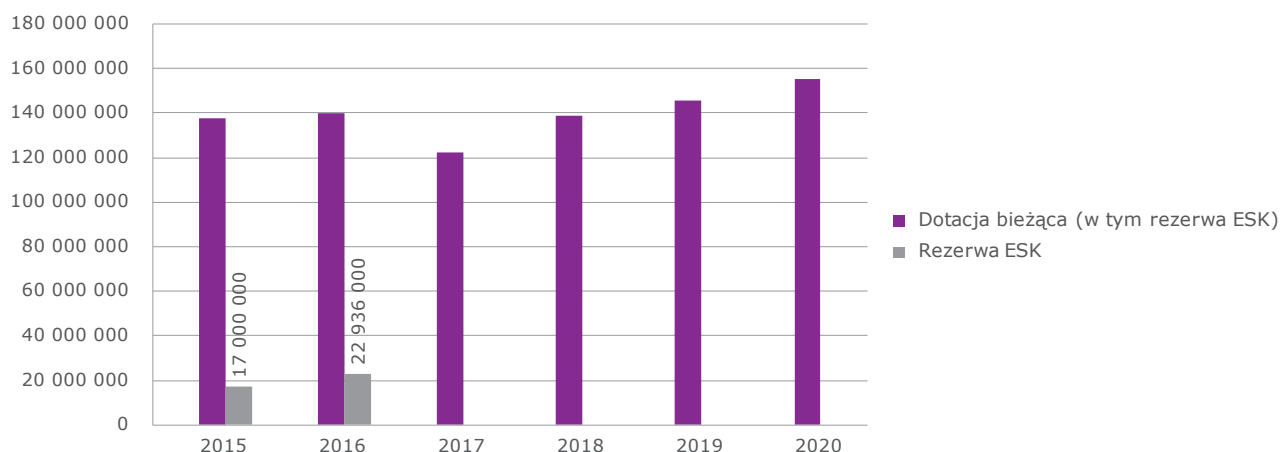
Wrocław jest jednym z największych ośrodków kulturalnych i intelektualnych w Polsce. Miasto ma wielowiekową tradycję związaną z rozwojem sztuki i architektury. Potencjał ludzki i organizacyjny w połączeniu z miejscami o potencjale kulturotwórczym oraz odpowiednio kreowaną polityką w tym obszarze odgrywają ważną rolę w życiu miasta. Rok 2020 był szczególnie dla wrocławskiej kultury, na której mocne piętno odcisnęła **pandemia COVID-19**. Wprowadzone ograniczenia w organizacji wydarzeń i imprez kulturalnych, a także zamknięcie instytucji kultury spowodowały konieczność zapewnienia im stabilności ekonomicznej. Niezbędną pomoc i wsparcie wprowadzono w postaci **Wrocławskiego Programu Interwencji Społecznej**. Pomimo trudności związanych z pandemią odbył się **II Kongres Wrocławskiej Kultury** zakończony wyborami społecznych reprezentantów do **Wrocławskiej Rady Kultury**.

Jednym z najważniejszych wydarzeń, które odbyło się pomimo trudnej sytuacji w 2020 r., była **trasa koncertowa orkiestry Narodowego Forum Muzyki (NFM) po Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej**. Trasa trwała niemal miesiąc i obejmowała występy w 13 miastach Stanów Zjednoczonych, w tym: Miami, Chicago, Nashville i Phoenix. Udało się też zorganizować **XX edycję Międzynarodowego Festiwalu Filmowego Nowe Horyzonty**, który ze względu na pandemię połączony został z **American Film Festival**. Oba festiwale odbyły się w formule hybrydowej. Rozpoczęto także **proces sieciowania instytucji kultury**, w ramach którego przeprowadzono ich kompleksowe badanie. W rocznicę przyznania Nagrody Nobla Oldze Tokarczuk rozpoczęła **działalność Fundacja Olgi Tokarczuk**.

FINANSE

Finansowanie kultury ze środków samorządu Wrocławia po raz kolejny utrzymywało się na poziomie z lat, w których realizowano program *Europejskiej Stolicy Kultury 2016*, a w 2020 r. istotnie wzrosło do kwoty **154 998 284 zł**. W tym na inicjatywy organizacji pozarządowych przekazano kwotę **18 321 319 zł**.

Wykres 31. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na kulturę przez samorząd Wrocławia w latach 2015–2020 (w zł)

Źródło: UMW

DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY

Na terenie miasta działa łącznie 235 publicznych i niepublicznych instytucji kultury. Z czego samorząd Wrocławia prowadzi lub współprowadzi 27 instytucji kultury. Są to:

- Narodowe Forum Muzyki,
- Teatr Muzyczny Capitol,
- Wrocławski Teatr Lalek,
- Wrocławski Teatr Współczesny,
- Instytut im. Grotowskiego,
- Muzeum Miejskie Wrocławia,
- Muzeum Współczesne Wrocław,
- Muzeum Architektury,
- BWA Wrocław – Galerie Sztuki Współczesnej,
- Galeria Miejska,
- Galeria Entropia,
- Ośrodek Pamięć i Przyszłość (w tym Centrum Historii Zajezdnia),
- Miejska Biblioteka Publiczna,
- Strefa Kultury Wrocław,
- Centrum Kultury Agora,
- Centrum Kultury Wrocław-Zachód,
- Centrum Kultury Zamek,
- Klub Muzyki i Literatury,
- Klub „Pod Kolumnami”,
- Ognisko Kultury Plastycznej,
- Ośrodek Działań Artystycznych „Firlej”,
- Ośrodek Działań Twórczych „Światowid”,
- Ośrodek Postaw Twórczych,
- Wrocławski Dom Literatury,
- Wrocławski Klub Anima,

- Wrocławski Klub Formaty,
- Wrocławszy Kameraliści „Cantores Minores Wratislavienses”.

Niepubliczne instytucje kultury (m.in. teatry, małe centra, galerie prowadzone przez fundacje, stowarzyszenia, podmioty gospodarcze, grupy nieformalne – twórcze kolektywy) w istotny sposób wzbogacają kulturalną ofertę miasta. Z wieloma z nich gmina Wrocław ściśle współpracuje lub obejmuje je swoim patronatem.

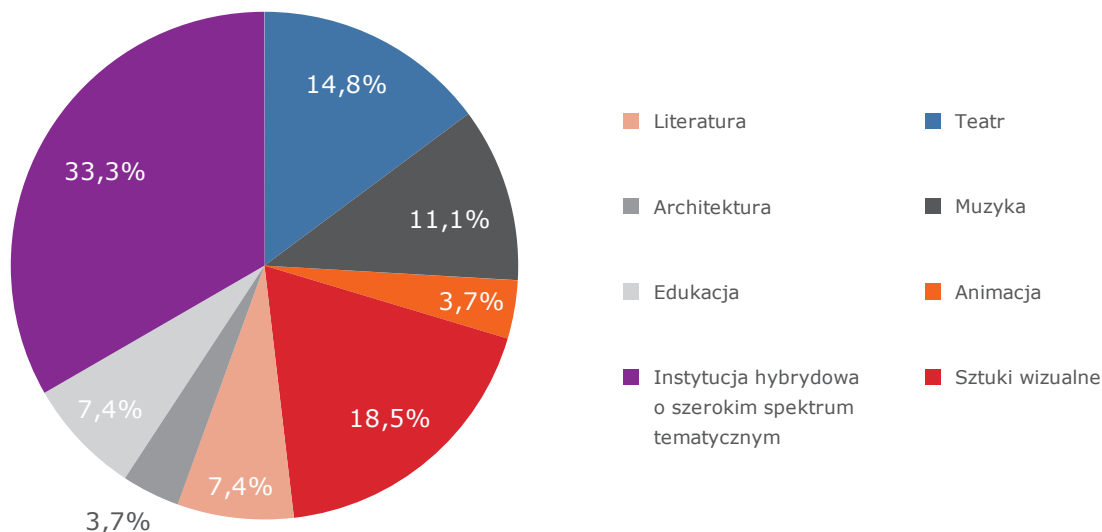
Tabela 55. Instytucje kultury działające na terenie Wrocławia w 2020 r.

Rodzaj instytucji kultury	Liczba
Biblioteka	41
Filharmonia	1
Galeria	47
Kino	9
Muzeum	34
Opera	1
Ośrodek kultury	37
Rozgłośnie radiowe	10
Teatr	33
Inne	22
Razem	235

Źródło: UMW

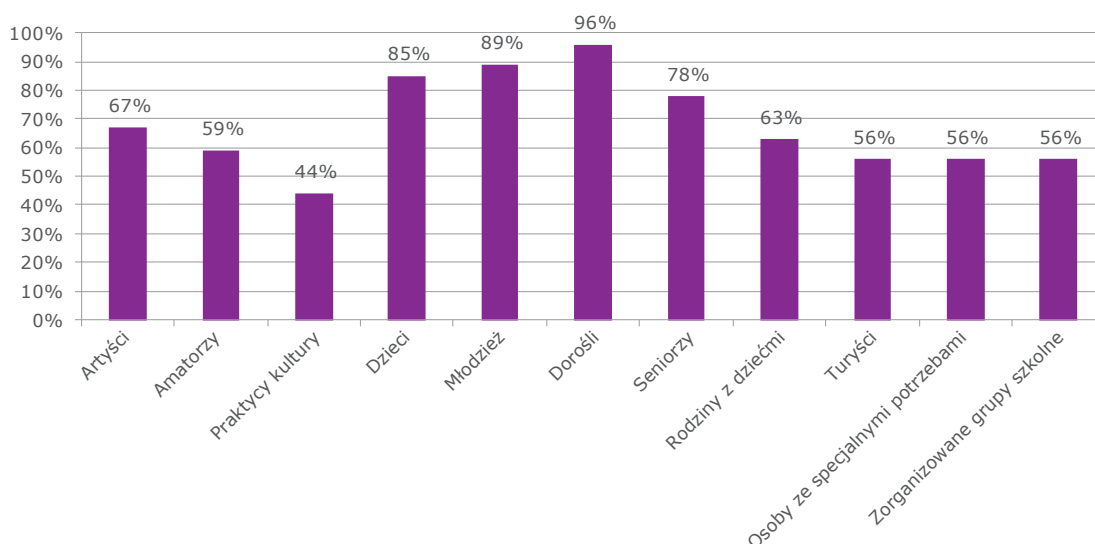
Do **najważniejszych marek kulturalnych** Wrocławia należą: Narodowe Forum Muzyki wraz z *Międzynarodowym Festiwalem Wratislavia Cantans*, Teatr Capitol z *Przełęczą Piosenki Aktorskiej*, czy też instytucje od kilkunastu lat prowadzone przez organizacje pozarządowe, jak kino Nowe Horyzonty z *Międzynarodowym Festiwalem Filmowym Nowe Horyzonty*, Centrum Sztuki WRO ze słynnym *Biennale WRO* czy obchodzone każdego roku Święto Wrocławia. Wrocław promuje także uczestnictwo w kulturze poprzez wydarzenia odbywające się w plenerze. Część z nich w tym roku, ze względu na obostrzenia związane z pandemią COVID-19, nie mogła się odbyć. Wśród odwołanych imprez plenerowych były między innymi lubiane przez wrocławian Parki ESK – Emocje–Sport–Kultura. Udało się natomiast po raz trzeci zorganizować festiwal *Vertigo Summer Jazz*, a po raz pierwszy odbył się *Vertigo Summer Blues*, dla których scenerię stanowiły parki, dachy prestiżowych budynków, nadodrzańskie plaże czy wyspa Daliowa.

Wykres 32. Profil działalności instytucji kultury prowadzonych przez samorząd Wrocławia w 2020 r.

Źródło: UMW

Wykres 33. Grupy odbiorców instytucji kultury w 2020 r. (w %)

Źródło: UMW

INSTYTUCJE KULTURY

Pierwotnie zakładane cele na 2020 r. musiały zostać dostosowane do trudnych warunków wynikających z pandemii COVID-19. Wiele z zaplanowanych wydarzeń zostało przełożonych lub odwołanych. Zmieniane były repertuary oraz obsada wykonawcza w przedstawieniach teatrów, opery oraz na koncertach Narodowego Forum Muzyki, w celu dostosowania działalności do nowej rzeczywistości, a także obniżenia ponoszonych kosztów. Wiele wydarzeń transmitowanych było w czasie rzeczywistym. Niwelując ekonomiczne skutki pandemii, instytucje korzystały ze wsparcia z programów związanych z ich działalnością merytoryczną, takich jak: Kultura w sieci, Infrastruktura kultury, Edukacja kulturalna, Kultura cyfrowa, Sztuki wizualne, Kultura-Interwencje, Fundusz norweski, EOG, Cybermistrz – rozwój kompetencji cyfrowych pracowników Gminnych Ośrodków Kultury. Ponadto sięgały także po pomoc udzielaną w ramach tarczy antykryzysowej oraz Funduszu Wsparcia Kultury.

Tabela 56. Placówki oraz liczba widzów i odwiedzających w latach 2019–2020

Placówka	Liczba odwiedzających/ widzów w 2019	Liczba odwiedzających/ widzów w 2020	Liczba odwiedzających/ widzów online w 2020	Liczba wyświetleń online w 2020
Narodowe Forum Muzyki	233 228	60 121	893 600	1 723 366
Teatr Muzyczny Capitol	89 555	32 093	368 368	3 363 130
Wrocławski Teatr Lalek	47 807	15 543	95 000	94 244
Wrocławski Teatr Współczesny	19 223	7 901	10 770	10 770
Instytut im. Jerzego Grotowskiego	3 750	1 295	16 818	16 818
Muzeum Miejskie Wrocławia	192 127	48 470	23 881	48 470
Muzeum Współczesne Wrocław	38 930	16 562	97 096	97 096
Muzeum Architektury	42 495	8843	106 757	58 069
BWA Wrocław – Galerie Sztuki Współczesnej	47 503	42 332	46 022	46 022
Galeria Miejska	18 555	1 544	14 100	18 500
Galeria Entropia	6 198	1 495	294 535	19 035
Ośrodek Pamięć i Przyszłość	155 044	190 491	66 854	67 924
Razem	894 415	426 690	2 033 801	5 563 444

Źródło: UMW

W październiku w **Narodowym Forum Muzyki** odbyła się, kilkakrotnie przekładana ze względu na pandemię, **inauguracja organów piszczałkowych**. Brzmienie organów zaprezentowane zostało przez wybitnych polskich i zagranicznych artystów w pięciu koncertowych odsłonach. Dodatkowo, z myślą o melomanach, którzy ze względu na pandemię nie mogli przybyć do Wrocławia, przeprowadzono transmisje online. Wybrano również **organistę-rezydenta**, którym została pochodząca z Japonii Mari Fukumoto. Dotychczas wykonała ona jeden koncert, pozostałe dwa zaplanowane są na rok 2021. W NFM udało się zorganizować kilka festiwali, w tym: *Akademii Beethovenowską*, *Musica Electronica Nova*, *55. Międzynarodowy Festiwal Wratislavia Cantans*, *Jazztopad Festival*. NFM jest beneficjentem projektu **Classical Futures Europe** (CFE), realizowanego w ramach unijnego programu Kreatywna Europa. Projekt aktywnie wspiera rozwój młodych utalentowanych wykonawców muzyki klasycznej. W 2020 r. w ramach CFE dofinansowano występy czterech artystów. NFM jest także **członkiem European Festivals Association** (EFA), organizacji zrzeszającej ponad 100 festiwali w 40 krajach świata. Dzięki temu, w 2020 r., podczas wideokonferencji członkowie EFA wypracowali rozwiązania pozwalające na realizację wydarzeń mimo niecodziennych warunków. Narodowe Forum Muzyki prowadziło liczne działania w ramach **cyklu #NFMOnline**. Zaprezentowano między innymi: 45 płyt NFM, dwa festiwale online – *Musica Polonica Nova* oraz *Jazztopad Festival*, w wersji hybrydowej – *55. Międzynarodowy Festiwal Wratislavia Cantans*, koncerty, audycje dla melomanów, autorskie materiały nagrane przez muzyków NFM w domach oraz działania edukacyjne. W 2020 r. zaprezentowano ponad 110 materiałów filmowych, wydano dziesięć płyt. Zespoły NFM brały także udział w licznych koncertach w Polsce oraz na całym świecie. Z Funduszu Wsparcia Kultury Narodowemu Forum Muzyki udało się pozyskać środki finansowe w wysokości 1 238 428 zł.

Mimo pandemii, także **Wrocławscy Kameraliści** wykonali osiem koncertów z publicznością, z tego pięć odbyło się we Wrocławiu. Wykonano także pięć koncertów online.

W 2020 r. z powodu pandemii nie odbył się natomiast **Przegląd Piosenki Aktorskiej**. W zamian zrealizowano dziesięć odcinków Wirusowej Telewizji Festiwalowej, jako quasi-relacji z odwołanego przeglądu. W **Teatrze Muzycznym Capitol** z trzech zapowiadanych na rok 2020 premier, wystawiono

dwie: *Gracjan Pan. Musical* oraz *Lazarus*, którego premiera była jednym z najważniejszych wydarzeń teatralnych 2020 r. w Polsce. Obie premiery wymieniane są w wielu **rankingach najlepszych spektakli teatralnych 2020 r.**, w tym rankingu „Polityki” i portalu Onet.Kultura. Za spektakl *Gracjan Pan. Musical* reżyser Cezary Tomaszewski otrzymał na 20. Ogólnopolskim Festiwalu Sztuki Reżyserskiej Interpretacje w Katowicach nagrodę jurorską Jacka Poniedziałka. Online udostępnione zostały archiwalne spektakle i gale Przeglądu Piosenki Aktorskiej, zrealizowano także nowe materiały wideo. Teatr nagrał także dwa wideoklipy z piosenkami o charakterze społeczno-solidarnościowym: *Bądź obok mnie*, jako wsparcie dla Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. J. Gromkowskiego przy ul. Koszarowej, i *Mury* dla Białorusi, zrealizowane z udziałem artystów ogólnopolskich. Rozpoczęto również realizację serialu edukacyjnego *Bez maski* opowiadającego o kulisach pracy teatru. Serial będzie dostępny w internecie, także dla osób ze specjalnymi potrzebami (audiodeskrypcja, napisy). W grudniu Teatr Capitol zrealizował 23-dniowy happening *Teatr nie działa* będący artystycznym komentarzem do epidemicznych restrykcji. Akcja była szeroko komentowana w ogólnopolskich mediach. Teatr Capitol pozyskał środki finansowe w wysokości 1 674 415 zł z Funduszu Wsparcia Kultury.

Wrocławski Teatr Lalek zrealizował w 2020 r. trzy premiery, w tym dwie online. Podejmował także działania edukacyjne, w tym w dużej mierze skierowane do osób z niepełnosprawnościami.

Najważniejszymi działaniami **Instytutu im. Jerzego Grotowskiego** w 2020 r. były nawiązanie współpracy z Teatrem Pantomimy im. Henryka Tomaszewskiego we Wrocławiu, kontynuowanie współpracy i współprodukcji z Teatrem Polskim w Podziemiu, w tym wznowienie spektaklu *Dziady części III Ustęp*, oraz zrealizowanie – w ramach cyklu pt. *Teatr na faktach – Dziennika czasów zarazy*, komentującego aktualną sytuację wywołaną pandemią COVID-19.

Wrocławski Teatr Współczesny (WTW) w 2020 r. miał trzy premiery z udziałem publiczności. Online zrealizowano dwie odsłony teatru krótkometrażowego. Przeprowadzono nabór tekstów do kolejnej edycji *Konkursu Dramaturgicznego STREFY KONTAKTU*, w ramach którego zgromadzono prace od 29 zaproszonych twórców. Pierwszą nagrodę, w wysokości 40 tys. zł, otrzymała Malina Prześluga za sztukę *Kobieta i życie*. Weronika Szczawińska, reżyserka trwale związana z WTW, otrzymała **Paszport Polityki w kategorii „Teatr”**.

Muzeum Miejskie Wrocławia przygotowało i przedstawiło wiele wystaw stałych i czasowych, wśród których warto wymienić: *Goya – Dali. Gdy śpi rozum, budzą się potwory* – prezentującą cykl 80 rycin Francisco Goi oraz 80 grafik Salvadora Dalego, *Złote czasy lamp naftowych* – pokazującą jedną z największych tego rodzaju kolekcji w Polsce, czy *Oskar Zięta. Deformacja odbicia – odbicia deformacji* – będącą prezentacją 50 prac artysty. Rok 2020 spowodował konieczność zastosowania nowych form przekazu. Wiele wystaw zrealizowano w wersji online, z czego po wystawie *Śląskie szopki bożonarodzeniowe* oraz *Broń biała i mundur żołnierza polskiego 1918–1945* oprowadzał Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk. Poza tym muzeum przygotowało: **137 lekcji muzealnych** dla 2495 uczestników, 34 warsztaty muzealne dla 586 uczestników, 67 oprowadzeń dla 1068 uczestników, w tym pięć online z 1955 odsłonami. Wystawy online były dostępne w języku polskim, angielskim i migowym oraz z audiodeskrypcją.

Muzeum Architektury we Wrocławiu to jedyne muzeum w Polsce poświęcone w całości historii architektury i architekturze współczesnej. W 2020 r. 90% realizowanych wydarzeń prezentowanych było jedynie online. Wykłady, warsztaty, debaty, a także publikacje w formie e-booków cieszyły się dużym zainteresowaniem, trafiając także do nowego grona odbiorców. Realizacja i udostępnienie e-booków były wydawniczym sukcesem: od premiery, która miała miejsce 25 października 2020 r., do 31 grudnia 2020 r., **e-booki zostały pobrane przez 11 983 czytelników**. W 2020 r. dzięki digitalizacji zbiorów muzeum udało się udostępnić odbiorcom niemal **6 tys. obiektów**, w języku polskim i angielskim oraz w kilkudziesięciu przypadkach z audiodeskrypcją. W 2020 r. **zrealizowano filmowy dokument o ikonie architektury – wrocławskim Manhattanie – i jego autorce Jadwidze Grabowskiej-Hawrylak**. Dokument miał swoją premierę w Portugalii pod koniec ubiegłego roku, zastępując odwołaną z powodu pandemii wystawę. Ważnym wydarzeniem było **pozyskanie kompletu mebli zaprojektowanych przez Hansa Poelziga**, darowizny spadkobierców wybitnego historyka profesora Fritza Sterna. Zrealizowany został pierwszy autorski, w pełni „sieciowy” projekt *Notatki z pandemii*, w którym badane były nastroje społeczne związane z przymusowym zamknięciem.

W 2020 r. **Muzeum Współczesne Wrocław** zakupiło 31 prac 17 artystów, pozyskało także 14 nowych obiektów w formie depozytu z kolekcji Dolnośląskiego Towarzystwa Sztuk Pięknych. W 2020 r. zrealizowano dziewięć wystaw sztuki współczesnej. Najważniejszym wydarzeniem była **Nowa normatywność. Sympozjum Plastyczne Wrocław '70**, wystawa poświęcona rocznicy 50-lecia Sympozjum Plastycznego Wrocław '70, jednego z najważniejszych wydarzeń artystycznych w polskiej historii sztuki po 1945 roku.

Najważniejszym wydarzeniem w **Ośrodku Pamięć i Przyszłość** były uroczyste obchody **40. rocznicy strajku solidarnościowego** w zajezdni nr VII we Wrocławiu. W 2020 r. osiągnięto dużo wyższy niż zakładano stopień digitalizacji obiektów, zdigitalizowano o ponad 4000 obiektów więcej niż w 2019 r. Do końca 2020 r. zdigitalizowanych zostało łącznie 38 263 obiektów, co stanowi 17% wszystkich zbiorów.

Innymi ważnymi i znaczącymi instytucjami kultury na terenie miasta są między innymi prężnie działająca Opera Wrocławska, Teatr Polski, Muzeum Narodowe z Panoramą Racławicką, Muzeum Sztuki Współczesnej, Hydropolis (o którym szerzej mowa w dziale TURYSTYKA), Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Synagoga Pod Białym Bocianem, jedyne w Polsce Muzeum Poczty i Telekomunikacji, Muzeum Archidiecezji Wrocławskiej oraz Wrocłowski Teatr Pantomimy im. Henryka Tomaszewskiego. Niestety pod koniec 2020 r. pojawiły się zapowiedzi o przeniesieniu Muzeum Poczty i Telekomunikacji do Lubina.

KLUBY I OŚRODKI KULTURY

Na terenie Wrocławia funkcjonują liczne kluby i ośrodki kultury, które prowadzą działania w dziedzinie animacji społeczno-kulturalnej, edukacji kulturalnej i promocji wydarzeń artystycznych. Pomimo trudności związanych z pandemią COVID-19 w 2020 r. jednostki zrealizowały wiele wartościowych projektów z dużą liczbą odbiorców. Udało się to dzięki przeniesieniu zaplanowanych działań do internetu.

W związku z projektem sieciowania instytucji kultury instytucje udostępniały swoje dokonania poprzez Biuletyny Informacji Publicznej. Ujednolicenie zasad dla wszystkich instytucji spowodowało zmiany w sprawozdawczości w porównaniu do lat wcześniejszych.

Tabela 57. Liczba odbiorców zajęć w latach 2019–2020

Placówka	2019		2020		
	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców online
Ośrodek Postaw Twórczych	1 610	305	733	83	178
Wrocłowski Klub Formaty	16 356	313	-	36	109
Klub Muzyki i Literatury	16 062	361	576	-	5 457
Wrocłowski Klub Anima	4 439	509	7 339	1 056	4 899
Klub „Pod Kolumnami”	175	27	881	155	261 183
Centrum Kultury Zamek	560	42	-	28	15 111
Centrum Kultury Agora	2 150	90	3 806	60	-
Ośrodek Działań Twórczych Światowid	438	49	2 285	21	126 494
Centrum Kultury Wrocław-Zachód	2 700	20	740	665	34 100
Razem	44 490	1716	16 360	2104	447 531

Źródło: UMW

Tabela 58. Liczba widzów w imprezach kulturalnych w latach 2019–2020

Placówka	2019		2020		
	Liczba widzów	Liczba imprez	Liczba widzów	Liczba imprez	Liczba wyświetleń
Ośrodek Postaw Twórczych	9 550	51	820	6	85 432
Wrocławski Klub Formaty	12 110	99	2 144	32	5 829
Klub Muzyki i Literatury	8 065	99	8 976	138	5 457
Wrocławski Klub Anima	4 439	509	1 280	52	-
Klub „Pod Kolumnami”	3 075	39	970	83	-
Ośrodek Działań Artystycznych „Firlej”	2 691	542	1 750	16	90 670
Centrum Kultury Agora	14 811	41	1 200	65	18 046
Ośrodek Działań Twórczych Światowid	4 897	67	1 221	21	126 494
Centrum Kultury Wrocław-Zachód	12 800	-	2 570	126	34 100
Razem	72 438	1447	20 931	539	366 028

Źródło: UMW

Ośrodek Działań Artystycznych „Firlej” jest operatorem programu *Bardzo Młoda Kultura* na lata 2019–2021 – Dolny Śląsk. Dzięki dotacji Narodowego Centrum Kultury wsparto inicjatywy lokalne z zakresu edukacji kulturalnej na terenie województwa dolnośląskiego i Wrocławia. Do II edycji programu zgłoszono 30 inicjatyw, z których osiem otrzymało wsparcie w wysokości 10 tys. zł. Zakończono likwidację barier architektonicznych w obiekcie w postaci wyposażenia go w windy dla osób z niepełnosprawnościami. W trakcie lockdownu na stronie YouTube *firlejclub* odbyło się 18 premier koncertowych, które obejrzało 11 316 widzów. Dla publiczności zagrało 27 artystów, którzy przedstawili nagrane specjalnie dla „Firleja” projekty.

W 2020 r. w **Centrum Kultury Zamek** dzięki uruchomieniu studia nagraniowego zrealizowano cykliczne podcasty pt. *HalloLeśnica*, *CyberDF* czy *Artysta na kwadracie*, a także uruchomiono stałe zajęcia online. Działania te pozwoliły utrzymać uczestnictwo w zajęciach na poziomie około 60%. W plenerze udało się zrealizować projekt *Powolne soboty*, w ramach którego zbudowano strefę relaksu przy zamku wykorzystywaną później do realizacji innych imprez hybrydowo, w tym: *Nocy Świętojańskiej*, *Festiwalu Herbaty „Czaisz?”*, *Jarmarku Jadwiżańskiego* czy *Leśnickiego Mikrokosmosu*. W ramach realizacji programu **Dom Kultury+**, którego celem jest wsparcie oddolnych inicjatyw kulturotwórczych, zrealizowano pięć projektów: *Hurra Leśnica*, *Z szarości w kolor*, *Re-twórstwo*. *Tu żyje kino*, *Upcycling Lissy*, *Leśnica w terenie*. Realizacja programu umocniła lokalną społeczność, pobudziła jej aktywność oraz pozwoliła na wypracowanie nowych form współpracy z mieszkańcami. Ważnym elementem programu była diagnoza społeczna przeprowadzona wśród mieszkańców Leśnicy i pracowników centrum. Dwa najważniejsze festiwale zamkowe: **Festiwal Dobrego Piwa** oraz **Dni Fantastyki** zostały przeniesione do internetu. Podczas trzech festiwalowych Dni Fantastyki przeprowadzono ponad 40 godzin streamingu. Natomiast w trakcie Festiwalu Dobrego Piwa odbyły się liczne spotkania online, zaprezentowano książkę kucharską z przepisami na dania z piwem oraz limitowaną wersję okolicznościowego szkła festiwalowego, ze sprzedaży którego zysk został przeznaczony na pomoc dotkniętym pandemią przedstawicieli branży piwnej.

Centrum Kultury Agora to nowoczesna instytucja kultury dysponująca 25 pracownikami pozwalającymi realizować się w różnych obszarach artystycznych. CK Agora prowadzi liczne bezpłatne warsztaty z wielu dziedzin, które mają odpowiadać na potrzeby kulturalne seniorów, rodziców i dzieci. Jednym z ważniejszych działań zrealizowanych w 2020 r. była V edycja *Kuźni Projektów* – konkursu dla lokalnych społeczników, w ramach którego udało się zrealizować trzy nowe inicjatywy na osiedlu Karłowice-Różanka. W 2020 r. zrealizowanych zostało wiele wydarzeń dla dzieciom i rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji epidemicznej. W ramach projektu *Uprawiamy Kulturę w Sieci* kontynuowano zajęcia stałe online, wyprodukowano 26 filmów instruktażowych z wielu dziedzin kultury, w tym w wersji migowej. Stworzono edukacyjną bazę pod nazwą *CK Agora w Twoim domu*,

organizowane wystawy, koncerty i inne wydarzenia były streamingowane, pokazano między innymi pięć bezpłatnych koncertów i sześć bezpłatnych spektakli. W ramach działań proekologicznych wprowadzono **cykl warsztatów slow fashion** pn. *Co to sito* promujących ideę minimalistycznego i rozsądnego podejścia do kupowania oraz posiadania ubrań i tekstyliów.

Centrum Kultury Wrocław-Zachód to instytucja od wielu lat realizująca działania skierowane do osób z niepełnosprawnościami. W 2020 r. po raz kolejny odbył się Międzynarodowy Przegląd Twórczości Osób z Niepełnosprawnością – TON, służący aktywizacji kulturalnej oraz promocji działalności artystycznej osób z niepełnosprawnościami. W ramach programu unijnego Kreatywna Europa realizowany był projekt *Festiwal Miłości*, w którym na bazie współpracy z partnerami z Rumunii i Hiszpanii realizowane było widowisko z udziałem artystów z niepełnosprawnościami. W ramach projektu *Audiodeskrypcja przeciw wykluczeniu* przeszkolono pracowników instytucji kultury z tworzenia audiodeskrypcji dla niesłyszących.

Ośrodek Działań Twórczych Światowid w 2020 r. zainaugurował powstanie **kawiarni społecznej**, która ma stać się miejscem społeczno-kulturalnych inicjatyw na Wielkiej Wyspie. Zrealizowane zostały koncerty wspierające artystów w okresie pandemii: *Światowid Klasycznie* oraz *Jazz w Światowidzie*, z których większość odbyła się online. Również w internecie odbył się, towarzyszący imprezie *Jazz nad Odrą*, wernisaż zdjęć sławnych wykonawców jazzowych autorstwa Krzysztofa Niżnika. Ośrodek podjął liczne działania promujące ekologię, z których warto wymienić **piknik Chodź na EKO!**, w ramach którego mieszkańcy wzięli udział w sprzątaniu wałów nadodrzańskich, proekologicznych działaniach artystycznych oraz otrzymali szczepki roślin pochłaniających smog.

Misją **Wrocławskiego Domu Literatury** (WDL) jest upowszechnianie czytelnictwa realizowane poprzez organizowanie licznych wydarzeń promujących literaturę oraz działania podnoszące rangę wrocławskich nagród literackich *Angelus* i *Silesius*. W 2020 r. WDL prowadził ściśle **współpracę z Fundacją Olgi Tokarczuk**, w ramach której organizowane były liczne czytania, wywiady i spotkania autorskie z polską noblistką. WDL był także organizatorem oficjalnej inauguracji Fundacji Olgi Tokarczuk, jak również rocznicy przyznania jej Nagrody Nobla. W ramach działań **Wrocławia jako Miasta Literatury w Sieci Miast Kreatywnych UNESCO** rozpoczęto realizację pierwszych programów: edukacyjnego dla obcokrajowców mieszkających we Wrocławiu, edukacyjnego dla seniorów oraz programu wsparcia wrocławskich księgarni. WDL wraz z Krakowem – Miastem Literatury UNESCO został również partnerem Paszportów „Polityki” w dziedzinie literatury.

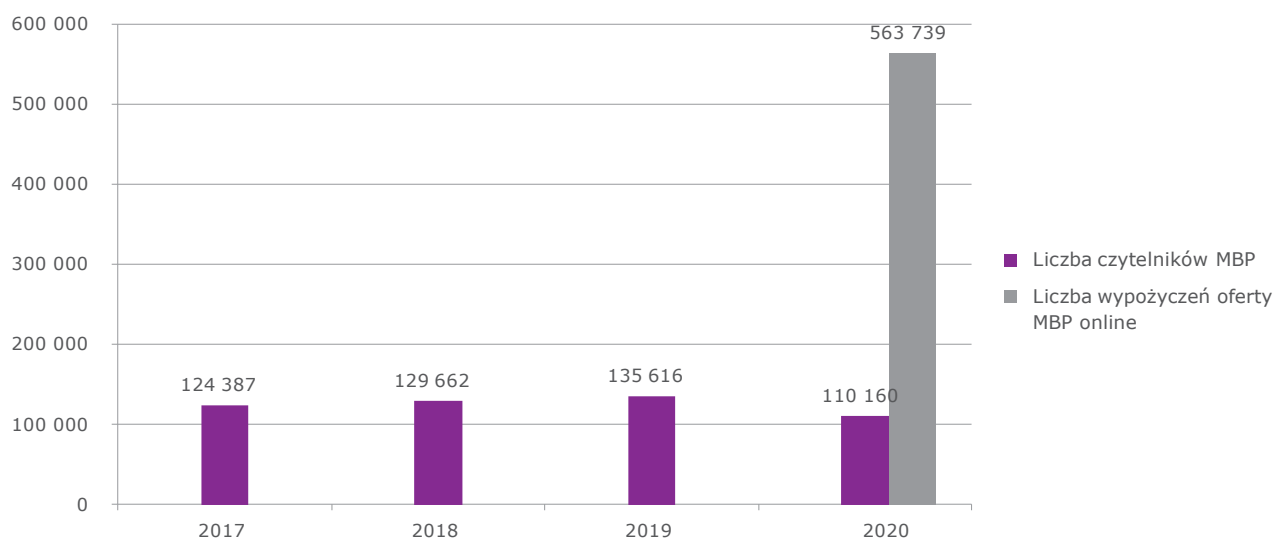
W **Strefie Kultury Wrocław**, obejmującej takie miejsca jak **Impart, Barbara** czy **Recepcja**, zorganizowano wiele wydarzeń, w których łącznie wzięło udział ponad 10 tys. osób, zarówno widzów, jak i artystów. W 2020 r., pomimo pandemii COVID-19, udało się zorganizować cieszący się dużą popularnością festiwal **Jazz nad Odrą**. Festiwal ósmy rok z rzędu otrzymał tytuł najlepszego festiwalu jazzowego w Polsce według czytelników „Jazz Forum” oraz „Jazzpress”. Po raz pierwszy w historii festiwalu koncerty były transmitowane online. Pomimo pandemii udało się zrealizować również: **IX Edycję Europejskiej Nocy Literatury, Dzień Sąsiada** oraz **Dzień Trójkąta**. Dzięki realizowaniu ich w wersji hybrydowej cieszyły się dużo szerszym gronem odbiorców. Po raz pierwszy online zorganizowany został także Sylwester, który zrealizowano w formie programu telewizyjnego transmitowanego na żywo na stronie www.wroclaw.pl. Odbyły się również zupełnie nowe wydarzenia plenerowe – **Mobilna Scena Strefy Kultury Wrocław** oraz **Scena Plenerowa Impartu**. W ramach Mobilnej Sceny Strefy Kultury Wrocław odbyło się 67 koncertów zagranych na kilkudziesięciu wrocławskich osiedlach. **Letnia Scena Impartu** działała na placu Społecznym, przy czym część wydarzeń miała swoją drugą odsłonę w dodatkowych lokalizacjach na wrocławskich osiedlach.

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Miejska Biblioteka Publiczna (MBP) we Wrocławiu od 1 września 2020 r. wzbogaciła swoją sieć o nową filię na Jagodnie. Z usług 39 filii MBP, **Multicentrum** (interaktywne centrum edukacyjne) oraz **Centrum Biblioteczno-Kulturalnego FAMA** w 2020 r. skorzystało **110 160 mieszkańców. 563 739 razy mieszkańcy skorzystali z oferty online**. Należy zauważyć, że nastąpił znaczący spadek liczby osób korzystających z usług bibliotek na miejscu – o 25 456 osób. Jednocześnie odnotowano bardzo **dużą liczbę odbiorców w systemie online**. Zjawisko to spowodowane było sytuacją związaną z pandemią COVID-19. W wyniku obostrzeń placówki stacjonarne zostały zamknięte. W celu zapewnienia wrocławianom dostępu do usług zorganizowano możliwość korzystania z bazy książek w postaci elektronicznej, naukę 30 języków obcych na różnych poziomach oraz pogłębianie wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin online. Z platformy do nauki języka skorzystano **20 724 razy**, wypożyczono **97 590 książek** w postaci elektronicznej. Online organizowano również

liczne wydarzenia i inicjatywy kulturalne, które cieszyły się dużym zainteresowaniem. Jednym z nich był festiwal literacki **Feminytywa Polsko-Ukraińska z 50 558 wyświetleniami**, w trakcie którego polskie i ukraińskie pisarki, artystki, intelektualistki i aktywistki dyskutowały o literaturze i jej wpływie na osvajanie nowego kształtu świata po pandemii. Wydarzenie to miało również duże wsparcie medialne ze strony „Krytyki Politycznej” oraz radia TOK FM. MBP we Wrocławiu otrzymała za projekt *Podchody literackie wyróżnienie w konkursie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich* na najciekawsze wydarzenie dla młodych czytelników organizowane online oraz drugą nagrodę w ogólnopolskim konkursie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich *Mistrz Promocji Czytelnictwa* za 2019 r. Przygotowano również materiał filmowy poruszający problematykę emocji dzieci i młodzieży w czasie pandemii. Dzieci miały możliwość dowiedzieć się, czym jest koronawirus, skąd wynikają ograniczenia, dlaczego czują niepokój. Cykl dla młodzieży dotyczył trudnych zmian zachodzących w naszej rzeczywistości – braku kontaktów z przyjaciółmi, zdalnej nauki, monotonii w domu. Dużym powodzeniem – około 5000 wejść każda – cieszyły się organizowane online gry miejskie.

Wykres 34. Liczba czytelników MBP oraz wypożyczeń oferty MBP online w latach 2017–2020

Źródło: UMW

WYDARZENIA

Jednym z najważniejszych wydarzeń kulturalnych w 2020 r. we Wrocławiu był **II Kongres Wrocławskiej Kultury**, uwieńczony wyborem **Wrocławskiej Rady Kultury**. Kongres zrealizowany w formie online cieszył się dużym zainteresowaniem. Łączna **liczba widzów** wszystkich wydarzeń, które odbyły się w ramach kongresu, to **29 400 osób**.

Rok 2020 upłynął pod znakiem pandemii COVID-19, która w związku z ograniczeniami sanitarnymi spowodowała konieczność dostosowania działania ośrodków kultury oraz organizacji imprez kulturalnych. W tradycyjnej formie nie odbyła się między innymi Noc Muzeów. W zastępstwie, zorganizowana została impreza pod nazwą **Wirtualna Noc Muzeów, podczas której można było zwiedzić online 15 placówek muzealnych**.

Wrocław Industrial Art, również odbył się w przestrzeni wirtualnej. Koncerty, tradycyjnie zorganizowane w Sali Gotyckiej przy ul. Purkyniego we Wrocławiu, zostały nagrane, a następnie opublikowane w sieci. Wybrane koncerty transmitowane były na żywo. W wydarzeniach uczestniczyło łącznie około **10 tys. widzów**.

Odwołane zostały 29. Wrocławskie Targi Dobrych Książek. Przyznano jednak towarzyszące im ważne nagrody literackie. Nagroda Edytorska Pióro Fredry, w kategorii książek dla dorosłych, trafiła do Eliota Weinbergera za eseje *Z rzeczy pierwszych*. Natomiast **Nagroda Edytorska Dobre Strony**, w kategorii książek dla dzieci, została przyznana Annie Kaźmierak za *Turonie, żandary, herody*.

Festiwal Muzyczny 3-Majówka wraz z **Gitarowym Rekordem Świata** w 2020 r. w związku z pandemią również miały inną formę niż zawsze. W 50. rocznicę śmierci Jimiego Hendrixa w bicie rekordu online brało udział **prawie 8 tys. gitarzystów** na całym świecie – z Polski, Norwegii,

Hiszpanii, Włoch, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Ten rekord obfitował w wiele wyjątkowych akcentów. Jednym z nich była zagrana specjalnie dla pracowników służby zdrowia na całym świecie piosenka zespołu Dżem *W życiu piękne są tylko chwile*.

W 2020 r. kontynuowano prace projektowe **pomnika Niepodległości** wraz z zagospodarowaniem **skweru przy placu Legionów** oraz rozstrzygnięto konkurs na **pomnik Żołnierzy Wyklętych**. W ramach obchodów **Roku Profesorów Lwowskich 2020** we Wrocławiu w grudniu 2020 r. odsłonięto na bulwarze Politechniki Wrocławskiej popiersie prof. Stanisława Kulczyńskiego, pierwszego powojennego rektora połączonych uczelni: uniwersytetu i politechniki.

Działalność **Fundacji Olgi Tokarczuk** została zainaugurowana w rocznicę przyznania jej Nagrody Nobla. Fundacja będzie wspierać twórczość kobiet, a także podnosić kwestie praw zwierząt oraz ochrony klimatu. W trakcie wydarzenia zapowiedziano wydanie nowej, pierwszej, po przyznaniu pisarce Nagrody Nobla, książki. Jej premiera – zbiór esejów pt. *Czuły Narrator*, jej premiera odbyła się pod koniec 2020 r.

Centrum Historii Zajezdnia wraz z czterema innymi muzeami z Polski znalazło się w finale konkursu *European Museum of the Year Award*.

Za symboliczną kwotę 2030 zł zakupiono od Teatru Polskiego we Wrocławiu **scenografię do spektaklu *Dziady*** w reżyserii Michała Zadary w celu jej zabezpieczenia. Elementy zakupionej scenografii posłużyły w grudniu 2020 r. do wznowienia *Dziadów część III Ustęp* w Centrum Sztuk Performatywnych Piekarnia.

Pod koniec września 2020 r. na Nadodrze za sprawą **II edycji Kinomuralu** – unikatowego w skali kraju i świata projektu z pogranicza filmu i sztuk wizualnych – Wrocław ponownie zamienił się w wielkoformatową galerię sztuki. Na ścianach pięciu kamienic wyświetlono **90 prac 48 artystów z 16 krajów**. Pokazane zostały filmy poklatkowe, rysunkowe i medytacyjne, dzieła abstrakcyjne, eksperymentalne i fabularne. Po raz pierwszy wyświetlone zostały animacje 3D, w programie znalazła się też *Dobranocka*, czyli kinomurale dla najmłodszych.

W 2020 r. wrocławscy seniorzy mieli możliwość uczestnictwa w projekcie Wrocławskie Filmowe Centrum Seniora. W ramach projektu grupa seniorów brała udział w spotkaniach z aktorami, warsztatach aktorskich oraz wystąpiła w serialu *Ojciec Mateusz*.

W 2020 r. **MPWiK Wrocław** udostępniło zabytkową przestrzeń w Porcie Miejskim do realizacji **18. Przeglądu Sztuki Współczesnej Survival**, którego kolejne odsłony odbywają się każdego roku w innym industrialnym miejscu we Wrocławiu. Wydarzenie to zostało zorganizowane pod patronatem honorowym Prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka i Konsula Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu Hansa Jorga Neumanna. Zaprezentowane dzieła poruszały wiele aktualnych tematów ekologicznych, również tych związanych z wodą i zrównoważonym rozwojem. **Industrialne wnętrza przepompowni Port Południowy, czyli budynku należącego do MPWiK Wrocław, stanowiły doskonale tło dla sztuki współczesnej**. Podczas czterech dni przeglądu wystawę odwiedziło blisko 5,5 tys. osób.

NAGRODY

Nagrody przyznane przez Wrocław w 2020 r.

- Po raz 15 wręczono **Literacką Nagrodę Europy Środkowej Angelus**, najważniejsze wyróżnienie przyznawane pisarzom z Europy Środkowej, których proza została wydana po polsku. Nagrodę w wysokości 150 tys. zł otrzymał pisarz słoweńskiego pochodzenia Goran Vojnovic za powieść *Moja Jugosławia* Wydawnictwa Akademickiego SEDNO. Łączna kwota przeznaczona na **nagrody i wyróżnienia to 220 tys. zł**.
- Laureatami wrocławskiej **Nagrody Poetyckiej Silesius** zostali Konrad Góra za książkę *Kalendarz majów* („Książka roku”) i Jakub Dawid Pszoniak za tom *Chyba na pewno*. Za całokształt pracy twórczej nagrodę otrzymał Eugeniusz Tkaczyszyn-Dycki. Łączna kwota **nagród to 195 tys. zł**.
- **Medal Merito de Wratislavia – Zasłużony dla Wrocławia** z okazji 75-lecia istnienia został symbolicznie wręczony NFM Filharmonii Wrocławskiej za szczególne zasługi dla miasta. Równocześnie dyrektorowi Narodowego Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego Andrzejowi Kosendiakowi wręczono Złotą Odznakę Honorową Wrocławia *Wrocław z wdzięcznością – Wrocław grato animo*.

- Tytuł ***Civitate Wratislaviensi Donatus*** przyznany został dyrektorowi Muzeum Miejskiego Wrocławia, doktorowi nauk humanistycznych Maciejowi Łagiewskiemu „budowniczem mostu między Breslau a Wrocławiem, między Polakami a Niemcami”.
- Nagroda miesięcznika „**Odra**” została przyznana Tomaszowi Łubieńskiemu.
- W XII edycji **Nagrodę Kulturalną „Gazety Wyborczej” WARTO** otrzymali: w kategorii „Muzyka” – Gaijin Blues, „Sztuki wizualne” – Kościół Nihilistów, „Literatura” – Marta Kucharska, „Teatr” – Agnieszka Charkot oraz „Film” – Jagna Dobesz.
- Łączna kwota nagród ufundowanych w 2020 r. przez Wrocław wyniosła **605 999 zł**.

W ramach obchodów Święta Wrocławia corocznie wręczane są **Nagroda Miasta Wrocławia** oraz **Nagroda Prezydenta Wrocławia**. W 2020 r.

Nagroda Prezydenta Wrocławia trafiła do:

- Towarzystwa Miłośników Wrocławia – za działalność na rzecz lokalnej społeczności,
- Andrzeja Hrehorowicza – za wkład w rozwój sportu akademickiego,
- Dolnośląskiej Izby Rzemieślniczej – za budowanie szacunku do tradycji rzemieślniczych,
- dr inż. Zbigniewa Sebastiana – za wkład w rozwój wrocławskiej i dolnośląskiej przedsiębiorczości,
- prof. zw. dr hab. n. med. Krzysztofa Simona – za zaangażowanie w ratowanie zdrowia i życia ludzkiego w czasie zagrożenia wywołanego COVID-19,
- Stowarzyszenia Non In Solo Pane Vid(v)it Homo – za propagowanie wartości społeczno-kulturalnych,
- firmy Techland – za budowanie pozycji Wrocławia w sferze biznesu.

Natomiast Nagroda Miasta Wrocławia została wręczona:

- prof. Alicji Chybickiej – za stworzenie wiodącego ośrodka onkologicznego dla dzieci,
- Bogusławowi Danielewskiemu – za 70 lat pracy na wrocławskich scenach teatralnych,
- prof. Marcinowi Drągowi – za badania naukowe otwierające nowe drogi walki z koronawirusem,
- prof. Piotrowi Szyberowi – za wieloletnią pracę w katedrze chirurgii USK we Wrocławiu,
- Wrocławskiemu Stowarzyszeniu Fortyfikacyjnemu – za promowanie wiedzy o dziedzictwie wrocławskiej architektury militarnej.

STYPENDIA

W 2020 r. po raz pierwszy realizowane były stypendia artystyczne Prezydenta Wrocławia na przedsięwzięcia w następujących dziedzinach: film, literatura, muzyka, taniec, teatr, sztuki wizualne i upowszechnianie kultury. **Były to stypendia z trzech pierwszych naborów programu stypendialnego rozpoczętego w 2019 r.** W trzech naborach stypendia w wysokości 2000–2500 zł otrzymało łącznie 66 osób. **Kwota przeznaczona na trzy edycje programu wyniosła w sumie 1 mln 200 tys. zł.** W 2020 r. rozstrzygnięto także IV nabór, w wyniku którego wyłoniono 22 stypendystów, którym stypendia wypłacane są już w 2021 r.

Kontynuowano dotychczasowy **program stypendialny dla utalentowanej artystycznie młodzieży** do 30. roku życia. Na rok szkolny i akademicki 2020/2021 r. złożono 115 wniosków z czego **stypendium przyznano 106 osobom**. Miasto prowadzi również **program rezydencji artystycznych**, w ramach którego na bazie współpracy z miastem partnerskim Dreznom, następuje wymiana artystów. Niestety z powodu pandemii pobyt artysty z Drezna w Domku Miedziorytnika i w warsztacie grafiki Galerii Miejskiej we Wrocławiu został przesunięty na 2021 r.

MECENAT

Na realizację mecenatu w 2020 r. przeznaczono **1,3 mln zł**. Przyznano dotację **55 podmiotom**, dofinansowano **92 projekty** wybrane ze zgłoszeń nadesłanych na konkurs, m.in.:

- Festiwal Kultury Żydowskiej *Simcha*,
- Teatr Formy,
- Game Music Festival,

- Festiwal Maj z Muzyka Dawną,
- Festiwal Energia Dźwięku,
- Muzyczne Spotkania Kultur *Pax et bonum per musicam*,
- Bass & Beat Festival,
- Ethno Jazz Festival,
- Festiwal Muzyki Kameralnej *Wieczory w Arsenale*,
- Industrial Festival,
- TIFF Festival,
- Centrum Sztuki WRO,
- prowadzenie działalności kulturalnej (w ramach projektu europejskiego) w oficynach przy ul. Roosvelta 5a i przy ul. Jagiellończyka 10a,
- prowadzenie Centrum Sztuki WRO,
- prowadzenie Teatru Ad Spectatores,
- Międzynarodowy Festiwal Filmowy Nowe Horyzonty,
- American Film Festiwal,
- kino Nowe Horyzonty,
- prowadzenie działalności społecznej i kulturalnej w Ośrodku Działań Społeczno- Kulturalnych „Piast”,
- prowadzenie Centrum Kultury i Edukacji Żydowskiej.

W 2020 r. miasto dofinansowało różnego rodzaju inicjatywy kulturalne, do których możemy zaliczyć działania promocyjne i edukacyjne, działania na rzecz upowszechniania literatury i dialogu międzykulturowego. W związku z pandemią COVID-19 projekty te realizowane były w ograniczonym zakresie oraz online.

W ramach **Dolnośląskiego Konkursu Filmowego**, organizowanego we współpracy z Urzędem Marszałkowskim, przyznano dofinansowanie dla czterech produkcji filmowych na łączną kwotę **500 tys. zł**. Celem Dolnośląskiego Konkursu Filmowego jest wspieranie projektów filmowych realizowanych na Dolnym Śląsku. Podstawowym kryterium udziału projektów w konkursie jest powiązanie produkcji filmowej z województwem dolnośląskim lub Wrocławiem. Udzielono wsparcia logistycznego i merytorycznego dla producentów 35 filmów i programów telewizyjnych realizowanych na Dolnym Śląsku.

WDRAŻANIE POSTANOWIEŃ STRATEGII KULTURA – OBECNA!

Kultura – Obecna! to dokument programowy określający cele oraz priorytetowe zadania Departamentu Spraw Społecznych na lata 2018–2020, w tym Wydziału Kultury jako podmiotu koordynującego politykę kulturalną Wrocławia. Na jego podstawie ustalane są kryteria we wszystkich otwartych konkursach. Działania w ramach strategii **Kultura – Obecna!** realizowane były w niektórych miejskich instytucjach i domach kultury. Pomimo, że rok 2020 był bardzo trudny z uwagi na obostrzenia wprowadzone w związku z pandemią COVID-19, udało się zrealizować wszystkie cele polityki kulturalnej zapisane w dokumencie programowym **Kultura – Obecna!**. Najważniejszy był proces uspołeczniania polityki kulturalnej we Wrocławiu. Na przełomie listopada i grudnia 2020 r. odbył się **II Wrocławski Kongres Kultury**, będący efektem współpracy strony społecznej, instytucji kultury i samorządu. Wydarzenie było otwartą platformą umożliwiającą wymianę doświadczeń i wiedzy, integrację, edukację, sieciowanie oraz omawianie istotnych zagadnień i zjawisk, również w kontekście kształtowania polityki kulturalnej miasta. W panelu głównym udział wzięli Prezydent Wrocławia. Kongres zakończył się powołaniem 21 grudnia 2020 r. pełnego składu **Wrocławskiej Rady Kultury**. W skład rady weszło dwóch przedstawicieli miejskich instytucji kultury, pięciu przedstawicieli prezydenta oraz ośmiu przedstawicieli strony społecznej. Rada spotkała się na pierwszym posiedzeniu 30 grudnia 2020 r.

Drugim istotnym przedsięwzięciem w ramach realizacji strategii **Kultura – Obecna!** było rozpoczęcie **procesu sieciowania wrocławskich instytucji kultury**. Na jego potrzeby przeprowadzono kompleksowe badanie wrocławskich instytucji kultury, których wyniki będą dostępne w 2021 r.

COVID W KULTURZE

Pomimo, że rok 2020 był bardzo trudny z uwagi na obostrzenia wprowadzone w związku z pandemią COVID-19, zainteresowanie wrocławską kulturą nie spadło, a nawet wzrosło. Mimo wycofania wielu wydarzeń repertuarowych i zamknięcia instytucji kultury **utrzymano wysokość dotacji** dla wszystkich 27 instytucji kultury. Instytucje bardzo szybko dostosowały swoje działania do sytuacji. Duża część działalności poszczególnych jednostek kulturalnych została przeniesiona do internetu, dzięki czemu możliwe było przeprowadzenie wielu wydarzeń kulturalnych w formule transmisji online. W takiej formie udało się przeprowadzić m.in.: **Wirtualną Noc Muzeów** czy **Gitarowy Rekord Świata**. Część wydarzeń odbyło się w formule hybrydowej, niektóre jednak musiały zostać w całości odwołane. W tej grupie znalazły się między innymi *Przegląd Piosenki Aktorskiej* czy większość imprez związanych z obchodami Święta Wrocławia. Działania instytucji kultury skupiły się nie tylko na transmisjach wydarzeń, ale również na działaniach edukacyjnych, okołorepertuarowych czy interaktywnych.

W kwietniu 2020 r. w ramach wsparcia wrocławskiego środowiska kultury wprowadzony został *Wrocławski Program Interwencji Społecznej*. W jego pakiecie znalazły się propozycje pomocowe i wspierające dla środowiska kultury, m.in. obniżki bądź zwolnienia z czynszów za lokale wynajmowane od miasta przez artystów i instytucje NGO, program zakupu dzieł wrocławskich artystów, w ramach którego nabytych zostało **30 prac** na łączną kwotę **127 900 zł**, oraz poszerzony **pakiet stypendialny** w kwocie **około 300 tys. zł**. Łączna suma środków wydatkowanych na stypendia artystyczne w 2020 r. to ok. 1,4 mln zł. Z obniżki czynszu i możliwości płacenia 1% stawki czynszu skorzystało 45 aktywnych pracowni. Ponadto udzielono zgody na zawarcie aneksów do umów z organizacjami pozarządowymi w zakresie np. zmiany terminu realizacji zadania, przeniesienia realizacji zadania do sieci.

**POMOC
SPOŁECZNA**

Pomoc społeczna jest instytucją mającą na celu umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. We Wrocławiu powyższe zadania realizowane są przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) oraz inne jednostki pomocy społecznej. Oprócz wykonywania zadań ustawowych, MOPS realizuje także działania określone dla ośrodków pomocy i powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Instytucjonalny wymiar polityki społecznej realizowanej przez samorząd Wrocławia przedstawia tabela poniżej.

Tabela 59. Zasoby pomocy społecznej samorządu Wrocławia w latach 2019–2020

	2019	2020
Liczba całodobowych domów pomocy społecznej	13	13
Liczba miejsc w całodobowych domach pomocy społecznej	1 116	1 116
Liczba dziennych domów pomocy	12	12
Liczba mieszkań chronionych	1	1
Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych	36	35
Liczba środowiskowych domów samopomocy	6	7
Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	3	3
Liczba schronisk	11	10 + 1 dom dla matek z dziećmi
Liczba noclegowni dla osób bezdomnych	1	1
Liczba miejsc w noclegowniach całorocznych/+w okresie zimowym (liczba wydanych posiłków)	649/+155 dostawek (1430 posiłków)	649/+155 dostawek (1430 posiłków)

Źródło: UMW

W celu wsparcia osób bezdomnych pod koniec roku 2020, **na okres zimowy otwarto całodobową ogrzewalnię.**

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ I DZIENNE DOMY POMOCY

Domy Pomocy Społecznej (DPS) to placówki, do których kierowane są osoby wymagające **całodobowej opieki** z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, gdy pomoc środowiskowa nie może zapewnić niezbędnego wsparcia tym osobom.

Dzienny Dom Pomocy (DDP) to ośrodek wsparcia dla osób, które z powodu wieku, stanu zdrowia lub innych przyczyn potrzebują wsparcia, a rodzina lub inne osoby bliskie nie są w stanie tej opieki zapewnić. DDP świadczą usługi opiekuńcze w ramach dziennego pobytu, usługi specjalistyczne i wspomagające oraz zapewniają co najmniej jeden posiłek. W 2020 r. w Leśnicy rozpoczęto działania dla klientów w nowo utworzonym DDP. Łącznie w latach 2019–2020 w ramach Miejskiego Centrum Usług Socjalnych we Wrocławiu **powstały cztery nowe DDP**, w których jest 120 miejsc. Działalność nowych DDP opiera się na kompleksowym programie wsparcia klientów i ich rodzin wypracowanym w ramach projektu **Mój drugi dom – zapewnienie wsparcia dla osób niesamodzielnych w dziennych domach pomocy we Wrocławiu** dofinansowanego ze środków EFS, UE, RPO WD 2014-2020.

Tabela 60. Liczba obiektów i miejsc w domach pomocy społecznej samorządu Wrocław w 2020 r.

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów	Liczba miejsc	Łączne obłożenie w obiektach	Przyjęcia do obiektów
Dzienne Domy Pomocy	12	404	390	390
Domy Pomocy Społecznej (całodobowe)	13	1 116	1 116	203 osoby nowo przyjęte w gminie Wrocław 271 osób skierowanych poza gminę Wrocław 286 osób oczekiwało na przyjęcie – stan na 31 grudnia 2020

Źródło: UMW

Pomimo pandemii DPS zachowały ciągłość funkcjonowania, wprowadzając w tym czasie obostrzenia sanitarne – stosowano środki bezpieczeństwa i ochrony indywidualnej oraz zachowywano reżim sanitarny. Działania dotyczyły zarówno pracowników, mieszkańców, jak i osób nowo przyjmowanych oraz powracających ze szpitala. Ze względu na ograniczenie kontaktu mieszkańców DPS z osobami spoza ośrodków, zapewniono im dostęp do urządzeń umożliwiających zdalny kontakt z bliskimi. Ponadto w 2020 r. podjęto działania przygotowawcze mające na celu zapewnienie dostępu do szczepień pracownikom i mieszkańcom DPS zakwalifikowanym do grupy „0”. Wielokrotnie przeprowadzono akcje testowania pracowników i mieszkańców w kierunku obecności wirusa COVID-19.

Ze względu na wprowadzone obostrzenia, w 2020 r. liczba odbiorców usług w czterech DPS zmniejszyła się średniomiesięcznie o 3%. Natomiast, pomimo pandemii, łącznie w DDP odnotowano ogólny wzrost liczby klientów o 15%. W ramach niwelowania skutków pandemii i przeciwdziałania im w DPS skorzystano z możliwości uzyskania dofinansowania w trzech projektach grantowych: *Wsparcie Dolnośląskich DPS, Zapewnienie bezpieczeństwa i opieki pacjentom oraz bezpieczeństwa personelowi zakładów opiekuńczo-leczniczych, domów pomocy społecznej, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych i hospicjów na czas COVID-19 oraz Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu przez COVID-19*. Kolejnym działaniem prewencyjnym podjętym w 2020 r. było czasowe zawieszenie działalności DDP w kluczowych miesiącach pandemii. Zawieszenie działalności nie dotyczyło prowadzenia i zapewniania usług świadczonych w formie indywidualnego wsparcia z pominięciem lub ograniczeniem bezpośredniego kontaktu. Wprowadzono zdalne formy działań terapeutycznych, polegające między innymi na dostarczaniu kart pracy w celu treningów funkcji poznawczych, dostarczaniu prasy i książek oraz na prowadzeniu wideogimnastyki czy wsparciu terapeutycznym podczas rozmów telefonicznych. W okresie Bożego Narodzenia przekazano klientom paczki z podarunkami. We wszystkich DPS ograniczono realizację działań związanych z integracją ze środowiskiem lokalnym oraz udziałem w imprezach kulturalno-oświatowych. W miarę możliwości organizowano wydarzenia i spotkania na odległość, zapewniając bezpieczeństwo epidemiczne.

INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

W ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2020 r. funkcjonowało **35 placówek opiekuńczo-wychowawczych**, w tym 13 placówek typu rodzinnego. Ogółem placówki dysponowały 399 miejscami, w tym 75 miejscami w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. W 2020 r. do placówek opiekuńczo-wychowawczych skierowano 244 nowych wychowanków, przy czym łączna liczba dzieci przebywających w nich na koniec 2020 r. wynosiła 403.

RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieci w przypadkach, gdy nie mogą się tego podjąć rodzice. W system rodzinnej pieczy zastępczej wchodzi zawodowe, spokrewnione i niezawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. W przypadku większości dzieci żyje przynajmniej jedno z rodziców biologicznych, a powodem umieszczenia w pieczy zastępczej są najczęściej różnego rodzaju uzależnienia rodziców oraz ich bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Rodzinną pieczę zastępczą we Wrocławiu w większości sprawują rodziny spokrewnione z dzieckiem. W 2020 r. do **różnych form rodzinnej pieczy zastępczej** we Wrocławiu **przyjęto łącznie 137 dzieci** (dla porównania w 2019 r. było to 114 dzieci), natomiast **179 ją opuściło**. Liczba rodzin zastępczych zawodowych utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat i pomimo prowadzenia wielu działań na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego, kandydatów o odpowiedniej motywacji i predyspozycjach jest zbyt mało w stosunku do potrzeb. W odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby rodzin, MOPS w 2020 r. udzielił szerokiego wsparcia skierowanego do rodzin zastępczych i ich podopiecznych. Zapewnił każdej rodzinie wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, prowadził grupy wsparcia, zapewnił pomoc psychologiczną, prawną oraz opiekę wolontariuszy. Przeprowadzono 27 procedur kwalifikacyjnych dla kandydatów na opiekunów zastępczych, przeszkolono do sprawowania tej funkcji 22 osoby. W 2020 r. we Wrocławiu prowadzono dwa ośrodki, które realizowały terapię i poradnictwo na potrzeby podopiecznych MOPS. Obejmowały one swoim wsparciem rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego, zapewniając im bezpłatny dostęp do specjalistycznej pomocy.

W 2020 r. realizowano również projekt Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. *Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19*. W ramach tego przedsięwzięcia rodziny zastępcze otrzymały środki ochrony (maseczki, rękawiczki, płyny dezynfekcyjne). Podopieczni w różnym wieku realizujący obowiązek szkolny otrzymali laptopy oraz sprzęt audiowizualny do nauki zdalnej. Rodziny, które opiekują się dziećmi z niepełnosprawnością, otrzymały specjalne oprogramowanie wspomagające realizację nauki szkolnej w formie zdalnej. Ponadto trzy rodzinne domy dziecka otrzymały dodatkowo telewizory.

Tabela 61. Liczba dzieci przyjętych do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej prowadzonych przez samorząd Wrocławia w latach 2019–2020

Rok	W rodzinach zastępczych spokrewnionych		W rodzinach zastępczych niezawodowych		W rodzinach zastępczych zawodowych		W rodzinnych domach dziecka	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Liczba dzieci umieszczona w pieczy zastępczej, z tego:	53	62	28	40	25	15	8	19
z rodziny naturalnej	47	52	22	31	15	11	2	7
z rodzinnej pieczy zastępczej	0	6	2	2	0	0	4	7
z instytucjonalnej pieczy zastępczej	6	4	4	7	10	4	2	7
Dzieci pozostawione w „oknie życia”	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: UMW

Tabela 62. Rodzinna piecza zastępcza we Wrocławiu w latach 2019–2020

Rok	Rodziny spokrewnione		Rodziny niezawodowe		Rodziny zastępcze zawodowe łącznie		Rodzinne domy dziecka		Rodzinna piecza zastępcza łącznie	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2019	470	575	182	222	14	35	5	28	671	860
2020	448	543	153	188	15	30	5	32	621	793

Źródło: UMW

WSPARCIE RODZIN, DZIECI I MŁODZIEŻY

Pomoc we wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej realizowana jest we Wrocławiu poprzez działania **asystenta rodziny**. To osoba, która pomaga rodzinom w przewyżnianiu trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. W 2020 r. dysponowano **20 etatami dla asystentów rodziny**. W ubiegłych latach liczba zatrudnionych asystentów była mniejsza, tym samym obejmowano wsparciem odpowiednio mniejszą liczbę rodzin. Asystenci rodziny, realizując swoje zadania w roku 2020, odpowiedzialni byli za koordynowanie działań zmierzających do poprawy sytuacji rodzin. W 2020 r. z **usług asystenta rodziny skorzystało łącznie 311 rodzin**.

Ponadto asystenci rodziny przeprowadzili 473 okresowe oceny sytuacji rodziny, powołali trzy zespoły problemowe i wzięli udział w 103 grupach roboczych w ramach procedury **Niebieskiej Karty** i w 57 grupach roboczych w formie zdalnej z uwagi na pandemię.

Tabela 63. Liczba asystentów rodzin w latach 2017–2020

Rok	Liczba asystentów	Liczba rodzin
2017	15	272
2018	17	280
2019	20	335
2020	20	311

Źródło: UMW

W 2020 r. asystenci rodziny, z uwagi na stan pandemii, oprócz bezpośredniej pracy w środowisku zamieszkania rodzin, włączyli się w różnego rodzaju działania, m.in. w profilaktykę zakażeń, edukowanie w kwestii obowiązujących zasad bezpieczeństwa, wsparcie emocjonalne rodzin, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, edukowanie i motywowanie rodzin do korzystania ze wsparcia psychologicznego online, zgłaszanie rodzin w trudnej sytuacji finansowej do akcji charytatywnej *Szlachetna Paczka*.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej daje możliwość objęcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych pomocą **rodziny wspierającej**. Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. W roku 2020 podjęto działania zmierzające do pozyskania rodzin mogących pełnić taką funkcję, jednak trwająca pandemia utrudniła realizację tego zadania.

W 2020 r. kontynuowano **Program Pomocy dla Rodzin Wielodzietnych Dwa Plus Trzy i Jeszcze Więcej**. Z oferty mogą korzystać rodziny wielodzietne posiadające na utrzymaniu troje i więcej dzieci w wieku do 18 lat lub 24 lat w przypadku dzieci uczących się. Istotnym aspektem programu jest kształtowanie pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej. W 2020 r. do programu przystąpiło 448 nowych rodzin. Ostatecznie na koniec roku 2020 liczba rodzin uczestniczących w programie wynosiła 6951, a liczba dzieci – 27 635. W związku z ogłoszeniem pandemii COVID-19 w połowie marca 2020 r. nie wszystkie formy wsparcia mogły być zrealizowane w pełnym zakresie.

Dodatkowo w 2020 r. kontynuowano realizację rządowego programu dla rodzin wielodzietnych **Karta Dużej Rodziny**. Wniosek o przyznanie Karty Dużej Rodziny złożyły 724 rodziny wielodzietne. Od 2014 r. do 2020 r. wnioski o przyznanie Karty Dużej Rodziny złożyło łącznie 9510 rodzin wielodzietnych.

Ponadto w 2020 r. realizowano liczne inicjatywy, których zadaniem było wspieranie i rozwój polityki prorodzinnej, m.in.:

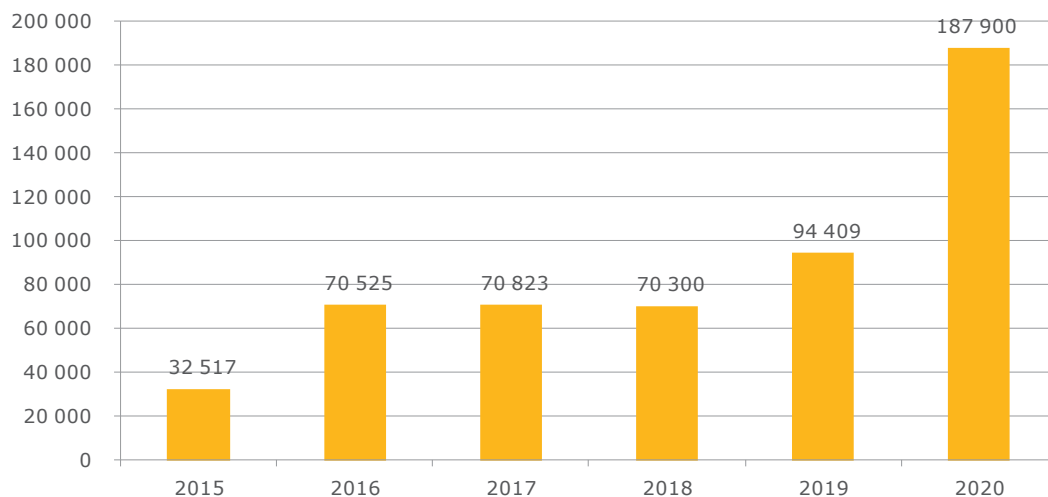
- **Wyprawka Wrocławska** – wydano łącznie 5348 wyprawek i przeznaczono na ten cel kwotę około 2 106 486 zł. Przez wzgląd na lockdown wiele osób nie odebrało wyprawki, np. w kwietniu 2020 r. zgłosiło się po nią jedynie 36 z szacowanych 1000 osób.
- **WROśnij we Wrocław** – w ramach akcji udało się łącznie posadzić ok. 600 drzew, przeznaczono na ten cel kwotę około 11 869 zł. Ze względu na czas pandemii nie zorganizowano żadnego wydarzenia plenerowego.
- **WROdzina** – w ramach projektu zorganizowano 49 różnych wydarzeń dla 1800 osób, przeznaczono na ten cel kwotę około 34 tys. zł. Tylko jedno wydarzenie odbyło się stacjonarnie, pozostałe w związku z pandemią odbywały się online.
- **Moja Rodzina** oraz **Miesiąc Rodziny** – w ramach programu przeprowadzono 32 warsztaty, z których skorzystało 1000 osób, przeznaczono na ten cel kwotę około 17 500 zł. W 2020 r. działania w ramach projektu w związku z pandemią odbyły się online.
- **Klub Ojca** – w ramach działania trzech klubów zorganizowano 72 spotkania i warsztaty lokalne oraz ogólnopolskie dla 669 mężczyzn, które w związku z pandemią miały formę online. Liczba odbiorców wzrosła w stosunku do roku 2019 o 129 osób. Na realizację zadania wydatkowano kwotę 60 tys. zł.

REALIZOWANE FORMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) realizuje gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych. W roku 2020 MOPS zarządzał 150 budynkami i lokalami. W 2020 r. łączna liczba korzystających z różnych form pomocy wypłacanych przez MOPS wyniosła **187 900 osób lub rodzin**, czyli **29,19% mieszkańców** Wrocławia, z czego:

- **8394 osoby** w rodzinie korzystały z wypłacanych, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, zasiłków (w 2019 r. – 9152 osoby),
- **2745 osób** otrzymało dodatek do wydatków mieszkaniowych (w 2019 r. – 3082 osoby),
- **1175 osób** korzystało z dodatku energetycznego (w 2019 r. – 1227 osób),
- **11 246 rodzinom** wypłacono świadczenia rodzinne (w 2019 r. – 12 562 rodzinom),
- **2177 osób** otrzymało wypłaty z funduszu alimentacyjnego (w 2019 r. – 2604 osoby),
- **104 635 dzieci** średniomiesięcznie skorzystało ze świadczenia wychowawczego (w 2019 r. – 65 585 dzieci),
- **176 rodzin** skorzystało z pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów (w 2019 r. – 197 rodzin),
- **57 352 dzieci** skorzystało ze świadczenia Dobry Start – rządowy program 300 zł jednorazowego wsparcia dla wszystkich uczniów rozpoczynających rok szkolny (w roku 2019 r. – 43 448 dzieci).

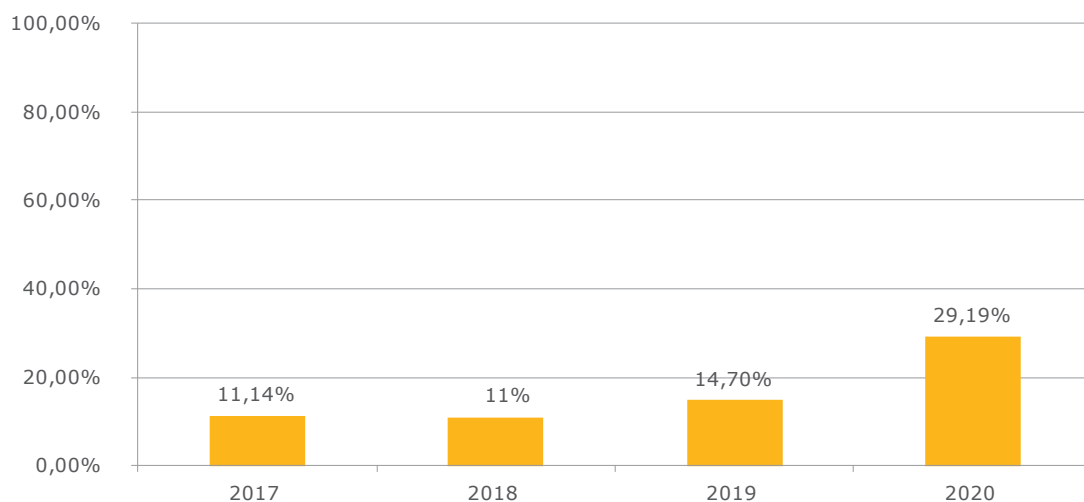
Wykres 35. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej we Wrocławiu w latach 2015–2020

Źródło: UMW

Różnica liczby osób lub rodzin korzystających z pomocy społecznej pomiędzy rokiem 2019 a 2020 wynika ze znacznego wzrostu pobieranych świadczeń dodatku wychowawczego (w tym tzw. 500+) z 65 585 dzieci w roku 2019 do 104 635 dzieci w roku 2020 oraz nieuwzględnieniem w zestawieniu w 2019 r. 43 448 dzieci uprawnionych do świadczenia Dobry Start. W porównaniu do poprzednich lat rośnie liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych wypłacanych przez MOPS. Szczególnie wysoki wzrost zapotrzebowania na świadczenia społeczne spowodowany był pandemią. Wzrost liczby osób korzystających z różnych form pomocy w 2020 r. w stosunku do 2019 r. wynikał również ze zmiany przepisów z zakresu świadczeń wychowawczych uprawniających do ich pobierania na każde dziecko do 18 roku życia – oznacza to, że przybyło osób pobierających **świadczenie 500+**, co wpłynęło na spadek liczby osób, którym wypłacano zasiłki zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

Wykres 36. Odsetek mieszkańców Wrocławia korzystający z pomocy społecznej w latach 2017–2020 (w %)

Źródło: UMW

Zgodnie z zasadami przyznawania świadczeń jedna osoba może korzystać z kilku form pomocy oferowanych przez MOPS. Z uwagi na to szacuje się, że pomocą z powodu ubóstwa powiązanego z innymi trudnościami życiowymi objęte jest około **3% mieszkańców Wrocławia**.

W związku z prowadzoną polityką prospołeczną samorządu Wrocławia wydatki na pomoc społeczną rokrocznie rosną. W 2020 r. za pośrednictwem MOPS przeznaczono na nią kwotę w wysokości **896 722 229 zł**. W 2020 r. dysponowano również między innymi środkami z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na rehabilitację społeczną osób z niepełnosprawnością w wysokości 10 556 012 zł oraz kwotą 1 797 235 zł na pilotażowy program Aktywny Samorząd. MOPS realizował także trzy zadania publiczne w ramach programów Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej:

- *Asystent rodziny na rok 2020,*
- *Zapewnienie funkcjonowania Dziennego Domu Senior+ w ramach Programu Wieloletniego Senior+ na lata 2015–2020,*
- *Opieka wytchnieniowa we Wrocławiu w 2020 r.*

W 2020 r. z powodu pandemii nie odbyła się coroczna wigilia dla osób potrzebujących. Zorganizowano konkurs na przygotowanie i dystrybucję paczek świątecznych dla potrzebujących mieszkańców Wrocławia, przeznaczając na ten cel kwotę 450 tys. zł. W 2020 r. przekazano również środki na funkcjonowanie Wrocławskiego Banku Żywności w wysokości 490 tys. zł. Ponadto Centrum ds. Katastrof i Klęsk Żywiolowych „Tratwa” otrzymało 120 tys. zł na przygotowanie i dostarczenie paczek dla mieszkańców Wrocławia, którzy w związku z pandemią znaleźli się w trudnej sytuacji materialno-bytowej.

Tabela 64. Budżet MOPS w latach 2017–2020 (w zł)

	2017	2018	2019	2020
Zadania zlecone gminie	346 728 645	365 283 194	549 019 462,45	749 307 897,33
Zadania własne gminy	89 734 750	98 363 112	105 944 424,48	107 697 907,06
Zadania własne powiatu	26 303 073	26 974 910	28 452 948,10	28 439 153,39
Zadania zlecone powiatowi	7 543 020	8 490 038	9 968 302,08	11 277 271,97
Zadania powierzone gminie	X	40 374	X	X
Suma (bez PFRON)	470 309 488	499 151 628	693 385 137,11	896 722 229,75
PFRON (PFRON+AS) + Fund. Solidarn.	7 847 475	8 695 345	12 198 033,42	14 421 931,21

Źródło: UMW

W 2020 r. MOPS wraz z partnerami pozyskał **11 589 235,42 zł (w tym do wykorzystania przez MOPS 4 873 813,87 zł)** ze środków zewnętrznych w ramach projektów: *Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19, Azyl – usługi opiekuńcze dla osób niesamodzielnych, SAMO-Dzielni* edycja II oraz zadań publicznych w ramach programów: *Asystent rodziny na rok 2020, Program Wieloletniego Senior+ na lata 2015-2020, Opieka wytchnieniowa i Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi.*

Tabela 65. Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS w latach 2016-2020 (w zł)

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS	3 972 165,92	1 278 232,93	5 636 045,89 w tym dla MOPS: 3 614 972,57	10 278 279,54 w tym dla MOPS: 4 091 685,90	11 589 235,42 w tym dla MOPS: 4 873 813,87

Źródło: UMW

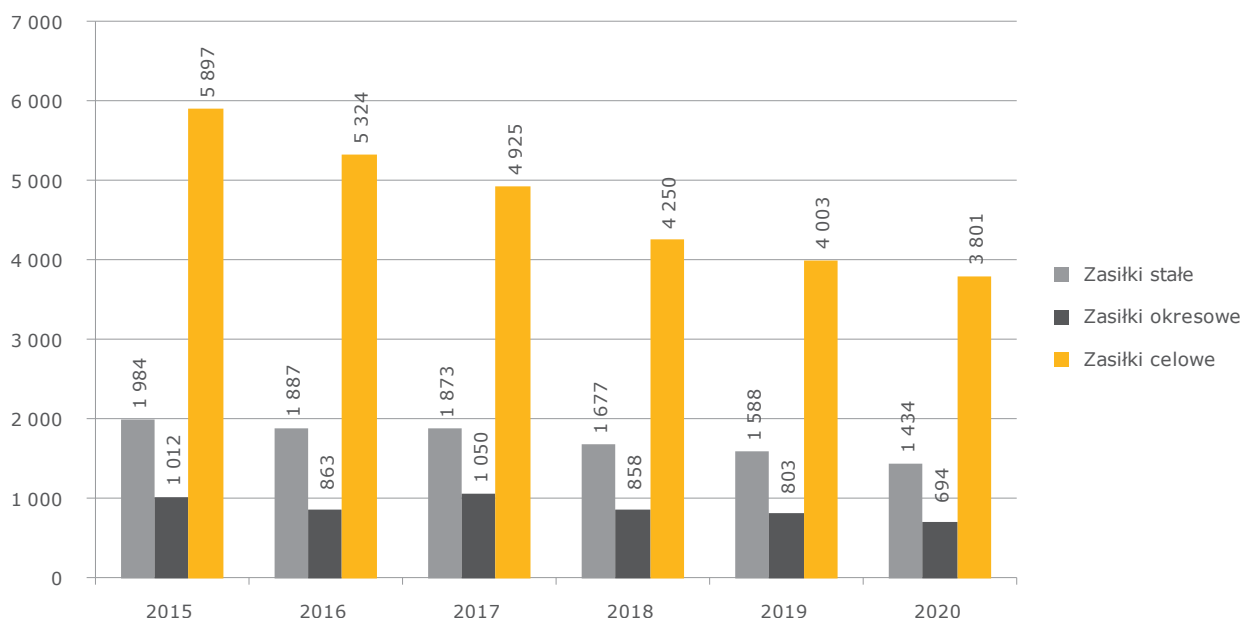
ZASIŁKI I POMOC W NATURZE

Gmina Wrocław realizowała zadania z zakresu pomocy społecznej w postaci różnego rodzaju zasiłków i pomocy w naturze dla najbiedniejszych członków społeczności. Wyróżnić można trzy rodzaje zasiłków:

- **zasiłek stały** – przysługuje osobom całkowicie niezdolnym do pracy, których dochody są niewystarczające, nie można pobierać go jednocześnie z dodatkiem z tytułu samotnego wychowywania dziecka – średnia wysokość tego zasiłku w 2020 r. wynosiła 531,65 zł,
- **zasiłek okresowy** – przysługuje osobom, które przejściowo znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji, nie mają żadnych dochodów lub ich dochody są niewystarczające na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych, w trakcie długotrwałej choroby czy niepełnosprawności – średnia wysokość tego zasiłku we Wrocławiu w 2020 r. wynosiła 390,52 zł,
- **zasiłek celowy** – przyznawany na pokrycie określonych wydatków, takich jak zakup żywności, leków, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów, czy kosztów leczenia (w przypadku korzystania ze świadczenia 500+ przysługiwał niższy zasiłek na żywność) – średnia wysokość tego zasiłku w 2020 r. wynosiła 288,01 zł.

Jedna osoba może ubiegać się o kilka zasiłków.

Wykres 37. Liczba osób pobierających zasiłki stałe, okresowe i celowe w latach 2015–2020

Źródło: UMW

Inną formą wsparcia oferowaną przez gminę Wrocław jest program **Posiłek w szkole i w domu**, na który MOPS wydatkował w 2020 r. kwotę wysokości 1 111 751 zł. Pomocy udzielono w postaci:

- **posiłku**, ze szczególnym uwzględnieniem posiłku gorącego,
- **zasiłku celowego** na zakup posiłku lub zakup żywności,
- **świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych**.

Tabela 66. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu gminy Wrocław w latach 2018–2020

Rodzaj pomocy	Liczba osób korzystających z pomocy			Kwota świadczeń [zł]		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Zasiłki celowe	4 250	4 003	3 801	7 296 598	7 329 083	7 985 399

Zasiłki okresowe, w tym dotacja z budżetu państwa	858	803	694	1 728 850 1 288 468	1 652 010 1 317 333	1 586 313 1 270 325
---	-----	-----	-----	------------------------	------------------------	------------------------

Rodzaj pomocy	Liczba osób korzystających z pomocy			Kwota świadczeń [zł]		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Zasiłki celowe na pokrycie kosztów posiłków i zakupu żywności, w tym w ramach programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	1 725, w tym liczba dzieci korzystająca z posiłku – 436	1 302, w tym liczba dzieci korzystająca z posiłku – 406	1 298, w tym liczba dzieci korzystająca z posiłku – 209	1 291 603, w tym dotacja 608 830	1 090 329, w tym dotacja 585 440	1 111 751, w tym dotacja 663 726

Źródło: UMW

Tabela 67. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu państwa w 2020 r.

Rodzaj pomocy	Liczba osób korzystających z pomocy	Kwota świadczeń [zł]
Zasiłek stały (zadanie własne gminy dotowane przez państwo w 100%)	1 434	7 926 915
Składki na ubezpieczenie zdrowotne ZUS (zadanie własne gminy dotowane przez państwo w 100%)	1 186	676 953
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone gminy dotowane przez państwo w 100%)	36	996 920

Źródło: UMW

POMOC PSYCHOLOGICZNA

Konsultanci psycholodzy i pedagodzy w 2020 r. zrealizowali łącznie **1277 spotkań**, w tym 273 razy w miejscu zamieszkania klienta i 1004 razy w placówkach MOPS. W roku 2020 świadczone również **usługi psychiatryczne** dla klientów MOPS w miejscu ich zamieszkania. Ogółem zrealizowano 209 wizyt domowych na rzecz 180 rodzin.

PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

W 2020 r. **pracą socjalną objęto 2560 osób i rodzin**. Interweniowano w 133 sprawach kryzysowych. Ponadto porady specjalistyczne i doradztwo w ramach aktywizacji społeczno-zawodowej prowadzono dla 2035 osób i rodzin.

Tabela 68. Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne w latach 2017–2020

Rok	2017	2018	2019	2020
Praca socjalna	2 393	2 518	2 417	2 560
Interwencja kryzysowa	199	181	160	133
Poradnictwo specjalistyczne	3 080	2 703	2 088	2 035

Źródło: UMW

USŁUGI OPIEKUŃCZE

Usługi opiekuńcze to forma pomocy przysługująca osobie samotnej, która z powodu wieku lub innych przyczyn wymaga wsparcia innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne mogą być świadczone w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia, rodzinnych domach pomocy społecznej i domach pomocy społecznej. W 2020 r. gmina Wrocław świadczyła **usługi opiekuńcze dla 2621 osób** oraz monitorowała 11 773 środowiska. Średniomiesięcznie 704 osoby pełniły obowiązki opiekunów domowych. W ramach specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2020 r. z pomocy skorzystało 38 osób, a pomoc świadczyło średniomiesięcznie 21 opiekunów.

Wzrost kosztów realizacji usług opiekuńczych w roku 2020 wynikał ze wzrostu najniższego wynagrodzenia w kraju oraz ceny za wykonanie godziny usługi. Spadek liczby klientów w 2020 r. spowodowany był pandemią, która ograniczyła możliwość świadczenia usług. Większe wpływy z odpłatności za usługi opiekuńcze były efektem zintensyfikowanych działań w celu odzyskania zadłużeń.

Tabela 69. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w latach 2017–2020

Rok	Koszt usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych ogółem [zł] *środki z budżetu gminy	Liczba osób objętych pomocą w tej formie	Liczba wypracowanych godzin	Wpływy z odpłatności klientów [zł]
2017	17 807 083	3 082	1 144 189	2 935 316
2018	18 340 240	3 084	1 118 729	3 006 166
2019	20 272 309	2 931	1 122 964	3 219 453
2020	24 598 530,96	2 621	1 053 813	3 679 184

Źródło: UMW

Tabela 70. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2017–2020

Rok	Środki z rezerwy budżetowej wojewody [zł]	Liczba osób objętych pomocą w tej formie	Liczba wypracowanych godzin
2017	569 270	42	19 630
2018	649 605	37	19 685
2019	848 843	43	21 065
2020	985 000	38	23 676

Źródło: UMW

POMOC I WSPARCIE DLA OSÓB STARSZYCH

W 2020 r. **Wrocławskie Centrum Seniora** (WCS) podejmowało działania mające na celu aktywizację **osób powyżej 60. roku życia**. Inicjowano działania zmierzające do poprawy jakości życia osób starszych, zapobiegania wykluczeniu, izolacji i marginalizacji osób starszych, promowano ideę uczenia się przez całe życie, podejmowano działania edukacyjne zmierzające do zmiany stereotypowego postrzegania starości. W związku z pandemią zintensyfikowano działania informacyjno-edukacyjne – uruchomiono dodatkowe telefony dla seniora, stworzono tablicę informacyjną pn. *Koronawirus* na stronie www.seniorzy.wroclaw.pl, informowano o ważnych sprawach poprzez profil na Facebooku Wrocławskiego Centrum Seniora, uruchomiono cykliczne i okazjonalne zajęcia online, koordynowano

audycję radiową pt. *Radiowy Klub Seniora* oraz programy telewizyjne pn. *Elementarz cyfrowy i Kalejdoskop Seniora*.

W 2020 r. WCS realizowało 20 projektów, m.in. **Dni Seniora, Akademię Rozwoju Seniora, Szkołę Liderów, Laboratorium zabawek, Strefę 55+, Wrocławskie Filmowe Centrum Seniora**. W zajęciach i wydarzeniach stacjonarnych udział wzięło ok. 2000 osób, a w zajęciach online 5825 osób.

We Wrocławiu w celu pomocy osobom starszym utworzono instytucję **Rzecznika Seniora i Opiekuna**. W 2020 r. do rzecznika zgłoszono 105 spraw, podjęto 250 interwencji, przeprowadzono 90 spotkań oraz 322 rozmowy telefoniczne z seniorami.

W ramach aktywizacji i wspierania działań środowiska senioralnego na terenie Wrocławia do końca 2020 r. łącznie wydano **69 certyfikatów dla Miejsc Przyjaznych Seniorom**. Miejsca Przyjazne Seniorom to przestrzeń, w których wprowadzone są specjalne rozwiązania, zarówno w zakresie dostosowania obiektu i uwolnienia go od barier komunikacyjno-architektonicznych, jak i przygotowania specjalnej oferty dla osób powyżej 60. roku życia.

Wrocławska Karta Seniora to program skierowany do osób powyżej 60. roku życia mieszkających we Wrocławiu. Umożliwia seniorom korzystanie z promocji i ofert przygotowanych przez firmy i instytucje specjalnie z myślą o nich. W 2020 r. do programu przystąpiło 200 partnerów oferujących usługi w różnych dziedzinach (kultura, edukacja, rekreacja, zdrowie, turystyka). Od 2019 r. *Wrocławska Karta Seniora* oferowana jest w trzech wariantach: *Srebrna* (dla osób w wieku 60–74 lata), *Złota* (dla osób, które mają 75 lat i więcej) oraz *Szmaragdowa* (dla osób powyżej 90. roku życia). Ze względu na pandemię *Wrocławska Karta Seniora* nie była wydawana przez 6 miesięcy, a usługi w ramach *Szmaragdowej Wrocławskiej Karty Seniora* nie były realizowane przez 3 miesiące.

Tabela 71. Liczba wydanych Wrocławskich Kart Seniora w latach 2019–2020

Wariant	2019	2020
Karta Srebrna	12 592	3 990
Karta Złota	7 071	1 576
Karta Szmaragdowa	1 027	306

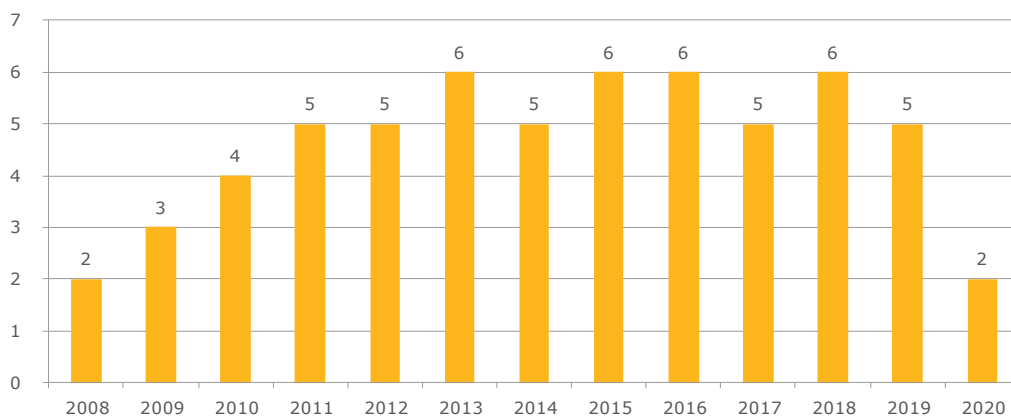
Źródło: UMW

Dodatkową działalnością wspierającą politykę senioralną była kontynuacja uruchomionego w 2019 r. **Programu Senior Taxi** dla posiadaczy *Złotej Karty Senioralnej 75+*. W 2020 r. do programu przystąpiło 1586 osób, zrealizowano 13 063 przejazdów. Mniejsza liczba przejazdów spowodowana była pandemią i związanymi z nią ograniczeniami. Na realizację zadania przeznaczono kwotę 480 tys. zł. Dla porównania, w 2019 r. do programu przystąpiło 6265 osób i zrealizowano 15 863 przejazdów.

Wartościowym projektem realizowanym w 2020 r. była akcja **Danie dla Seniora**, łącząca wsparcie osób starszych z pomocą dla wrocławskiej gastronomii, która szczególnie ucierpiała w wyniku pandemii. Biorące udział w akcji punkty gastronomiczne i restauracje wydały wspólnie blisko 1400 ciepłych posiłków, które dwa razy w tygodniu trafiały do 30 seniorów.

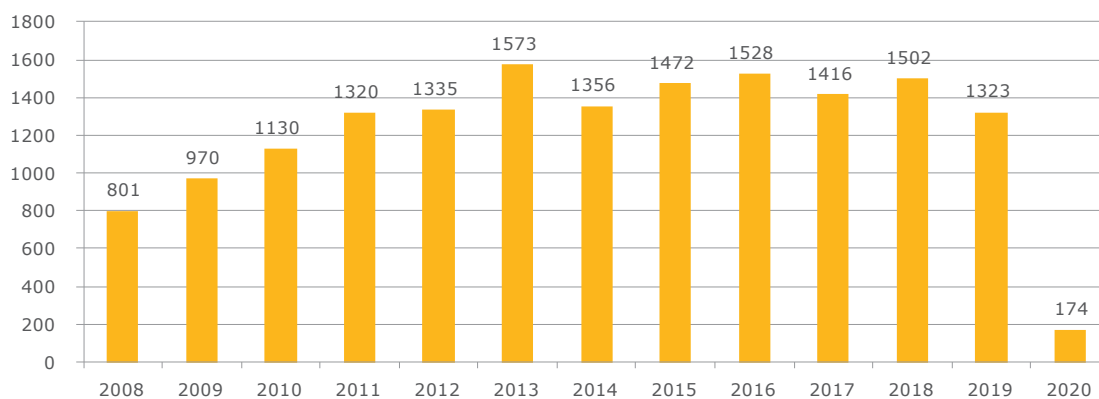
Formą wsparcia środowiska senioralnego jest także działalność prowadzona w ramach **Uniwersytetów Trzeciego Wieku** (UTW). Z powodu pandemii tylko dwie spośród pięciu wrocławskich uczelni wyższych dotychczas realizujących ten projekt otrzymały dofinansowanie. Zajęcia w formie zdalnej prowadzone były przez Uniwersytet Przyrodniczy i Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich. Słuchacze mogli wziąć udział w wykładach, warsztatach, zajęciach językowych i sportowych, które prowadzone były na platformach internetowych. Realizacja zadania przyczyniła się do przeciwdziałania poczuciu osamotnienia wśród osób starszych oraz podniosła umiejętności korzystania z nowych technologii w grupie wiekowej 60+. W zajęciach zaproponowanych przez uczelnie udział wzięło 174 uczestników. Zadanie dofinansowano kwotą 17 880 zł. Nie wszyscy słuchacze UTW mieli możliwość korzystania z zajęć w formie zdalnej z uwagi na brak sprzętu.

Wykres 38. Liczba UTW dofinansowanych przez gminę Wrocław prowadzących zajęcia w latach 2008–2020

Źródło: UMW

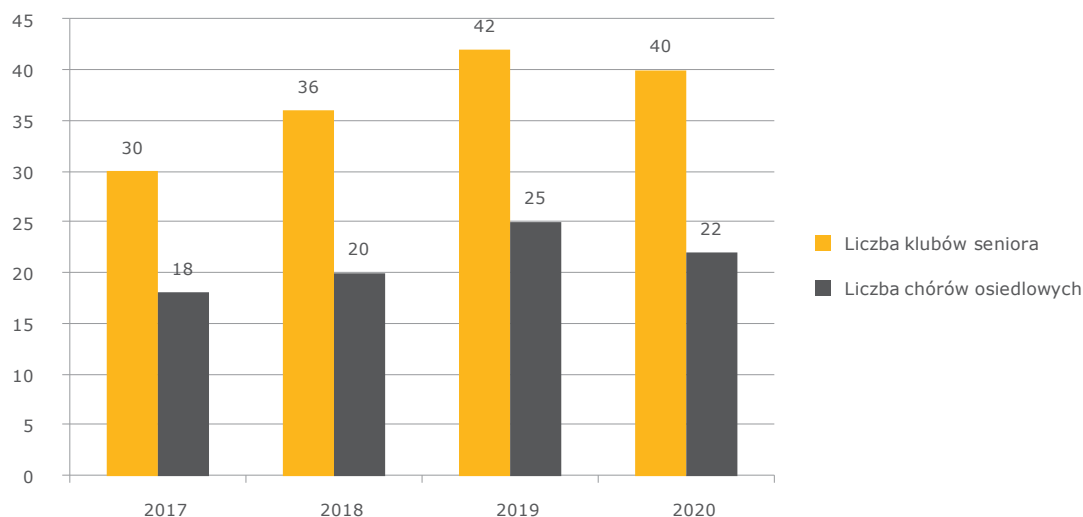
Wykres 39. Liczba słuchaczy UTW dofinansowanych przez gminę Wrocław w latach 2007–2020

Źródło: UMW

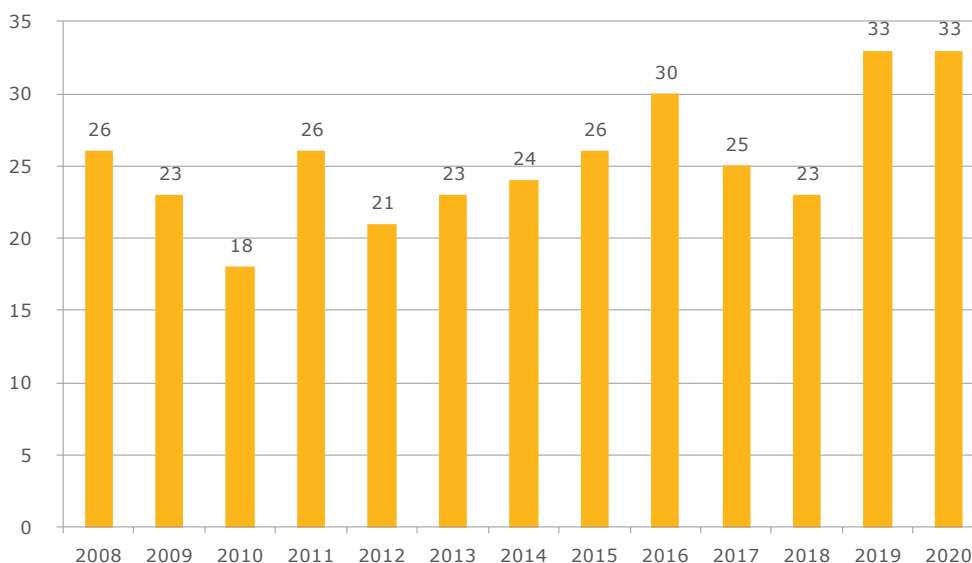
Inną formą wsparcia osób starszych oferowaną we Wrocławiu są **Kluby Seniora**. W 2020 r. dofinansowano **40 Klubów Seniora** i **22 Chóry Osiedlowe** działające przy Radach Osiedli na łączną kwotę 566 120 zł oraz **33 Kluby Seniora** prowadzone przez organizacje pozarządowe na łączną kwotę 719 990 zł. Ze względu na pandemię wiele klubów seniora ograniczyło planowane zajęcia, część prowadzona była w formie zdalnej.

Wykres 40. Liczba Klubów Seniora działających przy Radach Osiedli dofinansowanych przez gminę Wrocław w latach 2018–2020

Źródło: UMW

Wykres 41. Liczba Klubów Seniora działających przy organizacjach pozarządowych dofinansowanych przez gminę Wrocław w latach 2008–2020

Źródło: UMW

W 2020 r. MOPS i WCRS, przy współudziale wolontariuszy, organizacji pozarządowych oraz OSP, realizowały ministerialny program **Wspieraj Seniora**. Wsparto 619 osób w większości w wieku powyżej 70 lat, którym w czasie pandemii dostarczano zakupy i artykuły podstawowej potrzeby. Koszt całkowity realizacji zadania w ramach programu *Wspieraj Seniora* to około 151 182 zł.

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Samorząd Wrocławia w 2020 r. realizował projekty przeznaczone dla osób z niepełnosprawnością. Wsparcie społeczne i zawodowe zapewniały projekty **Razem można więcej** oraz **Centrum Kompetencji**. Podczas szkoleń uczestnicy otrzymali stypendia pozwalające na poprawę sytuacji finansowej.

W związku z wystąpieniem zagrożenia epidemicznego PFRON uruchomił realizację programu **Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi**. W ramach programu wpłynęło 1395 wniosków, z czego pozytywnie rozpatrzone ok. 1070. W ramach pomocy łącznie wypłacono kwotę w wysokości 1 316 500 zł.

Ponadto, we Wrocławiu realizowano również programy na rzecz osób z niepełnosprawnościami, takie jak: Asystent osoby niepełnosprawnej, Opieka wytchnieniowa we Wrocławiu w 2020 r. oraz projekt *SAMO-Dzielni* edycja II.

W 2020 r. ogłoszono dwie edycje otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego **Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych zlecana ze środków PFRON**. W wyniku rozstrzygnięcia konkursów zawarto z organizacjami pozarządowymi 28 umów dotacyjnych. Ponadto w 2020 r., na podstawie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawarto dwie umowy dotacyjne z pominięciem otwartego konkursu ofert. W 2020 r. łącznie 25 podmiotów realizowało działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami, z oferty skorzystało **5366 bezpośrednich beneficjentów**.

W 2020 r. przyjęto ogółem 6605 wniosków w sprawie **wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności**, wystawiono **1401 legitymacji osoby niepełnosprawnej** i **1317 kart parkingowych**.

Ważnym krokiem w kierunku bardziej efektywnej polityki społecznej wobec osób z niepełnosprawnościami jest program **Aktywny samorząd**, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Program obejmuje likwidację barier transportowych oraz wspomaga dostęp do uczestnictwa w życiu społecznym, dzięki różnym narzędziom informacyjnym. Ponadto zapewnia pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej i uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Tabela 72. Liczba osób uczestniczących w poszczególnych zadaniach w latach 2017–2020

Zadanie	2017	2018	2019	2020
	Liczba osób	Liczba osób	Liczba osób	Liczba osób
Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych	501, w tym 206 opiekunów	531, w tym 215 opiekunów	493, w tym 197 opiekunów	340, w tym 150 opiekunów
Finansowanie warsztatów terapii zajęciowej	282	263	265	271
Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	697	662	701	889
Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się	67	96	83	148
Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika	7	2	1	1
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych i technicznych	91	118	104	93
Zlecenie zadań zgodnie z art. 36 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej	Liczba umów z organizacjami	Liczba umów z organizacjami	Liczba umów z organizacjami	Liczba umów z organizacjami
	36	33	26	30

Źródło: UMW

DIALOG MIĘDZYKULTUROWY

Wrocławska Strategia Dialogu Międzykulturowego na lata 2018–2022 jest odpowiedzią na pojawiające się nowe wyzwania i potrzeby społeczne, wynikające ze zwiększającego się udziału cudzoziemców w życiu społeczno-gospodarczym Wrocławia. W 2020 r. Wrocław aktywnie uczestniczył w pracach Zespołu ds. Migracji i Integracji Unii Metropolii Polskich oraz rozwijał partnerską współpracę z innymi miastami. Ponadto w 2020 r. Prezydent Wrocławia powołał **Pełnomocnika ds. mieszkańców pochodzenia białoruskiego**.

W 2020 r. gmina Wrocław dofinansowała różne projekty i zadania realizowane przez jednostki miejskie oraz organizacje pozarządowe, takie jak: punkty informacji i aktywności WroMigrant, VI Targi Edukacji Międzykulturowej, *Ambasadorzy Dialogu*, *Wrocław na językach świata*, Zespół ds. uczniów i rodzin obcojęzycznych, *Wielokulturowi wrocławianie 2020*, *Stop Mowie Nienawiści* czy *Hate Crime Victims Support System*. Znaczna część projektów skierowana była do dzieci i młodzieży wrocławskich szkół oraz do środowiska nauczycielskiego.

W 2020 r. **gmina Wrocław została partnerem projektu *reStart* realizowanego w ramach Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI)**. Projekt obejmuje: działania informacyjno-doradcze, działania dla szkół i studentów, naukę języka polskiego, działania adaptacyjne, aktywizację zawodową, działania integracyjne. Szczegółowe informacje dotyczące podejmowanych działań zamieszczane są na stronie www.wielokultury.wroclaw.pl, którą w 2020 r. odwiedziło 16 976 osób, odnotowano 40 269 wyświetleń.

PROGRAMY RESOCJALIZACJI OSÓB SKAZANYCH I ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Gmina Wrocław w 2020 r. udzielała wsparcia osobom zagrożonym społecznie i zawodowo. W ramach **aktywizacji środowiska osób bezrobotnych**, niezatrudnieni mieszkańcy miasta mogli korzystać z bezpłatnych szkoleń zawodowych. Z aktywizacji w ramach projektów dofinansowanych w 2020 r. w kwocie 2 mln zł ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego *Razem można więcej* oraz *Centrum Kompetencji* skorzystało 200 osób, a co trzecia z nich podjęła zatrudnienie. W Leśnicy utworzony został **Klub Integracji Społecznej**, który oferuje pomoc niezatrudnionym mieszkańcom Wrocławia doświadczającym ubóstwa z powodu bezrobocia i niepełnosprawności. Miejsca integracji społecznej i zawodowej w Centrum Integracji Społecznej i Klubie Integracji Społecznej, dzięki dofinansowaniu unijnemu w 2020 r., świadczyły całoroczną, kompleksową i bezpłatną pomoc dla tej grupy społecznej. Z bezpłatnego wsparcia online doradców zawodowych i psychologów zatrudnionych w Klubie i Centrum Integracji Społecznej skorzystało 5500 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym z powodu doświadczania skutków pandemii.

Z **organizacji prac na cele społeczne** zasądzonych przez Sądy Rejonowe skorzystała rekordowa liczba 1108 osób, które odpracowały nieodpłatnie ponad 91 tys. godzin na cele społeczności lokalnej. Od 2017 r. dwukrotnie wzrosła liczba godzin zorganizowanych przez gminę Wrocław i przepracowanych nieodpłatnie w podmiotach publicznych oraz na rzecz organizacji pozarządowych. W 2020 r. w ramach **programu resocjalizacji osób skazanych i zagrożonych wykluczeniem** realizowane były prace społeczne wykonywane w ramach **zastępczego odbywania kary pozbawienia wolności**, którego celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób skazanych.

W ramach wsparcia i pomocy dla osób bezdomnych i wykluczonych we Wrocławiu w 2020 r. prowadzono działalność StreetBusa i Ogrzewalni. Osoby te mogły tam skorzystać ze wsparcia psychologicznego, rozmów ze streetworkerem, a także uzyskać pomoc pielęgniarstwa. Zadaniem objęto 253 osoby. Innymi projektami wspierającymi osoby bezdomne i wykluczone realizowanymi w 2020 r. były: *Droga do domu*, *Housing first – najpierw mieszkanie*, *SAMO-Dzielni* edycja II, *Azyl – usługi opiekuńcze dla osób niesamodzielnych*, *Droga do samodzielności* – stworzenie 30 miejsc świadczenia usług społecznych w ramach 6 mieszkań treningowych na obszarze miasta Wrocławia.

W 2020 r. wsparcie oferował również **Zespół ds. Aktywizacji i Integracji** poprzez grupowe poradnictwo specjalistyczne, warsztaty trenerskie i grupy wsparcia. Innym rodzajem wsparcia realizowanym w 2020 r. były **prace społecznie użyteczne**, których celem jest przygotowanie osób wykluczonych do pełnienia ról zawodowych oraz uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym. W 2020 r. MOPS wnioskował o organizację prac społecznie użytecznych dla 60 osób, w tym dla 10 osób w ramach programu Aktywizacja i Integracja. W celu jego realizacji w 2020 r. pozyskano 138 miejsc pracy w 37 podmiotach, w których potencjalnie mogą być wykonywane prace społecznie użyteczne, w tym w 13 instytucjach pożytku publicznego.

W ramach działań prowadzonych przez **Punkty Aktywizacji Społeczno-Zawodowej (PASZ)** w 2020 r. poradnictwa udzielono 164 osobom, a pracownicy PASZ przeprowadzili 664 rozmowy doradcze oraz kierowali bezrobotnych klientów MOPS do prac społecznie użytecznych, współpracowali z wieloma organizacjami i instytucjami, w tym z Wrocławskim Centrum Integracji.

PROGRAMY WSPARCIA ŚRODOWISKA KOMBATANTÓW, OSÓB REPRESJONOWANYCH I WETERANÓW

W ramach działań wspierających środowisko kombatantów i osób represjonowanych w 2020 r. prowadzono szereg projektów i programów, takich jak: uroczystości Sybiraków, *Czytelnię Kombatanta* czy *My wrocławianie*. Łączna kwota dofinansowana przeznaczona na programy wsparcia środowiska kombatantów, osób represjonowanych i weteranów wyniosła w 2020 r. 225 512 zł.

**OCHRONA
ZDROWIA**

W 2020 r. pandemia zmieniała każdą dziedzinę życia. Najbardziej jednak jej wpływ odczuwalny był w obszarze ochrony zdrowia. Postawiła nowe wyzwania, kładąc główny nacisk na działania związane z diagnostyką i opieką nad chorymi na COVID-19. **Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Gromkowskiego przy ul. Koszarowej został od marca do czerwca 2020 r. wyznaczony jako szpital jednoimienny zajmujący się wyłącznie opieką nad chorymi na COVID-19.** We wrześniu 2020 r. dla lecznictwa szpitalnego, w którym realizowane jest leczenie chorych na COVID-19, wprowadzono trzy poziomy zabezpieczenia szpitalnego. Na najwyższym, trzecim poziomie znalazło się dziewięć szpitali wielospecjalistycznych w kraju, w tym 4. Wojskowy Szpital Kliniczny we Wrocławiu. Na drugim poziomie wyznaczono 87 szpitali z oddziałami internistyczno-zakaźnymi, w tym dwa z Wrocławia: Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Jana Mikulicza-Radeckiego oraz Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Jerzego Gromkowskiego. Pierwszy poziom to ponad 600 szpitali powiatowych, w których znajdowały się miejsca izolacji. W październiku 2020 r. we Wrocławiu w Hotelu Wieniawa stworzone zostało **izolatorium udzielające pomocy medycznej lżej chorym na COVID-19**, którzy nie mogli odbywać kwarantanny w domu. Izolatorium obsługiwane było przez Dolnośląskie Centrum Chorób Płuc we Wrocławiu. W ciągu 90 dni opiekę w placówce znalazło 267 osób, które łącznie spędziły w nim 2034 osobodni. Ze względu na małe zainteresowanie opieką w Izolatorium Wojewoda Dolnośląski podjął decyzję o zamknięciu placówki z dniem 19 stycznia 2021 r.

W celu zapewnienia opieki i leczenia osób z powikłaniami po COVID-19 przy Dolnośląskim Centrum Chorób Płuc we Wrocławiu, 3 grudnia 2020 r. rozpoczął działalność **Ośrodek Kompleksowej Opieki nad Pacjentem po COVID-19. To pierwszy tego typu obiekt na Dolnym Śląsku i drugi w Polsce.** Przy ul. Rakietowej utworzono **szpital tymczasowy** dla osób zarażonych koronawirusem. Podmiotem merytorycznie odpowiedzialnym za działalność placówki jest Uniwersytecki Szpital Kliniczny we Wrocławiu. Osiem wrocławskich szpitali zostało wyznaczonych jako tzw. szpitale węzłowe, czyli ośrodki szczepienia personelu medycznego i niemedycznego przeciw COVID-19. **Pierwsze szczepienia personelu medycznego i niemedycznego przeciwko COVID-19 odbyły się pod koniec grudnia 2020 r.**

Tabela 73. Liczba wykonanych testów – stan od początku pandemii COVID-19 do 28 grudnia 2020 r.

Województwo	Liczba wykonanych testów
mazowieckie	1 380 309
śląskie	949 707
wielkopolskie	718 998
pomorskie	637 030
dolnośląskie	531 859
małopolskie	508 900
łódzkie	484 373
kujawsko-pomorskie	417 628
zachodniopomorskie	336 410
lubelskie	287 416
podlaskie	185 216
warmińsko-mazurskie	179 924
świętokrzyskie	171 549
podkarpackie	143 360
lubuskie	79 441
opolskie	68 020
Razem	7 080 140

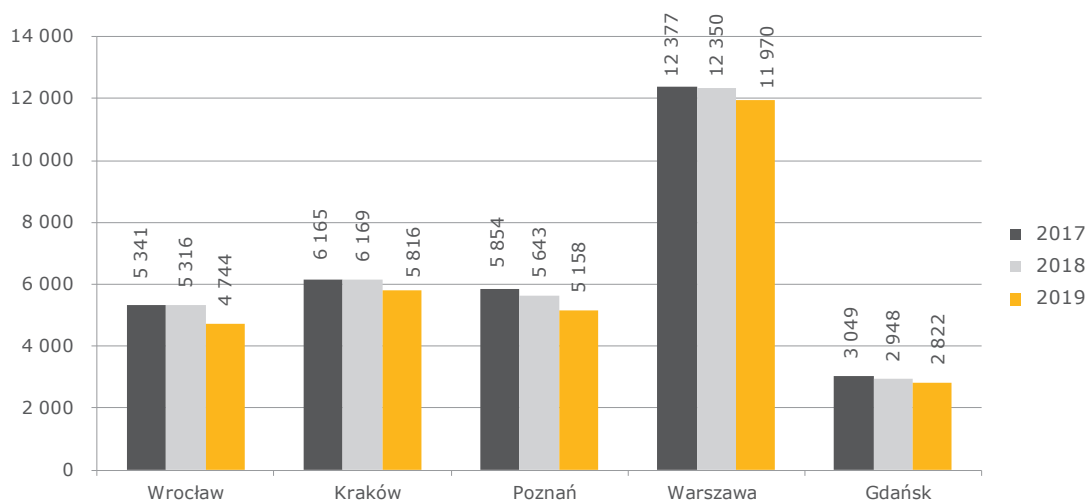
Źródło: www.gov.pl

Do 31 grudnia 2020 r. na Dolnym Śląsku łącznie potwierdzono **88 176** przypadków zakażenia koronawirusem, w tym **1949** osób zmarło. W Polsce na koniec 2020 r., według danych Ministerstwa Zdrowia, liczba osób zakażonych koronawirusem wynosiła **1 294 878**, w tym **28 554** osoby zmarły.

Świadczone we wrocławskich szpitalach i placówkach leczniczych usługi medyczne stanowią bazę dla całego województwa i innych regionów Polski. W 2020 r. we Wrocławiu działalność prowadziły **22 szpitale**, które dysponowały blisko **4744 łóżkami** (stan na koniec roku 2019 wg danych GUS), przy czym gmina Wrocław nie jest właścicielem żadnego ze szpitali. W trakcie prac projektowych znajduje się Dolnośląskie Centrum Onkologii, inwestycja realizowana przez Samorząd Województwa Dolnośląskiego na ponad 22-hektarowej działce przy ul. Kosmonautów. Nowa placówka połączy dotychczasowe Dolnośląskie Centrum Onkologii, Dolnośląskie Centrum Transplantacji Komórkowych i Dolnośląskie Centrum Chorób Płuc. Planowany termin jej uruchomienia to rok 2025.

Na terenie miasta w 2019 r. według GUS działało **627 zakładów opieki zdrowotnej**, w tym 570 przychodni. Liczba pracowników medycznych wynosiła: **129,7 lekarzy** (125,3 w 2018 r.) i **114,5 pielęgniarek i położnych** (121,4 w 2018 r.) **na 10 tys. ludności**.

Wykres 42. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w największych miastach w Polsce w latach 2017–2019

Źródło: GUS

Tabela 74. Liczba lekarzy na 10 tys. ludności w największych miastach w Polsce w latach 2017–2019

Rok	2017	2018	2019
Kraków	161,9	166,5	169,8
Warszawa	133,0	145,4	149,5
Wrocław	118,2	125,3	129,7
Poznań	119,2	112,2	109,8
Gdańsk	118,1	116,1	106,8

Źródło: GUS

ŚRODKI SAMORZĄDU PRZEZNACZONE NA OCHRONĘ ZDROWIA W ZWIĄZKU Z PANDEMIA

W 2020 r. gmina Wrocław przeznaczyła na **zakup sprzętu medycznego** dla działających na terenie miasta szpitali oraz ośrodków zdrowia **1 983 852 zł**. Dodatkowo **na ochronę zdrowia** w zakresie zapobiegania rozprzestrzenianiu się **wirusa SARS-CoV-2** wydatkowano **łącznie 7 469 198,51 zł**. Kwota ta obejmuje między innymi zakup dla szpitali **sprzętu dla osób z niewydolnością oddechową** – aparatów do tlenoterapii czy respiratorów, dwóch ambulansów, testów na obecność wirusa oraz **zapewnienie środków ochronnych dla pacjentów i personelu**. Ponadto z powyższej kwoty sfinansowano zakup **środków ochrony indywidualnej w placówkach świadczących usługi socjalno-bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne dla osób wymagających całodobowej opieki** (koszt 129 957 zł) oraz przeprowadzenie testów przesiewowych u 944 pracowników jednostek pomocy społecznej i organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne z zakresu pomocy społecznej (koszt 49 872,31 zł).

WYDARZENIA I NAGRODY

Sieć Badawcza Łukasiewicz–Polski Ośrodek Rozwoju Technologii (PORT) z siedzibą we Wrocławiu stała się podmiotem zarządzającym **Wirtualnym Instytutem Badawczym (WIB)**. Powołany 16 października 2020 r. WIB **z budżetem 450 mln zł** to pierwszy w Polsce program integrowania najwybitniejszych i najzdolniejszych naukowców. WIB będzie finansować badania o wysokim potencjale komercjalizacyjnym w obszarze biotechnologii medycznej – onkologii. Do programu zostanie zakwalifikowanych do 10 wyłonionych w konkursie zespołów badawczych. Pod koniec listopada ogłoszony został pierwszy konkurs. Nabór wniosków ruszył 1 marca 2021 r.

W Centrum Chorób Serca we Wrocławiu przeprowadzono **pierwszy w Polsce zabieg Basilica**, czyli przezcewnikowe przecięcie płątka zastawki aortalnej. Oddział kardiologii Dolnośląskiego Szpitala Specjalistycznego im. T. Marciniaka we Wrocławiu **dołączył do czołówki ośrodków w kraju wykonujących innowacyjny zabieg implantacji stymulatorów serca**, tzw. stymulację pęczka Hisa (HBP).

W rankingu **Clarivate Analytics 2020** – na prestiżowej liście najczęściej cytowanych naukowców z całego świata w ciągu ubiegłej dekady (Highly Cited Researchers) znalazł się wrocławski lekarz **prof. dr hab. n. med. Piotr Ponikowski** – kierownik Kliniki Chorób Serca Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, kierownik Kliniki Kardiologii 4. Wojskowego Szpitala Klinicznego we Wrocławiu, rektor Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu. Wrocławscy medycy znaleźli się także **w gronie laureatów Listy Stu** – najbardziej wpływowych osób w polskiej medycynie i systemie ochrony zdrowia – wyróżnienia przyznawanego od 19 lat przez Puls Medycyny (opiniotwórczy portal dla lekarzy i kadry menedżerskiej sektora medycznego). Za najbardziej wpływową osobę w polskiej medycynie w 2020 r. jury uznało **prof. dr hab. n. med. Krzysztofa Simona**. W drugiej dziesiątce znaleźli się prof. dr hab. n. med. Piotr Ponikowski oraz prof. dr hab. n. med. Alicja Chybicka. Z kolei jedną z laureatek konkursu **Złoty Skalpel 2020**, organizowanego również przez Puls Medycyny, została **prof. dr hab. n. med. Marzena Dominiak** – Kierownik Katedry i Zakładu Chirurgii Stomatologicznej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu.

PROGRAM PROMOCJI ZDROWIA I PROFILAKTYKI CHORÓB

Wrocław od wielu lat prowadzi szereg programów w zakresie polityki zdrowotnej, promocji zdrowia i profilaktyki chorób i uzależnień oraz zdrowia psychicznego dla swoich mieszkańców. Z programów edukacyjnych, profilaktycznych i terapeutycznych przeznaczonych dla różnych grup wiekowych w 2020 r. skorzystało blisko **70 tys. wrocławian**. Zmniejszenie liczby osób korzystających z programów spowodowane było pandemią. W wyniku przyjętych obostrzeń sanitarnych realizatorzy programów i działań prozdrowotnych zawiesili lub ograniczyli ich realizację. Również mieszkańcy Wrocławia podejmowali decyzje o rezygnacji z udziału w programach lub przekładali terminy. W 2020 r. gmina Wrocław na realizację **programów promocji zdrowia i profilaktyki chorób** przeznaczyła **3 808 927 zł**, z czego wydatkowano **3 093 431,87 zł**, co stanowi 81,21% zaplanowanych środków. Natomiast na **wieloletnie programy zdrowia i profilaktyki chorób** z zaplanowanej kwoty **4 085 374 zł** wydatkowano **3 763 038,28 zł**, co stanowi 92,11% zaplanowanych środków.

PROGRAMY OPIEKI OKOŁOPORODOWEJ I WSPARCIE RODZIN

Programy opieki okołoporodowej oraz **leczenia niepłodności** są jednymi z ważniejszych programów we Wrocławiu. Ich celem jest przygotowanie do rodzicielstwa, pomoc i wsparcie w tym zakresie. Od połowy marca 2020 r., ze względu na stan zagrożenia epidemicznego, wszystkie porady, zarówno konsultacje indywidualne, jak i grupowe formy wsparcia, prowadzone były telefonicznie lub online, a po zmniejszeniu obostrzeń w formie hybrydowej.

Gmina Wrocław rozpoczęła współpracę z firmą Med Systems Group S.A., w ramach której od 9 kwietnia 2020 r. do końca lipca 2020 r. nieodpłatnie przekazano dziesięć przenośnych urządzeń KTG, z których rotacyjnie korzystały kobiety po 32. tygodniu ciąży. Dzięki urządzeniom, kobiety wykonywały samodzielnie badania w domu. Wyniki trafiały bezpośrednio do działającego całodobowo Centrum Monitoringu Położniczego, gdzie były analizowane przez położne, które w przypadku nieprawidłowości kontaktowały się z ciężarnymi. Jest to **pierwsza na świecie w pełni telemedyczna procedura**.

W ramach programu **Zdrowa matka i dziecko** realizowane są **Wrocławskie szkoły rodzenia**, w których w 2020 r. uczestniczyło **789 osób**. Z **Programu leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego**, w 2020 r. skorzystało **178** par z 192 zakwalifikowanych. Potwierdzone zostały **64 ciążę**, w tym 8 mnogich.

Tabela 75. Liczba par, która skorzystała z Programu leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego w latach 2019–2020

Rok	Liczba par zakwalifikowanych	Liczba par, która skorzystała z programu	Liczba potwierdzonych ciąż
2019	274	165	43 ciążę, w tym 6 bliźniaczych
2020	192	178	62 ciążę, w tym 8 mnogich

Źródło: UMW

W trosce o rodziny wielodzietne, w ramach **Programu wsparcia rodzin z wieloraczkami w środowisku zamieszkania**, w 2020 r. zapewniono wsparcie edukacyjne, psychologiczne i materialne, w postaci wypożyczenia sprzętu **sześciu rodzinom**. W 2020 r. w programach edukacyjnych dotyczących rodzicielstwa, macierzyństwa oraz opieki nad matką i dzieckiem uczestniczyło **1349 osób**. Mniejsza o 722 liczba uczestników, niż w roku poprzednim, spowodowana była zawieszeniem części zajęć z powodu pandemii COVID-19. W **24 punktach poradnictwa rodzinnego** na terenie Wrocławia z różnych form wsparcia i pomocy skorzystały **5543 osoby**. W ramach programu udzielono **11 880 porad** specjalistycznych dla osób indywidualnych, par i rodzin oraz zorganizowano **warsztaty**, wykłady i grupowe formy wsparcia, w których udział wzięło **851 osób**. Wzrost liczby porad w stosunku do roku 2019 r. wynika ze **zwiększenia budżetu** na to zadanie z 780 tys. **do 900 tys. zł**. Ponadto w ramach działania trzech **Ośrodków Edukacyjno-Informacyjnych**, ze specjalistycznych i edukacyjnych porad w zakresie opieki nad kobietą, matką i dzieckiem skorzystały 502 osoby. W 2020 r. odbyło się **50 spotkań Klubu Mam**, w których udział wzięło w sumie **59 osób**. Z innych form wsparcia kierowanych do rodzin oraz osób samotnie wychowujących dzieci na Nadodrze, w tym konsultacji, warsztatów czy grup wsparcia, skorzystało 287 osób. Łącznie odbyło się 260 godzin spotkań.

W ramach **Programu kompleksowego wsparcia rodziny Za życiem** w pierwszym półroczu 2020 r. zorganizowana została **Wrocławska Szkoła Rodzenia dla Osób z Niepełnosprawnością**. W programie zajęć edukacyjnych dla kobiet planujących macierzyństwo i ciężarnych z niepełnosprawnością uczestniczyło **18 osób**, w tym dziesięć kobiet oraz osiem osób towarzyszących. Ponadto w dniu Światowego Dnia FAS (Alkoholowy Zespół Płodowy) w ramach działań profilaktycznych rozpoczęto kampanię edukacyjną Cięża bez alkoholu. Ponadto w 2020 r. odbył się pilotaż **programu adresowanego do kobiet ciężarnych, matek dzieci z wadą serca**. W ramach programu udzielano bezpłatnych konsultacji psychologicznych, kardiologicznych i fizjoterapeutycznych. Oferowana była również pomoc rodzinom po stracie dziecka. W programie udział wzięły kobiety ciężarne i matki, razem **34 osoby**.

PROGRAMY PROFILAKTYKI CHOROÓB DZIECI I MŁODZIEŻY

W 2020 r. kontynuowano **Program wczesnego wykrywania wad i schorzeń narządu wzroku i słuchu** oraz **Program profilaktyki próchnicy zębów**, którymi w sumie objętych zostało **6872 dzieci**. Wyniki badań wskazały, że najczęściej rozpoznawane wady wzroku u wrocławskich uczniów to krótkowzroczność, nadwzroczność oraz astygmatyzm krótkowzroczny i nadwzroczny. Z badań diagnostycznych narządu słuchu wynika, że najczęściej występującą wadą jest obniżenie ostrości słuchu w stopniu lekkim i średnim. Natomiast w ramach **Programu profilaktyki próchnicy zębów** przeprowadzono ewaluację, która wykazała obniżenie wskaźnika API (ocena higieny w przestrzeniach międzyzębowych), co świadczy o poprawie higieny jamy ustnej uczniów. Ponadto we wrocławskich szkołach podstawowych przeprowadzono **1001 indywidualnych zajęć** z profilaktyki i higieny jamy ustnej oraz **13 952 zabiegi profilaktyczne**, w tym badania stomatologiczne, lakowanie i leczenia punktowe. Programy ze względu na pandemię były realizowane tylko do 13 marca 2020 r., w związku z czym liczba przeprowadzonych badań jest zdecydowanie niższa niż w 2019 r.

Tabela 76. Wyniki badań przeprowadzonych w ramach programów dla uczniów szkół podstawowych klas I, III, VI, VII

Rok	Liczba dzieci objętych profilaktyką próchnicy zębów	Liczba zbadanych dzieci		Liczba dzieci z wadami wzroku	Wskaźnik procentowy liczby dzieci z wadami wzroku	Liczba dzieci z wadami słuchu	Wskaźnik procentowy liczby dzieci z wadami słuchu
		Wzrok	Słuch				
2019	b.d.	11 287	11 287	3 465	30,69	548	4,9
2020	4 353	2 519	2 519	668	26,52	206	8,18

Źródło: UMW

W 2020 r. w ramach programu **Archipelag skarbów**, obejmującego profilaktykę uzależnień, przemocy, HIV/AIDS, ryzykownych zachowań seksualnych, od stycznia do czerwca 2020 r. przeprowadzono **12 spotkań dla młodzieży**, **12 wykładów dla rodziców** oraz **11 szkoleń dla rad pedagogicznych**. W działaniach wzięło udział **880 uczniów**, **297 rodziców** oraz **220 nauczycieli**. Program podnoszący wiedzę dotyczącą dojrzewania płciowego oraz chorób przenoszonych drogą płciową **Zdrowie w okresie młodzieńczym** zrealizowany został w ograniczonym zakresie –

w 2020 r. odbyło się jedno spotkanie edukacyjne. **150 dziewcząt z rodzicami lub opiekunami** skorzystało z konsultacji ginekologicznych. W programach profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) wykonano między innymi szczepienia ochronne, w których udział wzięło łącznie **5001 uczniów**, w tym **1487 chłopców**.

Przeciwdziałanie nadwadze i otyłości – stanowiących współczesne choroby cywilizacyjne – to priorytet działań profilaktycznych we Wrocławiu. Prowadzonych jest szereg **programów profilaktyki nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży**, w których szczególnie nacisk położony jest na zdrowe żywienie i aktywność fizyczną. Łącznie w tych programach udział wzięło **1145 uczniów**. Ponadto kontynuowano **Program profilaktyki cukrzycy i zaburzeń metabolicznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych**, w którym wzięło udział **1600 uczniów**, o ponad 1200 uczniów więcej niż w 2019 r. W 2020 r. do **Wrocławskiej Sieci Przedszkoli i Szkół Promujących Zdrowie** należało **67 przedszkoli** oraz **79 szkół**. We wszystkich tych placówkach powołano koordynatorów ds. zdrowia, mających czuwać nad realizacją autorskich programów promocji zdrowia oraz postaw odpowiedzialności za zdrowie własne i innych. W 2020 r. w ramach **Programu promocji zdrowego żywienia i aktywności fizycznej we wrocławskich placówkach opiekuńczych i edukacyjnych** przyznano **203 certyfikaty** dla sklepików szkolnych oraz stołówek w żłobkach i przedszkolach (o 18 certyfikatów więcej niż w 2019 r.), a także **86 certyfikatów** dla przedszkoli i szkół w ramach promocji aktywności fizycznej (o 5 certyfikatów więcej niż w 2019 r.). Certyfikaty przyznawane są placówkom, które wprowadzą zalecane przez specjalistów ds. żywienia i aktywności fizycznej zmiany w zakresie racjonalnego żywienia oraz promowania zdrowia fizycznego.

Gmina Wrocław prowadzi również **programy profilaktyki i przeciwdziałania przemocy oraz uzależnień**. Wrocławskie placówki oświatowe zrealizowały szereg programów, w których uczestniczyło **około 12 tys. uczniów, 1300 rodziców i 260 nauczycieli**. Prowadzono również programy przeciwdziałania przemocy oraz ryzykownym zachowaniom dzieci i młodzieży, w tym również w szkołach specjalnych, w których łącznie uczestniczyło **410 osób**.

Ważnym elementem profilaktyki zdrowotnej jest również dbałość o **ochronę zdrowia psychicznego**. Z uwagi na szczególne znaczenie zdrowia psychicznego gmina Wrocław prowadzi cykliczne warsztaty pn. *Żyj zdrowiem*, które w 2020 r. ze względu na pandemię odbyły się online. W warsztatach udział wzięło około **1600 uczniów i 68 opiekunów**. W stosunku do roku 2019 program, ze względu na formułę online, odnotował znaczący przyrost liczby uczestników (w 2019 r. – 690 uczniów i 14 opiekunów). Od października 2020 r. realizowano program **Nawigacja w kryzysie**, którego celem jest wsparcie psychiczne młodzieży oraz pomoc w radzeniu sobie ze stresem i trudnymi emocjami w czasie izolacji. Integralną częścią programu jest pomoc nauczycielom i rodzicom w pełnieniu funkcji wychowawczej i profilaktycznej w wyjątkowej sytuacji pandemii. W programie udział wzięło **8 szkół podstawowych, 770 uczniów** klas VII i VIII oraz **40 nauczycieli**. Przekazano również materiały profilaktyczne dla **770 rodziców** oraz przeprowadzono **diagnozę**, w której udział wzięło **371 uczniów**. W celu wsparcia psychologicznego prowadzone były działania w mediach społecznościowych i na kanale YouTube. Składający się z siedmiu filmów cykl pn. *EMOCje* poruszał problemy związane z przeżywaniem czasu pandemii. Ponadto odbyły się trzy webinaria dla rodziców o tematyce wychowawczej.

PROGRAMY PROMOCJI ZDROWIA I PROFILAKTYKI CHOROÓB U DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW WROCŁAWIA

W 2020 r. kontynuowano realizację programów, których celem jest **poprawa jakości życia i bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców Wrocławia ze schorzeniami sercowo-naczyniowymi, cukrzycą** i powikłaniami związanymi z tą chorobą. W programach edukacyjnych i rehabilitacyjnych wzięło udział około **3,5 tys. osób**.

W ramach programu CityLab od lipca do końca grudnia 2020 r. przeprowadzony został **pilotażowy projekt z zakresu teleopieki i telemedycyny**, skierowany do ludzi potrzebujących opieki bez konieczności wychodzenia z domu i bezpośredniego kontaktu z lekarzem specjalistą. W projekcie były trzy pakiety: **kardiologiczny, diabetologiczny i teleopieka senioralna**. W pakietach kardiologicznym i diabetologicznym udział wzięło w sumie 75 osób, które otrzymały przenośny sprzęt do indywidualnej diagnostyki oraz możliwość konsultacji lekarskich, które mogły odbyć się w formie teleporady. Natomiast pakiet teleopieki senioralnej skierowany został do podopiecznych Dziennego Domu Pomocy Społecznej na ul. Ciepłej oraz Ekumenicznej Stacji Opieki, a także seniorów posiadających Szmaragdową Kartę Seniora. W programie udział wzięło 35 osób, które zostały objęte całodobową **Teleopieką Plus** lub **Teleopieką SOS** (10 osób z domowymi terminalami głośnomówiącymi z połączeniem z centrum alarmowym oraz przyciskiem alarmowym w formie bransolety lub wisiorka i 25 osób z tzw. opaskami życia firmy Sidly) przez maksymalnie 3 miesiące.

Gmina Wrocław realizowała również program **profilaktyki raka piersi**. Z edukacji zdrowotnej, konsultacji lekarzy onkologów, genetyków i wsparcia psychologicznego skorzystało łącznie **około 6600 kobiet**. Zmiany chorobowe wykryto u 179 kobiet, w tym podejrzenie raka piersi dotyczyło 23. Działania w ramach programu były czasowo zawieszane (programu nie można było realizować online), w związku z czym odnotowano znaczący spadek liczby uczestniczek. Wśród programów zdrowotnych dla kobiet realizowano również programy dotyczące endometriozy oraz pilotażowy program dla kobiet w okresie menopauzy, w których łącznie udział wzięło około **330 kobiet**.

W 2020 r. uruchomiono **Program profilaktyki nowotworów skóry, w szczególności czerniaka złośliwego**. Program edukujący z zakresu samoobserwacji skóry i znamion oraz umożliwiający konsultacje lekarskie realizowany był w dwóch placówkach medycznych. Z programu skorzystały **644 osoby**, w 492 przypadkach zmiany skórne wymagały porady lekarza dermatologa.

W ramach programu bezpłatnego testowania w kierunku wykrywania **wirusa HIV** w 2020 r. przeprowadzono **2568 testów i badań**. Zakażenie wirusem wykryto u **47 osób**. Ponadto udzielono **8163** porady związane z wirusem HIV i chorobami przenoszonymi drogą płciową.

Osoby w **kryzysie zdrowia psychicznego, z depresją oraz doświadczeniem choroby psychicznej** korzystały z porad, konsultacji oraz terapii psychologicznej. Z różnych form pomocy i wsparcia skorzystało łącznie **715 osób**. Realizowane były również **specjalistyczne świadczenia usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi**, w ramach których prowadzono działania edukacyjne w zakresie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Zrealizowano łącznie **23 676 godzin** specjalistycznych usług, z których skorzystało **36 środowisk domowych**. Zrealizowano cykl konsultacji psychologicznych pn. *Mosty zamiast murów*, który dał wsparcie psychologiczne osobom borykającym się z różnego rodzaju problemami w trudnej rzeczywistości związanej z pandemią.

We Wrocławiu działa **bezpłatna wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego** i pomocniczego, która dysponuje łózkami ortopedycznymi, wózkami inwalidzkimi, chodzikami, materacami przeciwoleżynowymi, windami mechanicznymi, rowerami, krzesłami kąpielowymi, a także mniejszym sprzętem rehabilitacyjnym i pomocniczym. Urządzenia wypożyczane są osobom potrzebującym na okres maksymalnie 6 miesięcy. W roku 2020 wypożyczono 27 i zwrócono 18 sztuk sprzętu rehabilitacyjnego i pomocniczego.

Z programu wsparcia psychicznego, profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania wielu chorób przewlekłych skorzystały **253 osoby bezdomne**. Wśród osób znajdujących się w sytuacji bezdomności prowadzono również działania edukacyjno-informacyjne dotyczące objawów i przebiegu choroby zakaźnej COVID-19, informowano o obostrzeniach epidemicznych panujących w kraju.

PROGRAMY PROFILAKTYKI CHOROÓB DLA OSÓB STARSZYCH

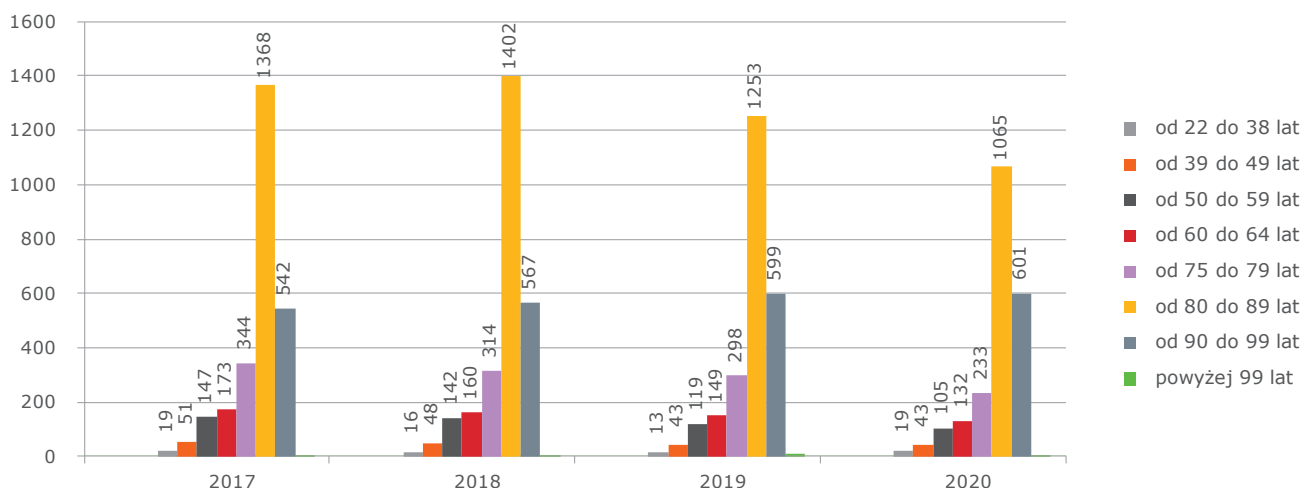
Wiele programów w zakresie edukacji zdrowotnej oraz profilaktyki chorób skierowanych jest do wrocławskich seniorów w celu poprawy jakości ich życia poprzez rozszerzenie dostępu do opieki zdrowotnej oraz udzielanie wsparcia. W 2020 r. **w zakresie profilaktyki grypy zaszczepiono 1040 osób** powyżej 65. roku życia. Znaczący spadek liczby zaszczepionych osób związany był z utrudnieniami wywołanymi przez pandemię oraz brakiem szczepionek. **Wsparcia psychologicznego i terapeutycznego** udzielono **470 osobom** po 60. roku życia z zaburzeniami psychogeriatrycznymi i zespołami otępiennymi. Z Programu organizacji i realizacji usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania klienta najczęściej korzystały osoby po 60. roku życia z niepełnosprawnościami i długotrwale chore. Zakres świadczonych usług dostosowany był do indywidualnych potrzeb klientów. Na realizację tego zadania wydatkowano **26 272 309 zł**. W 2020 r. zrealizowano łącznie **1 053 813** godzin usług opiekuńczych dla **około 2600 osób**. Spadek w porównaniu do 2019 r. spowodowany był pandemią COVID-19 i obawami osób korzystających z usług przed zachorowaniem, z drugiej strony możliwością osobistej opieki członków rodziny podopiecznego w związku z wykonywaniem pracy zdalnej. W 2020 r. średniomiesięcznie usługi świadczone dla **1673 klientów**, ponad 85% usług było realizowanych u osób samotnych. Jakość świadczonych usług poddawano systematycznemu monitoringowi, który z uwagi na pandemię COVID-19 w 2020 r. prowadzony był telefonicznie.

Tabela 77. Struktura klientów usług opiekuńczych ze względu na wiek w latach 2017–2020

Lp.	Wiek w latach (przedziały)	2017	2018	2019	2020
1.	1–11	0	0	0	0
2.	12–15	0	0	0	0
3.	16–21	0	0	0	0
4.	22–38	19	16	13	19
5.	39–49	51	48	43	43
6.	50–59	147	142	119	105
7.	60–64	173	160	149	132
8.	65–74	434	431	447	416
9.	75–79	344	314	298	233
10.	80–89	1 368	1 402	1 253	1 065
11.	90–99	542	567	599	601
12.	powyżej 99	4	4	10	7
		3 082	3 084	2 931	2 621

Źródło: UMW

Wykres 43. Struktura klientów usług opiekuńczych ze względu na wiek w latach 2017–2020

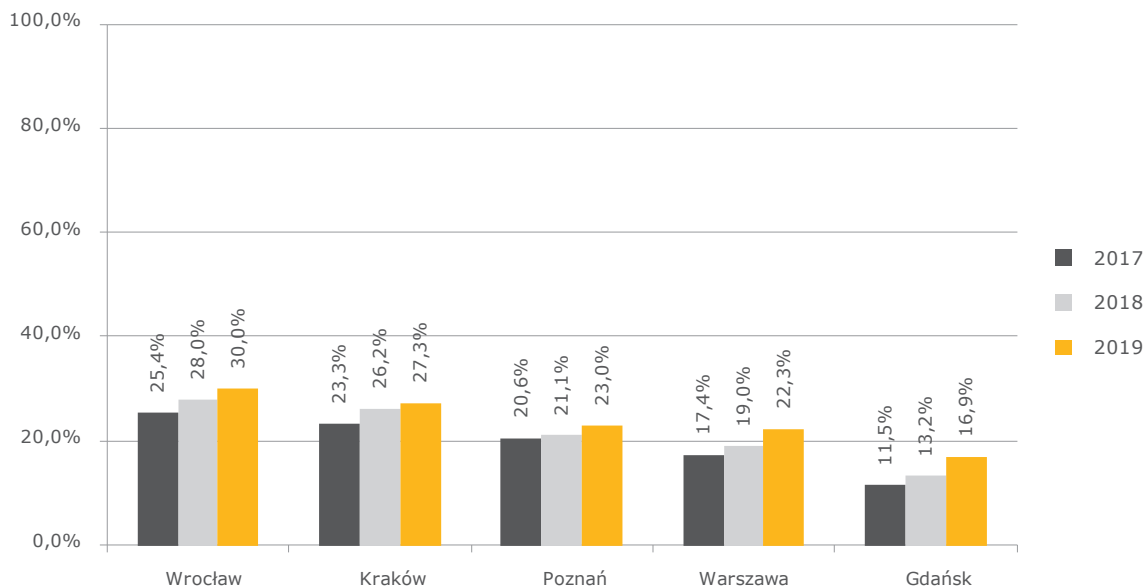
Źródło: UMW

OPIEKA NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3

Wrocław od lat jest liderem wśród polskich dużych miast w obszarze zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych we Wrocławiu w stosunku do Krakowa, drugiego na liście, jest większy o ponad 5%. W celu wsparcia rodziców chcących powrócić do pracy, opieka nad dziećmi do lat 3 sprawowana jest przez żłobki publiczne i niepubliczne, kluby dziecięce oraz w formie dziennego opiekuna. Do **klubu dziecięcego** uczęszczają dzieci od ukończenia 1. roku życia i mogą w nim przebywać do 10 godzin dziennie. **Dzienni opiekunowie** w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych mogą objąć opieką 5-osobowe grupy

dzieci powyżej 20. tygodnia życia. Od 1 stycznia 2020 r. zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia do żłobków przyjmowane mogą być tylko dzieci posiadające obowiązkowe szczepienia ochronne. Wprowadzony wymóg ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa i zdrowia dzieci, szczególnie tych, które nie mogą być zaszczepione ze względów medycznych.

Wykres 44. Odsetek dzieci do lat 3 objęte opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w największych miastach w Polsce w latach 2017-2020 (w %)

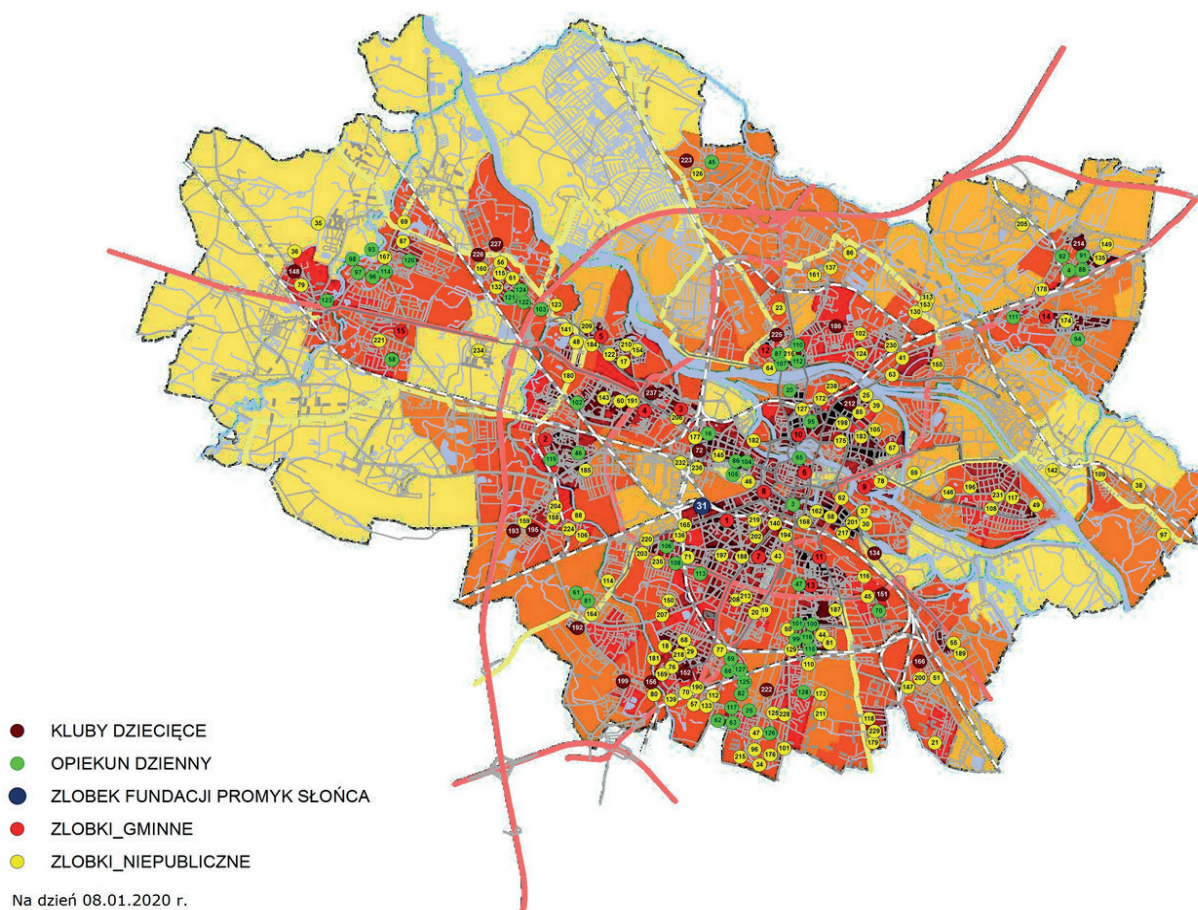

Źródło: GUS

W 2020 r. na **organizację i zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3 wydatkowano 26 179 740,63 zł**. W związku z pandemią COVID-19 nie wszystkie zakontraktowane umowami miejsca zostały obsadzone, co spowodowało wydatkowanie zaplanowanych środków budżetowych na poziomie 94,42%. Wskaźnik dostępności miejsc w instytucjach opieki w stosunku do liczby dzieci od 20. tygodnia życia do lat 3 na dzień 31 grudnia 2020 r. wyniósł **43,64%**. Natomiast wskaźnik liczby miejsc w żłobkach dofinansowanych przez gminę Wrocław w stosunku do wszystkich miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 wynosił **73,21%**.

W 2020 r. we Wrocławiu do rejestru wpisanych było **178 żłobków** (17 publicznych i 161 niepublicznych), **24 kluby dziecięce i 75 dziennych opiekunów** (dla porównania w roku 2019 były to 173 żłobki, w tym 16 publicznych i 157 niepublicznych, 18 klubów dziecięcych i 57 dziennych opiekunów). W skład Wrocławskiego Zespołu Żłobków (żłobki publiczne), wchodzi **16 żłobków i jedna filia żłobka**.

Rysunek 3. Formy opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 i ich lokalizacja na terenie Wrocławia w 2020 r.

Źródło: wrocław.pl

W 2020 r. oddano do użytku Żłobek nr 16 przy ul. Sygnałowej, z 220 miejscami dla dzieci. Żłobek znalazł się w systemie rekrutacyjnym pod koniec maja 2020 r. W budynku znajduje się również filia Miejskiej Biblioteki Publicznej i sala edukacyjno-konferencyjna uwzględniająca potrzeby okolicznych mieszkańców i Rady Osiedla Jagodno. W budynku zastosowano proekologiczne rozwiązania: pompę ciepła oraz instalację fotowoltaiczną, a także retencję deszczówki. Koszt budowy obiektu to 16 mln zł. Koszty utrzymania żłobka pokrywane są z programu **Mama tato, wróć do pracy**, współfinansowanego ze Środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

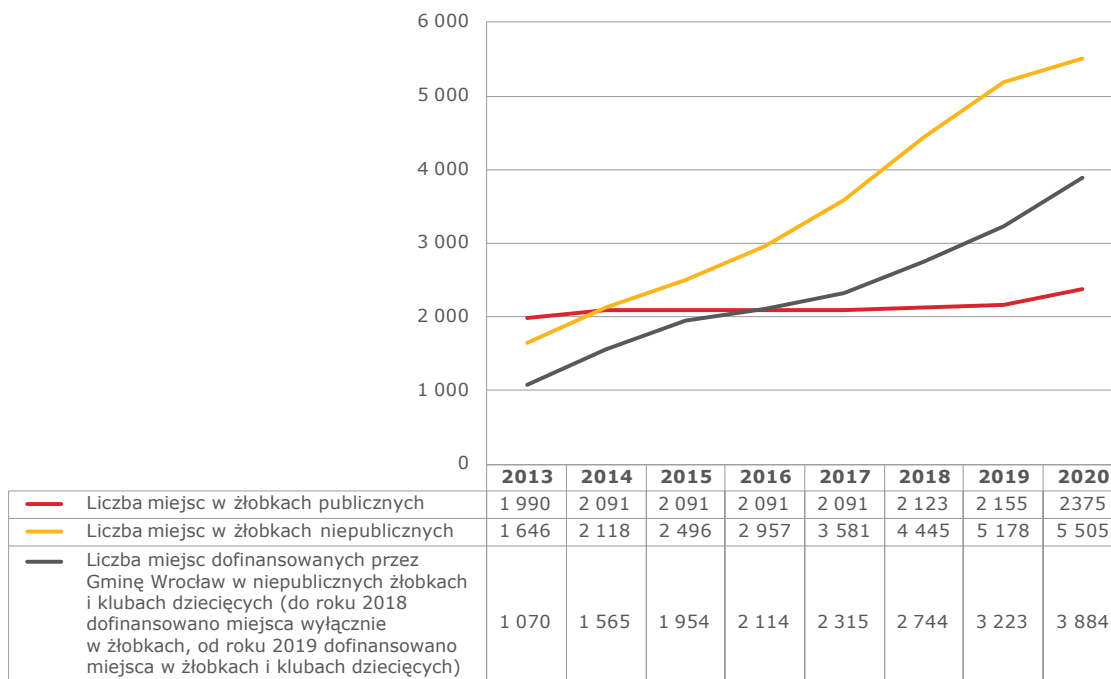
W 2020 r. liczba miejsc w ramach poszczególnych form opieki nad dziećmi do lat 3 wynosiła:

- w żłobkach wpisanych do rejestru – 7880 (w tym w żłobkach publicznych – 2375 i w niepublicznych – 5505); w 2019 r. – 7333 (w tym w żłobkach publicznych – 2155 i w niepublicznych – 5178),
- w klubach dziecięcych – 479; w 2019 r. – 333,
- w formie dziennego opiekuna – 318; w 2019 r. – 276.

Należy podkreślić, że w 2020 r. **odnotowano wzrost liczby wszystkich typów placówek** (w sumie o 29), a tym samym **wzrost liczby miejsc opieki nad dziećmi** (w sumie o 735 miejsc).

2020 był kolejnym rokiem, w którym rekrutację dzieci do żłobków przeprowadzono elektronicznie. Rekrutacja odbywa się w systemie ciągłym i całorocznym, a dzieci mają szansę zakwalifikować się w miarę zwalniania miejsc. W 2020 r. rekrutacją elektroniczną objęto większą, w stosunku do 2019 r., liczbę placówek (w sumie o 19) – łącznie **130 żłobków i klubów dziecięcych**, w tym 17 placówek Wrocławskiego Zespołu Żłobków i 113 niepublicznych placówek z dofinansowaniem miasta. We wszystkich żłobkach uczestniczących w rekrutacji na koniec roku 2020 było **6145 miejsc**, to jest o 768 miejsc więcej w stosunku do końca 2019 r.

Wykres 45. Liczba miejsc w żłobkach wg danych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego w latach 2013-2020

Źródło: UMW

W wyniku rozstrzygnięcia w 2020 r. konkursów na organizację opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, realizowane były **94 umowy**, z których dofinansowano **3884 miejsca** (w tym **60 miejsc** w niepublicznym żłobku o charakterze integracyjnym), w **113** niepublicznych żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez **75** podmiotów gospodarczych oraz organizacji pozarządowych.

Zespół pracowników sprawujących opiekę nad dziećmi w żłobkach publicznych obejmował 309 opiekunów, 10 pielęgniarek, 3 pomoce opiekunów i 63 salowe/sprzątaczkę.

Tabela 78. Personel Wrocławskiego Zespołu Żłobkowego sprawujący opiekę nad dziećmi w latach 2017–2020

Rok	Opiekun	Pielęgniarka	Pomoc opiekuna	Salowa/sprzątaczkę
2017	254	17	stanowisko utworzone w 2018	60
2018	263	15	9	64
2019	284	11	5	63
2020	309	10	3	63

Źródło: UMW

Oprócz programu Mamo tato, wróć do pracy we Wrocławskim Zespole Żłobków realizowany jest także program **MALUCH+ 2020**. Celem programu jest zwiększenie dostępności terytorialnej i finansowej miejsc opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów dla wszystkich dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami oraz wymagających szczególnej opieki.

W ramach opieki psychologicznej świadczonej przez Wrocławski Zespół Żłobków realizowane były liczne działania, m.in. konsultacje, psychoedukacja, obserwacje psychologiczne, indywidualne wsparcie. W 2020 r. łączna ich liczba wyniosła 750.

W związku z pandemią w okresie od 16 marca 2020 r. do maja 2020 r. żłobki i kluby dziecięce były zamknięte, a do sierpnia 2020 r. funkcjonowały zgodnie z wytycznymi sanepidu (między innymi zmniejszona liczba dzieci w placówkach). Od września do grudnia 2020 r. czasowo ograniczono pracę 16 grup w 11 placówkach Wrocławskiego Zespołu Żłobków, jedna placówka została czasowo wyłączona w całości, dostępne były **2262 miejsca dla dzieci**. Z uwagi na czasowe zawieszenie działania żłobków oraz ograniczenia liczby przyjmowanych dzieci podjęto decyzję o zwolnieniu rodziców z opłat, co wpłynęło na zmniejszenie planu dochodów o 4 mln zł. W 2020 r. decyzją Prezydenta Wrocławia żłobki w lipcu i sierpniu zostały zamknięte tylko na dwa tygodnie, a nie zwyczajowo na miesiąc. Placówki dostosowano do wymogów epidemicznych,

zapewniając pracownikom oraz dzieciom warunki bezpieczne dla zdrowia i życia. **Na środki ochrony wydatkowano 454 340,41 zł.** Plan opieki nad dziećmi uległ modyfikacji wynikającej z ograniczeń sanitarnych i konieczności zachowania dystansu. Podjęto działania mające na celu usunięcie szkodliwych wirusów i bakterii z pomieszczeń (parowanie, ozonowanie, zmywanie płynem dezynfekcyjnym), a także dodatkowe czynności związane z kontrolą epidemiczną osób wchodzących do placówki. Podczas pandemii udzielano również wsparcia psychicznego pracownikom placówek i rodzicom dzieci. Stan pandemii wymagał podjęcia działań także w zakresie żywienia dzieci. Została opracowana specjalna procedura Higienicznej produkcji i dystrybucji posiłków we wrocławskim zespole żłobków – COVID-19.

Tabela 79. Średnia liczba dzieci przyjmowanych do żłobków w poszczególnych miesiącach 2020 r.

Miesiąc	Normatyw wg wytycznych GIS	Średnia liczba obecnych dzieci	Frekwencja w odniesieniu do normatywu [%]
Maj	832	253	12
Czerwiec	1 405	552	26
Lipiec	1 719	657	30
Sierpień	1 719	701	32

Źródło: UMW

PROGRAM WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W 2020 r. we współpracy z Fundacją „Potrafię pomóc” zrealizowano następujące programy i inicjatywy:

- Wrocławska Szkoła Rodzenia dla Osób z Niepełnosprawnością,
- **Gabinet Dostępności** – miejsce, w którym promuje się szeroko pojętą dostępność dla osób z niepełnosprawnością obejmujące następujące obszary wsparcia: mieszkanie treningowe, adaptacja mieszkaniowa, treningi czynności dnia codziennego, punkt informacyjny (w projekcie udział wzięły 32 osoby).

W celu poprawy jakości życia osób o różnym stopniu i charakterze niepełnosprawności prowadzone były działania mające na celu zwiększenie dostępności do szeroko pojętej przestrzeni miejskiej oraz **aktywności zawodowej**. W 2020 r. najważniejszymi działaniami były:

- X edycja plebiscytu **Wrocław bez barier**, w ramach którego przyznane zostały certyfikaty za promocję działań na rzecz dostępności, integracji i braku dyskryminacji; od 2020 r. nagroda nosi imię Bartłomieja Skrzyńskiego – dziennikarza, społecznika, inicjatora wielu akcji na rzecz osób z niepełnosprawnościami, wieloletniego rzecznika Prezydenta Wrocławia ds. osób niepełnosprawnych, który angażował się w walkę z barierami architektonicznymi i społecznymi dotyczącymi na co dzień osoby niepełnosprawne, dyrektora Biura Wrocław bez Barier w Urzędzie Miejskim Wrocławia,
- realizacja zadań w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej czy informacyjno-komunikacyjnej,
- kontynuacja programu **Asystent osoby niepełnosprawnej**, w ramach którego zrealizowano ponad 54 150 godzin usług asystenckich dla 371 osób,
- realizacja programu **Opieka wytnieniowa dla opiekunów osób z niepełnosprawnością**; w ramach programu udzielono 8353 godziny opieki wytnieniowej, z której skorzystało 71 osób,
- powstanie na terenie Wrocławskiego Parku Technologicznego **Integracyjnego Inkubatora Przedsiębiorczości** wspierającego osoby z niepełnosprawnościami w podejmowaniu aktywności zawodowej i zakładaniu własnych firm, a także działających przedsiębiorców w tworzeniu miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

W Ośrodku Rehabilitacyjno-Edukacyjnym dla Wyjątkowych Dzieci funkcjonuje **Mieszkanie Opieki Wytnieniowej**. Jest to pierwsze tego typu miejsce we Wrocławiu i jedno z nielicznych w Polsce. Z powodu pandemii zawieszono przyjmowanie osób z niepełnosprawnościami, a **trzy pokoje**

udostępniono pielęgniarkom pracującym w Szpitalu im. J. Gromkowskiego przy ul. Koszarowej we Wrocławiu przy pacjentach, u których zdiagnozowano COVID-19. W grudniu 2020 r. ośrodek powiększył się o **Centrum Diagnostyczno-Terapeutyczne Chorób Rzadkich im. Bartłomieja Skrzyńskiego**. Jest to pierwsza placówka w Polsce oferująca tak kompleksowe wsparcie, diagnostykę i skoordynowaną terapię dla osób z chorobami rzadkimi, niepełnosprawnościami, ale też pełnosprawnych z zaburzeniami koncentracji, pamięci oraz dla dzieci z trudnościami w uczeniu się i ich rodzin. W 2020 r. w Światowy Dzień Świadomości Autyzmu, we współpracy z Planetą Robotów, zainaugurowano bezpłatny cykl zajęć z robotyki dla dzieci z niepełnosprawnościami. Przeprowadzono 70 warsztatów, w których udział wzięło 287 dzieci z 5 ośrodków.

PROGRAM WSPARCIA DLA UZALEŻNIONYCH

Gmina Wrocław, w ramach współpracy z placówkami medycznymi i organizacjami pozarządowymi, realizowała programy nastawione na rozwiązywanie problemów uzależnień od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, w tym tzw. dopalaczy, oraz uzależnień behawioralnych i przeciwdziałania przemocy. W 2020 r. na realizację programów związanych z profilaktyką i terapią uzależnień w ramach działań bieżących oraz programów wieloletnich wydatkowano **6 854 098,77 zł**. Z programów **poradnictwa i pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych, współuzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu**, w tym w ramach pracy gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, działań Wrocławskiego Ośrodka Pomocy Osobom Nietrzeźwym oraz programów **wspierających abstynencję i działalność klubów abstynenta**, z różnych form pomocy i badań w 2020 r. skorzystało łącznie **około 9720 osób**.

W ramach programów realizujących zadania z zakresu **przeciwdziałania narkomanii** w 2020 r. udzielono **5730 godzin poradnictwa**, z różnych form wsparcia i terapii skorzystało około **1000 osób**. Ponadto programem leczenia substytucyjnego objęto **310 pacjentów**.

W celu przeciwdziałania negatywnym skutkom spożywania nadmiernej ilości alkoholu Rada Miejska Wrocławia 11 kwietnia 2019 r. ustaliła maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu oraz poza miejscem sprzedaży. W 2020 r. wprowadzone limity wykorzystane zostały na poziomie około **89%** dla sprzedaży alkoholu poza miejscem spożywania i **86%** dla sprzedaży alkoholu w miejscu spożycia.

W 2020 r. w wyniku prowadzonych postępowań administracyjnych wydano łącznie **3520** decyzji dotyczących sprzedaży alkoholu, złożone zostały **1892** wnioski o wydanie zezwoleń stałych na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych oraz zezwoleń cateringowych. Mniejsza liczba wydanych decyzji administracyjnych oraz złożonych wniosków wynikała z ograniczonej aktywności przedsiębiorców w czasie pandemii oraz wprowadzenia tzw. **tarczą antykryzysową 4.0** możliwości wydłużenia zezwoleń o 6 miesięcy bez potrzeby wnioskowania do organu zezwalającego.

Tabela 80. Wykorzystanie ustalonych limitów zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2019–2020

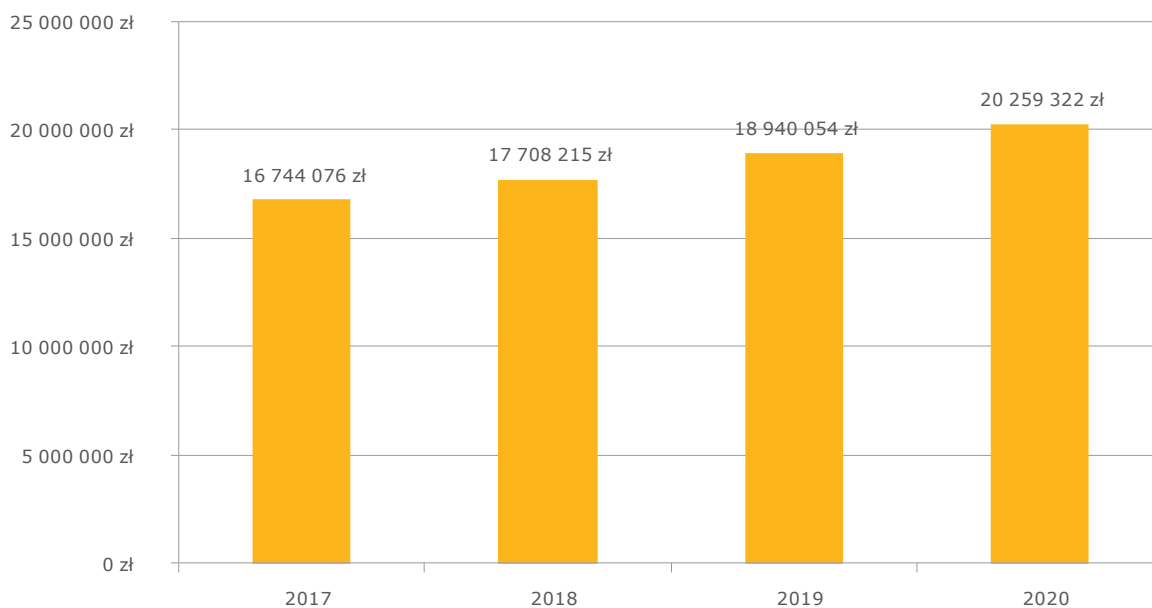
Limit	Handel A*	Handel B*	Handel C*	Gastronomia A*	Gastronomia B*	Gastronomia C*
	1 175	1 125	1 075	1 025	855	695
31.12.2019	995	991	928	940	769	581
31.12.2020	1 026	1 030	963	913	753	552

(*A – do 4,5% alkoholu i piwo, B – 4,5% do 18% alkoholu z wyjątkiem piwa, C – powyżej 18% alkoholu)

Źródło: UMW

Pandemia spowodowała wzrost liczby zezwoleń wydanych sklepom oraz zmniejszenie liczby zezwoleń w gastronomii, na co wpływ miały ograniczenia w prowadzeniu tego typu działalności, ostatecznie odnotowano jednak niewielki wzrost łącznej liczby zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. W związku z pandemią COVID-19 dla przedsiębiorców prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży przedłużono termin wpłaty należności za korzystanie z zezwoleń do 30 listopada 2020 r. Wpływy z tytułu opłat za korzystanie z zezwoleń w 2020 r. wyniosły **20 259 322 zł** i przekroczyły planowane pierwotnie dochody o kwotę **959 322 zł**. Wzrost wartości sprzedaży alkoholu nie jest równoznaczny ze wzrostem ilości sprzedanego alkoholu. Na uzyskiwane wartości sprzedaży istotny wpływ ma cena, za którą oferowany jest alkohol.

Wykres 46. Wpływy z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

W 2020 r. w programach z zakresu **przeciwdziałania narkomanii** uczestniczyło **6110 osób**. Na wzrost liczby uczestników w stosunku do roku 2019 (3250 osób) wpływ miała możliwość kontaktu ze specjalistami w formule online. W **punktach konsultacyjnych** udzielono **5027 porad** (telefonicznych, osobistych i przez internet), a z oferty świetlicy „drop-in” skorzystało **78 osób uzależnionych**.

Tabela 81. Liczba uczestników programów wsparcia dla osób uzależnionych

Program	2019	2020
Profilaktyki antytytoniowej	173 dorosłych oraz 4 138 uczniów	Program nie był realizowany
Przeciwdziałania narkomanii	Okolo 3 250 osób	Okolo 6 110 osób
Oferta świetlicy „drop-in”	135 osób uzależnionych	78 osób uzależnionych

Źródło: UMW

CENTRA ROZWOJU I AKTYWNOŚCI DZIECI I MŁODZIEŻY

W 2020 r. w **25 centrach** opieką objętych było około **1100 dzieci i młodzieży w wieku szkolnym**. Działalność Centrów Rozwoju i Aktywności Dzieci i Młodzieży w szczególności adresowana jest do rodzin potrzebujących wsparcia w opiece nad dziećmi. W trakcie roku dzieci i młodzież uczestniczyły w różnych zajęciach, m.in. edukacyjnych, profilaktycznych, ogólnorozwojowych, taneczno-ruchowych, artystycznych, a także imprezach okolicznościowych. W trakcie roku szkolnego, w związku z ograniczeniami epidemicznymi, zajęcia prowadzone były głównie zdalnie.

PROGRAM W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY

Realizowane przez gminę Wrocław programy przeciwdziałania przemocy mają na celu świadczenie pomocy prawnej, psychologicznej i terapeutycznej.

W 2020 r. w ramach **poradnictwa dla osób doświadczających przemocy** oraz **programów środowiskowej interwencji kryzysowej** udzielono **6161 porad**, czyli o 1868 więcej niż w roku 2019. Za pośrednictwem **internetowej pomocy psychologicznej** udzielono **194 porad**, przeprowadzono konsultacje indywidualne dla 25 osób oraz grupowe dla 215 osób. W ramach **Telefonu Zaufania** udzielono **850 porad telefonicznych 799 osobom**. Pomocą i wsparciem dla osób doświadczających przemocy oraz **świadków** zdarzenia objęto **62 rodziny**, 70 dorosłych

i 49 dzieci. Liczba rodzin korzystających z pomocy, w stosunku do 2019 r., zmniejszyła się o 165 rodzin. Od marca do czerwca **pomocy psychologicznej** udzielano wyłącznie telefonicznie, z porad skorzystało 49 osób. Z **konsultacji psychiatrycznej** skorzystało 30 osób. W ramach **programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc** realizowano zajęcia mające na celu zmianę patologicznych zachowań, w których łącznie uczestniczyło 80 osób, czyli o 146 osób mniej niż w roku 2019.

W 2020 r. **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie** prowadził 2551 czynnych procedur, dotyczących 7023 osób, w tym 2754 kobiet, 2559 mężczyzn oraz 1710 dzieci. W 2020 r. do zespołu wpłynęło **1799 formularzy Niebieskiej Karty**, zamknięto 1170 procedur, z czego 986 ze względu na ustanie przemocy w rodzinie, 184 ze względu na brak zasadności podejmowania działań. Monitorowano 2551 środowisk dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. Liczba osób stosujących przemoc wyniosła 2678, z czego 392 to kobiety, 2282 mężczyźni, a czworo dzieci. Osób doznających przemocy było 3784, w tym 2671 kobiet, 836 dzieci i 277 mężczyzn. Przypadków odebrania dzieci z rodziny na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie było 13, odebrano 27 dzieci. Na przełomie listopada i grudnia 2020 r. odbyła się VI edycja **Wrocławskiej Kampanii Przeciwdziałania Przemocy Biała wstążka**, której celem jest zwiększenie świadomości społecznej na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ograniczenia jej skutków oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy. Jest to szczególnie ważne w czasie izolacji społecznej spowodowanej pandemią. Kampania ze względu na pandemię realizowana była głównie w internecie i lokalnych mediach. Zorganizowano liczne szkolenia, webinary, debaty dla organizacji i instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy, a także bezpłatne poradnictwo prawne dla osób doświadczających przemocy. Symbolicznym znakiem promującym ideę kampanii stał się mural *Twoja obojętność krzywdzi innych...* Wojciecha Kołacza na budynku przy ul. Legnickiej 64, który został uroczystie odsłonięty przez Prezydenta Wrocławia 25 listopada 2020 r.

Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie realizowany był przez cały rok. W czasie pandemii wzmożono społeczną kampanię edukacyjną celem zwrócenia uwagi na wzrastający w czasie izolacji problem przemocy w rodzinie.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Partycypacja społeczna jest ważnym elementem polityki miejskiej, wyrażonym między innymi w **Strategii Wrocław 2030**, która silnie akcentuje potrzebę zwiększania udziału mieszkańców w zarządzaniu miastem. We Wrocławiu do procesów partycypacyjnych należą m.in. konsultacje społeczne, Wrocławski Budżet Obywatelski, Fundusz Osiedlowy, realizacja zadań społecznych, mediacje, współpraca Urzędu Miejskiego Wrocławia z organizacjami pozarządowymi, a także programy wsparcia oddolnych inicjatyw, jak Mikrogranty czy sieć Centrów Aktywności Lokalnej. Jednym z ważniejszych wydarzeń, jakie odbyło się w 2020 r. był pierwszy **Wrocławski Panel Obywatelski**.

Rok 2020 był szczególnym czasem dla działań partycypacyjnych – większość zaplanowanych konsultacji ze względu na sytuację epidemiczną i reżimy sanitarne odbywała się w formule online.

KONSULTACJE I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

W 2020 r. przeprowadzono **13 procesów konsultacyjnych** (11 z nich zrealizowano wspólnie z wrocławskimi organizacjami pozarządowymi) oraz **3 spotkania konsultacyjne** w sprawach istotnych dla mieszkańców. Z uwagi na mniejszą liczbę tematów poddanych konsultacjom w związku z pandemią w 2020 r. przeprowadzono łącznie **o 29 procesów konsultacyjnych mniej** niż w roku ubiegłym.

Najważniejszym wydarzeniem w 2020 r. było przeprowadzenie wraz z partnerami społecznymi **pierwszego Wrocławskiego Panelu Obywatelskiego**, jako nowej formy partycypacji społecznej. Jego celem było wypracowanie rekomendacji w zakresie usprawnienia przemieszczania się po Wrocławiu z uwzględnieniem poprawy jakości życia i ochrony klimatu. Na potrzeby panelu wyłoniono losowo grupę **75 mieszkanek i mieszkańców Wrocławia**, która stanowiła tzw. miasto w pigułce. Celem panelu obywatelskiego było dogłębne przeanalizowanie tematu, omówienie różnych rozwiązań, wysłuchanie argumentów, a następnie podejmowanie świadomych i przemyślanych decyzji. Panel wsparło merytorycznie **13 ekspertek i ekspertów** z kraju i zagranicy. W proces zaangażowało się **21 stron reprezentujących organizacje pozarządowe**, ruchy miejskie oraz Rady Osiedli. Paneliści przedstawili **63 rekomendacje** – 50 wiążących i 13 do

rozważenia.

W związku z pandemią COVID-19 prowadzono e-konsultacje z użyciem przeznaczonych do tego platform internetowych. W pojedynczych przypadkach udało się przeprowadzić konsultacje bezpośrednio z mieszkańcami, które odbywały się lokalnie z wykorzystaniem różnorodnych form, jak spotkania, spacerzy czy punkty konsultacyjne. Przebieg, relacja oraz wyniki konsultacji prezentowane były na portalu www.wroclaw.pl/rozmawia oraz w raportach z konsultacji. Chcąc umożliwić udział w konsultacjach jak najszerszej grupie mieszkańców, w 2020 r. po raz kolejny do udziału w nich zaproszono najmłodszych wrocławian. **Dzieci i młodzież były współuczestnikami 5 procesów konsultacyjnych** pn. *Jak urządzić dolinę Olszówki i park Krzycki?*, *Jak zagospodarować podwórko przy pl. św. Macieja?*, *Jak urządzić podwórko przy Nobla?*, *Jak urządzić osiedle kompletne?*, *Jakie podwórko przy Hallera?*.

We Wrocławiu prowadzony jest i aktualizowany na bieżąco portal partycypacji społecznej **Wrocław Rozmawia** (www.wroclaw.pl/rozmawia), działający w ramach strony www.wroclaw.pl. Portal jest platformą komunikacji między Urzędem Miejskim Wrocławia a mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, uczestnikami konsultacji społecznych, stanowi także źródło informacji na temat budżetu obywatelskiego, Funduszu Osiedlowego oraz od 2020 r. rewitalizacji. W 2020 r. liczba odwiedzin strony wyniosła **1 832 327** i w stosunku do roku 2019 **wzrosła o 162 327**. Wzrost liczby odwiedzin świadczy o większym zainteresowaniu oraz atrakcyjności oferty i informacji zawartych na portalu. W 2020 r. na różnych stronach internetowych i portalach społecznościowych prowadzonych przez miasto, m.in. www.wroclaw.pl, w tym Wrocław Rozmawia, wiele informacji związanych było z pandemią COVID-19.

Tabela 82. Liczba odwiedzin dla poszczególnych stron w latach 2018–2020

Strona	2018	2019	2020
Wrocław Rozmawia	451 000	470 000	503 110
Budżet Obywatelski	1 020 000	1 200 000	1 329 217
Łączna liczba odwiedzin	1 471 000	1 670 000	1 832 327

Źródło: UMW

W 2020 r. gmina Wrocław przeznaczyła na organizację konsultacji społecznych kwotę około **190 tys. zł**, jest to o 110 tys. zł mniej niż w roku 2019. Środki wydatkowane w ramach konkursu na realizację zadania publicznego Wsparcie procesów konsultacji w pierwszym półroczu 2020 r. Jednocześnie z powodu pandemii nie zorganizowano konkursu na realizację zadania publicznego Wsparcie procesów konsultacji w drugim półroczu 2020 r. Mniejsza kwota dofinansowania konsultacji pomiędzy rokiem 2019 a 2020 spowodowana była pandemią i brakiem możliwości realizacji planowanych procesów.

CENTRA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Centra Aktywności Lokalnej (CAL) to miejsca działań współtworzone razem z mieszkańcami, otwarte na różnorodność i solidarne z tymi, którzy potrzebują pomocy lub wsparcia. Centra realizują autorskie programy, skierowane bezpośrednio do okolicznych mieszkańców, odpowiadające ich potrzebom, pasjom i zainteresowaniom. W 2020 r. łącznie funkcjonowało **13 CALi**. Ich działalność finansowana była z dotacji w wysokości 3 404 448 zł udzielonej przez gminę Wrocław w ramach konkursów na pilotażowe prowadzenie takiej działalności. Pomimo pandemii wiele z działań realizowanych przez CAL było kontynuowanych. W ramach ich działań utworzono specjalny **Zespół Stały ds. Centrów Aktywności Lokalnej** złożony z przedstawicieli Urzędu Miejskiego Wrocławia, sieci SCAL Wrocław oraz organizacji pozarządowych. W 2020 r. prowadzono spotkania w ramach Zespołu Stałego ds. CAL, które przyczyniły się między innymi do przygotowania badania **Potencjału wrocławskiego sektora organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz mieszkańców i współpracy lokalnej**, którego wyniki dostępne są na stronie www.wroclaw.pl (www.wroclaw.pl/rozmawia/files/dokumenty/34844/Raport_potencja%C5%82_listopad.pdf). W badaniu udział wzięły 82 osoby reprezentujące 82 różne podmioty. Badanie było realizowane w ramach projektu *Wdrażanie Strategii Rozwoju Współpracy Miasta Wrocławia z Organizacjami Pozarządowymi na lata 2018–2020* finansowanego ze środków gminy Wrocław.

WROCŁAWSKI BUDŻET OBYWATELSKI

W 2020 r., podobnie jak w roku 2019, na realizację **Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego (WBO) przeznaczono 25 mln zł, z czego 9 mln zł na projekty osiedlowe, a 16 mln zł na projekty ponadosiedlowe**. Pozostał też taki sam podział środków na projekty osiedlowe i ponadosiedlowe. W ramach głosowania można było wybrać maksymalnie jeden projekt osiedlowy do 750 tys. zł i jeden ponadosiedlowy, którego wartość mogła osiągnąć 2 mln zł.

Budżet partycypacyjny to proces decyzyjny, w ramach którego mieszkańcy współtworzą budżet miasta poprzez współdecydowanie o przeznaczeniu określonej puli środków publicznych. Wyniki WBO są wiążące dla Prezydenta Wrocławia i radnych miejskich. WBO nie jest działaniem jednorazowym, lecz długofalowym procesem, organizowanym od roku 2013. **WBO 2020 (VIII edycja programu) było kolejną edycją, w której każdy mieszkaniec Wrocławia niezależnie od wieku mógł oddać głos.**

W 2020 r. do WBO zgłoszonych zostało 413 projektów, z czego do głosowania dopuszczono 199. Finalnie do realizacji wybrano **20 projektów**, w tym 8 ponadosiedlowych i 12 osiedlowych.

Tabela 83. Liczba głosów i projektów w ramach w WBO w latach 2019–2020

Rok	Łączna liczba zgłoszonych projektów	Liczba dopuszczonych projektów	Liczba projektów oddanych do realizacji	Łączna liczba oddanych głosów
2019	448	235	20	86 484
2020	413	199	20	95 206

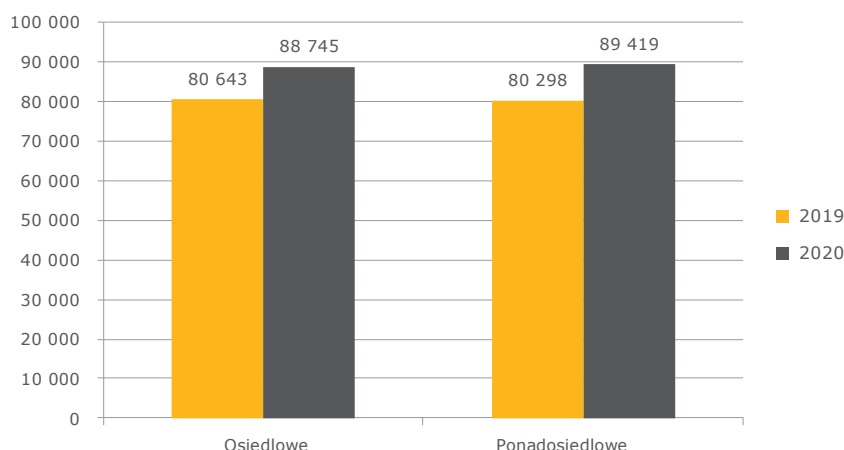
Źródło: UMW

Do WBO 2020 zostało zgłoszonych o 35 projektów mniej niż do WBO 2019, co wpłynęło na mniejszą liczbę projektów dopuszczonych do głosowania. W WBO 2020 do realizacji wybrano tyle samo projektów, co w WBO 2019. Łącznie w 2020 r. oddanych zostało **95 206 głosów**, czyli aż o 8722 głosów więcej niż w roku 2019. Wzrost liczby głosujących świadczy o dużej popularności tej inicjatywy. Zdecydowaną większość głosów oddano w formie elektronicznej. Największą liczbę głosów otrzymały projekty dotyczące zieleni i rekreacji. W 2020 r. zakończono jeden projekt z 20 wskazanych w ramach WBO 2019. Pozostałe 19 projektów jest w trakcie realizacji.

Ze względu na pandemię, zrezygnowano z tradycyjnych spotkań konsultacyjnych z liderami projektów, zamiast tego udzielano odpowiedzi na wszystkie pytania w rozmowach telefonicznych i kontaktując się z liderami przez pocztę e-mail. W połowie roku 2020 w Centrum Historii Zajezdnia odbyło się drugie forum wymiany wiedzy i doświadczeń liderów i lidererek projektów Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego. Spotkanie odbyło się w tradycyjnej formie, ale jego przebieg był też transmitowany w internecie. Spotkanie dotyczyło skutecznych strategii i sposobów promocji projektów WBO, również w związku z pandemią.

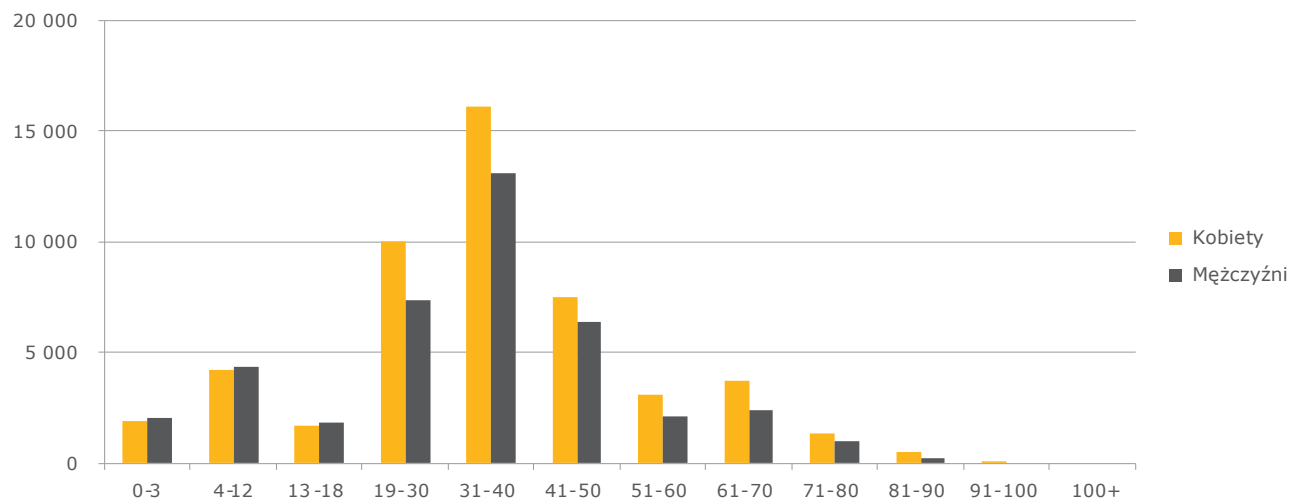
Przez 8 lat istnienia programu **2913 liderów** zgłosiło swoje projekty, na które oddano w sumie **825 639 głosów**. Do realizacji wybrano **410 projektów** na łączną kwotę **170 750 000 zł**.

Wykres 47. Liczba głosów oddanych z podziałem na poszczególne typy projektów w WBO w latach 2019–2020

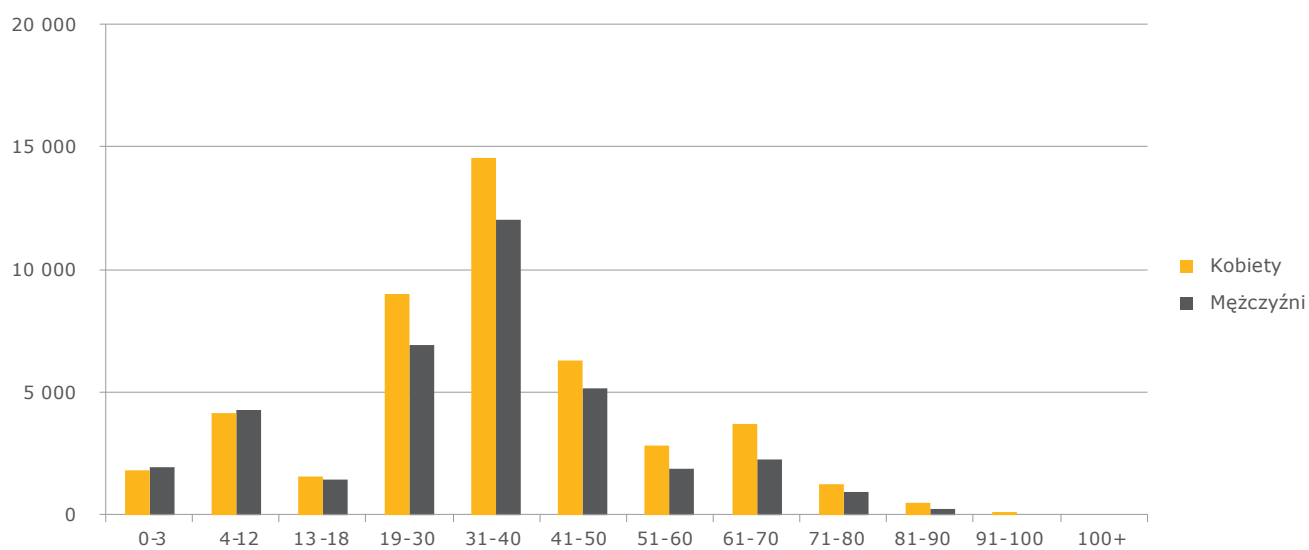
Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

Wykres 48. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych, obliczony na podstawie podawanych numerów PESEL w WBO 2020

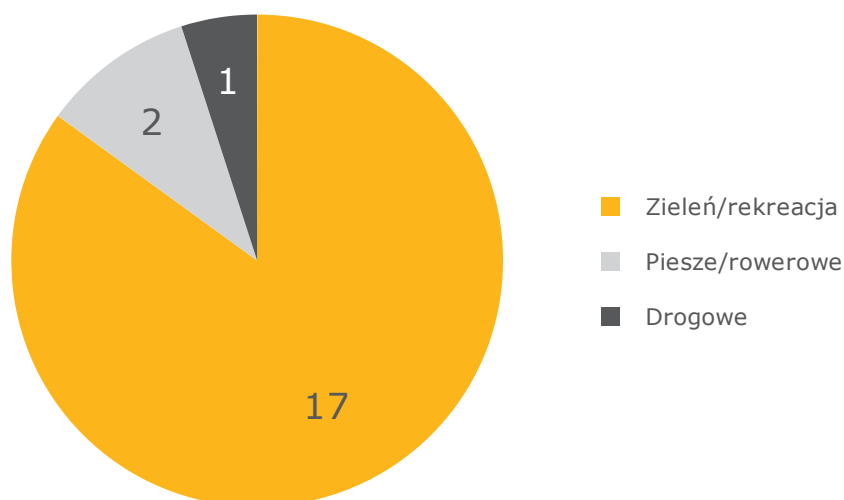
Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

Wykres 49. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych, obliczony na podstawie podawanych numerów PESEL w WBO 2019

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

Wykres 50. Podział i liczba wygranych projektów w danych kategoriach w WBO 2020

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

FUNDUSZ OSIEDLOWY

Fundusz Osiedlowy (FO) powstał z inicjatywy Prezydenta Wrocławia, jako narzędzie umożliwiające skuteczne działanie osiedli poprzez inwestycje służące mieszkańcom w podnoszeniu jakości życia w miejscu ich zamieszkiwania. FO jest realizacją jednej z rekomendacji zmian wrocławskiego ustroju osiedlowego, zawartych w raporcie *Nowa Konstytucja Osiedli* (stanowi on podstawę dla nowego statutu Rad Osiedli). Zasady funkcjonowania FO przygotował zespół reprezentowany przez trzy strony – przedstawiciele radnych osiedlowych, radnych miejskich oraz Prezydenta Wrocławia. Działania zespołu wpisują się w szerszy zamysł wzmocnienia kompetencji osiedli i ich reformy.

Rok 2020 był okresem wdrażania **Zasad subsydiarnego decydowania przez samorzady osiedlowe o realizacji osiedlowych inwestycji w latach 2020–2021 w ramach tzw. Funduszu Osiedlowego**. W ramach zadania rady poszczególnych osiedli, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami, mogły składać projekty inwestycyjne do realizacji na terenie ich osiedla. Łączna kwota FO ogółem (w okresie 2020–2021) wynosi **40 mln zł**. FO realizowany jest w cyklu dwuletnim, dlatego **w 2020 r. nie było naboru do nowych projektów**. W roku 2019 najwięcej wniosków zgłoszono w kategoriach: budowy i naprawy chodników oraz ścieżek pieszych i rowerowych (96 projektów), tworzenie terenów rekreacyjnych i zielonych (82 projekty) oraz naprawa dróg i poprawienia bezpieczeństwa na drogach (60 projektów). Pozostałe projekty dotyczyły głównie budowy oraz naprawy placów zabaw i boisk, odnowy i rozbudowy infrastruktury na podwórkach oraz komunikacji zbiorowej.

Fundusz Osiedlowy, obok Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego i programu Mikrogranty, jest jednym z kluczowych elementów partycypacyjnego budżetu Wrocławia. Dzięki zasadom Funduszu Osiedlowego wzrasta podmiotowa rola Rad Osiedli w kształtowaniu ładu przestrzennego na osiedlach i tworzeniu silnych społeczności lokalnych.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W 2020 r. w mieście było zarejestrowanych **4639 organizacji pozarządowych**, z których 4139 posiadało siedzibę we Wrocławiu, a 500 posiadało siedzibę poza Wrocławiem. W stosunku do roku 2019 zaobserwowano wzrost liczby organizacji o 116 podmiotów, co jest zjawiskiem pozytywnym. Gmina Wrocław w roku 2020 sprawowała nadzór nad 2260 stowarzyszeniami, 139 klubami sportowymi, 111 uczniowskimi klubami sportowymi i 1482 fundacjami z siedzibą we Wrocławiu. Dzięki prowadzeniu bazy danych o organizacjach pozarządowych o nazwie **Generator NGO** miasto ma stały monitoring i wiedzę o dokładnej liczbie i lokalizacji fundacji, stowarzyszeń czy związków.

Tabela 84. Liczba organizacji pozarządowych we Wrocławiu w latach 2019–2020

	2019	2020
Organizacje z siedzibą we Wrocławiu	4 033	4 139
Organizacje z siedzibą poza Wrocławiem	490	500
Łączna liczba organizacji pozarządowych	4 523	4 639
Łączna liczba stowarzyszeń nad którymi miasto sprawowało nadzór	2 501	2 260
Łączna liczba fundacji nad którymi miasto sprawowało nadzór	1 419	1 482

Źródło: UMW

Powyższe dane wskazują na zwiększone zainteresowanie formą prawną fundacji. W skład nadzorowanych organizacji oprócz stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS wchodzi również stowarzyszenia zwykłe oraz kluby sportowe i uczniowskie kluby sportowe wpisane do ewidencji prowadzonej przez Prezydenta Wrocławia.

W roku 2020 organizacje pozarządowe użytkowały łącznie **406 nieruchomości gminnych** na podstawie całorocznych i wieloletnich tytułów prawnych (lokale użytkowe, nieruchomości zabudowane i nieruchomości niezabudowane). Ponadto organizacje pozarządowe w 2020 r. korzystały z infrastruktury lokalowej szkół i obiektów sportowych z przeznaczeniem na różnorodne zajęcia sportowe i pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży. W roku 2020 obowiązywało łącznie 621 krótkoterminowych umów na pomieszczenia szkolne, sale gimnastyczne i obiekty sportowe. Oprócz wsparcia lokalowego, gmina Wrocław organizowała różnorodne szkolenia dla organizacji pozarządowych i pracowników urzędu, w których w 2020 r. udział wzięło łącznie 627 osób. Z analiz wynika, że liczba szkoleń w ostatnim roku wykazuje trend spadkowy, co jest efektem wprowadzonych od połowy marca 2020 r. obostrzeń z powodu pandemii. Zdecydowana większość szkoleń odbyła się w sposób zdalny, za pośrednictwem internetu.

Tabela 85. Liczba uczestników szkoleń organizowanych dla organizacji pozarządowych oraz pracowników UMW i jednostek organizacyjnych gminy zajmujących się współpracą z organizacjami pozarządowymi w latach 2018–2020

Rodzaj szkolenia	2018	2019	2020
Szkolenia przeprowadzane przez Wydział Partycypacji Społecznej	223	385	145
Szkolenia przeprowadzane na zlecenie Wydziału Partycypacji Społecznej	260	242	299
Szkolenia przeprowadzane przez Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych Sektor 3	259	364	183
Razem	742	991	627

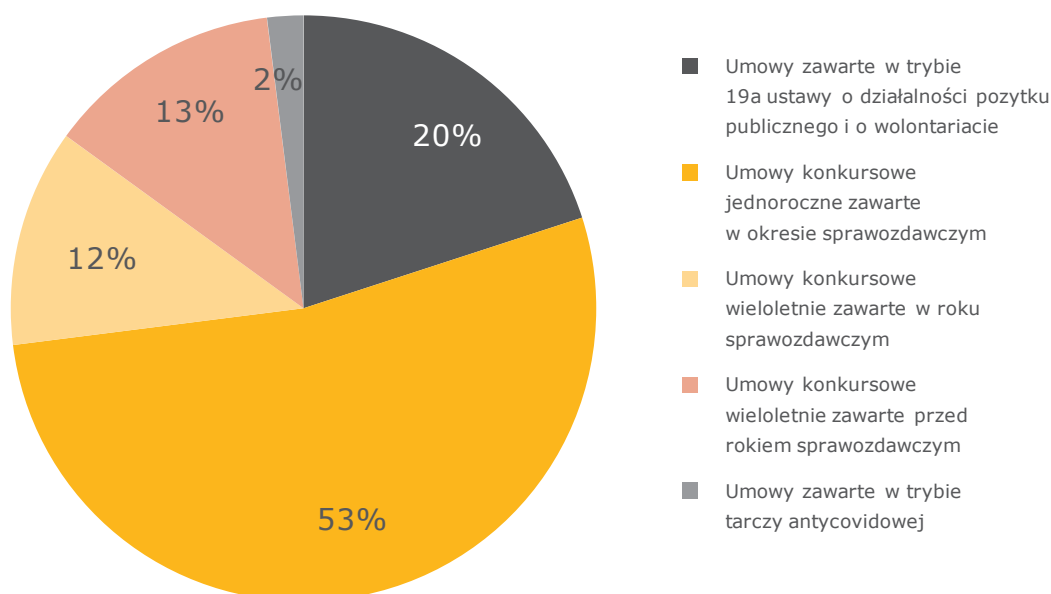
Źródło: UMW

We Wrocławiu od kilku lat działa **Wrocławska Rada Działalności Pożytku Publicznego (WRDPP)**, powoływana przez Prezydenta Wrocławia. Ma ona charakter inicjatywny i doradczo-opiniujący w zakresie dotyczącym działalności pożytku publicznego i współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi. Do zadań WRDPP należy m.in. opiniowanie projektów strategii rozwoju gminy, współpraca z organizacjami pozarządowymi, opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących sfery zadań publicznych, o których mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Rok 2020 był ostatnim rokiem kadencji rady, która w okresie swojej działalności wypracowała model współpracy z organizacjami pozarządowymi, wsparła liczne inicjatywy, mediacje, konsultacje i interwencje oraz przeprowadziła pierwsze **Forum Rad Społecznych**.

LICZBA I STRUKTURA DOTACJI CELOWYCH NA REALIZACJĘ ZADAŃ PUBLICZNYCH ZLECONYCH ORGANIZACJOM POZARZĄDOWYM

W 2020 r. na podstawie **212 otwartych konkursów ofert** (w których złożono 954 oferty) przygotowano łącznie **551 umów dotacyjnych** na realizację zadań publicznych zleconych organizacjom pozarządowym, w tym 449 umów jednorocznych i 102 umowy wieloletnie. Mniejsza liczba ogłoszonych konkursów spowodowana była pandemią COVID-19, z kolei większa liczba umów wynikała ze złożenia większej liczby ofert do ogłoszonych konkursów niż w roku 2019. Ponadto zawarto **18 umów** na podstawie art. 15 zzm ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz art. 43, art. 47, art. 151 i art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm.), tzw. **tryb tarczy antykryzysowej**. Na podstawie otwartych konkursów ofert rozstrzygniętych przed rokiem 2020, obowiązywało **116 umów wieloletnich**. W trybie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przygotowanych zostało **168 umów**. Łącznie w 2020 r. obowiązywały **853 umowy dotacyjne** (z konkursowymi i w trybie tarczy antykryzysowej).

Wykres 51. Umowy zawarte z organizacjami pozarządowymi na zadania realizowane w 2020 r. (w %)

Źródło: UMW

Tabela 86. Zestawienie liczby konkursów ofert, złożonych ofert oraz zawartych umów z organizacjami pozarządowymi w latach 2015–2020

Lp.	Zestawienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Liczba ogłoszonych otwartych konkursów ofert	172	152	208	219	219	212
2.	Liczba ofert złożonych w otwartych konkursach ofert	662	641	716	649	858	954
3.	Liczba umów konkursowych jednorocznych	426	395	442	364	429	449
4.	Liczba umów konkursowych wieloletnich zawartych w roku sprawozdawczym	35	53	46	145	61	102
5.	Liczba umów zawartych w ramach otwartych konkursów ofert (poz. 3 i 4)	461	448	488	509	490	551
6.	Liczba umów konkursowych wieloletnich zawartych przed rokiem sprawozdawczym	144	94	67	63	177	116

Lp.	Zestawienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
7.	Liczba umów zawartych w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	122	134	159	209	251	168
8.	Liczba wszystkich umów wieloletnich obowiązujących w danym roku (poz. 4, 6)	179	147	113	208	238	218
9.	Liczba umów zawartych na podstawie art. 15 zzm ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz art. 43, art. 47, art. 151 i art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm.)	nd	nd	nd	nd	nd	18
10.	Liczba wszystkich umów obowiązujących w danym roku sprawozdawczym	727	676	714	781	918	853

Źródło: UMW

W 2020 r. zorganizowany został **4. Kongres Organizacji Pozarządowych**, w którym udział wzięło 229 organizacji pozarządowych, 18 grup inicjatywnych, 2 uczelnie wyższe oraz 20 osób reprezentujących biznes, media i wolontariuszy. Głównym celem kongresu jest stworzenie przestrzeni spotkań i dialogu środowiska pozarządowego z przedstawicielami samorządu na temat rozwoju miasta. Kongres odbył się w formie spotkań online z powodu pandemii COVID-19. Zrealizowano 11 spotkań panelowych, w ramach których nastąpiła wymiana doświadczeń na temat współpracy między NGO a Urzędem Miejskim Wrocławia i na temat wyzwań demokracji.

MIKROGRANTY

Mikrogranty to miejski program wsparcia oddolnych inicjatyw lokalnych, realizowany we współpracy ze Strefą Kultury Wrocław oraz Fundacją „Umbrella”. W ramach programu mieszkańcy Wrocławia mogą realizować swoje pomysły na działania z zakresu animacji, aktywizacji społecznej, edukacji czy rekreacji związane ze wszystkimi dziedzinami sztuki oraz inne o charakterze kulturotwórczym, skierowane głównie do lokalnych społeczności. Program powstał w 2014 r. z okazji przygotowań do Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. Od tamtej pory odbyły się 24 edycje, w wyniku których zrealizowanych zostało niemal 300 projektów.

Program składa się z **Mikrograntów**, **Mikrograntów NGO** oraz **Mikrograntów Młodzieżowych** skierowanych do konkretnych grup. W 2020 r. gmina Wrocław na realizację Mikrograntów przeznaczyła kwotę w wysokości 560 tys. zł (tyle samo co 2019 r.). W 2020 r. w ramach **Mikrograntów** dla osób fizycznych i grup nieformalnych do oceny merytorycznej przekazano 285 wniosków, z czego wybrano 37 projektów, które dofinansowano kwotą do 5 tys. zł brutto każdy. W ramach **Mikrograntów NGO** w 2020 r. dla młodych organizacji pozarządowych do oceny merytorycznej przekazano 113 wniosków, 33 projekty zostały dofinansowane kwotami od 5 do 10 tys. zł brutto. W ramach **Mikrograntów Młodzieżowych** w 2020 r. wpłynęło 58 wniosków. Do dofinansowania na poziomie 1 tys. zł brutto zarekomendowano 46 inicjatyw.

W związku z pandemią 60 projektów zostało zrealizowanych na żywo, 31 w formule hybrydowej, a 25 w formie online.

Tabela 87. Liczba zwycięskich projektów w ramach Mikrograntów w latach 2019–2020

Projekt	2019	2020
Mikrogranty	12	37
Mikrogranty NGO	12	33
Mikrogranty Młodzieżowe	25	46
Razem	49	116

Źródło: UMW

Efektom powyższych projektów są m.in. książki, broszury, przewodniki, filmy instruktażowe i edukacyjne, gry planszowe i miejskie, nasadzenia zieleni oraz drobne działania ogrodnicze, słuchowiska i audiospacery, wirtualne oraz „wędrujące” wystawy, wideoreportaże oraz wideorelacje, strony i platformy internetowe, a także działania edukacyjne. W 2020 r. można było uczestniczyć w weekendowych **Warsztatach Mikrograntów** i trzymiesięcznym cyklu pn. **Akademia Mikrograntów**. Dla zwycięzców każdej z edycji Mikrograntów organizowane są spotkania pn. **Mikroagora**.

WOLONTARIAT

Gmina Wrocław prowadzi działania polegające na promowaniu i wsparciu **wolontariatu** jako formy aktywności społecznej wspierającej rozwój osobisty i społeczny. Wolontariat jest jednym z ważnych narzędzi procesów partycypacyjnych, dlatego na terenie Wrocławia działa **Zespół ds. Wolontariatu**. W 2020 r. kontynuowano prowadzenie **Bazy ofert wolontariatu** na stronie www.wolontariat.wroclaw.pl. Baza umożliwia mieszkańcom zainteresowanym świadczeniem usług wolontariatu zapoznanie się z aktualnymi ofertami różnych podmiotów. Oferty uporządkowane są według rozmaitych kategorii (m.in. sport, kultura, edukacja, ekologia, dzieci, seniorzy). W roku 2020 na stronie internetowej pojawiło się 51 ofert, a profil na Facebooku obserwowano 7064 użytkowników. Ponadto w roku 2020 kontynuowano rozpoczęty cykl **konkursów dla wolontariuszy – XXVI edycję konkursu Ośmiu Wspaniałych Wrocławia** oraz III edycję **Wrocławskich Obliczy Wolontariatu**. Do konkursu **Ośmiu Wspaniałych Wrocławia** zgłoszono łącznie 542 uczniów. W ogólnopolskiej edycji tego konkursu, w grupie **Ośmiu Wspaniałych Polski**, znalazł się przedstawiciel Wrocławia. Do konkursu **Wrocławskie Oblicza Wolontariatu** instytucje i organizacje pozarządowe oraz pracodawcy zgłosili 121 wolontariuszy. Prowadzone były również działania promujące aktywność społeczną w ramach wolontariatu w lokalnych mediach oraz inne zadania wspierające rozwój wolontariatu we Wrocławiu.

W 2020 r. w ramach projektu **Pod wspólnym parasolem**, którego celem było podkreślenie roli wolontariatu i pracy społecznej w kształtowaniu wizerunku miasta jako miejsca dbającego o rozwój społeczny, zorganizowano serię warsztatów literackich i teatralnych. Zwieńczeniem warsztatów było wydanie książki z wybranymi utworami powstałymi na zajęciach.

W związku z pandemią COVID-19 uruchomiony został program **Wrocław Wspiera Seniora** realizowany we współpracy z wrocławskimi organizacjami pozarządowymi. Program skierowany był do osób w wieku 70+, którzy w czasie pandemii pozostają w domu i potrzebują pomocy w zapewnieniu podstawowych potrzeb. W ramach programu podpisano 297 porozumień z wolontariuszami (ostatecznie 92 wolontariuszy podjęło bezpośrednią współpracę z seniorami) i objęto wsparciem 619 wrocławskich seniorów. W 2020 r. przeznaczono na ten cel kwotę w wysokości 13 149,31 zł.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej od 2005 r. także współpracuje z wolontariuszami. W marcu 2020 r., z powodu pandemii, wstrzymano jednak podpisywanie deklaracji i porozumień, a także realizację zadań przez wolontariuszy. Po zniesieniu obostrzeń wolontariusze zaangażowani byli głównie w pomoc dzieciom w nauce, w tym między innymi z rodzin objętych Programem Pomocy dla Rodzin Wielodzietnych *Dwa plus trzy i jeszcze więcej*, rodzin zastępczych oraz rodzin objętych pomocą MOPS, w tym asystenturą rodziny oraz Ośrodka Wsparcia.

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

W prowadzonej przez gminę Wrocław polityce społecznej wspierane są zadania polegające na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej. W ramach rządowego programu **Nieodpłatnej Pomocy Prawnej we Wrocławiu** w 2020 r. prowadzono **26 punktów**, w tym 13 przez organizacje pozarządowe oraz 13 przez adwokatów i radców prawnych. Punkty te były obsługiwane przez 58 adwokatów i radców prawnych.

Usługi oferowane w ramach tej pomocy były świadczone każdej osobie fizycznej, która złożyła oświadczenie, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Pomoc prawna nie obejmowała spraw z zakresu prawa celnego, dewizowego, handlowego i działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowywania do jej rozpoczęcia. W punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe porad udzielali również doradcy podatkowi. W ramach programu nieodpłatnej pomocy prawnej we Wrocławiu w 2020 r. udzielono łącznie **3984 porady prawne i obywatelskie**, w tym 2783 w punktach obsługiwanych przez adwokatów i radców prawnych, 1130 w punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz 71 porad obywatelskich. W stosunku do roku 2019 liczba udzielonych porad zmalała o **4139**. Na mniejszą liczbę udzielonych porad prawnych wpłynął fakt, że w 2020 r. nieodpłatne porady prawne we Wrocławiu były udzielane jedynie przez telefon, z uwagi na zagrożenie związane z COVID-19. Bezpłatne porady prawne, dofinansowane przez gminę, świadczone były przez pięć organizacji, w pięciu lokalizacjach na terenie miasta. Z porad skorzystało 2835 osób. Pogotowie Mediacyjne odebrało 154 zgłoszenia i przeprowadziło 116 sesji mediacyjnych.

DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZWALCZANIA ZAKAŻENIA, ZAPOBIEGANIA ROZPRZESTRZENIANIU SIĘ, PROFILAKTYKI ORAZ ZWALCZANIA SKUTKÓW COVID-19

W związku z wprowadzeniem stanu pandemii COVID-19, na terenie gminy Wrocław prowadzono wiele działań w zakresie zwalczania, zapobiegania rozprzestrzenianiu się i profilaktyki COVID-19. Łącznie kwota jaką przeznaczono na realizację tych działań wynosiła **143 tys. zł**.

Stworzono punkt oceny zdrowia potencjalnie zakażonych COVID-19 przy Dolnośląskim Centrum Chorób Płuc we Wrocławiu. Zakupiono specjalny namiot, który został wyposażony w niezbędny sprzęt – kardiomonitor z termometrem o rozszerzonej skali badania, pulsoksymetr, respirator, łóżka polowe, ściany działowe, oświetlenie specjalistyczne, jednorazowe środki ochrony osobistej, środki dezynfekcyjne itp. Przeprowadzono **20 akcji profilaktyczno-informacyjnych** w celu pogłębienia świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń wynikających z pandemii. Wspierano także osoby przebywające na kwarantannach. W akcjach wzięło udział 17 ratowników medycznych, którzy w ramach wolontariatu przepracowali 68 godzin.

W 2020 r. opracowano i przetestowano nowy **model świadczenia pracy streetworkera** na rzecz osób bezdomnych przebywających w przestrzeni publicznej w sytuacji pandemii COVID-19. Uruchomiono **StreetBusa** ze wsparciem ulicznego laboratorium jako zaplecza dla pracy streetworkerów. Ponadto uruchomiono niskoprogowe izolatorium oraz **60 buforowych miejsc noclegowych** będących tymczasowym miejscem zakwaterowania dla osób oczekujących na pobyt w placówce w okresie pandemii COVID-19. Łącznie z programu w 2020 r. skorzystały około 17 202 osoby.

Kolejną czynnością podjętą w ramach przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się pandemii było zorganizowanie punktów zamawiania i poboru masek wielorazowych dla mieszkańców miasta w sześciu lokalizacjach. Pomoc przeznaczona była dla wszystkich mieszkańców Wrocławia. Raz w tygodniu punkty były zasilane 200 sztukami wielorazowych masek. Wszystkie maski były szyte przez członków organizacji pozarządowych oraz mieszkańców Wrocławia. W ramach programu **integracji społecznej przeciwko koronawirusowi** aktywizowano także lokalną społeczność do akcji pomocowych dla szpitali, budowania poczucia wspólnoty w sytuacji dystansu społecznego oraz podnoszenia poczucia sensu życia, sprawczości i radości z udzielania wsparcia potrzebującym w związku z panującą pandemią COVID-19. Akcja opierała się na działaniach z zakresu projektowania i produkcji maseczek, czepków, kombinezonów i przyłbic, szkolenia BHP, szycia i tworzenia środków ochrony osobistej, zakupu i dystrybucji materiałów, motywowania, wspierania jednostek publicznych i prywatnych służby zdrowia, wspierania lokalnych przedsiębiorców oraz umożliwienia nabycia obiadów lub produktów żywnościowych i higienicznych dla uboższych mieszkańców.

Dużą część programów realizowanych na terenie Wrocławia dotyczyła szycia **maseczek ochronnych**. Programy zapewniały możliwość dostępu do środków ochrony osobistej dla osób niemających możliwości ich zakupu lub dla jednostek użyteczności publicznej. Łączna liczba odbiorców wyniosła około 4222 osoby.

W ramach wsparcia i pomocy dla organizacji pozarządowych w czasie pandemii COVID-19 uruchomiono w 2020 r. specjalny **Wrocławski Pakiet Pomocowy dla NGO**. W ramach pakietu wprowadzono okresowo obniżony czynsz z najmu gminnych lokali użytkowych dla organizacji pozarządowych.

Więcej o tym piszemy w dziale GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY.

SPORT

Gmina Wrocław realizuje szereg wieloletnich programów sportowych i rekreacyjnych oraz wspiera rozwój aktywności ruchowej poprzez organizowanie wydarzeń sportowych i udostępnianie infrastruktury obiektów sportowo-rekreacyjnych. W 2020 r. Wrocław był gospodarzem kilku imprez sportowych, których celem było promowanie miasta jako przyjaznego wszelkim rodzajom aktywności fizycznej. W związku z występującym w Polsce od marca stanem pandemii większość zaplanowanych imprez zostało odwołanych.

INFRASTRUKTURA SPORTOWA

Wrocław oferuje mieszkańcom możliwość korzystania z licznych obiektów i usług sportowo-rekreacyjnych. W poniższej tabeli wskazano najistotniejsze obiekty sportowe funkcjonujące w mieście.

Tabela 88. Liczba funkcjonujących w 2020 r. obiektów sportowych

Nazwa	Liczba obiektów
Baseny, w tym kąpieliska i aquaparki	11
Hale i sale sportowe	6
Stadiony	15
Lodowiska	6
Korty tenisowe, do squasha, badmintona	13
Centra rekreacji	11
Ścianki wspinaczkowe	5

Nazwa	Liczba obiektów
Kręgielnie	3
Strzelnice	2
Skatepark	1
Park linowy	1
Tor Wyścigów Konnych	1
Siłownie i kluby fitness	41
Siłownie terenowe i miejsca aktywności fizycznej	29

Źródło: www.wroclaw.pl

Ponadto na terenie Wrocławia działa i prowadzi swoje zajęcia z różnych dyscyplin i aktywności około 100 klubów sportowych.

Gmina Wrocław udostępnia w sposób zorganizowany posiadaną bazę sportową i rekreacyjną zainteresowanym podmiotom, w tym: klubom, stowarzyszeniom, fundacjom, organizacjom społecznym. W zarządzie Młodzieżowego Centrum Sportu Wrocław (MCS), które jest jednostką miejską, są:

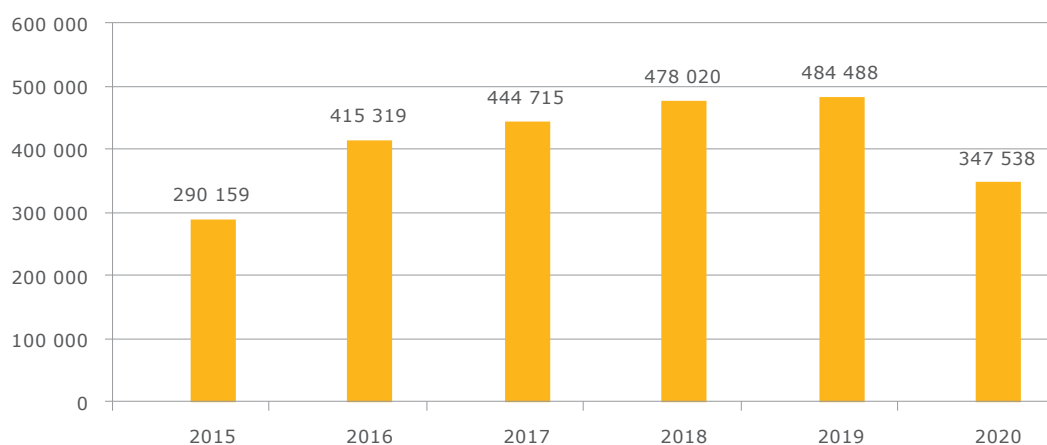
- Stadion Olimpijski,
- Stadion Sportowy „Lotnicza”,
- Stadion Sportowy „Sztabowa”,
- Stadion Sportowy „Oławka”,
- Boisko Sportowe „Ołtaszyn”,
- Centrum Sportów Ekstremalnych (skatepark),
- Pola Marsowe,
- Hala Sportowa „Parkowa”,
- Stadion Sportowy „Zakrzów”,
- Stadion Sportowy „Pawłowice”,
- Stadion Sportowy „Sołtysowice”,
- Tor Kolarski,
- Korty Tenisowe „Pułtuska”,
- Korty Tenisowe „Raławicka”,
- Stadion Sportowy „Leśnica”,
- Sala Sportowa „Poznańska”,
- Stadion Sportowy „Brochów”,
- Boisko Sportowe „Terenowa”,
- Sala Sportowa „Gwarna”,
- Kąpielisko „Oporów”,
- Kąpielisko „Morskie Oko”,
- Basen „Kłokoczyce”,
- Basen „Raławicka”,
- Kąpielisko „Glinianki”,
- Górka „Bardzka”,

- Boisko „Orzechowa”,
- Boisko „Kominiarska”,
- Boisko Sportowe „Kadłubka”,
- Boisko „Osiniecka”,
- Boisko „Gałowska”,
- Boisko Wielofunkcyjne „Sopocka”,
- Boiska piłki plażowej w parku Skowronim.

Do największych i najbardziej atrakcyjnych obiektów sportowych, przyciągających tysiące osób zarówno z Wrocławia, jak i z całego regionu należą: **Wrocławski Tor Wyścigów Konnych – Partynice, Stadion Olimpijski, Stadion Wrocław** oraz **Wrocławski Park Wodny**.

W 2020 r. z obiektów sportowo-rekreacyjnych zarządzanych przez MCS skorzystało około 347 tys. osób. Spadek w porównaniu z latami ubiegłymi związany jest z obostrzeniami wynikającymi z pandemii COVID-19.

Wykres 52. Liczba osób korzystających z obiektów sportowo-rekreacyjnych MCS Wrocław w latach 2015–2020

Źródło: UMW

NAJWAŻNIEJSZE IMPREZY SPORTOWE I PROGRAMY

Gmina Wrocław w 2020 r. udzieliła wsparcia organizacjom pozarządowym, które inicjowały i realizowały imprezy sportowe dla mieszkańców Wrocławia. Dofinansowano projekty związane z różnorodnymi wydarzeniami sportowymi, takie jak:

- bieg uliczny na 10 km,
- Mini Mistrzostwa Świata Przedszkolaków,
- Turniej Karate Tradycyjnego,
- cykl imprez jeździeckich,
- Puchar Polski Dzieci Karate Tradycyjnego,
- organizacja zawodów ze szkoleniem w working equitation,
- Mistrzostwa Polski Juniorów i Młodzików w Szachach Szybkich i Błyskawicznych,
- zawody rowerowe Pump It Tour,
- Arcymistrzowski Festiwal Szachowy Kobiet,
- międzynarodowe zawody pływackie,
- 28. Otwarte Mistrzostwa Wrocławia – podczas całorocznego cyklu zawodów w 20 dyscyplinach sportowych wzięło udział około 30 tys. mieszkańców Wrocławia i okolic,
- Zimowy Turniej Piłkarski – największy na Dolnym Śląsku turniej organizowany w okresie ferii zimowych, w którym wzięło udział 26 drużyn o z 250 zawodnikami.

Z uwagi na pandemię jedne z największych wrocławskich biegów ulicznych w Polsce, o randze międzynarodowej, czyli **38. PKO Wrocław Maraton**, **2. Wrocławski Bieg Niepodległości**, **8. PKO Nocny Wrocław Półmaraton**, **WrocWalk Marathon** i **13. Wrocławska Olimpiada Młodzieży** zostały w 2020 r. przeniesione na kolejny rok.

Tabela 89. Liczba osób biorących udział w imprezach sportowo-rekreacyjnych w latach 2015–2020

Rok	PKO Nocny Wrocław Półmaraton	37. PKO Wrocław Maraton	Wrocławski Bieg Niepodległości	WrocWalk Marathon	Wrocławska Olimpiada Młodzieży
2016	9 357	4 129	-	-	3 385
2017	9 894	4 631	-	-	3 160
2018	10 776	3 560	-	1 300	2 930
2019	10 701	3 216	3 258	1 602	2 672
2020	0	0	0	0	-

Źródło: UMW

Istotną rolę w rozwoju sportu odgrywają organizowane we Wrocławiu cykliczne wydarzenia i inicjatywy w ramach prowadzonych programów miejskich. Najważniejszymi są: **Basketmania**, **Footballmania**, **Volleymania** czy **Wrocławski Football**, które z powodu pandemii w 2020 r. zmieniły swoją formułę i zostały dostosowane do zasad reżimu sanitarnego.

W ramach działań wspomagających szkolenia sportowe prowadzone były w roku 2020 następujące programy: program Młodzieżowych Centrów Sportu, program Grupy Szkolenia Podstawowego, szkolenia w sportach walki czy programy szkolenia i udziału w rozgrywkach wrocławskich klubów sportowych z różnych dyscyplin. Gmina Wrocław od lat prowadzi konsekwentną i systematyczną politykę upowszechniania różnych dziedzin sportu wśród mieszkańców, dlatego również w dobie pandemii podjęto i kontynuowano wszystkie możliwe działania, które miały na celu rozwój sportu i zachęcanie do zdrowego trybu życia.

Program Młodzieżowych Centrów Sportu (PMCS) polega na wsparciu finansowym szkoleń sportowych dla dzieci i uzdolnionej młodzieży w ramach sekcji sportowych z dyscyplin indywidualnych i zespołowych, które osiągnęły punktowane wyniki w ogólnopolskim Systemie Sportu Młodzieżowego (prowadzonym przez Ministerstwo Sportu i Turystyki). Program ma na celu podniesienie poziomu wyszkolenia i uzyskanie lepszych wyników w ogólnopolskiej punktacji ministerstwa. W 2020 r. dofinansowaniem objęto dzieci i młodzież z 24 wrocławskich klubów sportowych. Liczba odbiorców programu to w 2020 r. 125 tys. dzieci i młodzieży.

Program **Grup Szkolenia Podstawowego (GSP)** realizowany był jako podstawowe szkolenie dzieci i młodzieży w ramach sekcji sportowych z dyscyplin indywidualnych i zespołowych, które osiągnęły punktowane wyniki w ogólnopolskim Systemie Sportu Młodzieżowego (prowadzonym przez Ministerstwo Sportu i Turystyki) oraz tych, które nie są objęte tym systemem. Program ma na celu podniesienie poziomu szkolenia dzieci i młodzieży w różnych dyscyplinach sportowych, umożliwiając im przejście do wyższych grup sportowych. W 2020 r. dofinansowaniem objęto dzieci i młodzież z 37 wrocławskich klubów sportowych. Liczba odbiorców programu w 2020 r. to 170 tys. dzieci i młodzieży.

Łączna kwota jaką przeznaczono w 2020 r. na programy GSP i PMCS wyniosła 2 495 000 zł.

Tabela 90. Nakłady finansowe gminy Wrocław na rzecz programów wspomagających szkolenie w ujęciu rocznym w latach 2018–2020

Nazwa programu	Nakłady finansowe [zł]		
	2018	2019	2020
Program GSP	896 576	1 000 000	1 100 000
Program MCS	1 200 000	1 300 000	1 395 000

Źródło: UMW

Tabela 91. Liczba dofinansowanych wrocławskich klubów sportowych w ramach poszczególnych programów w 2020 r.

Nazwa programu	Liczba dofinansowanych klubów sportowych
Program MCS	24
Program GSP	37
Szkolenia w sportach walki	23

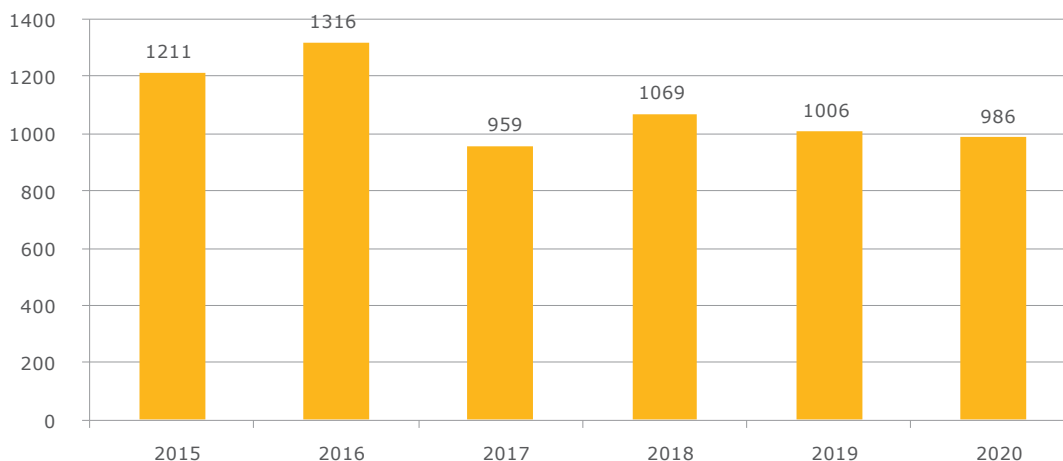
Źródło: UMW

Oprócz lokalnych imprez, zajęć i szkoleń sportowych, dofinansowaniem przez gminę Wrocław objęto 86 zadań publicznych realizowanych w formie wsparcia organizacji pozarządowych. Prowadzone były rozmaite programy, m.in.:

- **Trener Miejski**, w którym szkoleniem objęto 986 dzieci i młodzieży w 20 dyscyplinach sportowych – dzieci i młodzież szkolone przez trenerów i instruktorów MCS Wrocław zdobywały punkty dla Wrocławia w Ogólnopolskim Współzawodnictwie Sportowym Dzieci i Młodzieży prowadzonym przez Ministerstwo Sportu,
- **Trener Senioralny ze Sportową Rodziną** – program, którego zadaniem jest aktywizacja i integracja międzypokoleniowa oraz wzmacnianie więzów rodzinnych,
- **Letnie Półkolonie Sportowe** z MCS Wrocław,
- XII edycja programu **I Ty możesz zostać maratończykiem** w ramach Wrocław Marathon Team – projekt w 2020 r. realizowany był w celu promowania zdrowego stylu życia i wzmacniania odporności podczas pandemii, w 2020 r. na treningi zgłosiło się blisko 100 pełnoletnich osób,
- **Animator Sportu**, w którym udział wzięło ok. 4,5 tys. dzieci i młodzieży (realizowany jest od 8 lat na wrocławskich boiskach „Orlik 2012”).

Z uwagi na pandemię część programów, takich jak **Turniej piłkarski Wrocław Trophy** oraz program **Klasa MCS – #TeamMCS** nie odbyła się.

Wykres 53. Liczba dzieci i młodzieży szkolonej w programie Trener Miejski w latach 2015–2020

Źródło: UMW

Każdego roku notowany jest wzrost zainteresowania programami wsparcia, które przyczyniają się do rozwoju organizacji sportowych oraz sportowej aktywizacji mieszkańców. Na terenie Wrocławia prowadzone są także lokalne imprezy, zajęcia i szkolenia sportowe, realizowane poprzez wsparcie dla organizacji pozarządowych w trybie bezkonkursowym 19a. Dofinansowaniem objęto 46 takich zadań publicznych.

W ramach **promowania sportu wśród osób z niepełnosprawnościami** w 2020 r. udzielono wsparcia finansowego organizacjom pozarządowym. W drodze konkursu ofert dofinansowano osiem organizacji prowadzących zajęcia, imprezy i przedsięwzięcia sportowe, jak np. Ogólnopolski Turniej Tańca z udziałem Par Osób Niepełnosprawnych. Łączna kwota dofinansowania wynosiła 425 tys. zł. W 2020 r. dużym wsparciem finansowym objęto sport osób z niepełnosprawnościami.

Realizując program **Miasto bez barier**, ułatwiono całoroczny dostęp do obiektów sportowych i zmodernizowano infrastrukturę sanitarną dla osób z niepełnosprawnościami. Obiekty, w których przeprowadzono remonty w celu dostosowania ich dla osób z niepełnosprawnościami to: Stadion Olimpijski, Hala Sportowa „Parkowa”, Stadion Sportowy „Sztabowa”, Boisko Sportowe „Ołtaszyn”, Boisko „Kominiarska”, Kąpielisko „Oporów” oraz sezonowo kąpieliska: „Królewiecka”, „Pawłowice”, „Harcerska”. Ponadto wyznaczono miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych przy Centrum Sportów Ekstremalnych – Skatepark oraz przy Stadionie „Ołtaszyn”, ułatwiono także dostęp do tego obiektu.

W ramach aktywizacji, wsparcia i integracji społecznej środowiska senioralnego, kontynuowano rozpoczęty w 2018 r. program Trenera Senioralnego ze Sportową Rodziną. Założeniem projektu było pogłębienie integracji międzypokoleniowej oraz wzmacnianie więzów rodzinnych. Kontynuując politykę skierowaną do grupy senioralnej, przystosowano do potrzeb osób starszych obiekt sportowy w Sali Sportowej „Gwarna”.

Tabela 92. Nakłady inwestycyjne na infrastrukturę sportową MCS Wrocław w latach 2016–2020 (w zł)

2016	2017	2018	2019	2020
1 259 867	3 846 200	1 064 544,14	2 859 454,11	1 916 771,8

Źródło: UMW

W ramach wsparcia i walki ze skutkami pandemii MCS Wrocław przekazał halę sportową przy ul. Parkowej na izolatorium dla osób korzystających z pomocy Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta (we współpracy z MOPS). Pandemia i kolejne obostrzenia z tym związane spowodowały zmniejszenie aktywności ruchowej wrocławian. W celu przeciwdziałania negatywnym skutkom tego stanu w mediach społecznościowych prowadzono cykle promujące aktywność fizyczną w czasie pandemii, takie jak: ćwiczenia dla biegaczy do wykonania w domu, filmy z wrocławskich tras biegowych w parkach oraz wprowadzenie Akademii Biegowej WMT (poradnik dla osób, które chcą zacząć swoją przygodę z bieganiem w formacie mp3). Innym działaniem wspierającym lokalną społeczność podczas pandemii była organizacja półkolonii dla dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Realizując miejską **politykę proekologiczną** również w dziedzinie sportu i rekreacji, w 2020 r. gmina Wrocław zamierzała kontynuować szereg rozwiązań korzystnych dla zrównoważonego rozwoju. Z uwagi na pandemię COVID-19 nie odbyły się jednak planowane wcześniej duże imprezy sportowe, a co za tym idzie zaplanowane działania proekologiczne (będące kontynuacją działań podjętych w 2019 r.). Nie odbył się na przykład WrocWalk, czego konsekwencją było niezrealizowanie specjalnej, poświęconej zagadnieniom ekologii i zrównoważonego rozwoju, „Zielonej trasy”.

WROCLAWSKI TOR WYŚCIGÓW KONNYCH – PARTYNICE

Wrocławski Tor Wyścigów Konnych – Partynice (WTWK) jest liderem wśród krajowych konkurentów. Ani Sopot, ani Służewiec nie gromadzą tak licznej publiczności i nie oferują tylu różnorodnych atrakcji. Rok 2020 miał być się okresem, w którym widoczne staną się rezultaty zmian, jakie nastąpiły w ciągu 7 lat restrukturyzacji. Z uwagi na pandemię harmonogram zadań uległ znaczącej zmianie, jednak udało się zrealizować założony program 83 gonitw. Sezon 2020 na Partynicach obejmował **12 mityngów**, z których 11 odbyło się bez udziału publiczności. Jedynym wydarzeniem z udziałem publiczności była tzw. **Wielka Wrocławska**, w której udział wzięło łącznie około **7 tys. osób**.

Pandemia wpłynęła na nawiązanie ściślejszej współpracy z warszawskim Służewcem i organizację wspólnego wyścigowego studia online. Transmisje z wyścigów odbywały się za pośrednictwem siedmiu kanałów: torpartynice.pl, Youtube/torpartynice, FB/wyscigikonne, torsluzewiec.pl, Fb/TorWyscigowKonnychSluzewiec, FB/SwiatKoni, FB/Traf), obserwowało je łącznie około **230 tys. widzów**. Ponadto plan gonitw przewidziany na 2021 r. został mocno skorelowany z planem gonitw Służewca, aby wzmacniać potencjał polskiego rynku wyścigowego.

Tabela 93. Liczba mitingów i gonitw, jakie odbyły się w latach 2018–2020 na Wrocławskim Torze Wyścigów Konnych

Typ	2018	2019	2020
Mityngi	18	12	12
Gonitwy	125	82	83

Źródło: UMW

W 2020 r. Wrocław stał się **polskim centrum working equitation**, dyscypliny zdobywającej coraz większą popularność w Europie. Na WTWK odbyły się **I Międzynarodowe Zawody Working Equitation w Polsce**. Ponadto na w roku 2020 odbyły się następujące zawody, które cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem wśród zawodników oraz zebrały liczne pozytywne rekomendacje środowiska jeździeckiego:

- dwugwiazdkowe zawody CSI Wrocław,
- ogólnopolskie zawody w Woltyżerce,
- IV Pokaz Ogierów Hodowlanych,
- kwalifikacja ogierów rasy śląskiej,
- polowa próba dzielności ogierów rasy śląskiej (w 2020 r. przeniesiona przez Polski Związek Hodowców Koni z Książa na wrocławski WTWK).

Najważniejszymi zawodami, jakie odbyły się 2020 r. w grupie juniorskiej był **Puchar DZJ**, w którym wrocławscy reprezentanci stawali na podium oraz byli najliczniejszą reprezentacją jeździecką. Konie trenowane na Partynicach ścigały się na wyścigach organizowanych w kraju i za granicą, odnosząc **33 zwycięstwa**, w tym wygrywając gonitwę **Qatar Cup** (Prix Dragon) zaliczaną do najwyższej światowej kategorii G1. Zagraniczny sukces to również 2. miejsce w gonitwie z płotami rangi G2 **Premio Giulio Berlingeri** w Mediolanie.

Tor wyścigowy Partynice posiada najlepszą bazę treningową na terenie Dolnego Śląska. Wyższa Szkoła Jazdy – Partynice to profesjonalnie działające i największe w regionie centrum rekreacji konnej i sportu oraz jeden z większych ośrodków jeździeckich (w 2020 r. po raz kolejny utrzymał Certyfikat Polskiego Związku Jeździeckiego Kategorii I).

Ze względu na pandemię COVID-19 większość zaplanowanych szkoleń i wydarzeń jeździeckich musiała zostać odwołana, a znaczna część działań przeniesiona do strefy online w postaci studia wyścigowego i wirtualnego spaceru po Partynicach.

Wyzwaniem w 2020 r. była organizacja na terenie WTWK imprez Polskiego Związku Hodowców Koni, które z powodu pandemii odbyły się w innej formule niż do tej pory. Pomimo trudności w wydarzeniach udział wzięła rekordowa liczba ogierów, ponad dwukrotnie większa niż latach w poprzednich. Pomimo wielu starań część zaplanowanych wydarzeń została jednak przeniesiona na rok 2021.

Wychodząc naprzeciw potrzebom lokalnej społeczności, WTWK brał udział w wielu programach prospołecznych, takich jak Karta dużej rodziny, Program Pomocy dla Rodzin Wielodzietnych *Dwa plus trzy i jeszcze więcej*, program jazdy konnej dla osób niewidomych i niedowidzących, Nasz Wrocław czy uczestnictwo w finale Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Czas pandemii był na wrocławskich Partynicach okresem realizacji intensywnych prac inwestycyjnych. Zbudowano padoki dla koni rekreacyjnych i wyścigowych, wyremontowano 40 boksów w stajni dla koni rekreacyjnych, postawiono nowy silos, co pozwoliło na reorganizację istniejących przestrzeni w stajni, wybudowano dwie wiaty namiotowe, które usprawniły prace i zwiększyły bezpieczeństwo, oraz nowy chodnik przy trybunie głównej. Postawienie nowego namiotu pozwoliło poszerzyć ofertę WTWK o usługi gastronomiczne i umożliwiło równoległe prowadzenie działalności rekreacyjnej, sportowej i szkoleniowej. Uruchomiono także 100 boksów gościnnych dla koni przyjeżdżających na zawody, powstały też dwie 24-boksove stajnie dla koni wyścigowych. W 2020 r. dużym zainteresowaniem cieszyła się oddana do użytku w 2019 r. **ścieżka Parku Linearnego**, którą odwiedziło ok. **500 tys. osób**, czyli o ok. 130 tys. osób więcej niż w roku 2019.

Plan dochodów na rok 2020 zakładał kwotę w wysokości 2 949 000 zł. Podczas całego roku, w którym trwała pandemia, pomimo przerwy w jazdach rekreacyjnych oraz braku publiczności, WTWK udało się **uzyskać dochód w kwocie 2 427 500 zł**. Na brak wykonania planu dochodów wpływ miały następujące czynniki: anulowanie wynajmu terenu pod zaplanowane wydarzenia, brak możliwości przeprowadzenia zajęć z jazdy konnej przez ponad 3 miesiące czy realizacji planowanych półkolonii

letnich dla dzieci. Od marca 2020 r., w związku z podjęciem działań mających na celu przeciwdziałanie skutkom pandemii, wydatkowano kwotę około **23 798 zł** na zakup środków dezynfekcji, sprzętu ochronnego w postaci maseczek i przyłbic oraz testy dla pracowników.

STADIONY WROCŁAWIA

Największe i najbardziej znane stadiony na terenie Wrocławia to **Stadion Wrocław** i **Stadion Olimpijski**. Swoją działalnością przyczyniają się do promocji Wrocławia jako miasta spotkań, kultury, sportu i rozrywki.

Stadion Wrocław jest stadionem piłkarskim spełniającym wymogi najwyższej, czwartej kategorii UEFA. Na obiekt, oprócz powierzchni sportowej, składa się 14 tys. m² powierzchni komercyjnej w postaci biur i magazynów oraz parking samochodowy na 3 tys. aut. Uruchomione w 2019 r. przedszkole stopniowo zwiększało liczbę uczęszczających dzieci i obecnie oferuje 300 miejsc dla podopiecznych. W 2020 r. na terenie stadionu funkcjonowało lodowisko, które pomimo wprowadzonych obostrzeń cieszyło się dużym zainteresowaniem odwiedzających. Dodatkowo na terenie stadionu swoją działalność prowadzi największy w Polsce kryty tor gokartowy Le Mans, plac zabaw Arena Gigantów, siłownia i DreamJump, oferujący skoki z dachu obiektu oraz przejazdy na tyrolce między trybunami.

Głównym użytkownikiem obiektu jest klub piłkarski WKS Śląsk Wrocław. W 2020 r. stadion dostosował model działalności do rządowych wytycznych i wprowadzanych obostrzeń. Wielkim zainteresowaniem cieszyły się wydarzenia, takie jak:

- kino samochodowe, umożliwiające oglądanie filmów i koncertów na największym ekranie kinowym w Europie (w wydarzeniu brało udział około 10 tys. osób),
- festiwal LightOn, na który składały się pokazy laserowe wideomapping 3D (w wydarzeniu brało udział około 5 tys. osób),
- gale bokserskie – Gala Charytatywna i MB Promotions,
- Akademia Maluszka – cykl zajęć koszykarskich dla dzieci.

Do działań **proekologicznych** realizowanych na stadionie możemy zaliczyć udział w akcji **Wrocław nie marnuje** oraz instalację do zbierania i magazynowania wody deszczowej, którą stadion wykorzystuje do podlewania murawy, albo utworzenia tafli lodowiska. Stadion posiada także własną studnię głębinową z pompą, która wspomaga system wodnokanalizacyjny obiektu.

Od kwietnia 2020 r. na parkingu stadionu działa punkt poboru próbek na obecność koronawirusa.

Kompleks sportowy na wrocławskim osiedlu Zalesie jest obiektem wielofunkcyjnym, w którego skład wchodzi: **Stadion Olimpijski**, boiska, korty tenisowe, strzelnica, baseny, hala sportowa, Pola Marsowe, boisko do futbolu amerykańskiego i lacrosse, tor żużlowy, z którego korzysta znany klub żużlowy **WTS Sparta Wrocław**. Zawodnicy klubu w 2020 r. zdobyli brązowy medal w **Drużynowych Mistrzostwach Polski**, brązowy medal w **Mistrzostwach Polski Par Klubowych** oraz złoty medal w **Indywidualnych Mistrzostwach Polski**. Zajęcie 3. miejsca Betard Sparta Wrocław w tabeli PGE Ekstraligi 2020 i ciągłe utrzymywanie się w pierwszej trójce rankingu świadczy o wysokim poziomie tej dyscypliny sportowej we Wrocławiu. Na Stadionie Olimpijskim swoją siedzibę mają kluby: Betard Sparta Wrocław, Panthers Wrocław, Bianconeri Football Academy, Volleyball, KS Kosynierzy Wrocław.

Tabela 94. Stadion Olimpijski w latach 2019–2020

Rok	Liczba odwiedzających	Liczba imprez
2019	162 500	40
2020	49 400	18

Źródło: UMW

Mniejsza liczba imprez i osób odwiedzających stadion w 2020 r. spowodowana była pandemią COVID-19. Mecze odbywały się bez udziału publiczności albo z ograniczoną liczbą osób.

Z infrastruktury stadionu w 2020 r. korzystały jednorazowo kluby i stowarzyszenia organizujące imprezy oraz inne wydarzenia o charakterze sportowym, jak mecze ligowe Betard Sparta Wrocław,

spotkania Kosynierzy Wrocław – klub lacrosse, Rugby Wrocław, Stowarzyszenie Liga Futbolu Amerykańskiego – arena XIII Polish Bowl 2020, Turniej Piłki Nożnej Dudek Cup, czy treningi piłki nożnej Ślęza Wrocław. Ponadto w salach sportowych stadionu trenowali szpadziści Klubu Sportowego Szpada Wrocław oraz uczestnicy zajęć sportów gimnastycznych Wrocławskiego Centrum Sportów Gimnastycznych.

WROCŁAWSKI PARK WODNY

Zarządzany przez spółkę Wrocławski Park Wodny (WPW) **Aquapark Wrocław** to jeden z największych i najbardziej popularnych obiektów rekreacyjnych we Wrocławiu oraz regionie, czego dowodem jest liczba korzystających z kompleksu wynosząca rokrocznie w latach ubiegłych ponad **1,7 mln osób**. Z powodu pandemii COVID-19 rok 2020 okazał się być najtrudniejszym rokiem finansowym w historii spółki. W wyniku ogłoszonego przez rząd lockdownu, Aquapark Wrocław został dwukrotnie zamknięty. Przychody ze sprzedaży w roku 2020 zmalały o 45% (w stosunku do roku 2019), a spółka odnotowała ogromną stratę. Pomimo trudnej sytuacji, chcąc efektywnie wykorzystać czas zamknięcia, udało się przedsięwziąć wiele istotnych działań i inwestycji będących realizacją programu Prezydenta Wrocławia oraz miejskich strategii i polityk.

Największą realizowaną w 2020 r. przez spółkę WPW inwestycją była kontynuacja budowy miniaquaparku na osiedlu Brochów. Wartość całkowita inwestycji to 36 mln zł, a jej zakończenie planowane jest na wiosnę 2022 r. Innym ważnym działaniem było zakończenie rozbudowy aquaparku (zadanie z programu prezydenta) o tereny zewnętrzne (zewnętrzny basen rekreacyjny, brodzik ze zjeżdżalnią, budynek kasowo-szatniowy z wejściem letnim, zielony teren do wypoczynku czy letni bar). Dodatkowo przeprowadzono wiele różnych prac remontowych w istniejącym obiekcie, np. stworzono pokój dla matki z dzieckiem, zmniejszono ilości ścieków odprowadzanych do kanalizacji czy zmodernizowano park maszynowy wytwarzający energię elektryczną i ciepłą. Część z prac remontowych wynikała z chęci poprawy bezpieczeństwa i higieny w obiekcie i dostosowania stref do wytycznych sanepidu, to m.in. zamontowanie kamer termowizyjnych czy dozowników do dezynfekcji. Opracowano również specjalny plan sprzątania obiektu i stworzono bezpieczną infrastrukturę kasową.

Pomimo obostrzeń epidemicznych, w ramach działań Aquaparku Wrocław udało się przeprowadzić **14 eventów sportowo-rekreacyjnych**, m.in. półkolonie dla dzieci podczas ferii i wakacji, warsztaty jogi, zajęcia fitness, noce saun czy zawody pływackie. W ramach działań społecznych w 2020 r. WPW angażował się w wiele akcji, wspierając m.in.:

- **wrocławskich uczniów** – poprzez umożliwienie organizacji zajęć wychowania fizycznego dla młodzieży z wrocławskich szkół średnich czy akcji #bezpiecznamatura2020, podczas której Aquapark przekazał wrocławskim maturzystom 5 tys. maseczek oraz 300 butelek żelu dezynfekującego,
- **wrocławską usportowioną młodzież** – współorganizując wydarzenia sportowe, wspierając inicjatywy szkolne, jak lekcje online z bezpiecznego przebywania nad wodą oraz udzielania pierwszej pomocy,
- **wrocławskich seniorów** – poprzez współpracę z organizacjami działającymi na rzecz seniorów oraz powiązanie oferty Aquaparku z Wrocławską Kartą Seniora i doszkolenie obsługi obiektu do wymogów obsługi klienta seniora,
- **potrzebujących** – podczas pierwszego lockdownu pracownicy strefy gastronomii aquaparku przygotowywali ponad tysiąc posiłków dla podopiecznych Ogrzewalni,
- **wrocławskich medyków walczących z COVID-19** – podczas drugiego lockdownu z foodtrucka Aquaparku Wrocław pracownicy strefy gastronomii wydali ponad 11 tys. ciepłych posiłków dla pracowników Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego im. Jana Mikulicza-Radeckiego we Wrocławiu przy ul. Borowskiej, wzięli też udział w akcji #hot16challenge2, po której na konto zbiórki dla pracowników służby zdrowia przekazano 10 tys. zł,
- **zbiórkę artykułów dla potrzebujących zwierząt,**
- **organizacje działające charytatywnie** – przez przeprowadzenie zbiórki używanych książek i bajek czy ustawienie serca na plastikowe nakrętki dla Wrocławskiego Hospicjum dla Dzieci,
- **akcje zero waste** – czyli ekologiczne podejście do segregacji odpadów i używanie ekologicznych naczyń w strefie gastronomii,

- **dbałość o powietrze** – część obiektów uległa termomodernizacji, założono zielony ogród na dachu i nasadzono zieleń na terenie ogrodu zewnętrznego – w 2020 r. przy parkingu posadzona została aleja drzew, którą dedykowano bohaterom pandemii – pracownikom szpitala,
- WOŚP.

WROCLAWSKIE CENTRUM TRENINGOWE SPARTAN

Wrocławskie Centrum Treningowe SPARTAN Sp. z o.o. jest największym centrum sportowo-rekreacyjnym we Wrocławiu. Posiada **6 obiektów sportowych** zlokalizowanych na terenie całego Wrocławia oraz sezonowe kąpieliska. Na ofertę centrum składają się profesjonalnie przygotowane siłownie, a także korty i hale do tenisa ziemnego, sale fitness, sprzęt najnowszej generacji do spinningu, sauny, lodowisko czy baseny. Centrum zarządza halą widowiskowo-sportową „Orbita”, która składa się z dwóch części i łącznie mieści 3 tys. osób. Hala Orbita jest ważnym punktem na mapie Wrocławia, słynie z organizacji zawodów sportowych różnych dyscyplin, koncertów i wydarzeń artystycznych, targów, wystaw oraz sympozjów naukowych.

W 2020 r. centrum przeprowadziło modernizację niektórych zarządzanych przez siebie obiektów, w celu zastosowania proekologicznych rozwiązań, m.in. fotowoltaiki. Dodatkowo w 2020 r. wykonany został projekt budowy budynku socjalnego, sztucznego krytego lodowiska oraz skateparku w parku Tysiąclecia. Z uwagi na pandemię wszystkie zaplanowane zajęcia zostały wstrzymane. Późniejsze obostrzenia, pomimo sukcesywnego luzowania, i tak wpłynęły na realizację założonego programu, co skutkowało mniejszymi dochodami. Dodatkowo koszty związane z zabezpieczeniem sanitarnym obiektów to około 50 tys. zł. W związku z pandemią COVID-19, obroty spółki spadły w porównaniu z 2019 r. o 5,1 mln zł.

PROGRAM STYPENDIÓW I NAGRÓD SPORTOWYCH

W 2020 r. wypłacono stypendia sportowe za wybitne osiągnięcia w dyscyplinach olimpijskich, a w szczególności za zajęcie miejsca medalowego na Mistrzostwach Polski, Akademickich Mistrzostwach Polski, Europy i Świata w 2018 r. Ponadto w 2020 r. **wypłacono łącznie 532 stypendia dla sportowców z różnych dyscyplin**, którzy reprezentowali 50 wrocławskich klubów sportowych. Stypendyści zdobyli 199 złotych, 165 srebrnych i 168 brązowych medali w dyscyplinach indywidualnych, drużynowych i zespołowych. W 2020 r. przyznano także **202 nagrody sportowcom** oraz **89 trenerom** z wrocławskich klubów w różnych dyscyplinach sportowych, którzy osiągnęli medalowe miejsca na Mistrzostwach Europy i Świata. Łączna pula nagród przeznaczonych na ten cel wynosiła 1 274 350 zł.

Tabela 95. Stypendyści i nagrodzeni sportowcy w latach 2017–2020

Liczba stypendystów i nagrodzonych sportowców	2017	2018	2019	2020
Stypendyści	460	412	436	532
Studenci, którzy otrzymali stypendium	98	178	170	194
Uczniowie, którzy otrzymali stypendium	362	234	266	338
Dyscypliny sportowa reprezentowane przez stypendystów	34	-	54	81
Kluby sportowe reprezentowane przez stypendystów	29	-	38	50

Źródło: UMW

Tabela 96. Liczba osiągnięć medalowych w latach 2019–2020

Łączna liczba zdobytych medali	2019	2020
Złote	193	199
Srebrne	101	165
Brązowe	142	168
W kategoriach seniorskich	103	156
W niższych kategoriach (młodzieżowiec, junior kadet, młodzik)	333	376

Źródło: UMW

Tabela 97. Liczba nagród przyznanych sportowcom i trenerom w latach 2018–2020

Liczba nagrodzonych	2018	2019	2020
Stypendyści	412	436	532
Sportowcy	132	130	202
Trenerzy	60	59	89

Źródło: UMW

FINANSE

W 2020 r. z budżetu Wrocławia przeznaczono na kulturę fizyczną 142 181 183 zł. Zwiększone nakłady w latach 2017–2018 wynikały w dużej mierze z organizacji The World Games.

Tabela 98. Kwota przeznaczona na kulturę fizyczną we Wrocławiu w latach 2016–2020 (w zł)

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Kwota	101 040 258	209 134 910	215 385 245	174 657 448	142 181 183

Źródło: UMW

TURYSTYKA I PROMOCJA

Według **rankingu portalu TripAdvisor**, w kategorii miejsc podróży zdobywających popularność, Wrocław został wskazany jako jedno z najbardziej atrakcyjnych turystycznie miast nie tylko w kraju, ale i za granicą. Znalazł się również na liście **dziiesięciu europejskich miast**, obok hiszpańskiego Jerez de la Frontera, chorwackiej Rijeki, francuskiego Sète, fińskiego Lahti, irlandzkiego Cork, niemieckiego Düsseldorfu, rumuńskiej Timisoary oraz portugalskiej Bragi, które **według dziennikarzy „The Independent” warto odwiedzić w 2021 r.** Warto też odnotować, że w 2020 r. użytkownicy Google Maps wyróżnili **Złotą Pinezką wrocławskie Afrykarium**. Wrocław zajął także 2. miejsce w rankingu **Dolnośląskie Zachwyty 2020** Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej.

Wśród **100 najbardziej wpływowych osób w polskiej turystyce** według portalu Wasza Turystyka znaleźli się: **Wioletta Samborska – manager CEE Hydropolis, oraz Dariusz Kuś – prezes Portu Lotniczego Wrocław**. W 2020 r. we wrocławskim Hydropolis odbyło się **VII Forum Promocji Turystycznej**, podczas którego, z inicjatywy Prezydenta Jacka Sutryka, przyjęto **Wrocławską Deklarację Turystyczną**, dokument mający na celu wypracowanie wspólnych działań na rzecz turystyki polskiej w kontekście przeciwdziałania skutkom koronawirusa.

W 2020 r. przeprowadzono **badania ruchu turystycznego we Wrocławiu**, oceniono wpływ pandemii na turystykę i porównano spadek ruchu turystycznego w największych miastach Polski. Wyniki oraz wnioski płynące z badań zostaną opracowane w roku 2021.

Turystyka to jeden z wielu sektorów gospodarki, który został bezpośrednio i boleśnie dotknięty kryzysem spowodowanym **pandemią COVID-19**. Według danych GUS część przedsiębiorców z branży turystycznej zadeklarowało spadek obrotów z działalności nawet o 90%. Przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością związaną z kulturą i turystyką otrzymały pomoc rządową z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego oraz z Samorządu Województwa Dolnośląskiego. W sumie pakiet pomocowy dla dolnośląskich firm związanych z branżą turystyczną opiewał na kwotę 140 mln zł. W 2020 r. podejmowane były liczne działania promujące Wrocław zarówno w Polsce, jak i za granicą. Pandemia COVID-19 spowodowała konieczność dostosowania formy promocji turystyki do panującej sytuacji. Kampanie promocyjne kierowano przede wszystkim do mieszkańców Polski, ale także krajów ościennych – Czech i Niemiec, w formie **ponad 50 transmitowanych na żywo wirtualnych spacerów po mieście**.

BAZA NOCLEGOWA

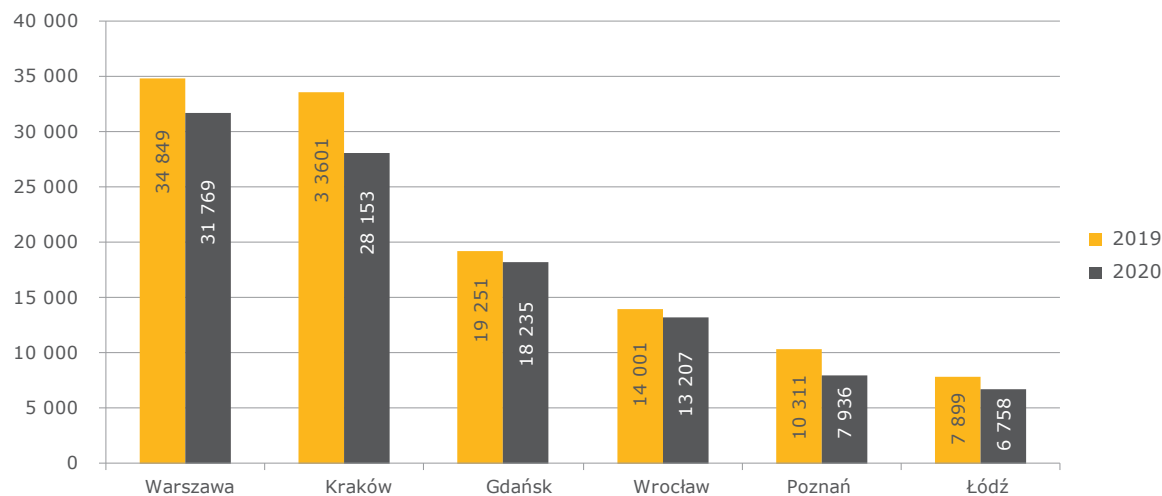
Podstawę dla rozwoju turystyki stanowi **baza noclegowa**. W 2020 r. na terenie Wrocławia funkcjonowało 98 obiektów noclegowych, w tym 63 skategoryzowane hotele, z czego najwięcej było hoteli trzygwiazdkowych (31). Łączna dostępna liczba miejsc noclegowych w 2020 r. wynosiła 13 207. Odnotowany został niewielki – wynoszący 5,7% – spadek liczby miejsc noclegowych w stosunku do zeszłego roku. W 2020 r. było to zjawisko występujące we wszystkich większych miastach w Polsce, wśród których najmniejszy spadek odnotował Gdańsk – 5,3%, a największy Poznań – 23%.

Tabela 99. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2017–2020

Miasto	2017	2018	2019	2020
Warszawa	31 021	33 402	34 849	31 769
Kraków	31 022	31 861	33 601	28 153
Gdańsk	17 315	17 977	19 251	18 235
Wrocław	12 553	11 910	14 001	13 207
Poznań	9 379	9 410	10 311	7 936
Łódź	7 113	8 235	7 899	6 758

Źródło: GUS

Wykres 54. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2019–2020

Źródło: GUS

W 2020 r. branża turystyczna, w wyniku pandemii COVID-19, objęta była licznymi obostrzeniami, w tym ograniczeniami w liczbie przyjmowanych gości, a okresowo wyłączeniami z możliwości udzielania noclegów. Hotele oraz obiekty konferencyjno-kongresowe wprowadziły pakiety rozwiązań zapewniających jak największy komfort i bezpieczeństwo gościom oraz klientom. Pomimo trudnej sytuacji w branży niektóre obiekty organizowały inicjatywy wspierające lokalną społeczność m.in. poprzez dostarczanie posiłków dla medyków czy do innych instytucji walczących z pandemią COVID-19 we Wrocławiu. W okresach, w których branża hotelarska mogła wznowić swoją działalność i przyjmować gości, obserwowano zdecydowanie mniejsze zainteresowanie niż w podobnym czasie w latach ubiegłych.

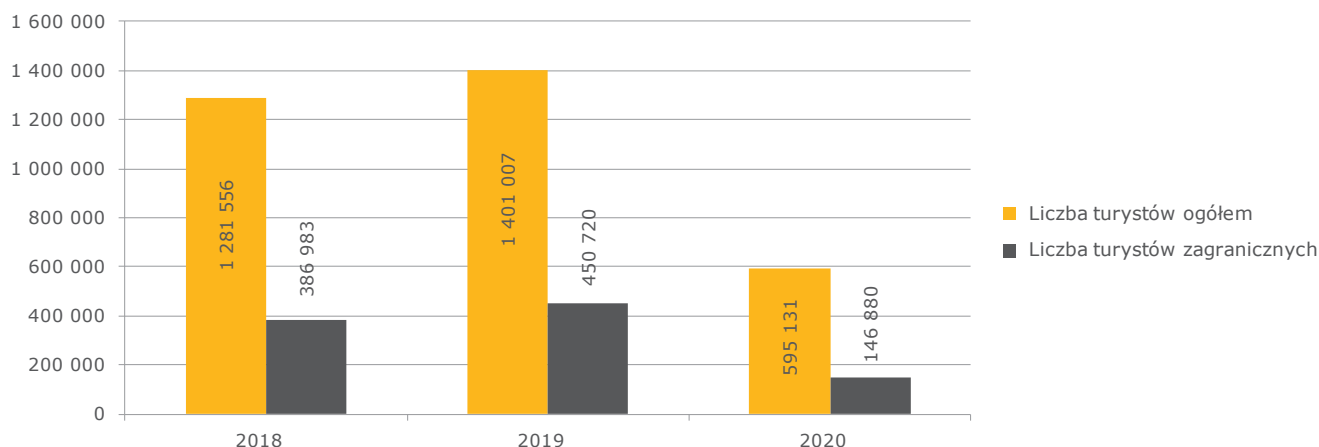
Tabela 100. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu w latach 2018–2020

Wskaźnik	2018	2019	2020
Liczba turystów ogółem	1 281 556	1 401 007	595 131
Liczba turystów zagranicznych	386 983	450 720	146 880
Liczba udzielonych noclegów ogółem	2 049 338	2 258 982	998 134
Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym	701 906	795 376	247 386
Liczba wynajętych pokoi	1 122 803	1 245 567	529 515
Stopień wykorzystania pokoi [%]	61,1	62,3	32,7

Źródło: GUS

W 2020 r. z turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu skorzystało 595 131 osób, w tym 146 880 turystów z zagranicy. Jest to spadek w stosunku do roku 2019 o 805 876 liczby turystów ogółem, czyli o 57,5%, i o 303 840 liczby turystów zagranicznych, czyli 67,4%. W 2020 r. we Wrocławiu udzielono 998 134 noclegów, w tym 247 386 turystom zagranicznym. W porównaniu z rokiem 2019 był to spadek odpowiednio o 55,8 % i 68,9%. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w 2020 r. wyniósł około 26% i był niższy niż rok wcześniej o 22%. Podobne tendencje odnotowano na terenie Dolnego Śląska oraz w całym kraju. W 2020 r. z turystycznych obiektów noclegowych na terenie Polski skorzystało 17 878 969 turystów, z czego 2 263 761 turystów z zagranicy. W porównaniu do roku poprzedniego jest to spadek o 75 463 769 osób, czyli o 80,8%, w tym turystów zagranicznych o 16 419 815 osób, czyli 87,9%.

Wykres 55. Liczba osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu w latach 2018–2020

Źródło: GUS

TURYSTYKA REKREACYJNA

Od lat Wrocław zapewnia wysoką jakość obsługi turystycznej. W 2020 r. funkcjonowało: siedem Centrów Informacji Turystycznej i Infopunktów, **oficjalny serwis turystyczny Wrocławia** visitWroclaw.eu oraz **Wrocławska Karta Turystyczna (Wrocław Tourist Card)**, która oferuje liczne możliwości (rabaty do obiektów kulturalnych, rozrywkowych, restauracji i hoteli, korzystanie z usług transportowych). W 2020 r. sprzedaż kart ze względu na pandemię COVID-19 została wstrzymana.

Jedną z największych atrakcji turystycznych Wrocławia jest cieszący się olbrzymią popularnością **Wrocławski Ogród Zoologiczny (ZOO) z Afrykarium**. W 2020 r. ZOO odwiedziło 942 107 gości, czyli o 43% mniej niż 2019 r. Spadek liczby odwiedzających spowodowany był czasowym zamknięciem obiektu z powodu pandemii. W związku z zamknięciem ZOO dla zwiedzających, w celu pozyskania środków niezbędnych na utrzymanie ponad 1100 gatunków zwierząt, uruchomiono akcję **#BiletNaPrzyszłość** (sprzedaż biletów z wydłużonym okresem ważności na 365 dni od daty zakupu).

Na terenie ZOO od wielu lat istnieje możliwość wypożyczenia wózków inwalidzkich oraz wózków dla dzieci. We wrześniu 2020 r. oferta dla odwiedzających została poszerzona o zwiedzanie ZOO meleksem wraz z przewodnikiem. W połowie 2020 r. wprowadzono do programu zwiedzania nowe trasy tematyczne – *Afrykarium od kuchni* oraz trzy trasy tematyczne z edukatorami. ZOO prowadziło także liczne działania online (prawie 360 różnych zajęć i warsztatów), w tym cykl pn. **#domoweZOO**, w ramach którego na żywo prezentowane były wybrane gatunki zwierząt. Największymi wydarzeniami w ZOO były narodziny tygrysa sumatrzańskiego oraz sfilmowanie narodzin „myszojelenia”, czyli kanczyla filipińskiego. Ponadto w 2020 r. na terenie ogrodu powstały dwa seriele dokumentalne – pierwszy pt. *Sekretne życie ZOO* na licencji NBC, drugi pn. *ZOOpaktykanci – część druga* dla ATM Rozrywka. W 2020 r. ZOO oferowało zwiedzającym promocyjne ceny biletów w ramach programów: Dzika Karta Zoo, Nasz Wrocław 365, Wrocławska Karta Seniora, Wrocławska Karta Rodzina Plus, Rodzinny ZOO + Hydropolis.

Dużym zainteresowaniem turystów cieszy się również **Hydropolis** (w ciągu 5 lat działalności odwiedziło je 1,5 mln zwiedzających), które jest obiektem wyjątkowym na skalę Polski i jednym z nielicznych tego typu na świecie. W 2020 r., pomimo pandemii, odwiedziło je 148 282 osoby. Stworzono również specjalny program online pn. **#HYDROWDOMU**, w ramach którego zaprezentowano m.in. filmy z doświadczeń naukowych, wirtualne prezentacje stref tematycznych Hydropolis, ciekawostki o wodzie dla najmłodszych. Cykl cieszył się ogromną popularnością – osiągnął wynik ponad 4,5 mln wyświetleń i był obserwowany przez ponad 61 tys. użytkowników.

W ramach XVI edycji konkursu *Popularyzator Nauki 2020* organizowanego przez serwis Nauka w Polsce – PAP oraz Ministerstwo Edukacji i Nauki, Hydropolis otrzymało wyróżnienie. W 2020 r. Hydropolis oferowało zwiedzającym promocyjne ceny biletów w ramach programów: Nasz Wrocław 365, Wrocławska Karta Seniora, Wrocławska Karta Rodzina Plus, Rodzinny ZOO + Hydropolis, bilet łączony z biletem do wrocławskiego aquaparku.

Hala Stulecia to miejsce niezwykle ważne pod względem kulturalnym, turystycznym i biznesowym we Wrocławiu. W 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19 większość wydarzeń zaplanowanych w obiekcie musiała zostać odwołana. Pod koniec marca Hala Stulecia w ramach cyklu pn. **#KoncertyzKanapy** zaprezentowała koncerty artystów, którzy w niej kiedyś wystąpili, m.in. Diany Krall, Scootera, Herbiego Hancocka i Dead Can Dance. W 2020 r. z okazji **150. rocznicy urodzin Maxa Berga** – twórcy Hali Stulecia – zorganizowano wirtualny spacer po obiekcie.

Innymi atrakcjami turystycznymi we Wrocławiu, w istotny sposób przyczyniającymi się do rozwoju ruchu turystycznego, są: **Aquapark Wrocław, Muzeum Narodowe, Muzeum Miejskie Wrocławia, Ratusz Wrocławski, Centrum Historii Zajezdnia, Panorama Raławicka, synagoga Pod Białym Bocianem, Kolej Gondolowa Polinka**, jak również liczne kościoły, katedry i muzea. Najmłodszych turystów do Wrocławia przyciągają **wrocławskie krasnale**, których w 2020 r. było już około 360. W ich odkrywaniu pomagają mapy turystyczne, gry miejskie oraz Wrocławski Festiwal Krasnoludków. Atrakcją trafiającą w gusta najmłodszych, ale i dorosłych turystów, jest **Kolejkowo** – największa w Polsce makieta kolejowa.

We Wrocławiu organizowane są także targi promujące turystykę, wśród nich zorganizowane w 2020 r. **XII Międzynarodowe Targi Turystyki i Czasu Wolnego**, największa i najważniejsza tego typu impreza na Dolnym Śląsku. Na targach zaprezentowała się największa do tej pory liczba wystawców – 233, przy ponad 14 tys. odwiedzających.

WYDARZENIA

W 2020 r. ograniczenia spowodowane pandemią COVID-19 wpłynęły na liczbę i formę wydarzeń organizowanych we Wrocławiu. Część imprez została odwołana, niektóre odbyły się w formule online lub hybrydowej.

Przyciągający na wrocławski rynek tłumy smakoszy festiwal kulinarny **Europa na widelcu**, którego patronem jest Robert Makłowicz, również został zorganizowany w internecie. Zapis wydarzeń opublikowano w formie e-booka pt. *112 najlepszych przepisów szefów kuchni*. Cykliczne festiwale **Sofar Sounds, Game Music Festival** czy **wystawę fotografii Grand Press Photo** zorganizowano w wersji online bądź hybrydowej.

Z projektów mających na celu promocję turystycznego i rekreacyjnego potencjału rzeki Odry w 2020 r., w związku z pandemią COVID-19, odbył się wyłącznie **Dzień Odry** i to w wersji online. Pozostałe imprezy – **Odra River Cup** czy **Tumski Cup** zostały odwołane.

Działaniami popularyzującymi Wrocław w Polsce, które zorganizowano w 2020 r., były m.in.:

- **obchody 75-lecia powojennego Wrocławia**, w trakcie których przygotowano szereg wydarzeń online, wśród nich wyjątkowy akrobatyczno-taneczno-wokalny spektakl pt. *75, czyli powojenna historia Wrocławia*,
- **Wielka Majówka Wrocławska online** – 30 godzin transmisji na żywo, m.in. z koncertów realizowanych we wrocławskich klubach, w których udział wzięło 50 wykonawców,
- **Wirtualna Noc Muzeów** – zwiedzanie w formie spaceru z przewodnikami 15 obiektów muzealnych i galerii, odnotowano ponad 150 tys. wyświetleń,
- **Dachy Wrocławia** – 10 transmitowanych online koncertów w wykonaniu 70 muzyków na 8 wrocławskich dachach,
- **bezpłatne spacery z przewodnikiem po Wrocławiu** dla mieszkańców i turystów odwiedzających Wrocław – w tym 118 spacerów z przewodnikiem PTTK, 11 wycieczek po Nadodrzu oraz centrum staromiejskim, 15 spacerów tematycznych oraz 30 kreatywnych wycieczek rodzinnych,
- **Wrocławski Festiwal Krasnoludków**, który w całości odbył się online.

TURYSTYKA BIZNESOWA

Rozwój turystyki biznesowej to możliwość wzmocnienia atrakcyjności turystycznej Wrocławia i Dolnego Śląska. W 2020 r. gmina Wrocław kontynuowała realizację programu mającego na celu wzmocnienie potencjału konferencyjno-kongresowego Wrocławia poprzez:

- wzbogacenie oferty turystyki biznesowej skierowanej do szerokiej grupy uczestników i obserwatorów,
- świadczenie usług z zakresu doradztwa i wsparcia dla organizatorów wydarzeń we Wrocławiu,
- intensyfikację działań i podjęcie współpracy z poszczególnymi podmiotami, kształtującymi rynek turystyki biznesowej Wrocławia, w celu konsolidacji lokalnej branży,
- zwiększanie świadomości na temat znaczenia turystyki biznesowej dla gospodarki i rozwoju Wrocławia.

Promocją Wrocławia, jako miejsca atrakcyjnego do organizacji różnego typu wydarzeń, m.in. konferencji, kongresów, wystaw i targów, zajmuje się powołana przez gminę Wrocław fundacja Convention Bureau Wrocław (CBW). W 2020 r. CBW uruchomiło program rekomendowania Profesjonalnych Organizatorów Kongresów (PCO). Celem programu jest stworzenie bazy podmiotów wyspecjalizowanych w organizacji i obsłudze wydarzeń, które dzięki otrzymanej rekomendacji gwarantują odpowiednią jakość usług.

W październiku 2020 r. po raz pierwszy we Wrocławiu miała miejsce konferencja **Influencers Live Wrocław** – jedna z najważniejszych w Polsce imprez o tematyce influencer marketingu. W wydarzeniu zorganizowanym w formule online, udział wzięło 73 prelegentów, powstało 36 godzin materiału dokumentującego przebieg konferencji.

DZIAŁANIA PROMOCYJNE

Ograniczenia związane z pandemią spowodowały konieczność dostosowania form promocji Wrocławia do aktualnej sytuacji. Najważniejsze działania promocyjne to:

- ponad **50** transmitowanych na żywo **wirtualnych spacerów po mieście**, po którym oprowadzali profesjonalni wrocławscy przewodnicy turystyczni – część spacerów dostępna była w językach obcych: angielskim, niemieckim, ukraińskim i rosyjskim; spacerzy miały zachęcić potencjalnych turystów i mieszkańców miasta do poznawania Wrocławia, cieszyły się dużym zainteresowaniem, obejrzało je ponad milion widzów,
- ogólnopolska kampania Dawno Cię tu nie było,
- kampania w mediach społecznościowych Moda na Wrocław.

Wśród działań mających na celu wspieranie rozwoju turystyki warto wymienić m.in.:

- udział w targach turystycznych w Polsce i za granicą, w tym w IMTM w Tel Awiwie, Holandii, wirtualnych targach turystycznych WTM w Londynie czy na Dniach Polskich w Pradze, w ramach których promowane były największe atrakcje turystyczne i kulturalne Wrocławia,
- 6 spotkań online z wrocławskimi przedstawicielami branży turystycznej, w celu omówienia problemów wywołanych pandemią COVID-19 oraz zaplanowania działań na przyszłość,
- spotkania z przedstawicielami Niemiec i Czech w celu nawiązania współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej,
- dołączenie Wrocławia do międzynarodowej unii burmistrzów Global Parliament of Mayors, w której Prezydent Jacek Sutryk wskazał turystykę jako przemysł o ważnym zadaniu jednoczącym i niwelującym stereotypy.

Niesłabnące zainteresowanie miastem przyczyniło się także do organizacji 13 wizyt studyjnych dla dziennikarzy i blogerów turystycznych z Polski oraz takich krajów jak: Hiszpania, Włochy, Niemcy, Belgia, Szwecja, Holandia czy Czechy.

ŚRODOWISKO

W 2020 r. gmina Wrocław kontynuowała realizację kompleksowego programu działań antysmogowych, którego celem jest zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Prowadzono liczne działania informacyjno-edukacyjne w ramach kampanii **Wrocław bez smogu**, w zakresie akcji Zmień piec zachęcano mieszkańców do wymiany źródeł ogrzewania na bardziej przyjazne środowisku. **Gmina Wrocław planuje do 2024 r. zlikwidować wszystkie piece pozaklasowe w miejskim zasobie komunalnym. Na cały program antysmogowy przeznaczy kwotę 330 mln zł.**

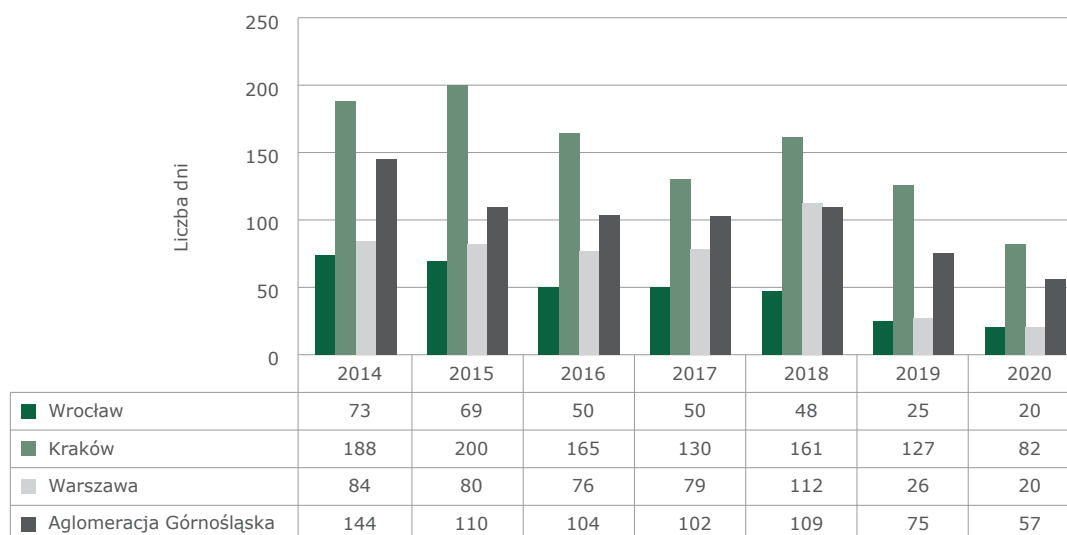
W 2020 r. kontynuowano działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu, błękitno-zielonej infrastruktury oraz racjonalnego korzystania z wód opadowych. Przeprowadzono **monitoring Miejskiego Planu Adaptacji (MPA)** – wyznaczono sześć obszarów w ramach działań MPA oraz 24 wskaźniki. Opracowano pierwszy raport z wdrażania MPA według stanu na 31 grudnia 2019 r. Coroczne zbieranie danych w ramach monitoringu pozwoli na podejmowanie lub ewentualną modyfikację działań w celu poprawy warunków życia mieszkańców oraz przystosowania miasta do zachodzących zmian klimatycznych. W ramach MPA gmina Wrocław realizuje szereg projektów edukacyjnych i inwestycyjnych. Są to m.in. realizacja nasadzeń zieleni w obrębie: podwórek, pasów drogowych, skwerów, modernizacja i remonty placów zabaw, działania realizowane na terenie placówek oświatowych, rozszczelnianie i przekształcanie powierzchni utwardzonych w powierzchni biologicznie czynne, działania związane z gospodarowaniem wodami opadowymi w pasach ulicznych i na terenach zabudowanych, instalowanie źródeł ulicznych na terenach szkół i przedszkoli. W 2020 r. realizowanych było wiele projektów i programów w celu adaptacji do zmian klimatu, m.in. **Złap deszcz, Szare na Zielone, Grow Green, projekty Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego** (w większości obejmujące realizację terenów zieleni), **FoodSHIFT2030, C-CHANGE Kultura i sztuka w walce ze zmianami klimatu, GRAD – Zielone dachy jako narzędzie adaptacji do zmiany klimatu dla obszarów miejskich, Wrocławska Kranówka**, program badawczo-naukowy **EKO-SZKOŁA, Zielony Kalendarz Edukacyjny** dla dzieci w wieku szkolnym, w ramach którego realizowane są programy ekologiczne i wyjazdy związane między innymi z podnoszeniem wiedzy o zmianach klimatycznych, działaniami w zakresie zieleni, bioróżnorodności, wód czy gospodarki odpadami. Podjęto również prace nad **Planem zazieleniania Wrocławia**, którego celem jest zebranie wszystkich działań w zakresie zieleni i ułożenia ich w plan operacyjny na rzecz zwiększenia ilości, dostępności i bioróżnorodności zieleni. Na potrzeby gminy Wrocław opracowano w 2020 r. raport z wykonania *Programu ochrony środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2016–2020 z perspektywą do roku 2025* – za lata 2018 i 2019 oraz zlecono opracowanie *Programu ochrony środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do roku 2030*.

W ramach adaptacji Wrocławia do zmian klimatu wszystkie jednostki miejskie i podmioty realizujące inwestycje na obszarach miejskich zobowiązane są do wprowadzania rozwiązań adaptujących przestrzeń publiczną do zmian klimatu. Pomocne w tym są katalogi dobrych praktyk związane między innymi z gospodarowaniem wodami opadowymi w obrębie ulic i terenów zabudowanych, karty informacyjne do standardów ochrony drzew w inwestycjach czy też, przyjęte zarządzeniem nr 2785/20 Prezydenta Wrocławia z dnia 20 marca 2020 r., standardy planowania i projektowania ulic z uwzględnieniem błękitno-zielonej infrastruktury.

JAKOŚĆ POWIETRZA W MIEŚCIE

Parametry jakości powietrza to wskaźniki wdrażania *Strategii Wrocław 2030*. Zgodnie z monitoringiem prowadzonym przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ) liczba dni z przekroczeniami dla pyłu zawieszonego we Wrocławiu sukcesywnie się zmniejsza. W 2020 r. według manualnej stacji pomiarowej Wrocław–Korzeniowski **liczba dni z przekroczeniami normy dobowej pyłu zawieszonego PM10 wynosiła 20 dni** (w 2018 r. był to 48 dni, a w 2019 r. – 25). Dopuszczalna częstość przekraczania poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM10 w roku kalendarzowym wynosi 35 dni. **Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5 według automatycznej stacji pomiarowej Wrocław–Wiśniowa w 2020 r. wyniosło 18 µg/m³**, (w 2019 r. – 19 µg/m³). Dopuszczalne stężenie średnioroczne dla PM2,5 wynosi: 20 µg/m³.

Wykres 56. Porównanie jakości powietrza we Wrocławiu, w Krakowie, Warszawie, Aglomeracji Górnośląskiej w latach 2014–2020. Liczba dni z przekroczeniami dla pyłu zawieszonego PM10 w poszczególnych miastach

Źródło: na podstawie danych GIOŚ

Tabela 101. Jakość powietrza we Wrocławiu, w Krakowie, Warszawie, Aglomeracji Górnośląskiej w latach 2014–2020 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020***
PM10 – liczba dni z przekroczeniem (max) dopuszczalne przekroczenie – 35 dni							
Wrocław*	73	69	50	50	48	25 dotrzymana liczba przekroczeń	20 dotrzymana liczba przekroczeń
Kraków*	188	200	165	130	161	127	82
Warszawa*	84	80	76	79	112	26	20 dotrzymana liczba przekroczeń

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020***
PM10 – liczba dni z przekroczeniem (max) dopuszczalne przekroczenie – 35 dni							
Aglomeracja Górnośląska*	144	110	104	102	109	75	57
PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) dopuszczalne stężenie średnioroczne – 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$							
Wrocław**	brak przekroczeń (33–38)	brak przekroczeń (28,5–36,6)	brak przekroczeń (27,9–32,5)	brak przekroczeń (28,7–30,3)	brak przekroczeń (29,1–31,8)	brak przekroczeń (22–26)	brak przekroczeń (22–23)
Kraków**	46–64	45–68	41–57	41–55	33–56	29–50	brak przekroczeń 25–40
Warszawa**	42	41	41	42	30–44	brak przekroczeń (22–28)	brak przekroczeń (22–25)
Aglomeracja Górnośląska**	41–51	41–47	43–47	41–52	40–47	32–41	29–35
PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) dopuszczalne stężenie średnioroczne – 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (do roku 2019); – 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (od roku 2020)							
Wrocław**	28,6	30,3	27,4	brak przekroczeń (20,7–23,0)	brak przekroczeń (21,5–23,3)	brak przekroczeń (15–19)	brak przekroczeń (15–18)
Kraków**	31,8–45,0	33,3–43,8	29,1–37,9	28,4–40,1	27–39	24–29	20–25
Warszawa**	29,9	28,1	25,6	27,6–34,1	brak przekroczeń	brak przekroczeń (16–19)	brak przekroczeń (14–18)
Aglomeracja Górnośląska**	32,5–37,7	27,3–33,1	26,6–34,2	30,7–39,3	30–35	24–28	20–24

Źródło: GIOŚ

Jakość powietrza – dane za lata 2019–2020 opracowane na podstawie źródła danych:

<https://air.wroclaw.pios.gov.pl/> (Wrocław)

<http://monitoring.krakow.pios.gov.pl/> (Kraków)

<http://powietrze.gios.gov.pl/> (Warszawa)

<http://powietrze.katowice.wios.gov.pl/> (Agglomeracja Górnośląska – stacje dla Katowic)

* liczba dni z przekroczeniami liczona na stacjach Wrocław–Korzeniowskiego manualna, Kraków–aleja Krasińskiego automatyczna, Katowice–Plebiscytowa/A4 manualna, Warszawa–Bajkowska

** dane pomiarowe ze stacji manualnych i automatycznych

*** Wyniki pomiarów za rok 2020 mają status wyników wstępnie zweryfikowanych, co oznacza, że na kolejnych etapach weryfikacji na poziomie wojewódzkim, a następnie krajowym mogą ulec zmianie.

W celu poprawy stanu powietrza we Wrocławiu podjęto szereg działań wspomagających ograniczenie emisji szkodliwych substancji. Na stronach: www.wroclaw.pl, bip.um.wroc.pl publikowane są informacje o jakości powietrza oraz o przekroczeniach dopuszczalnych norm, także o negatywnym wpływie wysokich stężeń zanieczyszczeń na środowisko naturalne i zdrowie ludzi. Podnoszona jest tym samym świadomość ekologiczna mieszkańców Wrocławia.

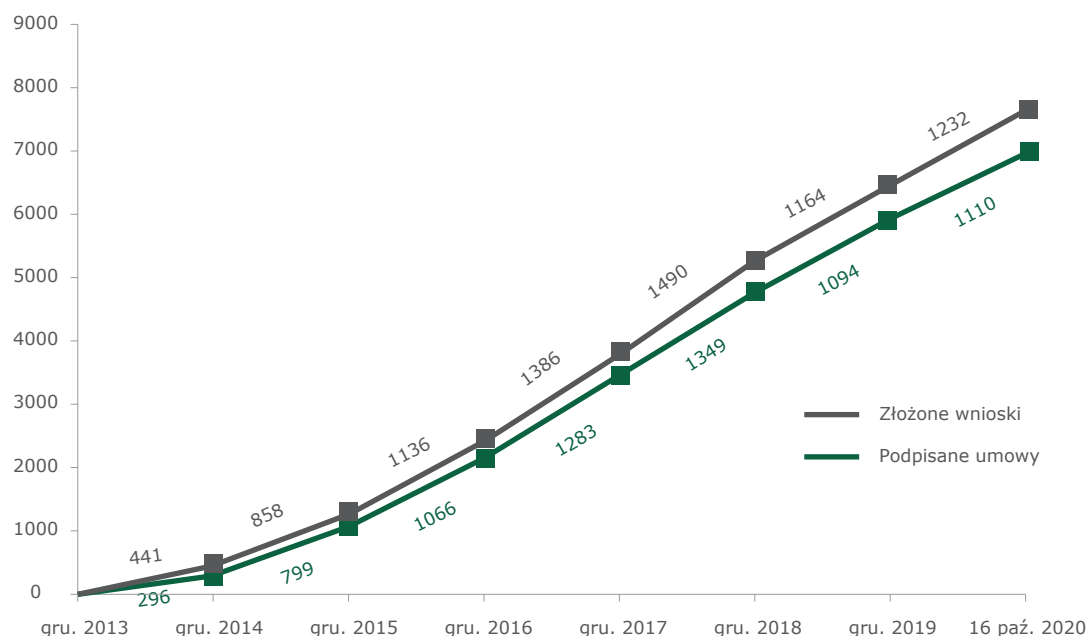
W 2020 r. kontynuowano działania realizujące postanowienia uchwały nr XLI/1405/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze gminy Wrocław ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, tzw. uchwały antysmogowej. W ramach kampanii Wrocław bez smogu mieszkańcy Wrocławia mogą skorzystać:

- z dofinansowania do wymiany pieców – KAWKA Plus (do 15 tys. zł),
- ze zwolnienia i ulgi w czynszach dla najemców lokali komunalnych, którzy zdecydowali się na wymianę pieca (zwolnienia z czynszu do końca 2022 r., a po tym czasie jego obniżenie o 50% do końca 2025 r.),
- z dofinansowania wymiany drewnianych, nieszczelnych okien – Termo KAWKA (do 5 tys. zł),
- z Lokalnego Programu Osłonowego (dopłaty do rachunków za ogrzewanie dla osób, które zlikwidowały piece na paliwa stałe do 4 tys. zł).

W 2020 r. rozpoczęto akcję informacyjno-edukacyjną **Zmień piec**, która jest elementem kampanii Wrocław bez smogu. Do działań propagujących włączono prężnie działające lokalne organizacje pozarządowe. Ponadto utworzono specjalną **infolinię energetyczną** dla osób zainteresowanych wymianą ogrzewania i otrzymania wsparcia finansowego na ten cel (liczba konsultacji telefonicznych – 6974, a za pośrednictwem poczty e-mail – 432). Stworzono **bazę instalatorów**, dzięki której można porównać usługi i oferty konkretnych podmiotów. Prowadzono liczne działania informacyjne, m.in. cykl prasowy pt. *Czwartek z doradcą energetycznym*, cykl nagrań online pn. *Ekspert radzi*, program telewizyjny pn. *Zmień piec*. Stworzono mapę zlikwidowanych pieców na portalu zmienpiec.pl, gdzie można zapoznać się z rozkładem przestrzennym zlikwidowanych pieców w podziale na poszczególne lata. Koszt realizacji powyższych zadań w 2020 r. wyniósł **1 652 150,00 zł**.

W 2020 r. w ramach realizacji programu **KAWKA Plus**, mimo wyjątkowo niekorzystnej sytuacji związanej z pandemią, do dnia 16 października włącznie wpłynęły 1232 wnioski o udzielenie dotacji, podpisano 1110 umów oraz przeprowadzono 2264 wizje kwalifikujące do udziału w programie i weryfikujące prawidłowość wykonania dotowanej inwestycji.

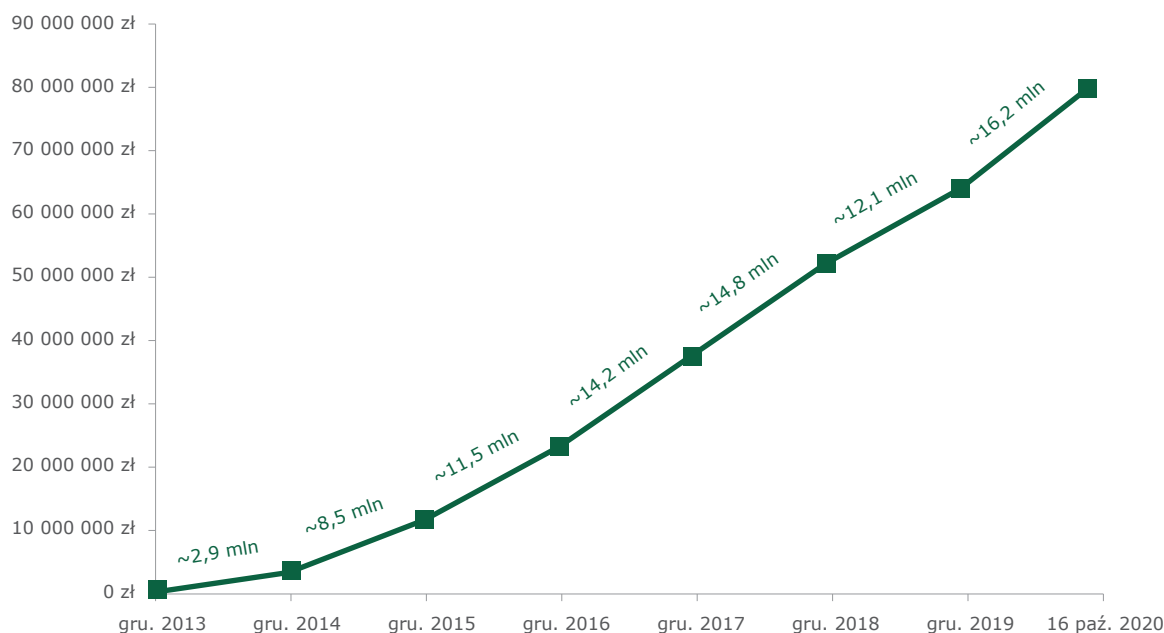
Wykres 57. Liczba złożonych wniosków i podpisanych umów dotacyjnych na zmianę systemu ogrzewania z podziałem na lata w programach KAWKA i KAWKA Plus

Źródło: UMW

Zlikwidowano **1400** źródeł ciepła na paliwo stałe. Rozliczono i przygotowano wnioski o płatność w 1103 sprawach objętych dotacją. Na realizację programu dotacyjnego w okresie od 10 stycznia do 16 października 2020 r. z budżetu gminy wydatkowano **16 178 533,60 zł**.

Wykres 58. Wydatki na dotacje na zmianę systemu ogrzewania z podziałem na lata w programach KAWKA i KAWKA Plus

Źródło: UMW

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, od dnia 19 października 2020 r. wprowadzono ciągły nabór wniosków o udzielenie dotacji, umożliwiając tym samym dokonywanie zmian systemu ogrzewania w dowolnym okresie. Dzięki takiemu rozwiązaniu tylko od 19 października do 31 grudnia 2020 r. wpłynęło **351** wniosków o udzielenie dotacji. Dotacje udzielone po 19 października będą rozliczane w 2021 r.

Tabela 102. Liczba zlikwidowanych stałopalnych źródeł ciepła w ramach programów dotacyjnych prowadzonych przez gminę Wrocław

Źródła zlikwidowane	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 *	Razem
Piece kaflowe	272	821	1 028	1 196	1202	891	702	6 112
Kotły c.o.	82	224	298	397	463	415	537	2 416
Kuchnie węglowe	19	35	32	50	35	28	40	239
Piece do wody	4	6	4	5	5	1	0	25
Inne piece stałopalne	5	89	149	164	115	92	121	735
Kotłownie lokalne	2	0	1	0	0	0	0	3
Razem	384	1 175	1 512	1 812	1 820	1 427	1 400	9 530

Źródło: UMW (*do dnia 16.10.2020 r. włącznie)

Dokonując analizy efektywności programu pod kątem liczby złożonych wniosków oraz podpisanych umów dotacyjnych, odnotowuje się wyraźny wzrost zainteresowania programem ze strony mieszkańców. Po porównaniu danych z lat 2019 i 2020 widoczny jest 33-procentowy wzrost liczby złożonych wniosków.

W uzupełnieniu programów dotacyjnych wspierających likwidację niskiej emisji we Wrocławiu na podstawie uchwały nr XV/418/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej osobom fizycznym na zadania służące poprawie efektywności energetycznej polegającej na wymianie okien zewnętrznych w roku 2020 rozpoczęto program **Termo KAWKA**. W ramach programu do 16 października włącznie wpłynęło 130 wniosków, podpisano 82 umowy dotacyjne i wypłacono 74 dotacje na łączną kwotę 285 391,57 zł. W celu kwalifikacji do programu oraz weryfikacji prawidłowości realizacji umowy przeprowadzono 169 kontroli.

W 2020 r. w 33 budynkach będących w 100% własnością gminy Wrocław wymieniono źródła ogrzewania (w 294 mieszkaniach zlikwidowano **400** pieców).

W roku 2020 gmina Wrocław w ramach ZIT WrOF otrzymała dofinansowanie w łącznej wysokości 27,9 mln zł, które zostanie przeznaczone na likwidację źródeł ogrzewania w latach 2021–2023. Ponadto przeprowadzono prace przygotowawcze (m.in. podpisano stosowne umowy przyłączeniowe z Fortum) w celu wymiany w 2021 r. źródeł ogrzewania w 115 budynkach gminnych (w 1100 mieszkaniach likwidacji ulegnie 1400 pieców).

Tabela 103. Liczba lokali w budynkach będących w 100% własnością gminy Wrocław, gdzie zlikwidowano piece w latach 2017–2020

Rok	Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o.	Zarząd Zasobu Komunalnego
	Liczba lokali	
2017	111	161
2018	192	420
2019	70	175
2020	168	126

Źródło: UMW

W 2020 r. zlikwidowano w ramach programów miejskich **łącznie 1800 pieców** – w ramach KAWKI Plus 1400, a w ramach programu wymiany źródeł ogrzewania w gminnym zasobie mieszkaniowym – 400.

W 2020 r. z **Lokalnego Programu Ośłonowego** dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania na jeden z systemów niskoemisyjnych, skorzystało 425 rodzin na kwotę **249 230 zł**.

Współpraca gminy z firmą Fortum przy podłączaniu budynków gminnych do sieci ciepłowniczej to nie tylko likwidacja pieców na paliwa stałe, ale przy okazji instalacji ciepła sieciowego także ciepła woda dla mieszkańców. W 2020 r. Fortum na rozwój infrastruktury ciepłowniczej we Wrocławiu wydało ok. **39,5 mln zł** – w tym 30 mln zł na inwestycje przyłączeniowe i 9,5 mln zł na modernizację sieci i węzłów. Podłączono do sieci 105 nieruchomości, łączna moc to blisko 67 MW, co oznacza ok. **12 tys. nowych odbiorców ciepła we Wrocławiu**.

W 2020 r. patrole Oddziału Ochrony Środowiska Straży Miejskiej Wrocławia prowadziły szereg działań i kontroli mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa ekologicznego.

Tabela 104. Liczba i rodzaj sankcji stosowanych wobec sprawców wykroczeń dotyczących spalania odpadów i zakazanych paliw stałych w latach 2017-2020

Opis	2017	2018	2019	2020
Kontrole spalania odpadów i zakazanych paliw stałych	4 121	4 394	4 781	4 779
Środki oddziaływania wychowawczego (art. 41 k.w.)	50	21	28	29
liczba	170	147	198	169
Mandaty karne				
kwota (w zł)	37 600	28 300	50 400	46 145
Wnioski do sądu	15	9	12	15

Źródło: Straż Miejska Wrocławia

Dokonywano kontroli domowych pieców grzewczych i przydomowych kotłowni oraz miejsc prowadzenia działalności gospodarczej pod kątem: ujawnienia spalania materiałów niedozwolonych prawem (w tym spalania śmieci i zużytego oleju samochodowego), spalania odpadów w przydomowych

instalacjach grzewczych. Oprócz działań kontrolnych, strażnicy prowadzili także wśród mieszkańców działania edukacyjne.

W ramach monitoringu wdrażania *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej* (PGN), w 2020 r. przeprowadzono inwentaryzację emisji gazów cieplarnianych, w wyniku której uzyskano następujące wyniki:

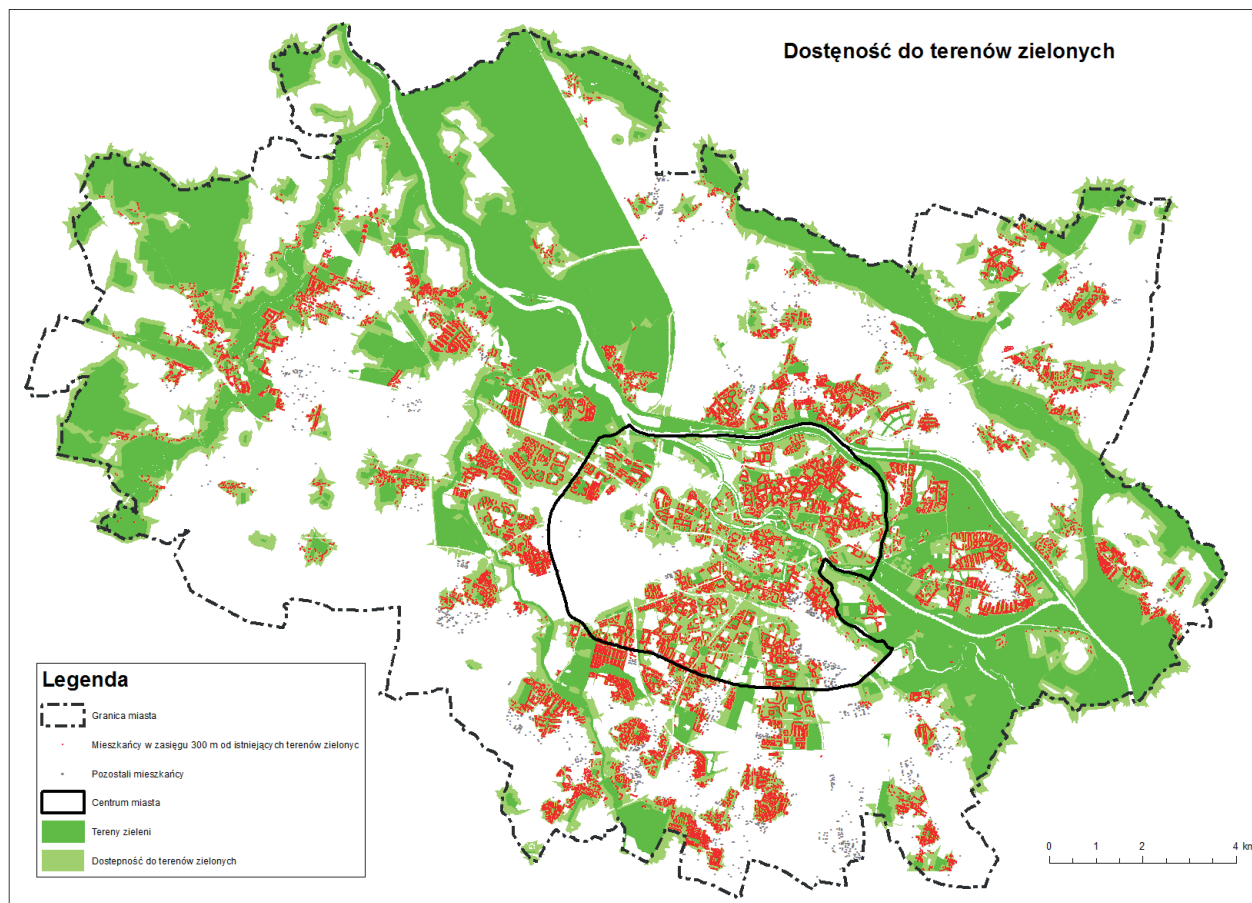
- całkowita wielkość emisji gazów cieplarnianych w 2019 r. wyniosła 4 912 919 Mg CO₂e i była o 89 034 Mg CO₂e wyższa (1,85%) od emisji w roku bazowym oszacowanej na poziomie 4 823 885 Mg CO₂e (1990 r.),
- pomiędzy rokiem 1990 a 2014 nastąpił bardzo duży spadek wielkości emisji (13,7%), od 2015 r. obserwowany jest powolny wzrost wielkości emisji,
- głównym czynnikiem wzrostu wielkości emisji gazów cieplarnianych we Wrocławiu jest transport indywidualny – w celu osiągnięcia znaczących redukcji emisji (założonych w PGN) konieczna jest realizacja działań prowadzących do zmniejszenia wykorzystania indywidualnych pojazdów samochodowych w poruszaniu się po mieście,
- zużycie energii elektrycznej wykazuje stałą, dużą tendencję wzrostową, która, pomimo zmniejszania się emisyjności energii elektrycznej w Polsce, jest po transporcie drugim z kolei czynnikiem wzrostu emisji we Wrocławiu, co jest to nierozłącznie związane z rozwojem gospodarczym miasta,
- zużycie węgla stale maleje, co jest w ostatnich latach związane z realizacją polityki ochrony powietrza (m.in. realizacja programów KAWKA i KAWKA Plus) oraz rozwojem sieci ciepłowniczej miasta,
- nastąpił bardzo duży spadek emisji z sektora gospodarki odpadami, co związane jest z wdrożeniem nowoczesnych metod gospodarki odpadami – znaczącym ograniczeniem ilości składowanych odpadów oraz wprowadzeniem odzysku gazu wysypiskowego,
- po roku 1990 wystąpiły na terenie Wrocławia emisje z transportu lotniczego, których wcześniej nie uwzględniano w inwentaryzacji bazowej. Emisje z transportu lotniczego wykazują dużą tendencję wzrostową (wzrost o ponad 87% w ciągu 6 lat),
- w latach 2018–2019 obserwowany jest intensywny wzrost emisji z sektora przemysłowego – wzrost emisji o ponad 160 tys. ton w ciągu 2 lat.

We Wrocławiu możliwe jest **zwolnienie od podatku od nieruchomości** budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznych po spełnieniu określonych warunków. Inwestycja między innymi musi być wpisana do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej*. W związku z uchwałą nr XIII/316/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 września 2019 r. w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznej, kolektora słonecznego, pompy ciepła, rekuperatora lub gruntowego wymiennika ciepła **w 2020 r. do Planu Gospodarki Niskoemisyjnej wpisano 679 inwestycji.**

ZIELEŃ W MIEŚCIE

Dostępność do terenów zieleni (procent ludności mieszkającej w odległości do 300 m od terenów zieleni o dowolnej powierzchni) **jest jednym z głównych wskaźników Strategii Wrocław 2030.** Odsetek ludności mieszkającej w odległości do 300 m do terenów zieleni, w odniesieniu do 2017 r., wzrósł w 2020 r. (stan na dzień 31 grudnia 2020 r.) odpowiednio z 77,1% do 80,2% dla miasta ogółem oraz z 90,5% do 93,7% dla obszaru śródmiejskiego.

Rysunek 4. Dostępność dla mieszkańców Wrocławia do istniejących terenów zieleni

Źródło: UMW

Bilans powierzchni terenów zieleni we Wrocławiu zarządzanych przez Zarząd Zieleni Miejskiej, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 105. Powierzchnia terenów objętych bieżącą konserwacją w latach 2017–2020

Lp.	Rodzaj obiektów	Wykaz powierzchni [ha]			
		2017	2018	2019	2020
1.	Parki	567,57	574,48	623,39	631,41
2.	Ulice (bez pow. rowów)	557,72	557,72	562,46	562,46
3.	Lasy, parki leśne, tereny leśne	1 242,38	1 242,38	1 191,73	1 191,73
4.	Zieleńce	128,28	133,19	151,91	162,54
5.	Zieleń tymczasowa i nieurządzona	102,51	125,42	125,55	129,09
Razem		2 598,46	2 633,19	2 655,04	2 677,23

Źródło: UMW

Tabela 106. Zadania w zakresie placów zabaw, oświetlenia oraz urządzeń wodnych

Lp.	Nazwa czynności	Liczba obiektów [szt.]			
		2017	2018	2019	2020
Przeglądy, konserwacja i naprawy:					
1.	plac zabaw	95	104	122	127
	siłownie terenowe	34	41	53	59
	ścieżki zdrowia	7	6	8	11
Eksploatacja i konserwacja oświetlenia:					
3.	lampy oświetlenia typu parkowego i iluminacje	2 325	2 350	2 594	2 887
Eksploatacja i konserwacja urządzeń wodnych:					
4.	fontanny i systemy nawadniania	39	35	35	39

Źródło: UMW

W 2020 r. w ramach rozwoju terenów zieleni i powiązanej infrastruktury zrealizowano następujące działania:

- zwiększenie powierzchni terenów zieleni miejskiej – większe powierzchnie parków i zieleńców są wynikiem przeprowadzonych inwestycji, zagospodarowania terenów niedostępnych i niedostosowanych do użytkowania, wykonania zadań bieżących, w tym realizacji planu nasadzeń na nowych terenach oraz kontynuacją działań związanych z weryfikacją przyjętej klasyfikacji,
- modernizacja terenów zieleni poprzez realizację infrastruktury rekreacyjnej – wykonanie ośmiu nowych placów zabaw oraz doposażenie 26 poprzez zamontowanie nowych urządzeń, realizacja pięciu nowych siłowni terenowych, dwóch zestawów do kalisteniki, dwóch ścieżek zdrowia, dwóch bulodromów, pumptracka i skateparku; doposażono tereny zieleni w elementy małej architektury, tj. ławki i kosze na odpady, tablice informacyjne i edukacyjne; powyższymi działaniami podniesiono standard i atrakcyjność terenów pod kątem aktywności sportowej wśród zieleni,
- podnoszenie standardów bieżącego utrzymania istniejących terenów zieleni miejskiej; w 2020 r. nasadzono 3221 drzew, ponad 90 tys. krzewów i pnączy, ok. 90 tys. bylin i traw ozdobnych, ponad 300 tys. kwiatów rabatowych i cebulowych,
- rewaloryzacja istniejących założeń zieleni, m.in. zagospodarowanie zieleńca przy ulicach: Wolbromskiej, Pereca, Mrągowskiej, Środkowej/Szczepińskiej, Hynka, Szybowcowej, Średzkiej, Sanockiej, a także Polany Popowickiej, Słonecznego Parku na Ołtaszynie, Górki Pafawag, Skweru Ludzi ze znakiem P, Skweru Bełzy, terenu zieleni przy ul. św. Marcina i przy ul. Średzkiej,
- budowa toalet samoobsługowych we wrocławskich parkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w parkach Szczytnickim, Skowronim, Zachodnim oraz zieleńcu przy ul. Bernardyńskiej,
- budowa oświetlenia na zieleńcach przy ulicach: Wolbromskiej, Bernardyńskiej, Ełckiej, Hermanowskiej, Kolumba oraz w parku Wojszyce i parku Brochowskim.

W ramach nasadzeń odbyły się dwie kolejne edycje akcji *WROśnij we WROclaw* – w 2020 r. zasadzono 600 drzew i 130 krzewów.

Tabela 107. Nasadzenia i ukwiecenia terenów zieleni miejskiej w latach 2017–2020

Lp.	Rodzaj nasadzeń	Liczba roślin [szt.]			
		2017	2018	2019	2020 (w tym inwestycyjne)
1.	Drzewa	2 324	2 687	2 125	3 221 (382)
2.	Krzewy	36 895	58 087	59 733	79 674 (18529)
3.	Sadzonki leśne	118 300	67 000	84 900	73 740
4.	Rabatowe	195 598	244 220	121 818	135 837
5.	Cebulowe	83 900	105 450	225 585	176 431 (34 247)
6.	Byliny	135	-	33 114	67 830 (23 316)
7.	Pnącza	1 050	-	1 081	10 613 (564)
Razem		438 202	477 444	528 356	547 346 (77 038)

Źródło: UMW

Od 2016 r. na podstawie zarządzenia prezydenta nr 5081/16 w sprawie ochrony drzew i rozwoju terenów zieleni Wrocławia tworzona jest Baza Zasobów Zieleni oparta o System Informacji Przestrzennej Wrocławia. Baza zawiera informacje o drzewach i krzewach wraz z usytuowaniem ich w przestrzeni na mapie Wrocławia. **Baza Zasobów Zieleni** zawiera 114 914 zinwentaryzowanych drzew oraz 19 250 obszarów zakrzewionych o powierzchni 70,95 ha. Ponadto kontynuowane jest tworzenie bazy terenów do nasadzeń drzew, jako narzędzia pomocniczego, w którym gromadzone są dane dotyczące terenów możliwych pod nowe nasadzenia i terenów, które zostały wskazane do nasadzeń zastępczych. W związku z wejściem w życie zarządzenia prezydenta nr 1217/19 z dnia 28 czerwca 2019 r. jeszcze większy nacisk został położony na ochronę drzew w procesie inwestycyjnym. Najważniejszym elementem są karty informacyjne do standardów ochrony drzew w inwestycjach Wrocławia.

W 2020 r. kontynuowano projekt **GRAD**, w ramach którego prowadzono prace nad *Strategią dla tworzenia zielonych dachów i ogrodów wertykalnych dla Wrocławia*. Projekt jest finansowany w ramach Europejskiej Inicjatywy na rzecz Klimatu (EUKI). W 2020 r. odbyły się konsultacje online dotyczące zakresu i treści strategii (kwiecień), przygotowano wstępną wersję materiałów (wrzesień), a także przygotowano broszurę informacyjną zawierającą dobre praktyki w zakresie adaptacji do zmian klimatu i założeń strategii zielonych dachów (październik). W grudniu 2020 r. odbyła się konferencja online podsumowująca wykonane działania.

W 2020 r. w ramach projektu **GrowGreen**, finansowanego z ramowego programu UE Horyzont 2020, opracowano raport *Ocena realizacji programu naukowo-badawczego GrowGreen dla obszaru nr 5 (skrzyżowanie ul. Nowowiejskiej i ul. B. Prusa we Wrocławiu)*, który obejmuje m.in.:

- inwentaryzację i ocenę stanu realizacji projektu w zakresie zieleni wraz z oceną udatności nasadzeń oraz realizację celów projektu,
- propozycje programu naprawczego – zalecenia i proponowane kierunki, zakres, rodzaj oraz technologia działań naprawczych,
- wnioski i wytyczne do realizacji dalszych projektów, w zakresie celów stawianych *GrowGreen*.

Wrocławskie placówki oświatowe w 2020 r. mogły skorzystać z **konsultacji dendrologicznych**. W zakres konsultacji wchodziła ocena stanu zdrowotnego drzew i zagrożeń w odniesieniu do planowanych inwestycji, wskazywanie zabiegów pielęgnacyjnych drzew mających na celu poprawę ich żywotności. W okresie od lipca do listopada z usługi skorzystało 28 placówek oświatowych.

Kontynuowano program dofinansowania projektów i wyjazdów ekologicznych dla wrocławskich placówek oświatowych. W 2020 r. udzielono dofinansowania na 62 projekty na łączną kwotę **105 206 zł**.

W związku z ogłoszoną przez Komisję Europejską w maju 2020 r. *Europejską Strategią Bioróżnorodności* oraz na wniosek przedstawicieli organizacji pozarządowej Stowarzyszenie Akcja Miasto podjęto prace nad **Planem zazieleniania Wrocławia**. Plan będzie zbierał wszystkie działania w zakresie zieleni w mieście, ujmował je w plan operacyjny, a także zawierał wytyczne dla inwestycji w błękitno-zieloną infrastrukturę, służące zwiększeniu ilości, dostępności i bioróżnorodności terenów zieleni, lasów miejskich, parków i ogrodów, ale także zwiększeniu roli gospodarstw rolnych.

W 2020 r. podjęto prace nad wykonaniem inwentaryzacji przyrodniczej obszaru **pól irygacyjnych** (ostatnia została wykonana w 2009 r.) przez zespół ekspertów z dziedzin przyrodniczych. Pozwoli ona wskazać obszary najcenniejsze przyrodniczo wymagające interwencji ze względu na zachodzące zmiany w użytkowaniu pól oraz wynikające ze zmian klimatycznych, jak również zdecydować, jakie dalsze działania konieczne są dla zachowania walorów przyrodniczych i krajobrazowych tego obszaru. Powierzchnia pól irygacyjnych to około 1100 ha. W listopadzie 2020 r. wykonawca przedstawił raport z I etapu inwentaryzacji za okres czerwiec–październik 2020 r., który został opublikowany na stronie www.wroclaw.pl/srodowisko/pola-irygacyjne. Prace terenowe potrwać do końca czerwca 2021 r.

Na sesji Rady Miejskiej Wrocławia, w dniu 23 stycznia 2020 r. przyjęto uchwałę nr XVIII/488/20 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie ustanowienia pomnikiem przyrody platana klonolistnego rosnącego przy pl. Jana Pawła II we Wrocławiu.

W 2020 r. gmina Wrocław współfinansowała wydanie publikacji Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Przyrody „pro Natura” pt. *Ptaki Wrocławia w okresie 200 lat. Występowanie, liczebność i zmiany w dzisiejszych granicach administracyjnych miasta*. Książka przedstawia bogaty skład awifauny miasta, zmiany składu gatunków zachodzące w ciągu 200 lat oraz adaptację do warunków miejskich. Współautorem książki jest, zmarły niedawno, wybitny przyrodnik wrocławski prof. Ludwik Tomiałojć.

Gmina Wrocław od 2006 r. wdraża **Powiatowy Program Zwiększania Lesistości Miasta Wrocławia**, który zakłada etapowe zwiększanie lesistości miasta z około 7% do 11%. W 2020 r., w okresie wiosennym zalesiono ok. 1 ha gruntów nieleśnych (porolnych) na Ratyniu, sadząc około 6 tys. sadzonek leśnego materiału. W okresie jesiennym zalesiono około 6,5 ha gruntów nieleśnych sadząc około 40 tys. sadzonek materiału leśnego w rejonie Osobowic.

Działalność rolnicza w 2020 r. wykonywana była przez 1645 rolników w rodzinnych gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych oraz przez 6360 w gospodarstwach poniżej 1 ha. Łączna powierzchnia gruntów wykorzystywanych na cele rolnicze to 7508,19 ha. W odniesieniu do 2019 r. należy zauważyć wzrost liczby rolników prowadzących gospodarstwa, odpowiednio o 1,79% powyżej 1 ha i o 6% poniżej 1 ha, przy czym powierzchnia gruntów ogółem spadła o 0,59%.

W ramach realizacji zadań związanych z produkcją zwierzęcą w 2020 r., w związku z panującą pandemią, ograniczono wizje terenowe mające na celu kontrolę warunków utrzymywania zwierząt gospodarskich oraz stanu ich pogłowia na terenie Wrocławia. W porównaniu do lat ubiegłych obserwuje się tendencje spadkowe w liczbie zwierząt gospodarskich we Wrocławiu. W dużej mierze związane jest to z rygorystycznymi przepisami w zakresie wymogów hodowlanych oraz koniecznością zapewnienia dobrostanu zwierząt, co na terenie aglomeracji miejskiej nie jest łatwe.

Zagadnienia związane z **ochroną gruntów rolnych** mają istotny wpływ na stan i środowisko Wrocławia. Uzyskanie decyzji zezwalającej na wyłączenie gruntów rolnych z produkcji przed realizacją inwestycji wymaga spełnienia wymogów określonych ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych – grunt rolny musi być przeznaczony na cele inne niż rolne w planie zagospodarowania przestrzennego bądź w przypadku braku planu inwestor zobowiązany jest do uzyskania decyzji o warunkach zabudowy. Łącznie wydano **414** decyzji administracyjnych, a w stosunku do pozostałych spraw zarejestrowanych i nie zakończonych decyzjami toczy się postępowanie. W 2020 r. można zauważyć tendencję spadkową trwałych wyłączeń gruntów rolnych, na co pośrednio ma wpływ polityka rozwoju przestrzennego prowadzona w mieście.

Tabela 108. Powierzchnia i naliczone opłaty z tytułu wyłączenia gruntów rolnych z produkcji rolniczej w 2020 r.

Trwałe wyłączenie		Nietrwałe Wyłączenie		Opłaty [zł]	
Łączna powierzchnia	W tym powierzchnia podlegająca naliczeniu	Łączna powierzchnia	W tym powierzchnia podlegająca naliczeniu	Naliczone opłaty jednorazowe	Naliczone opłaty roczne
376 108 m ² 37,61 ha	140 516 m ² 14,05 ha	3 193 m ² 0,32 ha	2 625 m ² 0,26 ha	7 316 625,28	731 616,98

Źródło: UMW

Tabela 109. Powierzchnia i naliczone opłaty z tytułu wyłączenia gruntów rolnych z produkcji rolniczej w oparciu o ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych w latach 2016–2019

Lata	Trwałe wyłączenie		Nietrwałe wyłączenie		Opłaty [zł]	
	Łączna powierzchnia	W tym powierzchnia podlegająca naliczeniu	Łączna powierzchnia	W tym powierzchnia podlegająca naliczeniu	Naliczone opłaty jednorazowe	Naliczone opłaty roczne
2016	1 042 932 m ² 104,3 ha	166 339 m ² 16,6 ha	1 615 m ² 0,16 ha	274 m ² 0,03 ha	13 266 934,73	1 326 693,10
2017	913 570 m ² 91,36 ha	358 179 m ² 35,82 ha	22 431 m ² 2,24 ha	1 326 m ² 0,13 ha	3 439 396,90	343 933,56
2018	1 206 537 m ² 120,65 ha	461 717 m ² 46,17 ha	3 642 m ² 0,36 ha	3 642 m ² 0,36 ha	6 845 158,57	684 516,40
2019	564 250 m ² 56,43 ha	126 979 m ² 12,70 ha	10 601 m ² 1,06 ha	10 601 m ² 1,06 ha	4 404 203,25	440 419,89

Źródło: UMW

DOCHODY I WYDATKI NA ZARZĄDZANIE ZIELENIĄ

W 2020 r. uzyskano dochody w kwocie **3 434 450,00 zł**, między innymi ze sprzedaży biletów wstępu do Ogrodu Japońskiego, drewna opałowego, kar i odsetek, rozliczeń z lat ubiegłych czy wsparcia bezpośredniego ARiMR. Wydatki bieżące to ogółem **35 591 646,00 zł**. Koszty wynikają z bieżącej konserwacji parków, zieleńców, zieleni przyulicznej, lasów komunalnych oraz realizacji nasadzeń. Koszt realizacji zadań inwestycyjnych w 2020 r. wyniósł ogółem **35 497 970,74 zł**, co stanowi 99,74% wykonania planu.

Tabela 110. Dochody i wydatki związane z zarządzaniem zielenią we Wrocławiu w latach 2017–2020 (w zł)

Rok	Dochody	Wydatki
2017	2 685 388,20	21 087 023,48
2018	2 716 266,38	23 493 842,48
2019	4 288 976,31	26 053 754,02
2020	3 434 450,00	35 591 646,00

Źródło: UMW

WODA W MIEŚCIE

W ramach **zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi** 17 czerwca 2019 r. weszło w życie zarządzenie nr 1158/19 Prezydenta Wrocławia w sprawie gospodarowania wodami opadowymi we Wrocławiu. Określa zadania i kompetencje jednostek uczestniczących w procesie nie tylko przygotowania i realizacji inwestycji miejskich, ale już na etapie planowania przestrzennego. Wytyczne wynikające z zarządzenia stosowano podczas wszelkich prac planistycznych i inwestycyjnych w 2020 r.

W ramach realizowanych od 2019 r. programów i projektów w zakresie gospodarowania wodami oraz adaptacji miasta do zmian klimatycznych dużym zainteresowaniem mieszkańców cieszy się program **Złap deszcz**. W 2020 r. **zawarto 218 umów na kwotę 694 tys. zł**. W ramach dofinansowania mieszkańcy wykonali między innymi zbiorniki podziemne (**84 umowy**), naziemne zbiorniki przyrynnowe (**132 umowy**), ogrody deszczowe i studnie chłonne. W porównaniu z rokiem 2019, w którym zawarto 92 umowy, zaobserwowano wyraźną tendencję wzrostową.

Kolejnym projektem, który idealnie wpisuje się w wyzwania klimatyczne, jest **Wrocławska kranówka**, dzięki któremu dzieci z wrocławskich szkół mają zapewniony łatwy, szybki i higieniczny dostęp do wody pitnej z sieci wodociągowej zaopatrywanej przez MPWiK. W roku 2020 zamontowano urządzenia w 11 szkołach za łączną kwotę **95 318,85 zł**.

W 2020 r. z programu **Szare na zielone** skorzystało kolejne **20** placówek edukacyjnych na terenie Wrocławia. Celem programu jest przekształcanie terenów zewnętrznych wokół szkół oraz przedszkoli w obszary zieleni bezpiecznej i przyjaznej dla uczniów z zachowaniem funkcji zwiększania odporności na zmiany klimatu, lokalnego zagospodarowania wód opadowych, zachowania bioróżnorodności oraz ochrony przed hałasem. Łączna kwota dofinansowania przyznanego placówkom oświatowym w 2020 r. to **699 658,00 zł**.

W ramach popularyzacji rozwiązań w zakresie zagospodarowania wód opadowych na terenie skweru pomiędzy budynkami Urzędu Miejskiego Wrocławia przy ulicach: Bogusławskiego, Zapolskiej i Świdnickiej, zainstalowano demonstrator przykładowego zastosowania infrastruktury błękitno-zielonej. Ponadto przeprowadzono kampanię **Szanuj wodę**, której celem było zachęcanie mieszkańców do zmiany zachowań, na takie dzięki którym można racjonalniej gospodarować wodą.

O systemie gospodarowania, zaopatrzeniu i jakości wody we Wrocławiu więcej informacji w dziale INFRASTRUKTURA.

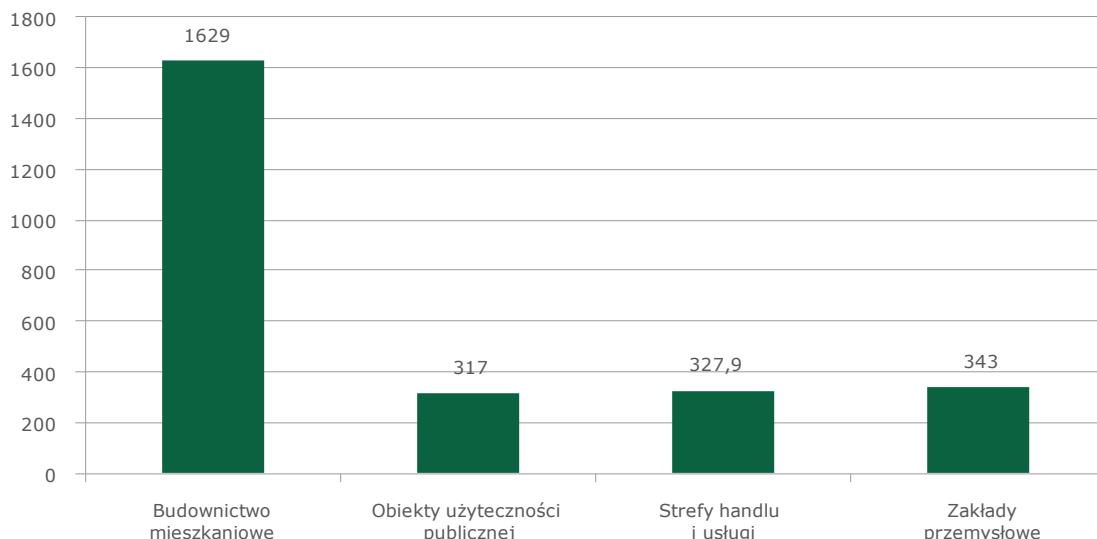
ENERGIA W MIEŚCIE

Wrocław jest dobrze zabezpieczony w zakresie dostaw energetycznych, ale nowe wyzwania związane ze zmianami klimatu, rozwojem nowych technologii miejskich czy elektromobilnością dynamicznie zmieniają tę sytuację. W celu zagwarantowania ciągłości zaspokajania aktualnych i perspektywicznych potrzeb Wrocławia realizowano działania wynikające z dokumentu *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035*.

Wśród nich jest między innymi zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii cieplnej, elektrycznej i gazu w istniejącej zabudowie, zapewnienie zaopatrzenia w energię dla planowanej zabudowy, stymulowanie poprawy efektywności energetycznej, rozwijanie możliwości wykorzystania OZE, poszerzanie zakresu edukacji w celu wprowadzenia racjonalnych wzorców konsumpcji energii i jej nośników. Ponadto działania gminy Wrocław zmierzają do rozwoju transportu niskoemisyjnego, w tym poprzez realizację obowiązków dotyczących rozwoju elektromobilności.

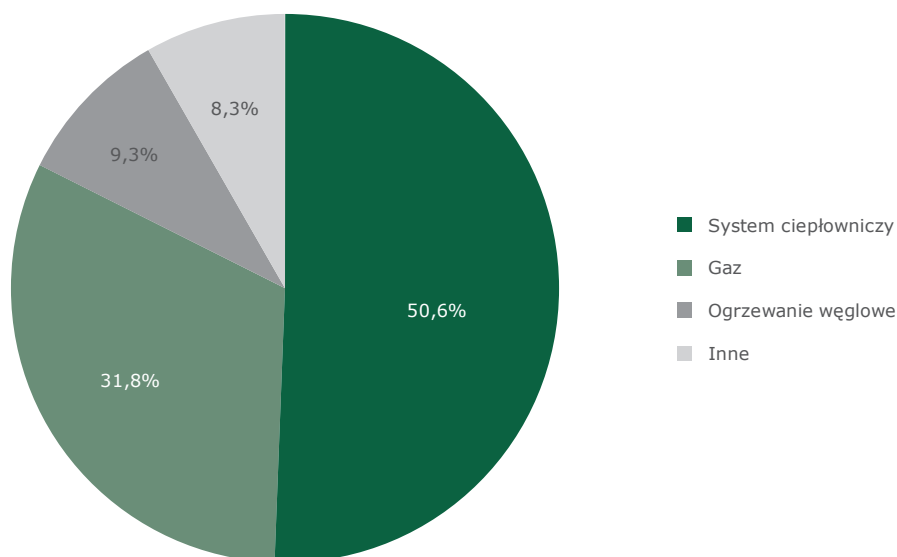
Roczne zużycie ciepła, wyrażone jako roczne zapotrzebowanie energii u odbiorców na terenie miasta, oszacowano na około 14 526 TJ.

Wykres 59. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru gminy Wrocław na lata 2020-2035; zapotrzebowanie na ciepło wg grup odbiorców

Źródło: UMW

Wykres 60. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru gminy Wrocław na lata 2020-2035; sposób pokrycia zapotrzebowania na moc cieplną we Wrocławiu

Źródło: UMW

GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

W 2020 r. kontynuowano realizację kampanii Wrocław Nie Marnuje. Kampania bazuje na koncepcji gospodarki obiegu zamkniętego i dotyczy ponownego wykorzystywania, naprawiania, odnawiania oraz recyklingu materiałów i produktów, w celu redukcji ilości powstających odpadów i zamiany ich w zasoby. Poszerzona została mapa Wrocław Nie Marnuje o rzemieślników oraz lokale stosujące filozofię zero waste. Na mapie obecnie jest 168 punktów wpisujących się w idee niemarnowania (www.wroclaw.pl/srodowisko/wroclaw-nie-marnuje).

W ramach projektu *10 kroków do niemarnowania* przekazano materiały informacyjne do Rad Osiedli i Centrów Aktywności Lokalnej, w pojazdach komunikacji miejskiej emitowano spoty informacyjne, nawiązano współpracę z Miejską Biblioteką Publiczną (do regałów i skrzynek bookcrossingowych rozdysponowano 1073 książki), powstały dodatkowe regały tzw. giveboxy w budynkach Urzędu

Miejskiego Wrocławia. W działania gospodarki o obiegu zamkniętym wpisał się również projekt *FoodSHIFT2030*, finansowany z ramowego programu UE Horyzont 2020, poświęcony transformacji europejskiego systemu żywności w niskoemisyjny model gospodarki o obiegu zamkniętym, promujący lokalne rolnictwo ekologiczne i zdrową żywność oraz skrócenie dystansu pomiędzy producentami i konsumentami.

Równolegle prowadzone były działania związane z podniesieniem poziomu selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów komunalnych oraz usunięciem i właściwym zagospodarowaniem odpadów niebezpiecznych poprzez takie inicjatywy, jak:

- program udostępniania mieszkańcom przydomowych kompostowników – w 2020 r. udostępniono mieszkańcom 342 kompostowniki (o 39 więcej niż w roku 2019 r., w latach 2012–2020 było to 1907 szt.),
- kontynuowanie programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Wrocławia – w 2020 r. zostało usuniętych 51,2 ton wyrobów azbestowych (o 18,6 ton więcej niż w roku 2019 r.).

Przyjęto także uchwałą nr XXV/672/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 lipca 2020 r. nowy regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Wrocławia, którym poszerzono zakres selektywnej zbiórki odpadów o frakcję bioodpadów oraz dodatkowo określono zasady utrzymania czystości i porządku w zakresie selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych. Ponadto określono zasady selektywnego zbierania odpadów komunalnych prowadzonego przez PSZOK-i, sposoby i częstotliwość pozbywania się odpadów, wymagania w zakresie utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym i porządkowym miejsc gromadzenia odpadów, zasady kompostowania bioodpadów na terenie nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi. Uwzględniono również wymagania wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami w zakresie podejmowania przez mieszkańców działań zmierzających do ograniczenia ilości i objętości powstających odpadów.

O systemie gospodarowania odpadami we Wrocławiu więcej informacji w dziale INFRASTRUKTURA.

OPIEKA NAD ZWIERZĘTAMI

1 marca 2020 r. Prezydent Wrocławia powołał rzecznika do spraw zwierząt. Uchwałą nr XXII/602/20 Rada Miejska Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r. przyjęła **Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wrocław.**

W 2020 r. gmina Wrocław przekazała Schronisku dla Bezdomnych Zwierząt dotację w kwocie 3 mln zł, dodatkowo 8 tys. zł na talony sterylizacyjne dla kotów wolno żyjących. Ponadto koordynowano program bezpłatnego znakowania psów i kotów należących do mieszkańców Wrocławia – zaczipowano 773 zwierzęta na kwotę **34 785 zł**, oraz program bezpłatnej sterylizacji psów i kotów należących do mieszkańców Wrocławia – sterylizacji poddano 166 zwierząt na kwotę **39 959,98 zł**.

MOBILNOŚĆ

Wyzwaniem, szczególnie w kontekście przewidywanej w związku z pandemią wywołaną wirusem SARS-CoV-2 zmiany stylu życia i przemieszczania się mieszkańców, staje się organizacja transportu zbiorowego i indywidualnego. Istnieje niebezpieczeństwo pojawienia się tendencji odwrotu od transportu zbiorowego, gdyż priorytetem dla mieszkańców staje się ochrona zdrowia. Dlatego też niezwykle istotne jest kontynuowanie zintensyfikowanych w ostatnich latach prac nad modernizacją i rozwijaniem transportu publicznego. Działania te w 2020 r. wzbogacano o zadania z zakresu wdrażania *Wrocławskiej Polityki Mobilności*, polegające m.in. na łączeniu systemu transportu publicznego w spójną całość, przeciwdziałaniu wykluczeniu komunikacyjnemu peryferyjnych osiedli, kształtowaniu przestrzeni przyjaznych pieszym i rowerzystom oraz wspierania innowacyjnych środków transportu.

Fundamentem dobrze funkcjonującego miasta jest stworzenie takich warunków, aby najbardziej atrakcyjne dla użytkowników było podróżowanie po mieście transportem publicznym. Dlatego priorytetem jest ciągle podnoszenie standardu, bezpieczeństwa i komfortu podróżowania tramwajami, autobusami oraz koleją. Podstawą jest rewitalizacja infrastruktury, szczególnie tej związanej ze stanem torowisk, jednak nie mniej istotne są drobne organizacyjne usprawnienia, które pozwalają mieszkańcom na pozytywny odbiór wrocławskiej komunikacji miejskiej. Ostateczny cel jest taki, żeby mieszkańcy korzystali z transportu zbiorowego nie dlatego, że muszą, ale dlatego, że ten sposób poruszania się po mieście jest sprawny, zdrowy i niezawodny.

Priorytet dla rozwoju transportu innego niż samochodowy, nie oznacza, że działania na rzecz poprawy infrastruktury dla samochodów nie są podejmowane. Niezwykle ważne jest, aby każdym działaniem poprawiać jakość życia naszych mieszkańców – czystsze powietrze, mniejszy hałas, przyjazna przestrzeń dla pieszych. To dlatego chcemy znaleźć miejsce dla wszystkich użytkowników ulic oraz poprawić im warunki przemieszczania się po mieście.

POLITYKA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI

W 2019 r. uchwalony został **Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wrocławia – Ruch Miasta** (PZMM), będący rozwinięciem *Wrocławskiej Polityki Mobilności* z 2013 r. Stworzono go w procesie szerokiej partycypacji społecznej, w ramach której wypracowano propozycje konkretnych działań związanych z poprawą jakości przemieszczania się we Wrocławiu. Dokument określa, kiedy i w jaki sposób powinien rozwijać się system transportowy lub gdzie potrzebne są zmiany w jego organizacji.

Jak co roku przeprowadzono monitoring realizacji tych dwóch strategicznych dokumentów z zakresu polityki transportowej. W ramach monitoringu przygotowano podsumowanie mierników i czynników za 2019 r. oraz raport z działań, które wpisują się w realizację celów szczegółowych zawartych w *Planie Zrównoważonej Mobilności Miejskiej*. Średnia ocena realizacji PZMM za rok wzrosła z 2,83 w 2019 r. do 3,5 w roku 2020. To pokazuje, że podejmowane działania przynoszą pozytywne efekty.

POPRAWA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ I BEZPIECZEŃSTWA RUCHU

Na inwestycje związane z transportem w 2020 r. wydatkowano ponad 328 mln zł, należy mieć na uwadze, że w każdej inwestycji, tam gdzie to możliwe, starano się realizować potrzeby wszystkich użytkowników ruchu, przy czym inaczej te potrzeby realizowane są w centrum, a inaczej na osiedlach od niego oddalonych czy w sąsiedztwie AOW. W różnych rejonach miasta stosowano inne, adekwatne do potrzeb, podejście. O poprawę infrastruktury i bezpieczeństwa ruchu zadbano w 2020 r. poprzez szereg inwestycji dotyczących zarówno pieszych, jak i rowerzystów czy użytkowników samochodów. Zaliczyć tu należy remonty dróg, wytyczanie i budowę przejść dla pieszych, dbałość o oznakowanie, wyodrębnianie bezpiecznych tras rowerowych, realizację oświetlenia i doświetlenia. W 2020 r. koszt działań w tym obszarze tylko w ramach programów poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej, rowerowej, pieszej, inicjatyw lokalnych, inicjatyw Rad Osiedli, budowy i przebudowy oświetlenia ulic oraz miejsc niebezpiecznych wyniósł ponad 114 mln zł.

Na szczególną uwagę zasługują dwa programy partycypacyjne: **Program Inicjatyw Lokalnych** oraz **Program Inicjatyw Rad Osiedli**. W Programie Inicjatyw Lokalnych zasadą jest deklaracja wspólnoty lokalnej, a następnie dobrowolna wpłata udziału własnego wnioskodawców i tym samym udział w kosztach realizacji zadania. Ogółem w roku 2020 wpłaty te wyniosły – 167 440 zł, co stanowi 67% założonego planu dochodów. Wnioski do Programu Inicjatyw Lokalnych dotyczyły głównie budowy dróg wraz z odwodnieniem i oświetleniem oraz budowy sieci wodociągowych i kanalizacyjnych. Na realizację programu w 2020 r. przeznaczono 4 692 967 zł.

Także Program Inicjatyw Rad Osiedli daje mieszkańcom wpływ na rozwój Wrocławia oraz wzmacnia ich rolę w procesie zarządzania zasobami miejskimi. W 2020 r. główne działania w programie dotyczyły remontów oraz budowy lub przebudowy dróg i infrastruktury drogowej wpływających na poprawę bezpieczeństwa i warunków ruchu. W wyniku realizacji tych zadań w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców Wrocławia, poprawie uległ stan istniejącej infrastruktury, którą Rady Osiedla wskazały jako priorytetową na swoich terenach. Plan wydatków obejmujący realizację całego programu w 2020 r. (również niedrogowe zadania) wyniósł: 22 604 314 zł.

KOMUNIKACJA SAMOCHODOWA

W 2019 r. wprowadzono uchwałę o rozszerzeniu strefy płatnego parkowania. Pozwala ona wnioskować mieszkańcom i radnym osiedlowym o wprowadzenie odpłatności za parkowanie na danej ulicy, z czego chętnie w 2020 r. korzystano. Rozszerzenie strefy nie wiąże się bezpośrednio z wprowadzeniem opłat, a jedynie daje możliwość pozytywnego rozpatrzenia takiego wniosku. Bez objęcia danego terenu strefą był on zawsze odrzucany jako niezgodny z uchwałą. Mieszkańcy i radni osiedlowi wnioskuje o wprowadzenie płatnego parkowania przede wszystkim dlatego, że porządkuje ono postój samochodów, pozwala zdecydowanie łatwiej znaleźć wolne miejsce i tworzy wyraźne preferencje dla mieszkańców strefy. Mają oni do dyspozycji abonament za 100 zł na rok.

Obszar Płatnego Parkowania we Wrocławiu podzielony jest na trzy strefy (A, B oraz C) i liczy łącznie 4938 miejsc postojowych (o 332 więcej niż w 2019 r.).

Tabela 111. Liczba miejsc postojowych i sprzedanych abonamentów w latach 2017-2020

Rok	Liczba płatnych miejsc postojowych	Liczba wydanych abonamentów			Liczba wydanych abonamentów dla mieszkańców		
		Tradycyjne	E-abonamenty	Razem	Tradycyjne	E-abonamenty	Razem
2017	4 272	6 870	2 467	9 337	2 800	281	3 081
2018	4 366	5 274	4 378	9 652	2 546	512	3 058
2019	4 606	4 124	5 651	9 775	2 431	735	3 166
2020	4 938	2 316	5 182	7 498	1 841	1 629	3 470

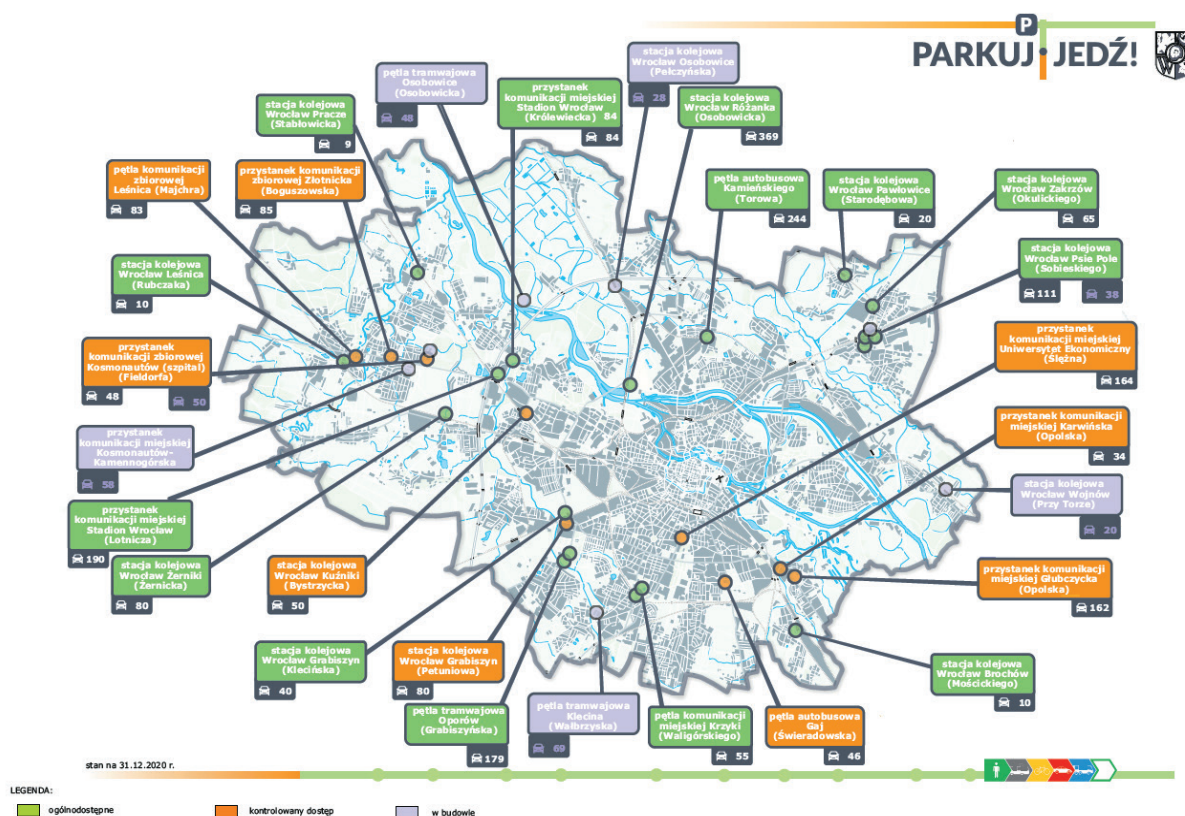
Źródło: UMW

W roku 2020 z tytułu opłat za postój samochodów w Strefie Płatnego Parkowania osiągnięto dochody w wysokości 10 792 070 zł. Koszt obsługi systemu wyniósł 4 096 020 zł, w tym wynagrodzenie operatora systemu to 3 908 250 zł. W centrum miasta bezpłatnie parkować mogą motocykle oraz osoby z niepełnosprawnością posiadające identyfikator „0”, wystawiony przez ZDiUM na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności.

Wrocław dąży do osiągnięcia wskaźnika udziału podróży samochodowych w mieście nie przekraczającego 35%. Dla realizacji tego celu niezbędne jest zapewnienie nie tylko sprawnej komunikacji miejskiej, lecz także wygodnego systemu przesiadkowego spójnie łączącego podróże różnymi środkami transportu. Dlatego ważnym elementem jest rozwój systemu parkingów Parkuj i Jedź. W 2020 r. wrocławianie otrzymali do dyspozycji parking nr 4, przy stacji kolejowej Psie Pole. Tym samym na koniec ubiegłego roku w systemie Parkuj i Jedź udostępnionych zostało łącznie 2218 miejsc postojowych.

W 2020 r. rozstrzygnięto również przetargi na roboty budowlane w kolejnych lokalizacjach: pętla Klecina, ul. Fieldorfa, ul. Kamiennogórska, stacja kolejowa Osobowice, Psie Pole (parking nr 5). W wyniku tych działań powstanie kolejne 300 miejsc postojowych, w tym 14 dla osób z niepełnosprawnościami. Nakłady poniesione w 2020 r. na system Parkuj i Jedź wyniosły 280 tys. zł.

Rysunek 5. Program Parkuj i Jedź – istniejące i planowane lokalizacje parkingów

Źródło: UMW

WJAZD DO MIASTA POJAZDÓW CIĘŻAROWYCH

W 2011 r. w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz usprawnienia miejskiej komunikacji, a także poprawy przepustowości dróg na obszarze Wrocławia wprowadzono w ciągu dróg krajowych organizację ruchu zakazującą wjazdu do Wrocławia dla pojazdów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 18 ton w godzinach szczytu komunikacyjnego i w godzinach nocnych. Zgodnie z zasadami wydawania zezwoleń, które co roku podlegają modyfikacji, jedynie firmy transportowe spełniające określone warunki otrzymują przepustki uprawniające do wjazdu na teren miasta.

Tabela 112. Liczba pojazdów ciężarowych otrzymujących przepustki na wjazd do Wrocławia w latach 2011–2020

Rok	[szt.]
2011	6 720
2012	5 200
2013	4 117
2014	4 272
2015	3 793
2016	3 786
2017	3 198
2018	2 820
2019	3 696
2020	2 119

Źródło: UMW

KOMUNIKACJA PIESZA

W 2020 r. *Program Ruchu Pieszego* realizowany był poprzez tworzenie wygodnych dojazdów do przystanków, likwidowanie barier architektonicznych i szeroko rozumianą dbałość o jakość przestrzeni publicznych. Działalność inwestycyjną w tym zakresie zdominowała wymiana nawierzchni chodników już istniejących oraz budowa nowych, ale zajmowano się również porządkowaniem stref parkowania, obniżaniem krawężników, zmianą organizacji ruchu, remontami peronów tramwajowych, wzbogaceniem infrastruktury o instalację ławek dla podróżnych. Na działania inwestycyjne w ramach programu w 2020 r. zaplanowano 5 467 737 zł.

W październiku 2020 r. uruchomiono pilotażowy program *Szkolna ulica*, który obejmował dwie lokalizacje: SP nr 34 przy ul. Gałczyńskiego i SP nr 45 przy ul. Krajewskiego. Projekt zakładał wyłączenie z ruchu samochodowego fragmentów ulic przylegających bezpośrednio do szkół na pół godziny przed rozpoczęciem lekcji i oddanie ich ruchowi pieszemu oraz rowerowemu, umożliwiając dzieciom bezpieczne dotarcie do szkoły. Realizacja pilotażu została poprzedzona kilkumiesięcznym przygotowaniem organizacyjnym, informacyjnym, a także obserwacjami, badaniami ankietowymi oraz zbieraniem opinii. Efektem było zmniejszenie ogólnej liczby aut w rejonie szkoły przy ul. Gałczyńskiego o 25%. Program będzie kontynuowany w kolejnych latach i rozszerzany na inne szkoły.

W 2020 r. z ruchu samochodowego wyłączony został fragment ul. Ruskiej – od pl. Solnego do ul. Rzeźniczej – na którym widoczny jest największy potok ruchu pieszych. Dochodzą oni z przystanków zlokalizowanych na ul. Kazimierza Wielkiego, gdzie powstało także nowe przejście dla pieszych. Znajdujące się na ul. Ruskiej restauracje i bary po zmianach w organizacji ruchu mogą wykorzystać uspokojoną strefę do rozstawienia i powiększenia ogródków gastronomicznych.

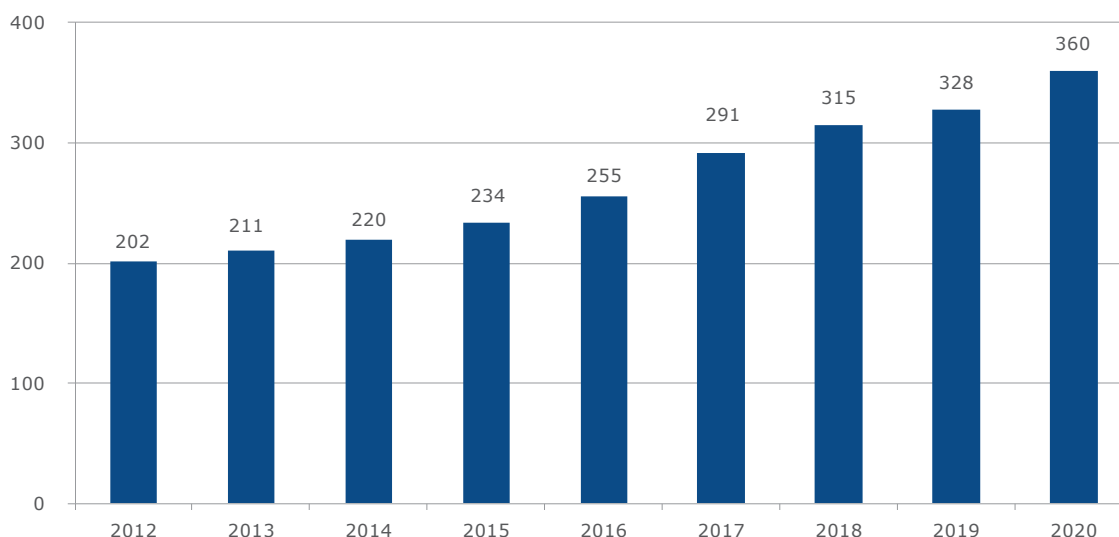
W 2020 r. prowadzono także działania polegające na uwolnieniu chodników w centrum Wrocławia od nielegalnego parkowania, które jest niezwykle uciążliwe dla pieszych oraz rodziców z wózkami, a także osób z ograniczoną mobilnością. W centrum miasta słupki są już praktycznie wszędzie tam, gdzie trzeba było zabezpieczyć chodniki przed nieprawidłowym parkowaniem. Tam, gdzie było to możliwe, do uwolnienia chodników zastosowano między innymi elementy zieleni. Od nielegalnego

parkowania uwolniono ulice: Ofiar Oświęcimskich (60 m), Kuźniczą (40 m), św. Marii Magdaleny (25 m), Jodłową (40 m), Odrzańską (12 m), Szewską (3 m), Więzienną (30 m), Garbary (34 m) czy Igielną (80 m).

KOMUNIKACJA ROWEROWA

Budowa nowej i remont istniejącej infrastruktury dla rowerów to jedno z podstawowych narzędzi promowania aktywnej mobilności. Główny cel to ciągle budowanie odcinków dróg dla rowerów, aby istniejącą infrastrukturę domknąć w spójną sieć. W 2020 r. zrealizowano łącznie około 32 km nowych tras rowerowych, w tym: 8,65 km tzw. twardej infrastruktury, 0,5 km kontrapasów i 23,22 km dopuszczonego kontraruchu. Jedną z ważniejszych inwestycji było wybudowanie trasy rowerowej łączącej ulice: Dworcową, Podwałę, Komuny Paryskiej i Krasińskiego, która spaja ściśle centrum miasta. Z kolei rozpoczęta w 2020 r. budowa drogi dla rowerów na alei Karkonoskiej, na odcinku od ul. Krzyckiej do gminy Kobierzyce stanowi przykład działania łączącego Wrocław z trasami rowerowymi gmin aglomeracji. Oddanie inwestycji do użytku zaplanowano na wiosnę 2021 r. W ramach realizacji ważnych powiązań pieszo-rowerowych połączonych z zielenią i niezależnych od układu drogowego zrealizowano pierwszy odcinek Promenady Krzyckiej na odcinku pomiędzy ulicą Spiską i Borowską. Kolejne odcinki są w trakcie realizacji.

Wykres 61. Długość tras rowerowych we Wrocławiu w latach 2012–2020 (w km)

Źródło: UMW

Na czas pandemii dla rowerzystów i dostawców rowerowych **otwarto wrocławski rynek** na cały dzień. Dodatkowo **wdrożono ograniczenie prędkości do 30 km/h** na trzech ulicach: Świdnickiej, Sądowej i św. Mikołaja. Są to ulice, na których już zaplanowano docelowe rozwiązania przyjazne dla rowerzystów, pieszych i pasażerów komunikacji zbiorowej.

W 2020 r. wybudowano dodatkową wiatę dla rowerów na parkingu Bike&Ride na pętli tramwajowej Leśnica. Zwiększono tym samym liczbę miejsc parkingowych dla rowerów w ramach pętli do 40 oraz łącznie liczbę miejsc rowerowych na tego typu parkingach do 868.

Nakłady poniesione na realizację polityki rowerowej w 2020 r. wyniosły 21 353 000 zł.

WROCŁAWSKI ROWER MIEJSKI

We Wrocławiu od 10 lat funkcjonuje system samoobsługowej wypożyczalni rowerów publicznych – *Wrocławski Rower Miejski*. W 2020 r. system po raz pierwszy miał działać cały rok, jednak z powodu pandemii na kilka tygodni został wyłączony z użytkowania. W styczniu, lutym i grudniu udostępniono 665 rowerów, a w pozostałych miesiącach 2665 rowerów. Liczba stacji pozostawała przez cały rok bez zmian i wynosiła 220. Wprowadzono nowe zasady użytkowania rowerów: opłaty w wysokości 5 zł za pozostawienie roweru poza stacją oraz wyłączenie z możliwości zwrotu roweru pewnych obszarów, takich jak lasy lub tereny kolejowe. W 2020 r. rowery wypożyczono 1,4 mln razy, a w systemie było zarejestrowanych 256 tys. użytkowników.

EDUKACJA I PROMOCJA MOBILNOŚCI AKTYWNEJ

W ramach programu *Rowerowa Szkoła Mobilności Aktywnej* i prowadzonych zajęć przeszkolono 827 uczniów i 9 nauczycieli w zakresie zasad i zalet korzystania z roweru w mieście oraz bezpieczeństwa w ruchu drogowym. W trakcie pierwszej fali pandemii przekazano podręcznik dla nauczycieli oraz filmy edukacyjne do nauki zdalnej dla uczniów szkół podstawowych.

Pierwszy raz zorganizowano we Wrocławiu akcję promującą podróże rowerowe przez cały rok pn. *W kółko kręcę*. Celem rywalizacji było przekonanie wrocławian do roweru jako całorocznego, szybkiego, zdrowego, taniego i niezależnego środka transportu po mieście. W rywalizacji aktywny udział wzięło 975 osób, które wykonały 49 948 przejazdów, podczas których przejechały 316 890 km. Rywalizacja będzie kontynuowana w kolejnych latach.

KOMUNIKACJA PUBLICZNA

PRIORYTETY KOMUNIKACJI PUBLICZNEJ

Komfort poruszania się komunikacją publiczną to nie tylko jakość taboru i infrastruktury oraz narzędzia informatyczne, ale przede wszystkim punktualność przyjazdu na przystanek oraz najkrótszy czas podróży, konkurencyjny w stosunku do auta. Wszystkie torowiska, możliwe technicznie do wydzielenia z ruchu kołowego, zostały już wydzielone – 95,6% torowisk tramwajowych jest dostępnych tylko dla pojazdów komunikacji zbiorowej. Na 127 skrzyżowaniach z sygnalizacją świetlną obowiązywały priorytety dla tramwajów. Ponadto przystąpiono do prac projektowych dla budowy buspasa w ul. Krzywoustego, dzięki któremu kilkanaście linii autobusowych z Psiego Pola otrzyma niezależny i szybki przejazd w kierunku centrum.

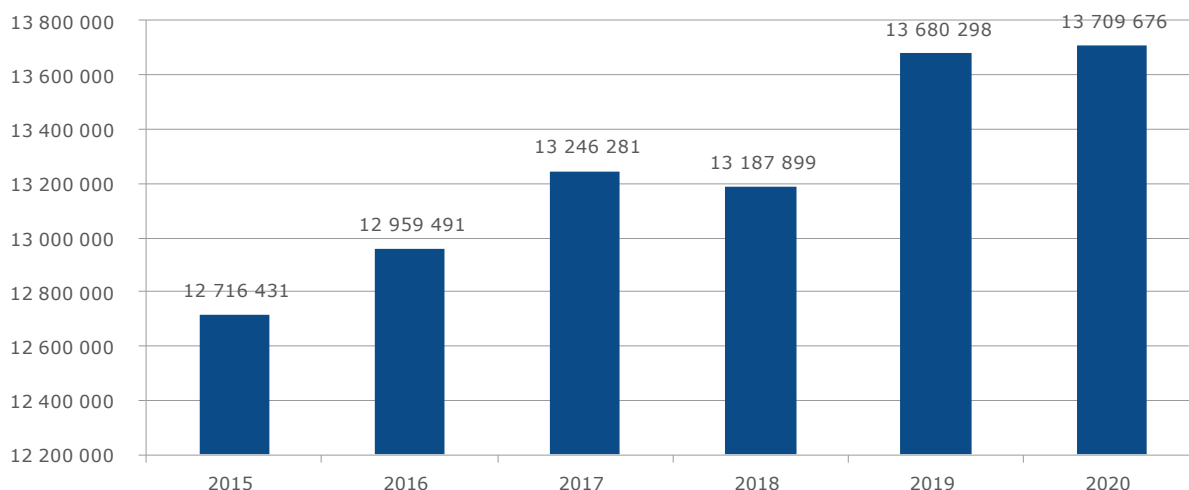
MIEJSKA KOMUNIKACJA AUTOBUSOWA I TRAMWAJOWA

Na wydatki bieżące związane z lokalnym transportem publicznym w 2020 r. przeznaczono kwotę 493 mln zł. W 2020 r. priorytetem było kontynuowanie działań poprawiających funkcjonowanie komunikacji publicznej dla osiedli, szczególnie tych położonych dalej od centrum. Realizując ten cel:

- uruchomiono 3 nowe linie autobusowe (151, 744 i 941),
- zmieniono trasy 8 linii autobusowych (127, 130, 144, 146, 259, 701, 715, 936),
- uruchomiono wybrane kursy linii 133 do CH „Aleja Bielany”,
- zwiększono częstotliwości kursowania 4 linii autobusowych (110, 116, 129, 908),
- uruchomiono 6 nowych przystanków,
- zmieniono status przystanków „Wrocławski Park Przemysłowy” oraz „Katedra” dla linii dziennych z „na żądanie” na przystanki stałe.

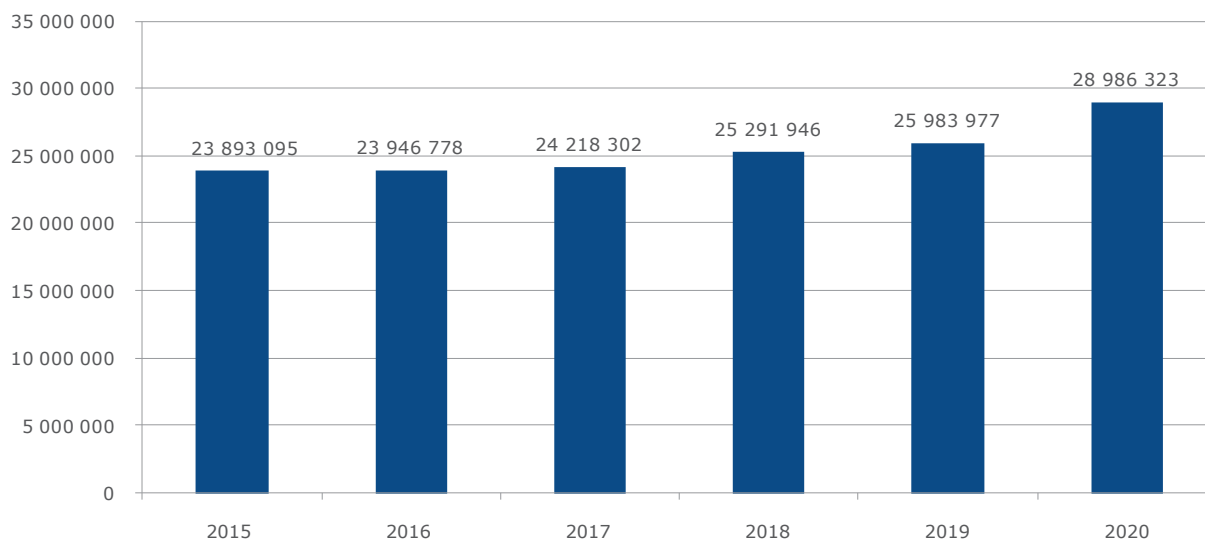
Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. (MPK) zrealizowało w 2020 r. 13 709 676,03 pociągokilometrów w komunikacji tramwajowej oraz 28 986 323,54 wozokilometrów w komunikacji autobusowej.

Wykres 62. Tramwaje MPK – praca przewozowa w latach 2015–2020

Źródło: UMW

Wykres 63. Autobusy MPK – praca przewozowa w latach 2015–2020

Źródło: UMW

W 2020 r. nastąpił wzrost pracy przewozowej, co spowodowane było koniecznością angażowania większego taboru niż zazwyczaj, aby zapewnić bezpieczny transport w obliczu nakazu dystansu społecznego. 6 maja ubiegłego roku na wrocławskie ulice wyruszyła rekordowa liczba 603 pojazdów komunikacji zbiorowej.

NOWE TRASOWANIE LINII TRAMWAJOWYCH I AUTOBUSOWYCH

W 2020 r. opracowano wstępną koncepcję nowego trasowania linii tramwajowych i autobusowych we Wrocławiu, która zakłada zmiany w dotychczasowym układzie w związku z obecnie realizowanymi inwestycjami trasy autobusowo-tramwajowej na Nowy Dwór oraz trasy tramwajowej przez Popowice. Opracowano raport zawierający opis metodologii przyjętych rozwiązań, założenia projektowe oraz zakres proponowanych zmian. Przygotowana koncepcja uzyskała pozytywną opinię zewnętrznego zespołu ekspertów. Rozpoczęto przygotowania do kolejnych etapów projektu, w tym rozmów z MPK i przedstawienia koncepcji mieszkańcom.

ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ

W 2020 r. niezmiernie istotne było utrzymanie tempa prac w ramach remontów torowisk i rozjazdów w centralnych punktach miasta oraz w wielu trwających ważnych inwestycjach tramwajowych i rowerowych. Paradoksalnie czas pandemii spowodował, że realizowano je szybciej i sprawniej.

W 2020 r. Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji rozpoczęło akcję #TORYwolucja, w ramach której dokonano szeregu napraw, wymian i remontów torów tramwajowych na łączną kwotę 78 mln zł. Wymienionych zostało ponad 11 km szyn oraz 32 zwrotnice. Zrealizowano m.in. dużą inwestycję na skrzyżowaniu przy Dworcu Głównym PKP. Do tej pory ruch na skrzyżowaniu był naprzemienny. W ramach tej inwestycji wymieniono pół kilometra torów, w tym 5 rozjazdów, 7 zwrotnic i 16 krzyżownic. Przepustowość skrzyżowania zwiększyła się dzięki stworzeniu skrajni na skřęcie z ul. Kołłątaja w ul. Piłsudskiego, co oznacza, że tramwaje będą mogły się swobodnie mijać. W ramach #TORYwolucji powstały też zielone torowiska (np. na ul. Hallera pomiędzy ul. Mielecką a ul. Ojca Beyzyma), nową jakość zyskały też pętle tramwajowe – Zawalna, Sępolno, Leśnica.

ROZBUDOWA SYSTEMU ZARZĄDZANIA RUCHEM WE WROCŁAWIU

Systematycznie rozbudowywany jest System Zarządzania Ruchem w celu zwiększania płynności ruchu oraz podwyższania standardu i warunków przejazdu komunikacją zbiorową. W 2020 r. podpisano umowę o dofinansowanie zadania w ramach RPO Województwa Dolnośląskiego, jako wdrażanie strategii niskoemisyjnych. Realizacja projektu zapewni usprawnienie płynności ruchu transportu zbiorowego, zwiększenie bezpieczeństwa i punktualności pojazdów MPK, przepływ informacji w jednostkach miejskich o utrudnieniach transportowych oraz optymalizację procesu rozpatrywania zgłoszeń i usuwania ich negatywnych skutków dla transportu i mieszkańców.

W 2020 r. rozpoczęto m.in. montowanie urządzeń wyświetlających dla motorniczych, wykonywano niezbędne połączenia kablowe na skrzyżowaniach, opracowano dokumentację techniczną 12 modułów informatycznych.

NA ŻYCZENIE

W 2020 r. w ramach kampanii *Dobre słowo we Wrocławiu* zmieniono nazwy dotychczasowych przystanków „na żądanie”, które stały się przystankami „na życzenie”. Dotyczyło to łącznie 924 przystanków: 344 linii dziennych, 521 linii nocnych i 59 pozostałych.

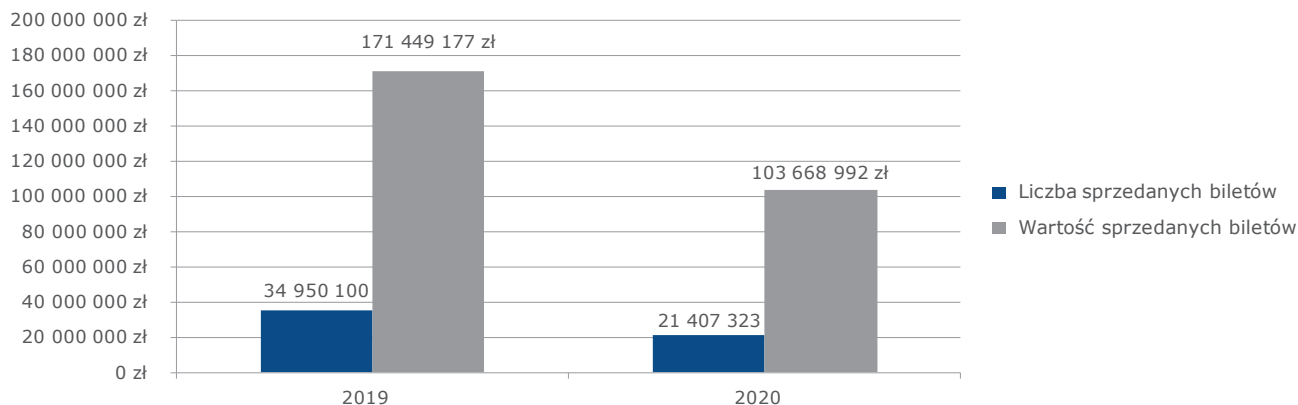
WPLYW PANDEMII NA SPRZEDAŻ BILETÓW W SYSTEMIE URBANCARD

W związku z wystąpieniem pandemii podjęto liczne działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa i komfortu mieszkańców. Wprowadzono procedury obowiązkowej dezynfekcji automatów biletowych oraz umożliwiono (w okresie głębokiego lockdownu) zawieszenie biegu terminu ważności biletów imiennych okresowych (pasażer mógł przywrócić bieg do 31 grudnia 2020 r.) bądź anulowanie ich bez poboru opłaty manipulacyjnej w wysokości 20% wartości biletu. Większość aktywności dotyczących obsługi biletów przeniesiono do internetu – z wprowadzonych zmian skorzystało ponad 40 tys. użytkowników. W 2020 r. poprzez system URBANCARD *Wrocławska Karta Miejska* sprzedano łącznie 21 407 323 biletów, z czego:

- przy użyciu kasowników – 14 366 903 (67%),
- poprzez automaty biletowe, inne stacjonarne punkty sprzedaży, stronę www oraz aplikacje mobilne – 7 040 420 (33%),

co stanowiło liczbę o 38,7% mniejszą niż w 2019 r. Spadek sprzedaży biletów był wynikiem pandemii, licznych ograniczeń w przemieszczaniu się i limitów miejsc w pojazdach.

Wykres 64. Sprzedaż biletów MPK w latach 2019–2020

Źródło: UMW

W komunikacji międzygminnej organizowanej przez gminę Wrocław dla gmin Miękinia, Wisznia Mała i Długołęka sprzedano 305 510 biletów jednorazowych oraz 9018 biletów okresowych. W ramach kontynuowanych umów na dystrybucję biletów aglomeracyjnych, które umożliwiają pasażerom korzystanie z komunikacji na terenie Wrocławia i gmin Czernica, Siechnice, Kobierzyce czy Kąty Wrocławskie, sprzedanych zostało łącznie 5630 biletów. Na skutek pandemii wartość sprzedaży w komunikacji międzygminnej spadła o 35% w porównaniu do 2019 r.

W lipcu 2020 r. Rada Miejska Wrocławia zdecydowała o podniesieniu cen biletów jednorazowych, czasowych, imiennych, grupowych oraz opłaty za przejazd bez ważnego biletu. Nowe stawki zaczęły obowiązywać od 1 stycznia 2021 r. Istotnym rozwiązaniem było wprowadzenie nowej taryfy obejmującej imienne bilety okresowe (od 7-dniowych do 365-dniowych) w niezmiennych cenach dla mieszkańców, którzy rozliczają podatek dochodowy we Wrocławiu i są zarejestrowani w programie *Nasz Wrocław*. W II połowie 2020 r. przeprowadzono kampanię promującą program *Nasz Wrocław* oraz szereg prac informatycznych w celu jego integracji z systemem URBANCARD.

KOMUNIKACJA PODMIEJSKA – STREFOWA

We Wrocławiu funkcjonują linie autobusowe strefowe, których numery rozpoczynają się cyfrą „9”, mające zapewnić komunikację publiczną na kluczowych kierunkach podmiejskich. Zasady korzystania z tych linii regulują odrębne umowy zawarte na mocy porozumień międzygminnych.

Tabela 113. Liczba wozokilometrów w komunikacji podmiejskiej w 2020 r.

SEVIBUS S.A.	DLA* Sp. z o.o.	A21 Sp. z o.o.	Razem
186 334,50	1 237 783,35	1 525 343,59	2 949 461,44

(*w tym linie 117, 123, 137, 138)

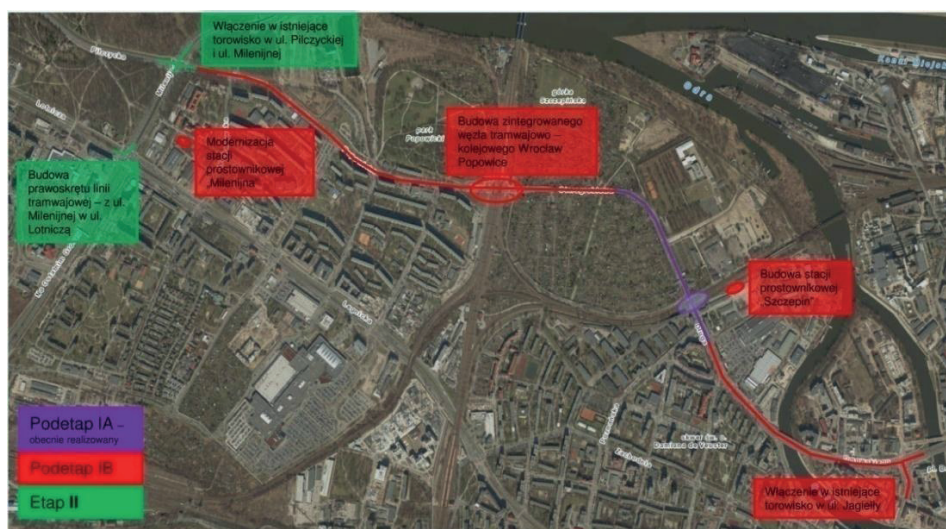
Źródło: UMW

Obostrzenia związane z przestrzeganiem dystansu społecznego w związku z przeciwdziałaniem pandemii przełożyły się na niedostateczną dostępność miejsc na wybranych kursach linii strefowych łączących miejscowości na terenie gminy Długołęka z Wrocławiem. W celu rozwiązania powyższego problemu wprowadzono do obsługi tego terenu cztery niskopodłogowe i klimatyzowane autobusy przegubowe Solaris Urbino 18. W przypadku gmin Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Żórawina, Siechnice, Czernica zostały podjęte rozmowy w celu uruchomienia nowych linii strefowych.

ZINTEGROWANY SYSTEM TRANSPORTU SZYNOWEGO W AGLOMERACJI I WE WROCŁAWIU – ETAP III (PROJEKT DOFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014-2020)

W 2020 r. kontynuowano roboty budowlane, obejmujące rozbudowę układu drogowego wraz z budową torowiska na odcinku od wyjazdu z terenu centrum handlowego przy ul. Długiej poza zjazd na teren Politechniki Wrocławskiej. Etap ten realizowany jest wspólnie z PKP PLK, co jest podyktowane koniecznością współpracy przy przebudowie wiaduktu kolejowego przy planowanym przystanku kolejowym Wrocław–Szczepin. Przystanek kolejowy ma być zintegrowany z przystankiem tramwajowo-autobusowym.

Rysunek 6. Trasa tramwajowa wzdłuż ulic Popowickiej, Starogrobłowej i Długiej – cały odcinek

Źródło: UMW

Ponadto przygotowano i przeprowadzono procedury przetargowe dla wyłonienia wykonawców kolejnych działań w ramach etapu IB (kolor czerwony na rysunku) i II (kolor zielony) oraz podpisano umowy na roboty budowlane. Nakłady poniesione w 2020 r. łącznie na realizację zadania wyniosły 26 882 627 zł.

ZINTEGROWANY SYSTEM TRANSPORTU SZYNOWEGO W AGLOMERACJI I WE WROCŁAWIU – ETAP IV: BUDOWA MOSTÓW CHROBREGO

W 2020 r. rozstrzygnięto przetarg w formule „zaprojektuj i wybuduj” dla budowy nowych mostów Chrobrego. Stanowią one część planowanej trasy autobusowo-tramwajowej na Swojczyce i są pierwszą częścią realizacji tego zadania. Rozpoczęto prace projektowe obejmujące:

- dwa obiekty mostowe łukowe,
- przebudowę drogi wojewódzkiej od ul. Monte Cassino do ul. Mydlanej,
- infrastrukturę pieszą i rowerową,
- infrastrukturę techniczną (oświetlenie, MKT, przebudowa kolizji).

BUDOWA TRASY AUTOBUSOWO-TRAMWAJOWEJ ŁĄCZĄCEJ OSIEDLE NOWY DWÓR Z CENTRUM WROCLAWIA (TAT) – PROJEKT DOFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014–2020

Rysunek 7. Schemat przebiegu trasy autobusowo-tramwajowej na Nowy Dwór

Źródło: UMW

TAT to największa inwestycja komunikacyjna miasta od 1949 r., kiedy wybudowana została linia tramwajowa do Leśnicy. To 7-kilometrowa trasa autobusowo-tramwajowa oraz dwa wiadukty: 160-metrowy nad torami kolejowymi i 22-metrowy nad ul. Smolecką. W 2020 r. wykonano odcinek nawierzchni TAT od pl. Orłąt Lwowskich do wiaduktu na ul. Smoleckiej oraz rozpoczęto budowę wiaduktu (konstrukcje przyczółków, wykonywanie płyty). Kontynuowano prace przy ulicach Robotniczej i Strzegomskiej; wykonano fragment nawierzchni TAT na odcinku przy Wrocławskim Parku Biznesu. Pod koniec roku podpisano umowę z wykonawcą kolejnego odcinka: od Wrocławskiego Parku Biznesu do ul. Rogowskiej (realizacja II etapu inwestycji). W 2020 r. rozpoczęto również prace projektowe odcinka TAT w ul. Rogowskiej (kształt trasy, węzeł przesiadkowy, park&ride, bike&ride, ciągi piesze i rowerowe wraz z elementami zieleni).

TRANSPORT KOLEJOWY

W 2020 r. kontynuowano współpracę z PKP PLK nad **Studium wykonalności Wrocławskiego Węzła Kolejowego**. Dokument pozwoli na rozpoznanie potrzeb w zakresie inwestycji kolejowych na terenie Aglomeracji Wrocławskiej i ma być narzędziem do planowania przyszłych inwestycji kolejowych. Konsultacje odbyły się w ramach:

- studium wykonalności dla C-E 59 – odcinek Święta Katarzyna – Wrocław Brochów – Wrocław Muchobór – Wrocław Kuźniki (poprawa parametrów technicznych, skrócenie czasu przejazdu, zwiększenie przepustowości linii oraz wyeliminowanie wąskich gardeł),
- studium wykonalności dla C-E 59 – odcinek Grabiszyn – Rzepin (zwiększenie konkurencyjności transportu kolejowego na linii kolejowej nr 273),
- Programu Kolejowego Centralnego Portu Komunikacyjnego (planowana sieć kolei dużych prędkości).

W 2020 r. z inicjatywy Prezydenta Wrocławia powołany został tzw. **Kolejowy Stół**, czyli zespół do współpracy PKP i miasta w bieżących i strategicznych tematach dotyczących rozwoju węzła kolejowego.

W zakresie analizy uruchomienia **pilotażowych miejskich połączeń kolejowych** Wrocław Główny – Wrocław Leśnica wspólnie ze spółką Koleje Dolnośląskie S.A. przeanalizowano możliwość uruchomienia dodatkowych połączeń kolejowych na trasie z Leśnicy na dworzec Wrocław Główny. W szczególności rozważano kwestie przepustowości linii kolejowej nr 275, dostępności taboru kolejowego będącego w zasobach spółki oraz potencjalnego popytu na dodatkowe połączenia. Po

przeprowadzeniu analiz zdecydowano, iż wariant optymalny obejmuje uruchomienie dodatkowych sześciu par pociągów – po trzy w godzinach szczytu porannego i popołudniowego. W związku z wprowadzonym w marcu 2020 r. na terenie kraju stanem pandemii, w wyniku którego nastąpiło gwałtowne zmniejszenie liczby podróży odbywanych transportem publicznym, uruchomienie dodatkowych połączeń kolejowych stało się mniej celowe. Ustalono, że kontynuacja prac nad nowymi połączeniami Wrocław Główny – Wrocław Leśnica będzie miała miejsce w ramach projektu Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej.

W 2020 r. podjęto działania na rzecz zwiększenia atrakcyjności przyszłych aglomeracyjnych przewozów kolejowych na linii 143, poprzez zapewnienie przez PKP PLK S.A. realizacji **nowych przystanków kolejowych na trasie Oleśnica – Wrocław** (jeden w Mirkowie, drugi na terenie Wrocławia w rejonie osiedla Zakrzów). Zaplanowany na Zakrzowie przystanek służyłby także przyszłym mieszkańcom planowanego w tym rejonie, w ramach rządowego programu Mieszkanie Plus, wielotysięcznego osiedla mieszkaniowego.

Ponadto kontynuowano **honorowanie biletów i ulg komunikacji miejskiej Wrocławia w pociągach Kolei Dolnośląskich i POLREGIO** na terenie Wrocławia. W warunkach pandemii COVID-19 realizowano umowę z Kolejami Dolnośląskimi S.A. i POLREGIO Sp. z o.o. o świadczenie usługi przewozu liniami kolejowymi na terenie Wrocławia, której przedmiotem jest przewóz pasażerów miejskiej komunikacji zbiorowej pociągami tych przewoźników kolejowych.

W październiku 2020 r. przeprowadzono badania, które stanowiły podstawę rozliczenia z przewoźnikami za ostatnie 3 miesiące 2020 r. W trakcie badań prowadzono bieżący monitoring sytuacji związanej z ograniczeniami w połączeniach kolejowych na terenie województwa oraz przeprowadzono własne obserwacje i badania napełnień na wybranych stacjach i przystankach kolejowych na terenie Wrocławia.

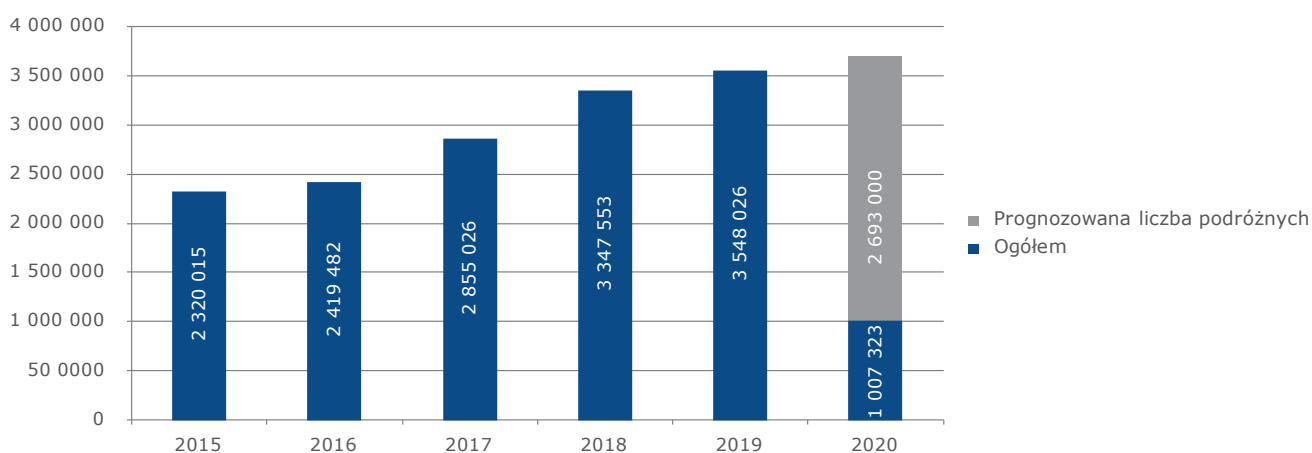
Kontynuowano także umowę ze spółką POLREGIO na dystrybucję 30-dniowych aglomeracyjnych imiennych biletów miejskiej komunikacji zbiorowej, wchodzących w skład **Biletu Zintegrowanego**, w ramach której sprzedano w 2020 r. 13 758 sztuk biletów. Zawarto również ze spółką porozumienie i podpisano aneks do umowy regulujące zasady zwrotów przez pasażerów biletów aglomeracyjnych w związku z pandemią.

Więcej o transporcie aglomeracyjnym w dziale WSPÓŁPRACA.

PORT LOTNICZY

Pod względem liczby obsłużonych pasażerów Wrocław plasował się w czołówce polskich portów lotniczych. Port Lotniczy im. Kopernika, podobnie jak w 2019 r., był piątym lotniskiem w Polsce (po Warszawie, Krakowie, Katowicach i Gdańsku) i czwartym regionalnym (stan na 30 września 2020 r.). Rok 2020 z powodu pandemii był trudny dla całej branży lotniczej. Duże spadki liczby podróży spowodowane obostrzeniami (w tym zamknięciem granic) dotknęły wszystkich portów lotniczych w Polsce.

Wykres 65. Całkowity ruch pasażerski we Wrocławiu w latach 2015–2020

Źródło: Port Lotniczy Wrocław im. Mikołaja Kopernika

W 2020 r. z usług portu lotniczego we Wrocławiu skorzystało niewiele ponad 1 mln pasażerów, czyli ponad trzykrotnie mniej niż prognozowano (prognoza zakładała 3,7 mln podróży). Ruch regularny stanowił łącznie 88,98% ruchu pasażerskiego – ogółem w roku 2020 przewieziono 896 361 pasażerów i zanotowano spadek o 70% w stosunku do roku 2019.

Ruch czarterowy oraz lotnictwo ogólne i pasażerowie przewiezieni w lotach wojskowych, stanowiły łącznie 11,02% ruchu pasażerskiego. W roku 2020 w ruchu czarterowym przewieziono ogółem 105 330 pasażerów (spadek o 80,7%).

W związku z pandemią wprowadzono radykalną politykę oszczędnościową we wszystkich obszarach działalności portu lotniczego (w tym m.in. zrezygnowano lub istotnie ograniczono i przesunięto w czasie wszystkie zakupy, które nie były niezbędne do bieżącego funkcjonowania lotniska i utrzymania wymaganej minimalnej gotowości operacyjnej portu, zrezygnowano z realizacji planowanych zadań inwestycyjnych, w tym z budowy bazy paliw o wartość 12 mln zł, ograniczono szereg serwisów maszyn, urządzeń i systemów, przeprowadzono re negocjacje warunków umów zawartych z kontrahentami, zmniejszono wydatki na wynagrodzenia i pozostałe świadczenia na rzecz pracowników oraz zminimalizowano wydatki reprezentacyjne i na reklamę).

TRANSPORT WODNY

W roku 2020 kontynuowano prace analityczne dotyczące możliwości funkcjonowania tramwaju wodnego na rzece Odrze. Sporządzono opracowania dotyczące trasy pilotażowej tramwaju wodnego wraz z lokalizacją kilkunastu przystanków, przygotowano i złożono wniosek aplikacyjny o środki UE w celu sporządzenia koncepcji inwestycyjnej systemu tramwaju wodnego, podpisano list intencyjny w sprawie współpracy na rzecz rozwoju żeglugi śródlądowej na Wrocławskim Węźle Wodnym pomiędzy Prezydentem Wrocławia i Prezesem Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Prace toczą się w grupie roboczej przy tzw. Niebieskim Stole, skupiającym zespoły powołane w strukturach Urzędu Miejskiego Wrocławia, w PGW Wodach Polskich, w Urzędzie Żeglugi Śródlądowej oraz Politechnice Wrocławskiej.

WSPIERANIE ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI

W dniu 23 lipca 2020 r. Rada Miejska Wrocławia przyjęła uchwałę nr XXV/675/20 *Wrocławską Strategię Rozwoju Elektromobilności*. Dokument wskazuje kierunki oczekiwanych zmian i podejmowanych działań, aby osiągnąć wyznaczone cele strategiczne w obszarach takich jak: zero- i niskoemisyjna komunikacja miejska, elektromobilny samorząd (posiadanie we flocie UMW oraz jednostek pomocniczych min. 30% pojazdów zeroemisyjnych, stosowanie wymogów dotyczących elektromobilności w przetargach publicznych, promowanie i wspieranie inwestycji prywatnych w budowę ogólnodostępnych stacji ładowania pojazdów), elektromobilny mieszkaniec (wzrost świadomości mieszkańców w zakresie korzyści jakie dla środowiska i ludzi przynosi wykorzystanie alternatywnych form transportu), inteligentne miasto (rozbudowa systemu ITS, rozwój systemu zintegrowanego biletu oraz stworzenie systemu z mapą online miejskich punktów ładowania).

Gmina Wrocław, w związku z ustawą z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, zobowiązana jest do wykorzystywania autobusów zeroemisyjnych w transporcie miejskim, wykorzystania pojazdów elektrycznych do zadań publicznych, posiadania określonej liczby punktów ładowania oraz stwarzania warunków do wspierania rozwoju elektromobilności w mieście. W 2020 r. MPK rozpoczęło prace nad uzyskaniem z NFOŚiGW dofinansowania na zakup 28 sztuk autobusów elektrycznych oraz rozbudowę sieci elektroenergetycznej z wykonaniem stanowiska ładowania pantografów.

Tabela 114. Liczba pojazdów z napędem alternatywnym w latach 2019–2020

Liczba pojazdów z napędem alternatywnym		
	2019	2020
Pojazdy elektryczne	417	456
	+447 skuterów	+442 skuterów
Samochody hybrydowe	4976	8084
Samochody CNG, LNG	156	161
Samochody na wodór	2	3

Źródło: UMW

OGÓLNODOSTĘPNE PUNKTY ŁADOWANIA POJAZDÓW ELEKTRYCZNYCH I STACJE TANKOWANIA GAZEM ZIEMNYM

Gmina Wrocław stworzyła warunki współpracy z zewnętrznymi operatorami polegające na udostępnieniu gruntów gminnych pod stacje ładowania pojazdów elektrycznych na preferencyjnych warunkach.

Tabela 115. Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych i stacji tankowania gazem ziemnym w latach 2018–2020

	2018	2019	2020
Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych w tym:	74	123	131 42 lokalizacje
liczba punktów ogólnodostępnych wg Ewidencji Infrastruktury Paliw Alternatywnych	-	54	48
liczba punktów gminy Wrocław	18	18	18
liczba punktów wg wewnętrznych regulaminów	56	51	65
liczba stacji tankowania gazem ziemnym	1	1	1

Źródło: UMW

INFRASTRUKTURA

Bezpieczeństwo i monitoring systemów zaopatrzenia w wodę, odbioru i oczyszczania ścieków, gospodarowania wodami opadowymi i roztopowymi, gospodarowania odpadami i zapewnienia niezmienności dostaw energii stanowią kluczowe elementy wpływające na możliwość ograniczenia skali zjawisk destabilizujących życie w mieście. Szczególnie w przypadku pandemii choroby zakaźnej (bez względu na jej etiologię) bezpieczeństwo i ciągłość funkcjonowania infrastruktury komunalnej jest celem strategicznym. Należy podkreślić, że we Wrocławiu w 2020 r., dzięki wysokiej jakości usług komunalnych i ciągłości pracy jednostek, spółek i firm zajmujących się utrzymaniem miasta zapewniono bezpieczeństwo sanitarne infrastruktury miejskiej i jej użytkowników.

Według ostatniego raportu European Benchmarking Co-operation – EBC (międzynarodowe stowarzyszenie prowadzące benchmarking wiodących przedsiębiorstw branży wodno-kanalizacyjnej) MPWiK znajduje się wśród **20 europejskich przedsiębiorstw** pod względem najniższych strat wody. Wg raportu EBC straty wody w MPWiK są o około 3 punkty procentowe niższe niż średnia dla Europy Zachodniej.

SYSTEM ZAOPATRZENIA W WODĘ

System ujmowania i uzdatniania wody dla mieszkańców Wrocławia jest układem złożonym. W skład systemu zaopatrzenia w wodę wchodzi ujęcia wody (pompownie wody powierzchniowej, pompownie wody infiltracyjnej, tereny wodonośne), dwa zakłady produkcji wody, stacja uzdatniania wody oraz obiekty sieciowe (pompownie strefowe, komory dochlorowywania). Wrocław zaopatrywany jest w wodę ujmowaną z rzeki Oławy, której zasoby wzbogacane są wodami z rzeki Nysy Kłodzkiej (system przerzutowy Nysa–Oława).

W ramach systemu prowadzony jest monitoring wybranych parametrów jakości wody w rzece Oławie, a od 2018 r. również w Nysie Kłodzkiej. Cały system w bardzo skuteczny sposób pozwala na podjęcie z dużym wyprzedzeniem działań umożliwiających zabezpieczenie surowca do produkcji wody i ochronę ujęć wody.

Woda uzdatniana jest w dwóch wrocławskich Zakładach Produkcji Wody (ZPW). ZPW Na Grobli zaopatruje głównie mieszkańców centrum i północno-wschodniej części Wrocławia. Obiekt zasilany

jest wyłącznie wodą infiltracyjną pobieraną z terenów wodonośnych, które położone są na południowy wschód od Wrocławia, zajmuje obszar o powierzchni ok. 1111 ha i objęty jest strefą ochronną ujęcia wody powierzchniowej. ZPW Mokry Dwór uzdatnia wodę powierzchniową ujmowaną bezpośrednio z rzeki Oławy i Nysy Kłodzkiej. Wydajność każdego ZPW wynosi maksymalnie 80 tys. m³ na dobę.

Zlokalizowana w Leśnicy Stacja Uzdatniania Wody (SUW) jest lokalną stacją zaopatrującą w wodę mieszkańców okolicznych osiedli. Leśnica jest od 2018 r. zasilana wyłącznie wodą podziemną.

Tabela 116. Pobór i uzdatnianie wody w MPWiK we Wrocławiu w latach 2017–2020 (tys. m³)

1.	Pobór wody	2017	2018	2019	2020
1.1	Ilość pobranej wody powierzchniowej	23 228,28	22 350,44	22 259,97	20 644,68
1.2	Ilość pobranej wody infiltracyjnej	24 792,36	26 026,83	26 753,97	27 517,44
1.3	Ilość pobranej wody głębinowej	0	341,99	464,37	476,3
Razem woda pobrana do uzdatniania (bez przerzutów i przepompowywania)		48 020,64	48 719,26	49 478,31	48 638,42
2.	Dostawa uzdatnionej wody	2017	2018	2019	2020
2.1	ZUW „Mokry Dwór”	22 020,05	21 012,34	20 963,07	19 472,37
2.2	ZUW „Na Grobli”	23 440,19	24 217,34	25 181,90	26 036,31
2.3	SUW „Leśnica”	0	338,75	456,4	479,39
Razem woda uzdatniona		45 460,24	45 568,43	46 601,37	45 988,07

Źródło: MPWiK

MPWiK eksploatuje około **2200 km** sieci wodociągowej. System dystrybucji wody obejmuje swoim zasięgiem cały Wrocław, MPWiK dostarcza również wodę uzdatnioną poza granice miasta – korzysta z niej siedem gmin ościennych (Kobierzyce, Siechnice, Wisznia Mała, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Czernica oraz Miękinia). Oprócz wody uzdatnionej, sprzedawana jest woda surowa do wodociągów w Brzegu Opolskim, Elektrociepłowni Czechnica (Kogeneracja S.A.) oraz do nawadniania upraw zakontraktowanych przez przedsiębiorstwo McCain.

SYSTEM ODBIORU I OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW

Na system kanalizacyjny Wrocławia składa się sieć kanalizacyjna, przepompownie ścieków oraz Wrocławska Oczyszczalnia Ścieków Janówek (WOŚ Janówek). WOŚ Janówek jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną, z chemicznym wspomaganie usuwania związków fosforu, zaprojektowaną na przyjęcie średnio **140 tys. m³** ścieków na dobę. Ścieki do oczyszczalni są doprowadzane systemem sieci rozdzielczych i ogólnospławnych (w tym kolektorów: Odra, Ślęza, Bystrzyca, Kolektor Południowy, Kolektor Północny) oraz lokalnych przepompowni.

MPWiK eksploatuje około **1660 km kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej** wraz z przyłączami (o 30 km więcej niż w 2019 r.). Ścieki odbierane są przez MPWiK z obszaru Wrocławia oraz z gmin Kobierzyce, Siechnice, Wisznia Mała, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Czernica oraz Miękinia.

Na koniec 2020 r. MPWiK eksploatowało **65** przepompowni sanitarnych i ogólnospławnych oraz **3** zlewnie ścieków. Przepompownie sanitarne i ogólnospławne (licząc razem z pompownią główną WOŚ Janówek) przepompowały w sumie **110,9 mln m³** ścieków, jest to o **7,1 mln m³** ścieków więcej niż w roku 2019.

Tabela 117. Liczba przepompowni ścieków i zlewni w latach 2017–2020 (w szt.)

Obiekt	2017	2018	2019	2020
Przepompownie sanitarne i ogólnospławne	59	61	62	65
Zlewnie	3	3	3	3

Źródło: MPWiK

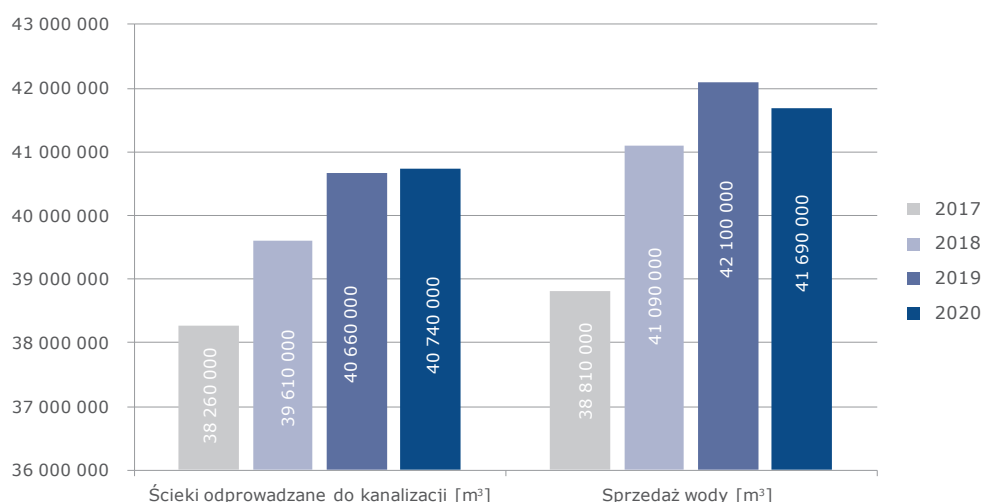
W 2020 r. do Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków wpłynęło **53 607 tys. m³** ścieków (w tym wody opadowe), jest to wzrost o **3 327 tys. m³** w stosunku do 2019 r. Ścieki dopływały w ilości średniodobowej **146,46 tys. m³** na dobę, co stanowi wzrost o około 6,6% w stosunku do roku 2019.

MIEJSKI SYSTEM GOSPODAROWANIA WODAMI OPADOWYMI I ROZTOPOWYMI

System gospodarowania wodami opadowymi we Wrocławiu tworzą znajdujące się na terenie miasta: sieć kanalizacji deszczowej i drenażowej wraz z urządzeniami, sieć kanalizacji ogólnospławnej wraz z urządzeniami, pompownie wód deszczowych i drenażowych, pompownie ścieków ogólnospławnych, urządzenia do retencjonowania i infiltracji wód opadowych, urządzenia małej retencji, połączone funkcjonalnie w system, system rowów otwartych i zamkniętych (zarurkowanych) wraz z urządzeniami służących odprowadzaniu wód opadowych do odbiornika. Długość rowów zarządzanych przez MPWiK to około **600 km** natomiast długość sieci kanalizacji deszczowej na terenie Wrocławia wynosi około **550 km**, podobnie jak w roku poprzednim. Występuje ona na osiedlach kanalizowanych współcześnie, przylegających do terenów śródmiejskich oraz na obszarach peryferyjnych. Wody opadowe i roztopowe odprowadzane są do odbiorników naturalnych poprzez wyloty. Na terenie Wrocławia pracuje **11 przepompowni deszczowych** eksploatowanych przez MPWiK (o jedną więcej niż w roku 2019). Na obszarze Wrocławia znajduje się również sieć drenaży. Jej zadaniem jest zbieranie i odprowadzanie wód gruntowych. Ma to na celu lokalne obniżenie lub ustabilizowanie warunków gruntowo-wodnych. Wody drenażowe są zbierane, przepompowywane i odprowadzane do lokalnych odbiorników. Na terenie miasta zlokalizowanych jest **5 przepompowni drenażowych** (podobnie jak w roku 2019).

WOLUMEN I STRUKTURA SPRZEDAŻY WODY I ODBIORU ŚCIEKÓW

W 2020 r. odnotowano spadek ilości sprzedanej wody uzdatnionej oraz niewielki wzrost odebranych ścieków w porównaniu z rokiem ubiegłym (z uwagi na większą ilość ścieków odprowadzonych z gmin ościennych). Ilość sprzedanej wody w 2020 r. wyniosła **41 689,1 tys. m³** wody i spadła w stosunku do roku 2019 o **1%**. Ilość odebranych ścieków w 2020 r. wyniosła **40 740,1 tys. m³** i wzrosła w stosunku do roku 2019 o **0,2%**.

Wykres 66. Wolumen sprzedanej wody uzdatnionej i odebranych ścieków i nieczystości w latach 2017–2020 (w mln m³)

Źródło: MPWiK

Wprowadzane od marca 2020 r. obostrzenia ze względu na **pandemię COVID-19**, prowadzące do ograniczania i zamykania różnych sfer działalności gospodarczej, miały wpływ na strukturę sprzedaży MPWiK. Sprzedaż wody w grupie „odbiorcy pozostali” (drugą grupą są „gospodarstwa domowe”) była o **14,3%** mniejsza od planu, a odbiór ścieków o **16,3%**. Największe spadki ilościowo odnotowano w podgrupach: handel i usługi, szkolnictwo, instytucje publiczne, przedsiębiorstwa budowlane i obiekty sportowo-rekreacyjne. W tym samym okresie sprzedaż w grupie „gospodarstwa domowe” była o **2,2%** wyższa na dostawie wody i **2,8%** na odbiorze ścieków względem ilości planowanych. Łącznie sprzedaż wody we Wrocławiu w 2020 r. była o **625 tys. m³** mniejsza niż w planie, a odbiór ścieków o **535 tys. m³**.

JAKOŚĆ WODY I ŚCIEKÓW

MPWiK kontroluje jakość wody na wszystkich etapach jej ujmowania, uzdatniania i przesyłania. W 2020 r. Laboratorium MPWiK zbadało **9 tys.** próbek wody uzdatnionej, surowej oraz na poszczególnych etapach procesów technologicznych jej uzdatniania. Jakość wody uzdatnianej w ZPW Na Grobli i ZPW Mokry Dwór jest stale monitorowana poprzez zlokalizowane w obu zakładach urządzenia pomiarowe. W 2020 r. **100%** próbek wody na wyjściu z zakładów spełniało wymagania Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W 2020 r. w ramach monitoringu jakości wody w sieci wodociągowej zbadano ponad **400** próbek pobranych w 38 stałych punktach kontrolnych sieci miejskiej – wszystkie pobrane próbki spełniały normy jakości wody w sieci wodociągowej.

MPWiK kontroluje jakość ścieków wprowadzanych do kanalizacji oraz oczyszczanych w oczyszczalni i odprowadzanych do środowiska. W 2020 r. laboratorium MPWiK pobrało **107** próbek ścieków w ramach działalności kontrolnej zakładów przemysłowych, w wyniku tej kontroli naliczono kary umowne za przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń na prawie 200 tys. zł. Laboratorium w ramach sterowania pracą oczyszczalni oraz kontroli spełniania wymagań prawnych pobrało prawie **3 tys.** próbek ścieków i osadów z oczyszczalni, podobnie jak w roku 2019.

INWESTYCJE I REMONTY MPWiK

W 2020 r. nakłady inwestycyjne MPWiK wyniosły **145,7 mln zł**, dodatkowo na remont infrastruktury wydatkowano **29,8 mln zł**.

W roku 2020 kontynuowano realizację *Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociągowych i Urzędzeń Kanalizacyjnych we Wrocławiu* uchwalonego przez Radę Miejską Wrocławia dnia 21 grudnia 2017 r. Plan obejmuje lata 2018–2022 i przewiduje inwestycje o łącznej wartości 457,6 mln zł. W 2020 r. prowadzono prace:

- dotyczące ujęć i produkcji wody (renowacja i przebudowa studni infiltracyjnych na terenach wodonośnych; remont lewarą grupy V na terenach wodonośnych; kontynuacja remontu rurociągów tłocznych DN 850 Świątniki-Grobła na odcinku od wykonanego w roku 2019 etapu pod projektowaną Aleją Wielkiej Wyspy do ZPW Na Grobli; prace związane z przebudową instalacji dozowania i neutralizacji dezynfektantów ZPW Mokry Dwór; na terenie ZPW Mokry Dwór remonty koryt w basenie nr 3 filtrów piaskowych, remont rurociągów technologicznych w budynku filtrów, remont instalacji technologicznych w budynku chemicznym oraz wymiana zasuw),
- dotyczące systemu dystrybucji wody, odbioru ścieków oraz zagospodarowania wód opadowych (zakończono roboty związane z budową sieci wodociągowej oraz/lub sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej w ośmiu lokalizacjach Wrocławia, w tym w ulicach Fabrycznej, Otyńskiej, Tyskiej, Rdestowej, Pakosławskiej, Idzikowskiego, Steinhausa oraz dla potrzeb gminy Kąty Wrocławskie; remontem objęto sieć wodociągową w ul. Wilczyckiej i ul. Młodych Techników; wyremontowano kanalizację deszczową w ul. Sportowej; wykonano remonty w dziewięciu pompowniach ścieków na terenie miasta; w ramach inwestycji wspólnych z Wrocławskimi Inwestycjami Sp. z o.o. prowadzono prace związane z budową sieci kanalizacji sanitarnej, ogólnospławnej oraz deszczowej w miejscu budowy trasy tramwajowej na Popowice oraz trasy autobusowo-tramwajowej na Nowy Dwór; kontynuowano roboty budowlane związane z budową sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej na osiedlu Świniary oraz budową sieci kanalizacji deszczowej w drodze wojewódzkiej nr 342; w celu zaopatrzenia w wodę południowych dzielnic Wrocławia i gminy Kobierzyce wybudowano pompownię III stopnia w ul. Czekoladowej oraz magistralę południową DN 800 Etap I i II w ul. Ołtaszyńskiej i ul. Atramentowej; na kanalizacji ogólnospławnej

wykonano i uruchomiono opomiarowanie przelewów burzowych w dziesięciu lokalizacjach; realizowano budowę zbiorników o pojemności łącznej 60 tys. m³ do retencjonowania ścieków ogólnospławnych z okresu pogody deszczowej);

- dotyczące oczyszczalni ścieków (przeprowadzono wymianę zasuw na zasilaniu stacji grawitacyjnego zagęszczania osadów, co przekłada się na poprawę efektywności procesów odwadniania osadu oraz produkcji biogazu; zrealizowano remont koryta odpływowego oraz remont zgarniacza jednego z czterech najstarszych osadników wtórnych; wykonano remont wnętrza jednego z dwóch najstarszych 26-metrowych WKF-ów (Wydzielonych Komór Fermentacyjnych); przeprowadzono remont powłok zbiornika wody; wyremontowano instalację flokulanta).

Pomimo pandemii COVID-19 inwestycje zaplanowane przez MPWiK na 2020 r., w ujęciu finansowym, zostały wykonane w ponad 100%. Opóźnienia w uzyskiwaniu niezbędnych pozwoleń i decyzji, jak również w realizacji robót budowlanych (głównie ze względu na dostawy materiałów budowlanych), wpłynęły na tempo realizacji tylko części inwestycji. Ze względu na stan zagrożenia epidemicznego, w marcu 2020 r. wstrzymano na miesiąc realizację trzech zadań inwestycyjno-remontowych, którą wznowiono po wypracowaniu zasad przebywania na obiektach technologicznych MPWiK w warunkach zagrożenia epidemicznego.

INWESTYCJE WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UE

W 2020 r. MPWiK kontynuowało realizację projektu *Docelowe rozwiązanie gospodarki ściekowej dla miasta Wrocławia – Faza I*, który uzyskał dofinansowanie ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Działanie 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach. Projekt, po rozszerzeniu zakresu rzeczowego w 2020 r., obejmuje 22 zadania inwestycyjne, a jego realizacja zakończy się w 2022 r. Wartość projektu wynosi **197,5 mln zł**, z czego dofinansowanie wyniesie **102,2 mln zł**.

Kontynuowano również realizację projektu *Zagospodarowanie wód opadowych na terenie miasta Wrocławia – Etap I*, który uzyskał dofinansowanie ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Działanie 2.1 Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska. Projekt obejmuje cztery zadania inwestycyjne:

- gospodarowanie wodami opadowymi w obszarze ulic Raławickiej i Skarbowców,
- budowa sieci kanalizacji deszczowej w ulicach Otyńskiej i Fabrycznej oraz drodze 5KD,
- przebudowa pompowni wód opadowych przy ul. Fabrycznej,
- zagospodarowanie wód opadowych na ZPW Na Grobli.

Projekt jest realizowany z gminą Wrocław. Wartość projektu wynosi **31,2 mln zł**, a wartość dofinansowania **21,9 mln zł**. Projekt, po zmianie terminu w 2020 r., będzie realizowany do połowy 2023 r.

W 2020 r. zakończono realizację projektu *Budowa i wdrożenie zintegrowanego systemu komunikacji Contact Center w MPWiK S.A. we Wrocławiu w celu usprawnienia usług świadczonych mieszkańcom*. Dzięki wdrożeniu systemu zapewniony jest automatyczny dostęp do informacji o przerwach w dostawie wody. Dofinansowanie dla projektu, pochodzące z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, zostało przyznane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020, Działanie 2.1 E-usługi publiczne. Wartość projektu wyniosła **598 948,50 zł**, a dofinansowanie **413 907,50 zł**.

DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZO-ROZWOJOWA

W 2020 r. MPWiK kontynuowało działalność badawczo-rozwojową (B+R). Do najważniejszych projektów należą:

- zapewnienie bezpieczeństwa dostawy wody dla Wrocławia w aspekcie zmian klimatycznych,
- w ramach Gospodarki Obiegu Zamkniętego wykorzystanie kwasu azotowego (III) w celu poprawy jakości ścieków oczyszczonych i bilansu energetycznego oczyszczalni ścieków (FNA), który w 2018 r. uzyskał dofinansowanie ze środków dystrybuowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój,

- w kierunku gospodarki cyrkularnej – technologie odzysku wody i surowców ze ścieków oczyszczonych (SEMS), który w 2018 r. uzyskał dofinansowanie ze środków dystrybuowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój,
- Shortcut nitrification in activated sludge process treating domestic wastewater – key technology for low-carbon and clean wastewater treatment (SNIT), który w 2020 r. uzyskał dofinansowanie z Funduszy Norweskich (SNIT to projekt badawczy, którego celem jest opracowanie oszczędnej technologii usuwania azotu ze ścieków),
- badanie możliwości i efektywności zastosowania kofermentacji na Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków,
- projekt wdrożenia technologii inDENSE na Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków,
- projekty w ramach programu akceleracyjnego IndustryLab II.

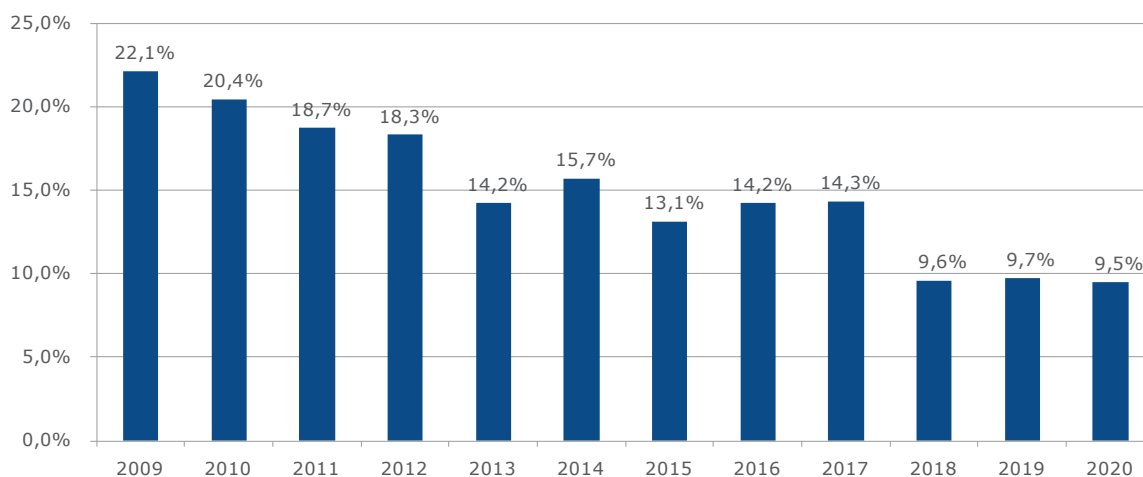
UDOSKONALENIA DZIAŁANIA SYSTEMU WODNO-ŚCIEKOWEGO MIASTA WROCŁAWIA

MPWiK stale prowadzi działania zmierzające do usprawnienia systemu wodno-ściekowego. Wśród najistotniejszych znajdują się projekty zmierzające do poprawy efektywności energetycznej oraz obniżenia strat wody. W 2020 r. w ramach poprawy efektywności energetycznej zrealizowano pięć zadań, w tym wykonano montaż instalacji solarnej w dwóch budynkach ZPW Na Grobli.

Od 2009 r. przeprowadzono szereg działań ograniczających straty wody, w tym m.in. wykonano optymalizację ciśnienia w sieci, zaimplementowano metodykę ograniczania strat wody IWA, zainstalowano sieć stacjonarnych loggerów szumu oraz opracowano we współpracy z firmą Microsoft autorski system monitoringu sieci wodociągowej SmartFlow. Działania prowadzone w 2020 r. miały na celu utrzymanie strat wody na poziomie nieprzekraczającym 10%. Było to możliwe m.in. dzięki prowadzeniu stałego monitoringu ciśnienia i ilości wody przepływającej przez sieć wodociągową. Danych tych dostarcza rozbudowany system przepływomierzy. Dodatkowo prowadzony jest monitoring z wykorzystaniem około 1200 urządzeń akustycznych, służących do wykrywania ukrytych wycieków na sieci wodociągowej. Wsparciem dla efektywnego wykorzystywania danych napływających z monitoringu jest system informatyczny SmartFlow, którego współautorem jest MPWiK. System analizuje dane spływające z urządzeń pomiarowych rozmieszczonych na obszarze miasta, a następnie przetwarza dane i ewentualne nieprawidłowości wyświetla na mapie Wrocławia w postaci alarmu.

W 2020 r. uruchomiono w SmartFlow nowy moduł do monitoringu sieci kanalizacyjnej w zakresie analizy danych z przelewów burzowych, stacji pogodowych i przepompowni ścieków. W 2020 r. kontynuowano również prace nad stworzeniem monitoringu uderzeń hydraulicznych na sieci wodociągowej z wykorzystaniem autorskiego czujnika ciśnienia o wysokiej częstotliwości pomiaru.

Wykres 67. Straty wody w sieci wodociągowej notowane przez MPWiK w latach 2009–2020 (w %)

Źródło: MPWiK

W 2020 r. MPWiK znalazło się w **gronie laureatów konkursu *Mistrz Innowacyjnej Transformacji***, organizowanego przez ICAN Institute. Zgłoszony projekt – *Smart Flow* – zwyciężył w kategorii „Odpowiedzialna technologia”. W tym konkursie Prezes Zarządu MPWiK zdobył tytuł *Mistrza Transformacji* w kategorii „Odpowiedzialna technologia”. W listopadzie 2020 r. MPWiK otrzymało certyfikat potwierdzający zgodność Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informatyki (SZBI) z normą ISO/IEC 27001:2017. Przedsiębiorstwo w 2020 r. otrzymało także prestiżowy **tytuł Lidera Społecznej Odpowiedzialności** w trzech kategoriach: „Dobry Pracodawca”, „Dobra Firma”, „Eko Firma”. Inicjatywa ta organizowana jest przez redakcję „Forum Biznesu” i portal SpołecznieOdpowiedzialni.info. W VII Plebiscycie Gospodarczym *Kobiece Twarze – Women’s Faces* – **wyróżnienie otrzymały trzy menedżerki MPWiK.**

HYDROPOLIS

Misją Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis (CEE Hydropolis) jest nauka dbania o środowisko naturalne. Dlatego też centrum angażuje się społecznie i podejmuje działania nastawione na poprawę świadomości ekologicznej wśród mieszkańców Wrocławia. Swoją misję realizuje poprzez wystawy, projekty edukacyjne, warsztaty. W 2020 r. CEE Hydropolis odwiedziło **148 282** zwiedzających, a **1495** uczniów wzięło udział w warsztatach edukacyjnych. Za sprawą rządowych obostrzeń, które dotknęły także centra edukacji oraz branżę turystyczną, **CEE Hydropolis pozostawało zamknięte od kwietnia do czerwca oraz od listopada do końca roku.** W tym czasie odwiedziny CEE Hydropolis i stacjonarna edukacja ekologiczna nie były możliwe. Odpowiedzią na potrzeby uczniów w trudnym czasie pandemii stał się, rozpoczęty w listopadzie 2020 r., projekt **#HYDROeduWSPARCIE**. Projekt polega na pomaganiu online w nauce uczniom szkół podstawowych przez edukatorów centrum. W okresie od 16 listopada do końca 2020 r. przeprowadzono ponad 200 konsultacji (w tym zajęcia z 14 przedmiotów). W 2020 r. CEE Hydropolis angażowało się w różne projekty, jak **#HYDROWDOMu** (to filmy z eksperymentami do wspólnego wykonania w warunkach domowych, jak i przepisy na domowe, ekologiczne kosmetyki oraz promowanie codziennego sposobu życia w stylu zero waste, liczba odbiorców tego projektu w 2020 r. przekroczyła 4,5 mln); **#PijKranówkę** (w 2020 r. uruchomiono stronę www.pijkranowke.pl, na której znajdują się podstawowe informacje na temat wrocławskiej kranówki, fakty i mity dotyczące wody wodociągowej), kampania medialna *Szanuj wodę*. Za działalność w 2020 r. CEE Hydropolis otrzymało **wyróżnienie w XVI edycji konkursu Popularyzator Nauki**, organizowanego przez serwis Nauka w Polsce oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

GOSPODAROWANIE ODPADAMI

W 2020 r. we Wrocławiu masa odpadów komunalnych zbieranych w ramach gminnego systemu wyniosła **301 940,64 Mg** (megagram = tona), to jest o **4 956,694 Mg** mniej niż w roku 2019. W podziale na poszczególne sektory odpadów dominowały, podobnie jak w 2019 r., odpady zmieszane.

Tabela 118. Odpady komunalne zebrane w ramach gminnego systemu w latach 2019 i 2020 (w Mg)

Sektor	Zmieszane	Zielone	Papier	Zmieszane opakowaniowe	Szkło	Leki	Wielkoga-barytowe	Łącznie*
2019	204 109,45	22 593,04	24 087,32	25 483,48	15 855,83	34,084	14 734,13	306 897,334
2020	190 338,36	24 995,50	24 092,08	23 718,12	17 471,03	32,977	16 556,37	301 940,64

(*W 2020 r. w związku z wprowadzeniem obowiązkowej segregacji bioodpadów, we Wrocławiu zebrano 4 736,20 Mg bioodpadów)

Źródło: Ekosystem

Odpady komunalne odebrane w ramach gminnego systemu trafiają do przeznaczonych na nie instalacji komunalnych lub zakładów zajmujących się zagospodarowywaniem odpadów, w których segregowane są zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, tj. przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku i unieszkodliwianie. W 2020 r. osiągnięto poziom (zgodnie z obowiązującą normą) przygotowania do ponownego użycia i recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła w wysokości 52,16%. W latach poprzednich poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu następujących frakcji odpadów

komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, był zgodny z obowiązującą w danym okresie normą i wynosił odpowiednio: w 2015 r. – 25,8%, w 2016 r. – 24,29%, w 2017 r. – 30%, w 2018 r. – 35%, w 2019 r. – 51%.

W ostatnich latach udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem sukcesywnie rośnie. W przypadku udziału odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w strumieniu masy odpadów komunalnych odebranych ogółem nie ma konkretnie narzuconych norm, które należy spełnić. Niemniej jednak dąży się do tego, aby wskaźnik był możliwie jak największy. Im wyższy stopień segregacji, tym większe możliwości późniejszego recyklingu i przygotowania do ponownego użycia. W 2020 r. do wzrostu odpadów selektywnie zebranych przyczyniły się m.in. kampanie edukacyjne oraz wprowadzenie obowiązkowej selektywnej zbiórki bioodpadów.

Tabela 119. Udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem (w %)

2015	2016	2017	2018	2019	2020
21,19	22,92	29,36	32,28	33,28	36,60

Źródło: Ekosystem (wyliczone na podstawie danych posiadanych przez Ekosystem)

W 2020 r. obowiązkowej selekcji (w osobnych workach lub pojemnikach) podlegały odpady z papieru i tektury, odpady ze szkła, odpady metali i tworzyw sztucznych oraz bioodpady. Pozostałe odpady, takie jak zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte opony czy tekstylia oraz inne odpady problemowe, dostarczane były przez mieszkańców do Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) przy ul. Janowskiej 51 i przy ul. K. Michalczyka 9. W 2020 r. w PSZOK zebrano łącznie 5 102,802 Mg odpadów (o 210,29 Mg więcej niż w roku 2019 pomimo zamknięcia PSZOK-ów w okresie kwiecień – maj 2020 r. w związku z pandemią COVID-19). W ciągu ostatnich lat ilość odpadów zebranych w PSZOK znacząco wzrasta.

Tabela 120. Ilość odpadów zebranych w PSZOK w latach 2017–2020 (w Mg)

2017	2018	2019	2020
2484,78	3214,60	4892,51	5102,802

Źródło: Ekosystem

W 2020 r. firmami odpowiedzialnymi za **odbiór odpadów** były: FB Serwis Wrocław Sp. z o.o., Wrocławskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania ALBA S.A., Alba Dolny Śląsk Sp. z o.o., Chemeko-System Sp. z o.o. Zakład Zagospodarowania Odpadów oraz ENERIS Ekologiczne Centrum Utylizacji Sp. z o.o. Za **utrzymanie czystości** odpowiedzialne były natomiast: w okresie styczeń – marzec 2020 r. WPO ALBA S.A., FB Serwis Wrocław Sp. z o.o., konsorcjum SUEZ Zachód Sp. z o.o. i Chemeko-System Sp. z o.o. Zakład Zagospodarowania Odpadów; od kwietnia 2020 r. WPO ALBA S.A., konsorcjum FB Serwis Wrocław Sp. z o.o. i FB Serwis S.A.

W 2020 r. sprzątnięciem w sezonie letnim (kwiecień – październik) objęte były: jezdnie (**1 015,46 km**), wydzielone torowiska tramwajowe (**85,83 kmtp**), chodniki i ciągi pieszo-rowerowe (**824 686 m²**), przejścia podziemne (**24**), ścieżki rowerowe (**166 026 m²**), przystanki (**1779**), parkingi (**112 690 m²**), zieleńce (**6 606 202 m²**) oraz kosze na odpady (**6906**). Sprzątnięcie w sezonie zimowym (listopad – marzec) obejmowało: jezdnie (**1 133,25 km**), wydzielone torowiska tramwajowe (**85,83 kmtp**), chodniki i ciągi pieszo-rowerowe (**1 686 306 m²**), przejścia podziemne (**24**), ścieżki rowerowe (**166 860 m²**), przystanki (**1783**), parkingi (**112 690 m²**), zieleńce (**6 606 202 m²**) oraz kosze na odpady (**6794**). Okolice rynku, niezależnie od pory roku, utrzymywane są w stałej czystości.

W 2020 r. czasowo wyłączono z oczyszczania wydzielone torowisko tramwajowe na Biskupinie z uwagi na jego remont oraz od czerwca 2020 r. przejście podziemne „Słodowe” południowe z powodu budowy nowego budynku PZU.

W celu zapobiegania emisji pyłów do środowiska realizowane jest polewanie jezdni. W 2020 r. ta forma oczyszczania objęła 379,02 km jezdni, to jest o 13,02 km więcej niż w roku 2019 i o 189,02 km więcej niż w roku 2018.

W 2020 r. usunięto łącznie **1120 m³** odpadów z dzikich wysypisk. Łączna ilość odebranych odpadów wielkogabarytowych wynosiła **16 556,37 Mg**. W stosunku do roku 2019 odnotowano około **4-procentowy** wzrost. Odpady wielkogabarytowe zbierane były w **16 208** podstawionych pojemnikach. Równolegle realizowano **2144** interwencyjnych podstawień kontenerów na bioodpady zielone. Kontenerowa zbiórka odpadów ulegających biodegradacji ułatwia ich późniejsze zagospodarowanie, a także pomaga zwalczać powstawanie dzikich wysypisk na terenie miasta.

ENERGIA – PLANOWANIE ENERGETYCZNE W GMINIE WROCŁAW

Gmina Wrocław, planując przedsięwzięcia energetyczne na podstawie Prawa Energetycznego (art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r.), sporządziła dokument pn. *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035*, który został przyjęty uchwałą nr XV/421/19 Rady Miejskiej Wrocławia w dniu 21 listopada 2019 r. Dokument taki sporządza się co 15 lat, a aktualizuje się go co 3 lata. Powyższy dokument jest strategiczny w aspekcie bezpieczeństwa energetycznego gwarantującego ciągłość zaspokajania aktualnych i perspektywicznych potrzeb gminy Wrocław. Opracowanie to jest zgodne z innymi ustaleniami gminy Wrocław oraz planami rozwojowymi przedsiębiorstw energetycznych działającymi na terenie Wrocławia.

GRUPA ZAKUPOWA ENERGII ELEKTRYCZNEJ

Od 2012 r. gmina Wrocław kupuje energię w ramach tzw. grup zakupowych. W 2020 r. przeprowadzono przetarg dla VII grupy zakupowej, którego przedmiotem była *Dostawa energii elektrycznej dla jednostek organizacyjnych Gminy Wrocław i innych podmiotów w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r.* na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy Prawo zamówień publicznych. W jej skład weszło łącznie 267 podmiotów, w tym:

- 231 jednostek organizacyjnych gminy Wrocław nieposiadających osobowości prawnej (szkoły, przedszkola, UMW i inne),
- 36 jednostek posiadających osobowość prawną (spółki, jednostki kultury, centra zdrowia).

Łączny wolumen zamówionej energii dla VII grupy zakupowej: **169 193 MWh**. Łączny szacowany koszt energii dla całej grupy zakupowej wyniósł około **48 mln zł + VAT**. Zamówienie zostało podzielone na dwie części: oświetlenie przestrzeni publicznej oraz zaopatrzenie w energię elektryczną obiektów. Uzyskane ceny są niższe od ceny za 2020 r. o około 12% dla każdej części zamówienia.

GRUPA ZAKUPOWA PALIWA GAZOWEGO

W 2020 r. gmina Wrocław dokonała po raz pierwszy zakupu paliwa gazowego w ramach tzw. I grupy zakupowej. Przeprowadzono przetarg (tryb – przetarg nieograniczony) dla I grupy zakupowej paliwa gazowego, którego przedmiotem był *Zakup w ramach umowy kompleksowej paliwa gazowego i jego dystrybucji na potrzeby jednostek organizacyjnych Gminy Wrocław i innych podmiotów w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r.* na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy Prawo zamówień publicznych. W jej skład weszło łącznie 157 podmiotów, w tym:

- 146 jednostki organizacyjne gminy Wrocław nieposiadające osobowości prawnej (szkoły, przedszkola, jednostki oświaty i inne),
- 11 jednostek organizacyjnych gminy Wrocław posiadających osobowość prawną (spółki, jednostki kultury, centra zdrowia).

Łącznie w I grupie zakupowej znalazło się 390 punktów poboru gazu (ppg). Wybrano najkorzystniejszą ofertę złożoną przez PGNiG Obrót Detaliczny Sp. z o.o. z ceną jednostkową w wysokości 0,081 zł/kWh.

Łączny wolumen I grupy zakupowej: **48 579 MWh**. Łączny szacowany koszt zakupu paliwa gazowego dla I grupy zakupowej na 2021 r. wyniesie ok. **6,2 mln zł + VAT**.

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII – PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ

We Wrocławiu możliwe jest zwolnienie od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznych po spełnieniu określonych warunków. Inwestycja

między innymi musi być wpisana do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej* (PGN).

W związku z zapisami par. 4 uchwały nr XIII/316/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 września 2019 r. w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznej, kolektora słonecznego, pompy ciepła, rekuperatora lub gruntowego wymiennika ciepła, w 2020 r. do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej* na podstawie nadesłanych formularzy zgłoszeniowych wpisano **679** inwestycji. Wpisanie inwestycji do PGN jest jednym z warunków uzyskania i korzystania ze zwolnienia od podatku od nieruchomości budynku lub jego części na terenie Wrocławia.

MAPA POTENCJAŁU SOLARNEGO

Mapę potencjału solarnego opublikowano w 2019 r., aby zachęcić mieszkańców do instalacji kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych. Mapa przedstawia potencjał solarne dachów budynków we Wrocławiu (ilość energii słonecznej padającej na ich powierzchnię w ciągu roku). Dane są prezentowane w ujęciu miesięcznym i rocznym w rozbiciu na składowe promieniowania słonecznego. **Dzięki mapie użytkownik ma możliwość uzyskania informacji o potencjale solarne wybranego budynku** w watogodzinach. Mapa dostępna pod adresem gis.um.wroc.pl/imap/?gmap=MapaSolarna.

MIENIE KOMUNALNE

ZASÓB KOMUNALNY

Zasób komunalny obejmuje mieszkania, lokale niemieszkalne, garaże, urządzenia komunalne i nieruchomości gruntowe z ich częściami składowymi, które nie pozostają w zarządzie lub administrowaniu innych komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz innych jednostek organizacyjnych gminy Wrocław. Działania z zakresu zarządzania zasobem komunalnym wykonywane są przez: Zarząd Zasobu Komunalnego (ZZK), będący jednostką budżetową gminy, nie posiadającą osobowości prawnej, oraz Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o. (WM).

Tabela 121. Wielkość zasobu komunalnego Wrocławia na dzień 31 grudnia 2020 r.

	Zarządzane przez ZZK	Zarządzane przez WM	Zasób komunalny ogółem
Budynki w 100% gminne	927	588	1 515
Budynki będące własnością wspólnot mieszkaniowych z udziałem Gminy Wrocław	2 600	1 422	4 022
Gminne lokale mieszkalne	21 443	12 050	33 493
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali mieszkalnych [m ²]	1 050 131,49	579 931,64	1 630 063,13
Gminne lokale niemieszkalne	1 482	650	2 132
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali niemieszkalnych [m ²]	206 080,98	63 792,21	269 873,19
Liczba gminnych garaży	1 232	691	1 923
Powierzchnia użytkowa gminnych garaży [m ²]	20 000,98	11 961,10	31 962,08
Tereny zewnętrzne [m ²]	2 526 696	1 997 819	4 524 515
Ogródki przydomowe [m ²]	110 815	379 757	490 572

Źródło: UMW

Zakres zarządzania, zarówno ZZK, jak i WM, obejmuje m.in. administrowanie i obsługę klientów, prowadzenie ewidencji księgowej z tytułu rozrachunków z użytkownikami lokali, windykacje i udzielanie ulg, konserwacje i usuwanie awarii oraz okresowe kontrole budynków, eksploatacje budynków i terenów zewnętrznych, planowanie i wykonywanie remontów, inwestycji, rozbiórek i dokumentacji technicznej, wykwaterowanie budynków i lokali, funkcje inwestora zastępczego przy remontach, inwestycjach, rozbiórkach i dokumentacjach technicznych.

MIESZKANIA KOMUNALNE I SOCJALNE

Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. gmina Wrocław była właścicielem **33 493** komunalnych lokali mieszkalnych. W tym zasobie 21 443 lokali zarządzanych jest przez ZZK, natomiast 12 050 przez spółkę WM.

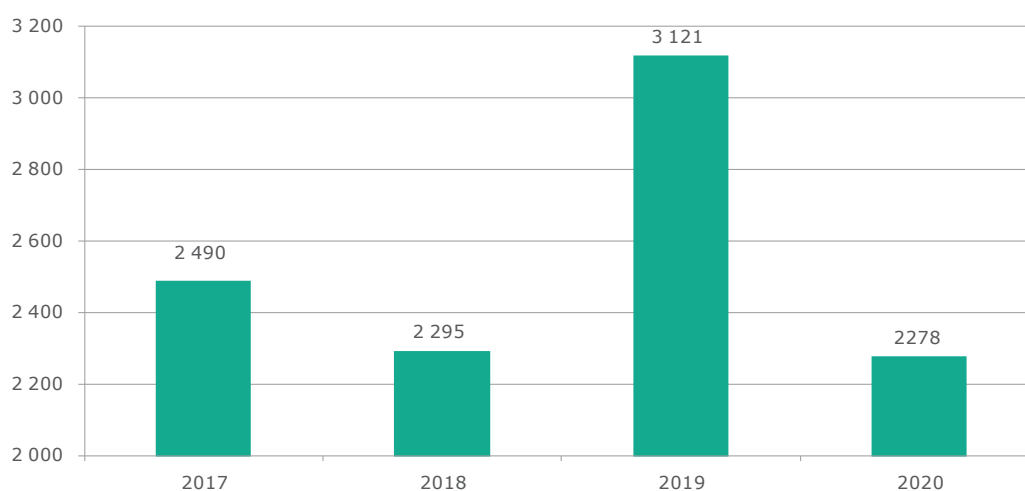
GOSPODAROWANIE KOMUNALNYM ZASOBEM LOKALI MIESZKALNYCH

W 2020 r. gospodarowanie komunalnym zasobem lokali mieszkalnych realizowano jako zadanie własne gminy z uwzględnieniem przepisów uchwały nr XV/420/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie **Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025**, uchwały nr XXXVII/2420/05 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 kwietnia 2005 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Wrocław zastąpionej uchwałą nr XXII/601/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Wrocław.

W 2020 r. łącznie wpłynęło 2278 wniosków o najem lokalu mieszkalnego, w tym:

- 1083 z tytułu prowadzonych postępowań dotyczących lokali zamieszkałych,
- 823 o najem lokalu przez osoby nieposiadające mieszkań, a ubiegające się o najem socjalny lokalu, lokal z najmem na czas nieoznaczony bądź do remontu,
- 372 dotyczących przydzielenia lokalu zamiennego (z tytułu wykwaterowania bądź zamiany „z urzędu”).

Wykres 68. Liczba wniosków o najem lokali mieszkalnych w latach 2017–2020

Źródło: UMW

W związku z nowelizacją ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, która weszła w życie 21 kwietnia 2019 r., w 2020 r. opracowano i przyjęto uchwałą nr XXII/601/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Wrocław.

Zarządzeniem nr 2317/20 Prezydenta Wrocławia z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie ustalenia wysokości stawki bazowej czynszu za najem lokali mieszkalnych stanowiących własność Gminy Wrocław zaktualizowano stawkę bazową czynszu najmu oraz stawkę czynszu za najem socjalny:

- od dnia 1 czerwca 2020 r. stawka bazowa czynszu wynosiła 8,40 zł za m² powierzchni użytkowej lokalu mieszkalnego, a stawka czynszu za najem socjalny lokalu 2,10 zł za m² powierzchni użytkowej lokalu;
- od dnia 1 stycznia 2021 r. aktualna stawka bazowa czynszu wynosi 8,90 zł za m² powierzchni użytkowej lokalu mieszkalnego, a stawka czynszu za najem socjalny lokalu 2,22 zł za m² powierzchni użytkowej lokalu.

Zmiana stawek stanowi realizację polityki czynszowej gminy Wrocław, której celem jest dążenie do zrównoważenia wydatków na utrzymanie zasobu (mając na uwadze, że koszty te nieustannie rosną) z dochodami z tytułu czynszów za najem lokali mieszkalnych.

W ramach realizacji programu Prezydenta Wrocławia:

- oddano do użytku aplikację **zamiana-mieszkan.um.wroc.pl** umożliwiającą zainteresowanym osobom składanie ofert i zapoznawanie się z ofertami zamiany lokali mieszkalnych przez internet. Aplikacja docelowo zastąpi całkowicie katalogi zamian prowadzone dotychczas w formie papierowej i zminimalizuje konieczność osobistego stawiennictwa w urzędzie w trakcie realizowania procedury zamiany z kontrahentem,
- zgodnie z uchwałą nr XXII/601/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r. rozbudowano katalog możliwości zamiany lokali, co daje mieszkańcom większy potencjał poprawy ich warunków mieszkaniowych,
- poszerzono możliwość ubiegania się o lokal z zasobu gminy Wrocław o nową kategorię mieszkania, tj. lokal z najmem na czas nieoznaczony; wprowadzono dodatkowe rozwiązania w zakresie regulacji tytułu prawnego do lokalu,
- w celu ułatwienia dostępu do informacji dotyczących procedur realizowanych przez Wydział Lokali Mieszkalnych utworzono domenę **wlm.um.wroc.pl**, która przekierowuje bezpośrednio do tych informacji, umieszczonych na stronie Biuletynu Informacji Publicznej UMW,
- ułatwiono możliwość uzyskania lokalu osobom dotkniętym bezdomnością będącym uczestnikami programów lub projektów realizowanych przy udziale gminy Wrocław.

W 2020 r. gmina Wrocław prowadziła zamiany mieszkań, w ramach których zrealizowano 64 zamiany lokali, w tym:

- 15 zamian między kontrahentami,
- 49 zamian „z urzędu”.

W wyniku zamian między kontrahentami z tzw. przejęciem długu odzyskano zaległe należności w wysokości 52 207,65 zł. Poszerzono katalog możliwych zamian o zamianę na lokal większy pod warunkiem wykonania remontu we własnym zakresie i na własny koszt. Przyjęto 43 wnioski osób ubiegających się o taką zamianę. Kontynuowano działania ukierunkowane na likwidację lokali niesamodzielnych poprzez scalanie mieszkań wspólnych, wydzielanie mieszkań samodzielnych, zapewnianie najemcom lokali niesamodzielnych innych lokali.

W 2020 r. gmina Wrocław dysponowała **1802** wolnymi lokalami mieszkalnymi (dla porównania w roku 2019 było to 2039 lokali), w tym:

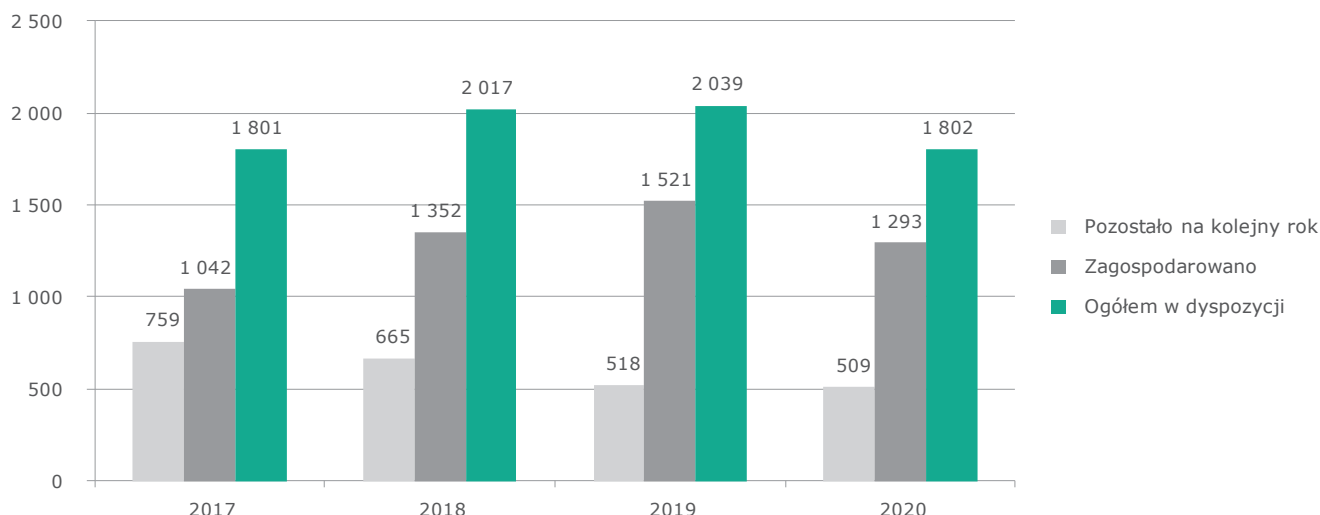
- 1792 z tzw. ruchu ludności,
- 10 w budynkach po kapitalnym remoncie.

Realizując zapisy Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025 dotyczące prywatyzacji mieszkań komunalnych przekazano **85** lokali, celem wprowadzenia ich do obrotu cywilnoprawnego, w tym **28** lokali o powierzchni powyżej 80 m².

Ponadto:

- przekazano 6 lokali Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej we Wrocławiu,
- przekazano 5 lokali dla repatriantów, realizując zapisy uchwał Rady Miejskiej Wrocławia w tym przedmiocie,
- wydano 28 pism kierujących repatriantów do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkalnego (realizacja uchwał z lat poprzednich).

Wykres 69. Gospodarowanie wolnymi komunalnymi lokalami mieszkalnymi w latach 2017–2020

Źródło: UMW

Komunalne lokale mieszkalne będące w dyspozycji gminy Wrocław pozostają w ciągłym obrocie i są na bieżąco wskazywane przyszłym najemcom oraz gminnym jednostkom organizacyjnym, takim jak Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu na potrzeby związane z realizacją ich zadań.

Dodatkowo, poza pulą 1802 wolnych mieszkań, miasto korzysta z **287** mieszkań należących do Towarzystwa Budownictwa Społecznego Wrocław Sp. z o.o. Gmina Wrocław, na podstawie umowy o współpracy z TBS, wskazuje najemców tych lokali i odpowiednio na mocy takiej umowy partycypuje w kosztach czynszu. W powyższej liczbie znajduje się również **57** lokali na osiedlu Nowe Żerniki, objętych programem mieszkań dla seniorów, co do których gmina Wrocław nie partycypuje w kosztach czynszu.

Na terenie osiedla Brochów, przy ul. Afgańskiej, zakończyła się w ramach budownictwa społecznego realizacja dwóch budynków mieszkalnych wielorodzinnych. Łączna liczba mieszkań wynosi **153**, a liczba lokali usługowych **10**. Zakończenie inwestycji nastąpiło w II kwartale 2020 r. Koszt inwestycji to ok. 39 mln zł.

Temat ten omówiono także w dziale PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO.

LOKALE OBJĘTE NAJMEM SOCJALNYM I TYMCZASOWE POMIESZCZENIA

Na dzień 31 grudnia 2020 r. w gminie Wrocław w ogólnej puli mieszkań komunalnych 604 lokale były objęte umowami najmu socjalnego. Do dnia 21 kwietnia 2019 r. gmina miała obowiązek wyodrębniania z zasobu komunalnego zasobu lokali socjalnych. Po zniesieniu tego obowiązku o statusie lokalu stanowi wyłącznie rodzaj zawartej i obowiązującej umowy. Realizując listę osób uprawnionych do najmu socjalnego lokalu, wydano 41 pism kierujących do zawarcia umowy najmu, w tym **15** z utworzonej w 2019 r. listy obejmującej **116** osób oraz **26** z analogicznych list z lat ubiegłych. Jednocześnie na remont wskazanego i przyjętego lokalu oczekiwało **135** wnioskodawców, w tym **61** z listy z 2019 roku. Na dzień 31 grudnia 2020 r. liczba ubiegających się o umieszczenie na liście osób zakwalifikowanych do zawarcia umowy najmu socjalnego lokalu wynosiła 860 wnioskodawców.

Gmina Wrocław zapewnia również pomieszczenia tymczasowe na potrzeby realizacji wyroków eksmisyjnych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. liczba pomieszczeń tymczasowych wynosiła 70.

REALIZACJA PROGRAMU WROCŁAW BEZ SMOGU ORAZ PROGRAMU WYMIANY ŹRÓDEŁ OGRZEWANIA W GMINNYM ZASOBIE MIESZKANIOWYM

W 2020 r. rozpoczęła się realizacja programu wymiany źródeł ogrzewania w gminnym zasobie mieszkaniowym, który obejmuje likwidację do końca 2024 r. źródeł ogrzewania na paliwo stałe (pieców) w mieszkaniach komunalnych w budynkach należących w 100% do gminy Wrocław. Likwidacja pieców zostanie przeprowadzona w ok. 4 tys. mieszkań znajdujących się w ok. 600 budynkach, zarządzanych przez Zarząd Zasobu Komunalnego oraz Wrocławskie Mieszkania.

Więcej informacji na ten temat znajduje się w dziale ŚRODOWISKO.

OBRÓT NIERUCHOMOŚCIAMI GMINY WROCŁAW

Rok 2020 to okres gospodarowania nieruchomościami w szczególnych warunkach. Wprowadzenie na terenie Polski stanu pandemii wywarło istotny wpływ na kształtowanie się dochodów z tytułu sprzedaży nieruchomości gminnych. Z powodu lockdownu Prezydent Wrocławia podjął decyzję o odwołaniu przetargów ogłoszonych od 19 marca 2020 r. do 31 maja 2020 r. Nie odbyło się 35 przetargów ustnych i ofertowych na sprzedaż lokali i gruntów. Od czerwca 2020 r., aby w jak największym stopniu przywrócić potencjalnym nabywcom i inwestorom możliwość nabywania nieruchomości, wprowadzono usprawnienia organizacyjne (licytacje często przeprowadzano dwa razy dziennie, rozszerzono skład zespołu ds. przeprowadzania przetargów, wprowadzono obostrzenia sanitarne aby zapewnić **bezpieczeństwo kupującym oraz pracownikom urzędu**).

Stan pandemii rozciągnął w czasie przygotowania nieruchomości do zbycia między innymi z powodu wydłużenia opiniowania spraw przez inne jednostki czy wstrzymania postępowań administracyjnych. Wpłynęło to na bilans roku 2020 – nie wszystkie planowane nieruchomości trafiły do obrotu, ale również na ofertę nieruchomości w pierwszym półroczu 2021. Ograniczony kontakt bezpośredni z klientem zewnętrznym i spółkami miejskimi, kancelariami notarialnymi czy rzeczoznawcami utrudniał płynne prowadzenie spraw także w zakresie nabywania nieruchomości czy innych zadań regulaminowych, m.in. przekształcenia prawa użytkowania wieczystego gruntu związanego z odrębną własnością lokali z prawem gruntu. Pomimo trwającej pandemii realizowano procedury nabywania strategicznych dla miasta gruntów przeznaczonych pod infrastrukturę (w tym Parkuj i Jedź), na cele oświatowe (budowa Zespołu Szkolno-Przedszkolnego przy ul. Cynamonowej) czy parki.

SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH

W 2020 r. procedurą przygotowania do sprzedaży objęto 141 nowych nieruchomości, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jedno- i wielorodzinną oraz komercyjną: biura, usługi, aktywność gospodarczą. Były to nieruchomości zróżnicowane nie tylko pod względem funkcji, ale także parametrów i położenia.

SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH W TRYBIE PRZETARGOWYM

W 2020 r. do sprzedaży przeznaczonych zostało 100 nieruchomości gruntowych. Przeprowadzono 84 przetargi, w których udział wzięło 345 uczestników – osób prawnych i fizycznych (na jeden przetarg przypadało średnio czterech licytantów). To o ponad połowę więcej uczestników niż w 2019 r. (157), co potwierdza, że w czasach pandemii wzrósł popyt na nieruchomości gruntowe (szczególnie niezabudowane). Klienci częściej niż dotychczas podejmowali decyzje o budowie domu (ze względu na czasowe „uwięzienie” w mieszkaniach na czas lockdownu), a część nabywców kupiła nieruchomość gruntową, aby ulokować kapitał, na co wpływają praktycznie zerowe stopy procentowe w bankach. Zauważono również znaczący wzrost zainteresowania deweloperów działkami przeznaczonymi pod zabudowę wielorodzinną. Wynikał on ze zwiększonego popytu na lokale mieszkalne na rynku pierwotnym, ale także – tak jak w przypadku klientów indywidualnych – z potraktowania zakupu gruntu jako opłacalnej inwestycji długoterminowej. W trybie przetargowym nabywców znalazło 55 nieruchomości, których łączna powierzchnia wyniosła 10 ha.

Tabela 122. Analiza nieruchomości sprzedanych w 2020 r.

Lp.	Przeznaczenie w MPZP	Liczba nieruchomości	Powierzchnia gruntu	Liczba oferentów	Wpływy ze sprzedaży [zł]
1.	Budownictwo jednorodzinne	36	4,2	297	22 612 260,00 zł
2.	Budownictwo wielorodzinne	8	1,9	18	45 778 890,00 zł
3.	Usługi i aktywność gospodarcza	10	3,5	28	24 406 811,00 zł
4.	Usługi oświatowe*	1	0,4	2	200 000,00 zł
Razem		55	10,0	345	92 997 961,00 zł

(*dotyczy użytkownika wieczystego z pierwszą opłatą roczną)

Źródło: UMW

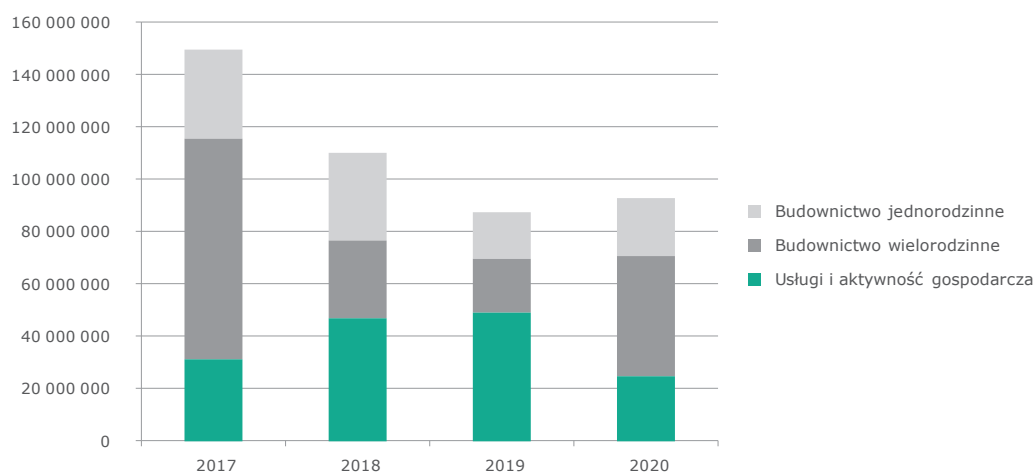
Obserwowany od kilku lat spadek sprzedaży związany jest z sukcesywnym zmniejszaniem się powierzchni terenów przeznaczanych przez gminę Wrocław do obrotu. Większość atrakcyjnie położonych nieruchomości została zbyta, a w ofercie pozostały pojedyncze działki w prestiżowych lokalizacjach. Przygotowanie obecnie nowej oferty nieruchomości jest coraz trudniejsze, również z uwagi na niewystarczającą infrastrukturę techniczną i drogową. W 2020 r. dodatkowe trudności w przygotowaniu nieruchomości do sprzedaży spowodowała pandemia.

Tabela 123. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości w latach 2017–2020 z podziałem na przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (w zł)

Rok	Przeznaczenie w MPZP			Dochód ogółem
	Budownictwo jednorodzinne	Budownictwo wielorodzinne	Usługi i aktywność gospodarcza	
2017	34 385 623	84 031 125	31 424 352	149 841 100
2018	33 734 090	29 798 850	46 668 451	110 201 391
2019	17 907 525	20 068 800	49 249 285	87 225 611
2020	22 612 260	45 778 890	24 608 811	92 997 961

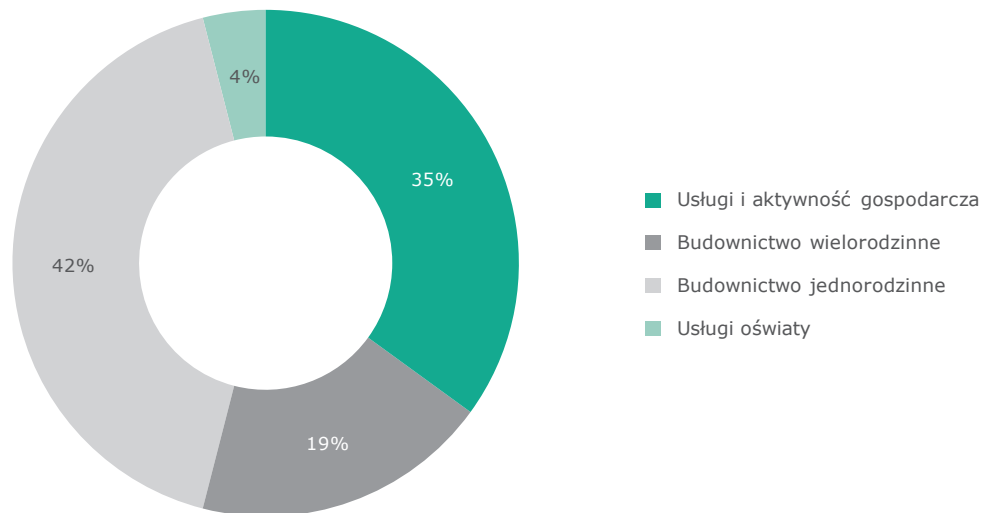
Źródło: UMW

Wykres 70. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości w trybie przetargowym w latach 2017–2020 (w zł)

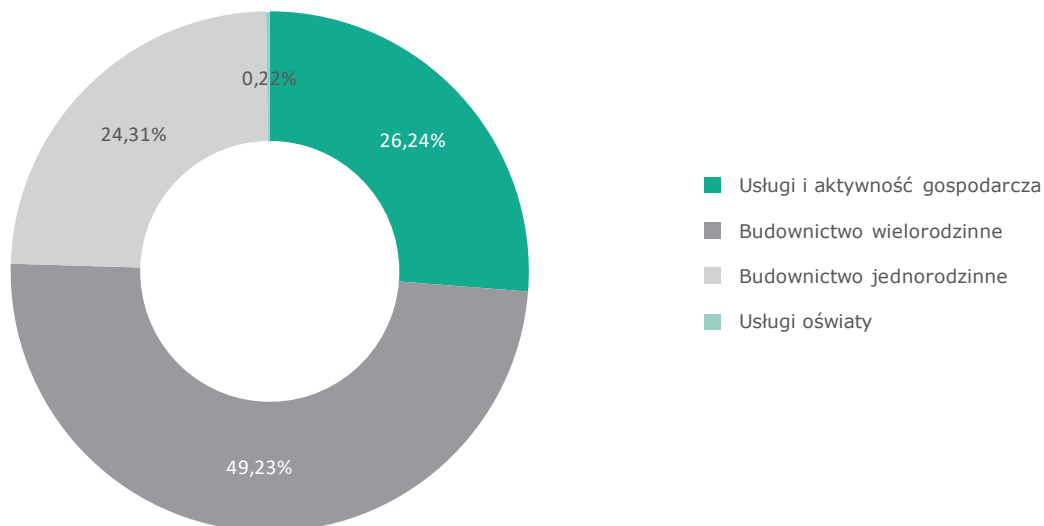
Źródło: UMW

Wykres 71. Powierzchnia nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w 2020 r.

Źródło: UMW

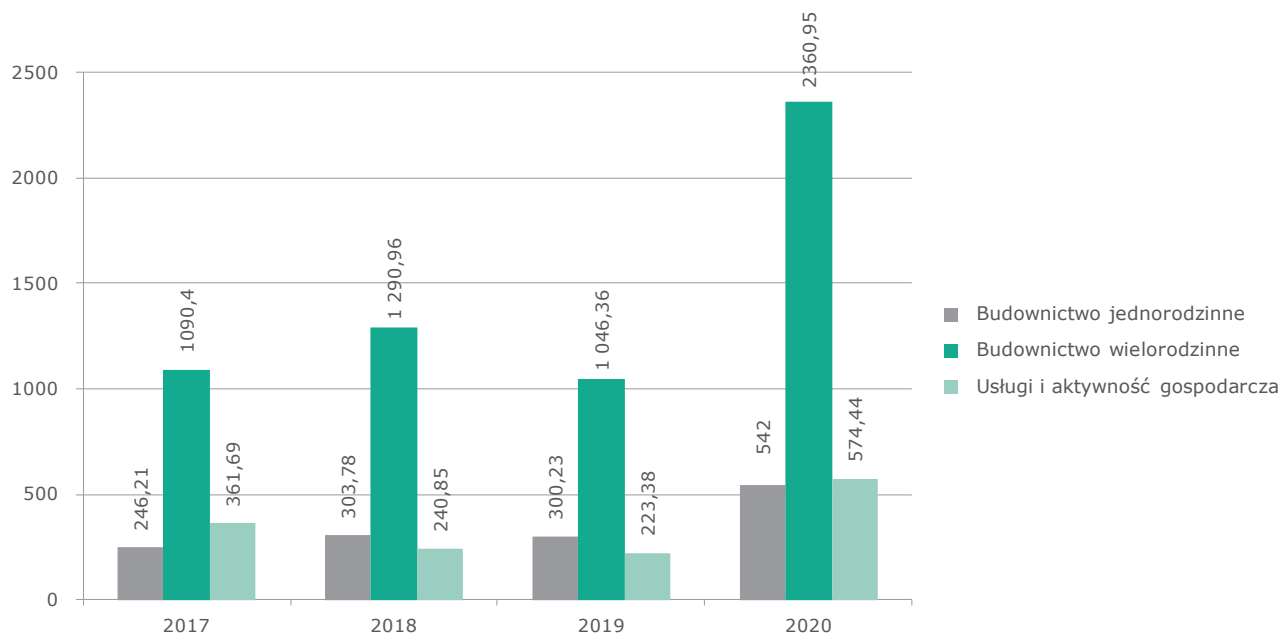
Wykres 72. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości w trybie przetargowym w 2020 r.

Źródło: UMW

W 2020 r. odnotowano niemal dwukrotny wzrost średniej ceny 1 m² nieruchomości sprzedanych w przetargach w sektorze budownictwa jednorodzinnego i usług oraz ponad dwukrotny w przypadku budownictwa wielorodzinnego. Jest to spowodowane dużym popytem na grunty, ale także faktem, że w ofercie gminy Wrocław znalazły się atrakcyjne nieruchomości położone w ścisłym centrum, m.in. przy ulicach: Kazimierza Wielkiego, Gwarnej, Menniczej czy Pułaskiego.

Najdrożej sprzedano nieruchomość z przeznaczeniem pod usługi położoną przy ul. Kazimierza Wielkiego 29b o powierzchni 342 m² – za 2,5 mln zł (7310 zł za 1 m²).

Wykres 73. Średnia cena 1 m² nieruchomości gminnych w zł w podziale na przeznaczenie w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH W TRYBIE BEZPRZETARGOWYM

Nieruchomości, które w świetle przepisów prawa nie mogą być zagospodarowane jako samodzielne działki budowlane z uwagi na parametry czy brak dostępu do drogi publicznej, zgodnie z ustawą o gospodarce nieruchomościami zbywane są w trybie bezprzetargowym w celu poprawy warunków zagospodarowania sąsiednich nieruchomości. W 2020 r. w trybie bezprzetargowym sprzedano 14 nieruchomości o łącznej powierzchni 10 565 m² i wartości 2118 177,10 zł. Zrealizowano dwie dosprzedaże na rzecz wspólnot mieszkaniowych, w trybie artykułu 209a ustawy o gospodarce nieruchomościami z przysługującą nabywcom 95-procentową bonifikatą. Sprzedane działki położone są przy ul. Kołłątaja 33 i ul. Kochanowskiego (działka 25/3, AM-13, obręb Zalesie).

W 2020 r. Rada Miejska Wrocławia obwieściła tekst jednolity uchwały nr XLIX/697/98 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zasad gospodarowania nieruchomościami stanowiącymi własność Gminy Wrocław, dzięki której istnieje możliwość udzielenia bonifikaty od ceny sprzedaży osobom fizycznym będącym właścicielami nieruchomości przyległych, z zastrzeżeniem, że nieruchomość przyległa jest przeznaczona lub wykorzystywana na cele mieszkaniowe. W 2020 r. nie sprzedano żadnej nieruchomości ze wspomnianą bonifikatą.

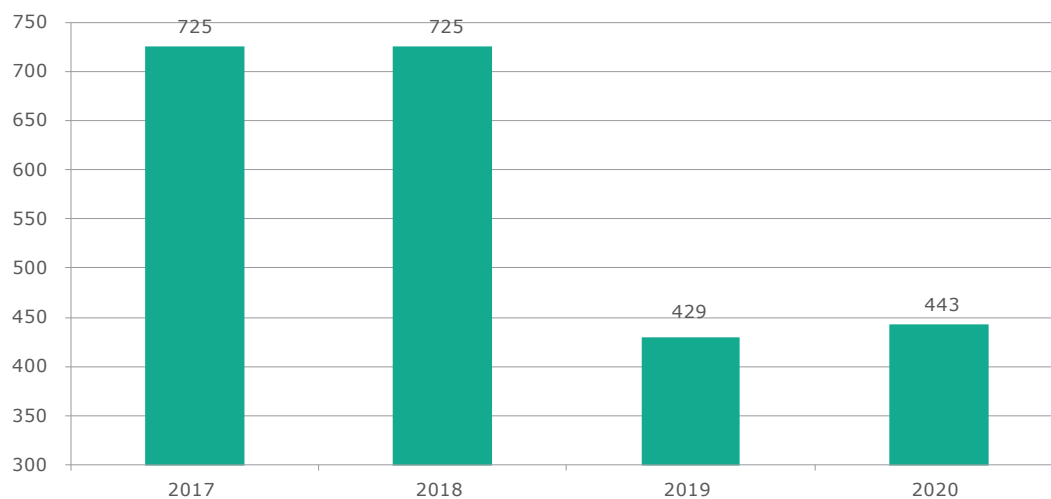
APORTY

W 2020 r. wniesiono aportem dwie nieruchomości na rzecz spółki Wrocławski Park Wodny S.A. o łącznej wartości 5 192 780 zł – nieruchomość zabudowaną parkingiem przy ul. Petruszewicza – na powiększenie istniejącego Aquaparku Wrocław przy ul. Borowskiej 99 oraz nieruchomość na Brochowie przy ul. Polnej 10 – gdzie planowana jest budowa basenu.

SPRZEDAŻ GMINNYCH LOKALI MIESZKALNYCH

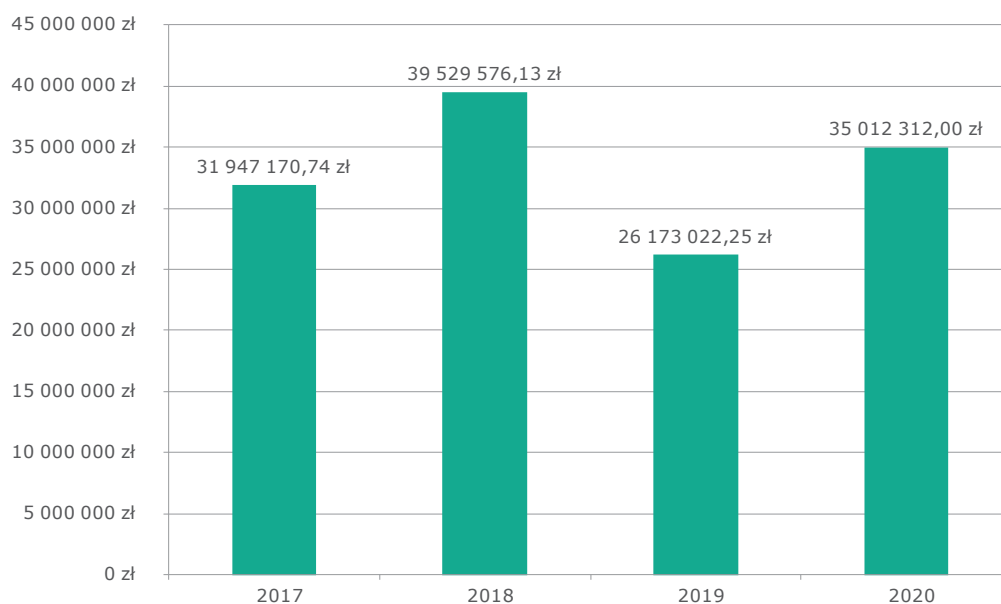
Od 1 stycznia 2020 r. obowiązuje **Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025**. Podobnie jak w latach ubiegłych sprzedaż lokali mieszkalnych następowała w trybie bezprzetargowym na rzecz najemców oraz przetargowym, przy czym w pierwszym przypadku stosowano bonifikaty od ceny sprzedaży w wysokości 98%, jeśli wskutek równoczesnej sprzedaży wszystkie mieszkania w budynku przestawały być własnością gminy oraz 90% w pozostałych przypadkach.

Wykres 74. Liczba sprzedanych lokali mieszkalnych w latach 2017–2020

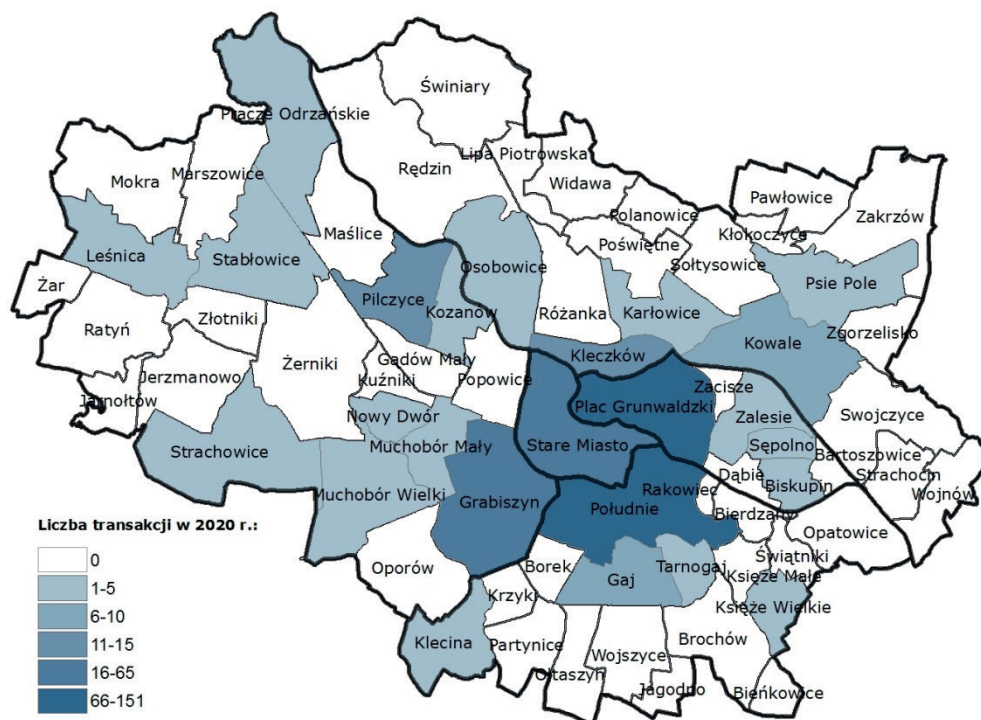
Źródło: UMW

Wykres 75. Dochód ze sprzedaży lokali mieszkalnych w zł w latach 2017–2020

Źródło: UMW

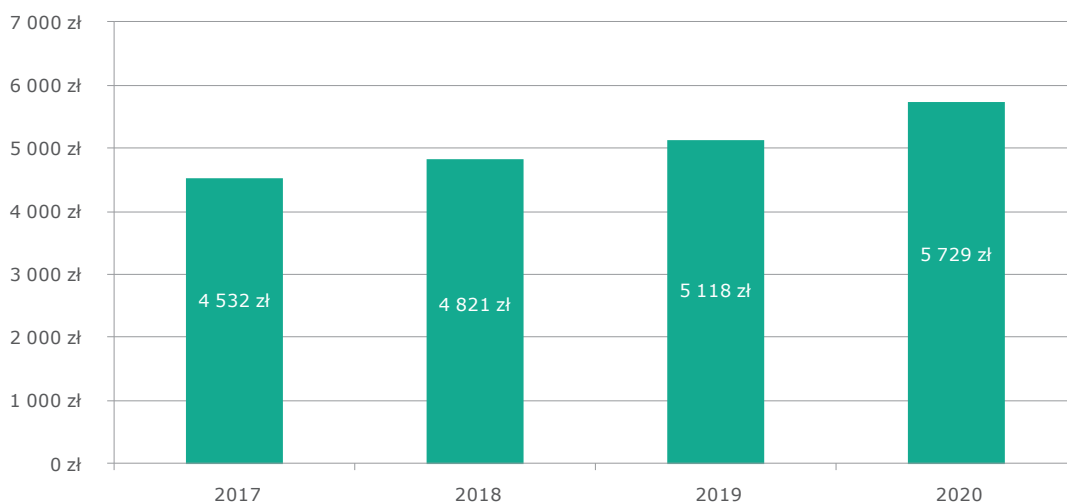
Rysunek 8. Rozkład transakcji sprzedaży lokali mieszkalnych w obrębach Wrocławia

Źródło: UMW

SPRZEDAŻ LOKALI MIESZKALNYCH W TRYBIE BEZPRZETARGOWYM

W 2020 r. liczba sprzedanych lokali na rzecz najemców kształtowała się niemal na identycznym poziomie jak w roku 2019. Pomimo podobnej liczby sprzedanych lokali odnotowano wzrost dochodów z tego tytułu, który wynikał przede wszystkim ze wzrostu średniej ceny 1 m². W 2020 r. wpłynęło 1675 wniosków o wykup lokalu mieszkalnego, czyli o 28% więcej niż w 2019 r. Średnia cena nabycia przez najemcę lokalu mieszkalnego po udzieleniu bonifikaty, kształtowała się na poziomie 37 923,94 zł. Należy zwrócić uwagę, że rok 2020 był kolejnym rokiem, w którym średnia cena 1m² lokalu mieszkalnego wzrosła i wyniosła 5728,58 zł.

Wykres 76. Średnia wartość 1 m² lokalu mieszkalnego w zł według wyceny w latach 2017–2020

Źródło: UMW

Powierzchnia lokali mieszkalnych zbywanych na rzecz najemców mieściła się w przedziale 19–138 m². Przeważały mieszkania o średniej wielkości od 30 do 70 m².

Średnia cena 1 m² lokalu w stosunku do ubiegłego roku wzrosła o 12%. Zmiana jest najbardziej widoczna w dzielnicach Fabryczna i Stare Miasto.

Tabela 124. Zestawienie średnich cen 1 m² lokalu oraz liczby sprzedanych lokali na rzecz najemców w 2020 r.

Dzielnica	Stare Miasto	Śródmieście	Krzyki	Fabryczna	Psie Pole	Wrocław
Średnia cena [zł/1m ²]	7 179,10	5 574,51	5 462,03	5 661,70	5 138,83	5 728,58
Liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców	50	143	107	64	30	394

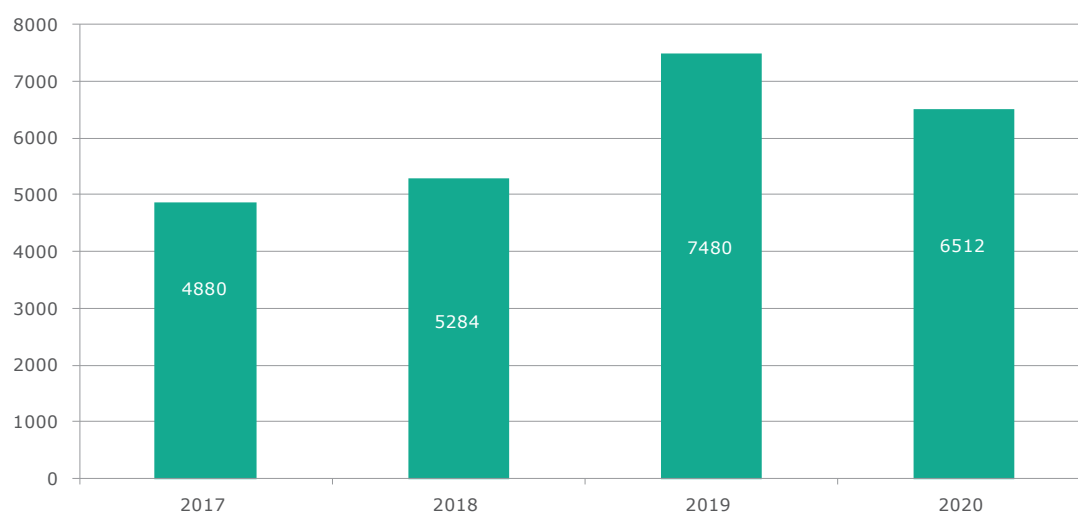
Źródło: UMW

Gmina Wrocław sukcesywnie wychodzi ze wspólnot mieszkaniowych. W 2020 r. liczba budynków z udziałem gminy zmniejszyła się o kolejne 15. Zwaloryzowaną kaucję mieszkaniową zaliczono na poczet ceny sprzedaży lokalu mieszkalnego w trybie bezprzetargowym 27 nabywcom o łącznej wartości 56 679,57 zł.

SPRZEDAŻ LOKALI MIESZKALNYCH W TRYBIE PRZETARGOWYM

W 2020 r. przeprowadzono **82 przetargi** na sprzedaż lokali mieszkalnych. To największa liczba przetargów od 2016 r. (dla porównania w 2019 r. było ich 36, w 2018 r. – 58). Łącznie uczestniczyło w nich 262 licytantów – podobnie jak w 2019 r. (279), przy czym przetargów było ponad dwukrotnie więcej, co daje znacznie niższą frekwencję (w 2019 r. w jednym przetargu uczestniczyło średnio 7,75 osoby, w 2020 – 3,20). Dodatkowo, biorąc pod uwagę fakt, że zaledwie 58% przetargów zakończyło się wyłonieniem nabywcy (w 2019 r. – 80%), można mówić o spadku zainteresowania nabywców gminnymi lokalami mieszkalnymi wystawianymi na licytację, co przełożyło się na uzyskiwane ceny. W wyniku przeprowadzonych przetargów **sprzedano 48 lokali mieszkalnych** o łącznej powierzchni 3359,65 m², a dochód z tego tytułu wyniósł 19 926 881 zł. Wpływy uzyskane z ich sprzedaży stanowią aż 57% uzyskanych dochodów ze sprzedaży lokali mieszkalnych. Uzyskane ceny mieściły się w przedziale od 2902,77 zł za 1 m² do 10 320,81 zł za 1 m². Średnia cena 1 m² powierzchni użytkowej uzyskana w przetargach wyniosła 6512,15 zł, co stanowi spadek w stosunku do roku ubiegłego o 13%.

Wykres 77. Średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego w zł uzyskana w przetargu w latach 2017–2020

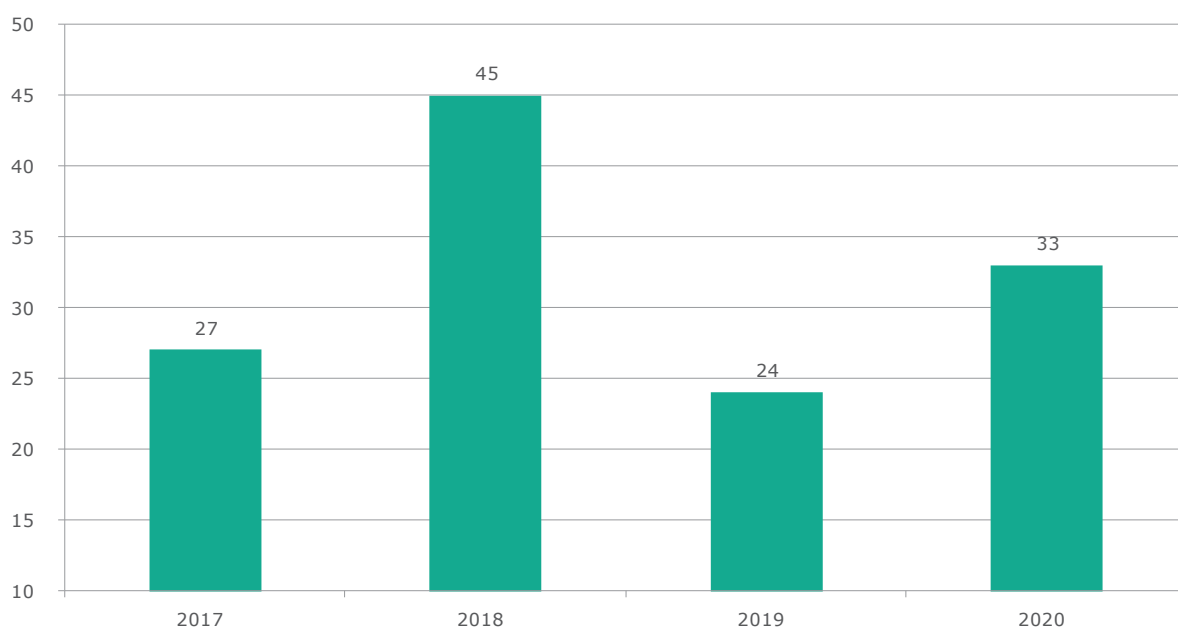
Źródło: UMW

SPRZEDAŻ LOKALI NIEMIESZKALNYCH

Wyodrębnianie i sprzedaż lokali o przeznaczeniu innym niż mieszkalne stanowiących własność gminy Wrocław jest ważnym elementem gospodarowania nieruchomościami komunalnymi. Prywatyzacja tego zasobu następuje w dwóch trybach: przetargowym oraz bezprzetargowym na rzecz najemców. Oferta dotyczy najczęściej atrakcyjnie położonych nieruchomości – szczególnie w obrębie Starego Miasta oraz lokali o małej i średniej powierzchni.

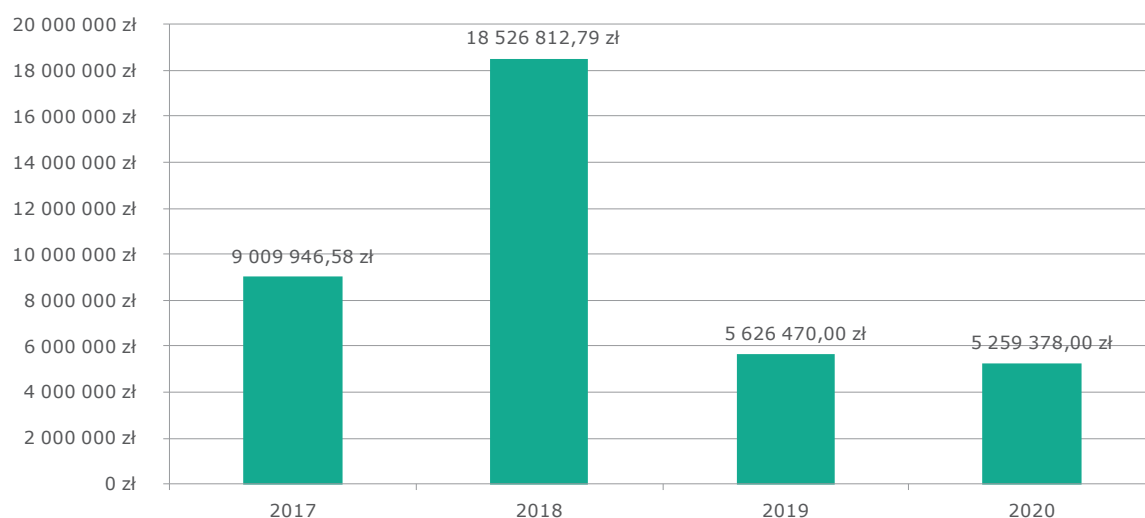
W 2020 r. **sprzedano 33 lokale niemieszkalne**: 23 w trybie przetargowym, 8 w trybie bezprzetargowym i 2 garaże.

Wykres 78. Liczba sprzedanych lokali niemieszkalnych w latach 2017–2020

Źródło: UMW

Wykres 79. Dochód ze sprzedaży lokali niemieszkalnych w latach 2017–2020 (w zł)

Źródło: UMW

W 2020 r. odnotowano wzrost liczby sprzedanych lokali niemieszkalnych, natomiast dochody z tego tytułu kształtowały się na podobnym poziomie jak w 2019 r. Większość transakcji dotyczyła małych lokali, których powierzchnia wahała się od 11 do 32 m².

Podobnie jak w przypadku lokali mieszkalnych sprzedaż ograniczona była przez panującą pandemię oraz konieczność uprzedniego uregulowania kwestii przekształcenia praw do gruntów. Przeprowadzona analiza wskazuje, że na realizację założeń budżetowych miała również wpływ sama charakterystyka wyodrębnionych lokali. W 2020 r. łączna powierzchnia użytkowa sprzedanych lokali

wynosiła 1241,51 m². Oznacza to, iż zasób lokali położonych w atrakcyjnych lokalizacjach, które mogłyby stanowić przedmiot sprzedaży, powoli się wyczerpuje.

SPRZEDAŻ LOKALI NIEMIESZKALNYCH W TRYBIE BEZPRZETARGOWYM

W 2020 r. wpłynęło 20 wniosków o wykup lokalu stanowiącego przedmiot najmu, zawarto umowy sprzedaży dla **8** lokali.

SPRZEDAŻ LOKALI NIEMIESZKALNYCH W TRYBIE PRZETARGOWYM

Przeprowadzono **72** przetargi na sprzedaż lokali niemieszkalnych – podobnie jak w przypadku przetargów na sprzedaż lokali mieszkalnych jest to największa liczba przetargów od 2016 r. (dla porównania w 2019 r. było to 48, w 2018 – 65). Łącznie brało w nich udział 140 osób – blisko dwukrotnie więcej niż w 2019 r. (78), jednak biorąc pod uwagę większą liczbę przetargów, wskaźnik frekwencji wzrósł nieznacznie (w dalszym ciągu na jeden lokal przypadało średnio mniej niż dwóch licytantów).

W tym trybie sprzedano **23** lokale niemieszkalne. W ramach przygotowanej oferty dominowały lokale usytuowane w dzielnicach Śródmieście i Krzyki. Dzielnice te mają atrakcyjne położenie o dużym potencjale inwestycyjnym. Średnia cena 1 m² powierzchni użytkowej uzyskana w przetargach wyniosła **6512,15 zł**, co stanowi spadek w stosunku do roku ubiegłego o 13%.

NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI DO ZASOBU GMINY WROCŁAW

W 2020 r. wykonywano zadania z zakresu wypłat odszkodowań za grunty, które wydzielone zostały pod drogi publiczne planowane pod budowę lub poszerzenie już istniejących dróg.

W związku z realizacją inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej prowadzone były postępowania odszkodowawcze, obejmujące następujące zadania:

- trasa autobusowo-tramwajowa (TAT) łącząca Nowy Dwór z Centrum Wrocławia,
- trasa tramwajowa wzdłuż ulic Popowickiej, Starogroblowej i Długiej,
- budowa odcinka drogi i pętli autobusowej zlokalizowanej przy ul. Kosmonautów umożliwiająca skomunikowanie planowanego nowego centrum onkologii,
- budowa Osi Zachodniej we Wrocławiu – aleja Stabłowicka,
- rozbudowa i przebudowa ul. Zajączkowskiej, rozbudowa ul. Obornickiej, przebudowa ul. Buforowej,
- rozbudowa oraz przebudowa dróg istniejących, w szczególności w celu budowy tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych (m.in. wzdłuż ul. Karkonoskiej), dróg o charakterze krajowym, wojewódzkim i lokalnym.

Na potrzeby realizacji celów rozwojowych i publicznych pozyskano do zasobu gminy Wrocław nieruchomości niezabudowane oraz zabudowane. Całkowita kwota wydatkowana przez gminę na ten cel wyniosła 22,98 mln zł.

WYPŁATA ODSZKODOWAŃ – ART. 98 USTAWY O GOSPODARCE NIERUCHOMOŚCIAMI

Za grunty wydzielone na podstawie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami pod drogi publiczne, które z mocy prawa przeszły na własność gminy Wrocław, byłym właścicielom i użytkownikom wieczystym przysługuje odszkodowanie. Postępowania prowadzone były w trybie cywilnoprawnym, a w przypadku, gdy nie doszło do podpisania porozumienia – w trybie administracyjnym. Wypłata odszkodowań na rzecz właściciela lub użytkownika wieczystego realizowana była poprzez wypłatę środków finansowych.

Tabela 125. Wypłata odszkodowań na podstawie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami w 2020 r.

Tryb	Liczba postępowań	Powierzchnia przejętych gruntów [ha]	Kwota uzgodnionych odszkodowań [zł]
Porozumienia	12	2,76	2 366 629,00
Decyzje administracyjne	3	0,34	384 984,00
Razem	15	3,10	2 751 613,00

Źródło: UMW

W 2020 r. prowadzono 142 postępowania, przy czym 15 spraw zakończyło się wypłatą odszkodowania na kwotę 2,75 mln zł za grunty o powierzchni 3,1 ha. Trudność z finalizacją spraw wynikała z panującej pandemii i wydłużonych w związku z nią procedur administracyjnych oraz czasowego braku kontaktu bezpośredniego z klientem zewnętrznym. W trzech przypadkach nie doszło do uzgodnienia odszkodowania i zostało ono ustalone w postępowaniach administracyjnych przez organ administracji publicznej. Gmina zobowiązana była do wypłaty odszkodowania za grunty, jak również za części składowe znajdujące się na nich w chwili przejścia z mocy prawa własności nieruchomości na gminę Wrocław. Średnia cena jednostkowa za 1 m² gruntu przeznaczonego pod drogi publiczne, za które gmina Wrocław wypłaciła odszkodowanie w trybie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami, bez części składowych gruntu, wyniosła 88,42 zł.

WYPŁATA ODSZKODOWAŃ ZA GRUNTY PRZEJĘTE W TRYBIE USTAWY O SZCZEGÓLNYCH ZASADACH PRZYGOTOWANIA I REALIZACJI INWESTYCJI W ZAKRESIE DRÓG PUBLICZNYCH (ZRID)

W związku z realizacją przez gminę Wrocław inwestycji infrastrukturalnych, tj. budowy, rozbudowy i modernizacji układu komunikacyjnego, dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych oraz rozwoju tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych w ramach przebudowy dróg, kontynuowano zadania z zakresu postępowań odszkodowawczych rozpoczętych w latach ubiegłych, jak również nowych, podjętych w roku 2020. Za nieruchomości przejęte z mocy prawa pod drogi publiczne na podstawie ustawy ZRID odszkodowania dla byłych właścicieli, użytkowników wieczystych oraz osób, którym przysługiwały do nieruchomości ograniczone prawa rzeczowe ustalane były w trybie administracyjnym. W przypadku nieruchomości przeznaczonych pod drogi wojewódzkie i krajowe odszkodowania ustalane były przez Wojewodę Dolnośląskiego, a w przypadku dróg gminnych i powiatowych – przez starostów wyznaczonych przez wojewodę. Do wypłaty odszkodowań za nieruchomości nabyte pod drogi publiczne do zasobu gminy Wrocław, Skarbu Państwa oraz Województwa Dolnośląskiego, zobowiązany był Prezydent Wrocławia jako zarządca dróg w mieście na prawach powiatu.

Tabela 126. Postępowania administracyjne dotyczące ustalenia odszkodowań na podstawie ZRID

	Liczba prowadzonych postępowań	Liczba postępowań w których doszło do wypłaty odszkodowania	Powierzchnia gruntów za które wypłacano odszkodowania [ha]	Kwota wypłaconych odszkodowań [zł]	
ZRID	Drogi gminne i powiatowe	252	50	2,25	4 108 365,04
	Drogi wojewódzkie	26	14	1,32	1 747 644,29
	Drogi krajowe	92	13	2,30	4 424 922,59
Razem	370	77	5,87	10 280 931,92	

Źródło: UMW

Dla obszaru Wrocławia prowadzonych było **370** postępowań przez organy administracji w sprawie ustalenia odszkodowań na podstawie ustawy ZRID. To największa dotychczas liczba tego typu postępowań, dla porównania w 2019 r. było to 187, a w 2018 r. – 185. W przypadku 77 postępowań doszło do wypłaty odszkodowań, których wysokość ustalona została w decyzjach administracyjnych. W 92 sprawach nie został jeszcze wyznaczony organ dla prowadzenia postępowania administracyjnego.

NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI DO ZASOBU GMINY WROCŁAW

W 2020 r. prowadzono 134 postępowania dotyczące nabycia i zamiany nieruchomości. Pomimo ograniczeń wynikających z pandemii, między innymi czasowego braku możliwości zawierania umów w kancelariach notarialnych, **24** sprawy zakończono podpisaniem umów w formie aktów notarialnych na łączną kwotę blisko 10 mln zł. To największa od 2017 r. liczba zawartych umów w trybie cywilnym (dotychczas średnio zawierano 16 umów rocznie), ale też największa kwota wydatkowana na ten cel (w 2019 r. było to 1,5 mln zł, w 2018 r. – 0,4 mln zł, w 2017 r. – 2,9 mln zł).

Tabela 127. Umowy nabycia nieruchomości w trybie cywilnym w 2020 r.

	Liczba umów	Powierzchnia [ha]	Koszt nabycia [zł]
Po cenie rynkowej	12	1,82	3 890 836,10
Z bonifikatą	2	7,25	6 052 638,00
Za symboliczną odpłatnością	1	0,05	1,23
Nieodpłatnie	5	3,77	0
W drodze zamiany	4	1,67	0
Razem	24	14,56	9 943 475,33

Źródło: UMW

Wśród działań z zakresu nabywania nieruchomości do zasobu gminy Wrocław, znalazły się m.in.:

- przejęcie nieodpłatnie od Krajowego Zasobu Nieruchomości na potrzeby realizacji inwestycji oświatowych gruntu przeznaczonego pod budowę Zespołu Szkolno-Przedszkolnego przy ul. Cynamonowej we Wrocławiu oraz od Polskich Kolei Państwowych gruntu pod inwestycję Parkuj i Jedź przy ul. Przy Torze,
- podpisanie z Wojewodą Dolnośląskim umowy darowizny na przekazanie nieruchomości zabudowanej położonej przy ul. Skarbowców 8a na potrzeby oświatowe,
- pozyskanie od Skarbu Państwa – Agencji Mienia Wojskowego – terenów niezbędnych do realizacji budowy obiektów oświatowych przy ul. Zwycięskiej oraz terenów przeznaczonych pod ogólnodostępne tereny zieleni na obszarze Kępy Mieszcząńskiej,
- w wyniku przeprowadzonych zamian, nabycie nieruchomości przeznaczonych pod przedszkole i siedzibę Straży Miejskiej przy ul. Na Grobli, nieruchomości pod zagospodarowanie terenu nabrzeża Odry oraz nieruchomości w celu realizacji w ramach Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego projektu podwórka im. Wszystkich Mieszkańców (pomiędzy ul. Mierniczą, Łukasińskiego, Prądyńskiego i Komuny Paryskiej),
- powiększenie zasobu gminnego o nieruchomość pod parking Parkuj i Jedź przy projektowanej pętli tramwajowej w ramach inwestycji Tramwaj na Swojczyce oraz nieruchomości pod usługi oświaty przy ul. Dźwirzyńskiej.

DOCHODY Z TYTUŁU SPRZEDAŻY NIERUCHOMOŚCI

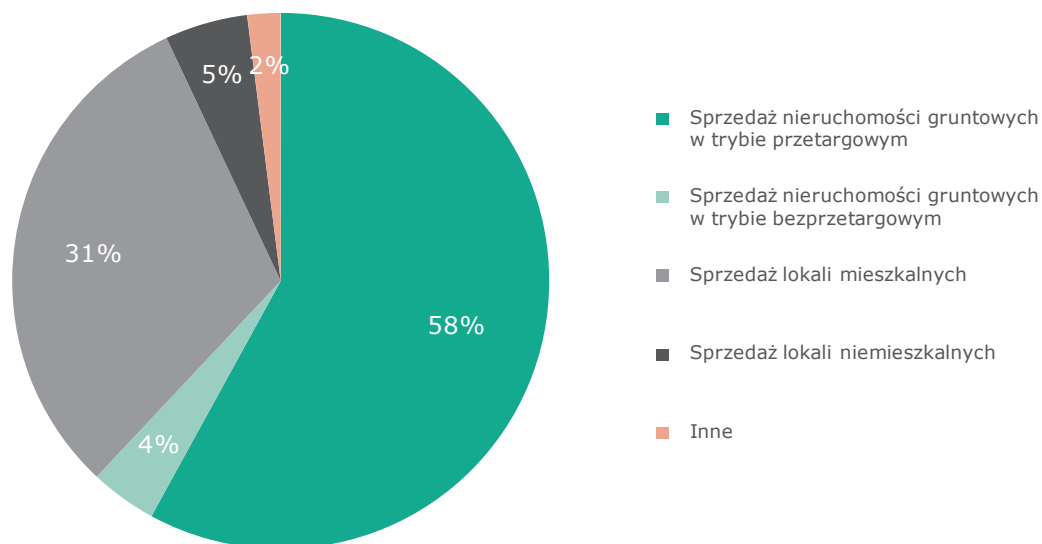
Tabela 128. Dochody na podstawie rozstrzygniętych przetargów oraz zawartych aktów notarialnych według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.

Wyszczególnienie	Plan na rok 2020 [zł]	Wykonanie za rok 2020 [zł]	Wykonanie planu [%]
Użytkowanie wieczyste	800 000,00	48 528,16	6,1
Wpływy z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności	7 000 000,00	220 368,80	30,1
Opłata przekształceniowa		1 883 197,89*	
Wpływy z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności, z tego:	101 547 921,00	114 042 508,70	112,3
sprzedaż nieruchomości w trybie przetargowym	50 547 921,00	67 631 215,59	133,8
sprzedaż nieruchomości w trybie bezprzetargowym	3 000 000,00	4 371 726,53	145,7
sprzedaż lokali mieszkalnych	40 000 000,00	35 576 403,61	88,9
sprzedaż lokali użytkowych	8 000 000,00	6 463 162,97	80,8
Razem	109 347 921,00	116 194 603,55	106,3

*dochody wykazywane są w Rb-27S jako dochody Wydziału Nieruchomości Komunalnych

Źródło: UMW

Wykres 80. Struktura dochodów ze sprzedaży składników majątkowych w 2020 r.

Źródło: UMW

Informacje dotyczące sprzedaży nieruchomości niebędących zasobem gminnym (rynek pierwotny i wtórny) znajdują się w dziale PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO.

PRZEKSZTAŁCENIE PRAWA UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO W PRAWO WŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI

Jednym z zadań w zakresie zarządzania mieniem gminy są czynności dotyczące przekształceń prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości. Na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości wydano w 2020 r. 25 decyzji przekształcających prawo użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości, w tym 6 decyzji o przekształceniu, a 19 decyzji zmieniających.

Była to kontynuacja procesów przekształceniowych w trybie ustawy z 2005 r. (łącznie w poprzednich latach gmina Wrocław wydała około 22 tys. decyzji o przekształceniu). Od 2019 r. przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności odbywa się generalnie na podstawie nowych przepisów ustawy z 20 lipca 2018 r.

Na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów (dotyczy gruntów stanowiących własność gminy Wrocław) wydano:

- 19 754 zaświadczeń potwierdzających przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości,
- 14 949 informacji o opłacie jednorazowej,
- 2492 zaświadczeń o pomocy de minimis w związku z realizacją ustawy.

Dla gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa, gdzie w 2019 r. zakończono wydawanie zaświadczeń o przekształceniu (około 33 000), wydano **21 905** informacji o wysokości opłaty jednorazowej z uwzględnieniem właściwej bonifikaty. W roku 2020 wpłynęło **4838** zgłoszeń opłaty jednorazowej, zrealizowano 95% z nich. Ponadto wydano **1282** zaświadczenia dla przedsiębiorców o udzielonej pomocy de minimis oraz **23** zaświadczenia na wniosek deweloperów realizujących nowe inwestycje mieszkaniowe na gruntach Skarbu Państwa.

CMENTARZE KOMUNALNE

Zestawienie ogólnej liczby dostępnych miejsc grzebalnych na cmentarzach komunalnych z liczbą pochówków wykonywanych w ciągu roku (bez uwzględnienia zagrożenia nagłą nieprzewidywalną tendencją wzrostową spowodowaną stanem pandemii COVID-19) wykazuje, iż za około 9 lat wyczerpie się liczba miejsc na cmentarzach komunalnych, stanowiąc tym samym istotne wyzwanie inwestycyjne dla Wrocławia.

Tabela 129. Zestawienie liczby pochówków na terenie cmentarzy komunalnych we Wrocławiu oraz wykonanych kremacji w latach 2017–2020

Informacja o wykonaniu zadań		2017	2018	2019	2020
Liczba pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu	Ogółem	4 949	4 837	4 898	5 504
	w tym: tradycyjnych	1 413	1 343	1 253	1 385
	urnowych	3 536	3 494	3 645	4 119
Liczba pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu w nowych miejscach grzebalnych		1 459	1 439	1 412	1 530
Liczba zgonów wg rocznika demograficznego GUS dla miasta Wrocławia		6 892	7 084	6 926	-
Liczba kremacji wykonanych przez ZCK		2 269	2 334	2 348	2 562

Źródło: UMW

Tabela 130. Zestawienie liczby miejsc na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu w 2020 r.

Cmentarz	Liczba miejsc grzebalnych ogółem	Liczba dostępnych miejsc grzebalnych		
		Ogółem	Tradycyjnych	Urnowych
Osobowice	122 940	130	50	80
Grabiszyn	58 500	200	-	200
Psie Pole	26 000	13 590	11 090	2 500
Jerzmanowo	3 700	110	-	110
Pawłowice	3 900	290	140	150
Leśnica	2 800	30	-	30
Razem	217 840	14 350	11 280	3 070

Źródło: UMW

Zarząd Cmentarzy Komunalnych zrealizował w 2020 r. w ramach zadań powierzonych gminie prace w zakresie utrzymania cmentarzy i kwater wojennych położonych na terenie Wrocławia zgodnie z porozumieniem zawartym między Wojewodą Dolnośląskim a gminą Wrocław. W zakres zadania wchodziły prace pielęgnacyjno-porządkowe oraz naprawcze na terenie cmentarzy i kwater wojennych oraz przygotowanie cmentarzy do uroczystości. Wartość zadań w 2020 r. wyniosła 119 287,13 zł brutto. Powyższe zadanie jest finansowane z dotacji celowej otrzymywanej z budżetu państwa.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

System bezpieczeństwa publicznego w mieście tworzą organy, instytucje, straże i służby, tak państwowe (Komenda Miejska Policji i Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej), jak i samorządowe (Straż Miejska Wrocławia oraz Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego Wrocławia), współdziałające i współpracujące ze sobą. Na terenie miasta działają także cztery jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Dolnośląskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

KOMENDA MIEJSKA POLICJI WE WROCŁAWIU

Według danych z Komendy Miejskiej Policji (KMP) w 2020 r. na terenie Wrocławia odnotowano 7536 zdarzeń w sześciu podstawowych kategoriach przestępstw pospolitych (rozboje, bójki i pobicia, uszkodzenia ciała, kradzieże, włamania oraz niszczenie cudzej rzeczy). Liczba kradzieży samochodów wyniosła 357, czyli o 55 więcej niż w roku ubiegłym. W porównaniu do roku 2019 nastąpił spadek liczby przestępstw o 1372. Trend spadkowy utrzymuje się od kilku lat: w 2017 r. odnotowano 10 698 przestępstw, w 2018 r. – 9624 r., w 2019 r. – 8908. Spadek nastąpił także w kategorii najcięższych przestępstw (przeciwko życiu i zdrowiu): w 2020 r. było ich 235, w 2019 r. – 250, w 2018 r. – 306, w 2017 r. – 313.

Tabela 131. Przestępstwa w poszczególnych kategoriach przestępczości we Wrocławiu w latach 2018–2020

Kategoria przestępstwa	2018	2019	2020
Rozboje	226	171	152
Bójki i pobicia	79	62	44
Uszkodzenia ciała	143	99	120
Włamania ogółem	2 110	1 805	1 825
Kradzieże	5 935	5 780	4 506
Uszkodzenia mienia	1 131	991	889
Razem	9 624	8 908	7 536

Źródło: KMP

Tylko na terenie dwóch komisariatów odnotowano wzrost liczby zdarzeń w porównaniu do roku 2019: w Komisariacie Policji Wrocław–Rakowiec – 4 przestępstwa więcej, w Komisariacie Policji Wrocław–Leśnica – 31 przestępstw więcej. Największą liczbę zdarzeń odnotowano na terenie podległym Komisariatowi Policji Wrocław–Krzyki – 1657, co w porównaniu do roku 2019 oznacza spadek o 349. Największy spadek liczby przestępstw odnotowano na terenie podległym Komisariatowi Policji Wrocław–Stare Miasto – 698 mniej niż w roku poprzednim. Na terenie Wrocławia ujawniono również 58 437 wykroczeń, nałożono 19 332 mandaty karne, sporządzono 4110 wniosków o ukaranie do sądu. W 23 556 przypadkach zastosowano środki oddziaływania pozakarnego.

Jeśli chodzi o bezpieczeństwo na drogach, to w 2020 r. na terenie Wrocławia odnotowano 10 343 zdarzenia drogowe (czyli o 2410 mniej niż w roku 2019), w tym 400 wypadków (108 mniej), 9943 kolizje drogowe (2302 mniej). Zmniejszyła się liczba ofiar śmiertelnych oraz liczba rannych. Zginęło 14 osób (w 2019 r. – 16), a 424 zostały ranne (w 2019 r. – 551).

Tabela 132. Liczba zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2019–2020

Liczba	2019	2020
Zdarzeń drogowych	12 753	10 343
Wypadków drogowych	508	400
Kolizji drogowych	12 245	9 943
Osób rannych	551	424
Osób zabitych	16	14

Źródło: KMP

W 2020 r. policjanci wykonali na terenie Wrocławia 85 059 służb patrolowych i obchodowych. Przeprowadzili 106 931 interwencji, wylegitymowali 309 336 osób, zatrzymali na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa 5041 sprawców oraz zatrzymali 2334 osoby poszukiwane. Funkcjonariusze policji zabezpieczyli łącznie 87 imprez o charakterze masowym: 54 imprezy sportowe (z wyłączeniem meczów piłki nożnej), 11 meczów piłki nożnej, 22 imprezy artystyczno-rozrywkowe. Do ich zabezpieczenia skierowano 3184 policjantów. Liczba zgromadzeń publicznych wyniosła w 2020 r. 362 (304 legalnych, 50 nielegalnych, 8 strajków) – do ich zabezpieczenia skierowano 6875 funkcjonariuszy.

KOMENDA MIEJSKA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

Łączna liczba interwencji jednostek na obszarze Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej (PSP) wyniosła w 2020 r. 11 274: obejmowała 2356 pożarów, 7411 miejscowych zagrożeń oraz 1507 alarmów fałszywych. Przeciętna liczba interwencji każdego dnia w roku wynosiła 31. Liczba wszystkich interwencji w roku 2020 wzrosła w porównaniu do roku 2019 o 256, tj. o 2,32%. W porównaniu z rokiem ubiegłym nastąpił spadek liczby pożarów o 575, a fałszywych alarmów – o 214. Odnotowano natomiast wzrost liczby miejscowych zagrożeń o 1045.

Tabela 133. Interwencje we Wrocławiu w latach 2018–2020

Rodzaj interwencji	2018	2019	2020
Pożary	3 273	2 931	2 356
Miejscowe zagrożenia	6 501	6 366	7 411
Fałszywe alarmy	1 674	1 721	1 507
Razem	11 448	11 018	11 274

Źródło: PSP

Tabela 134. Pożary we Wrocławiu w latach 2018–2020 sklasyfikowane według wielkości

Wielkość pożaru	2018	2019	2020
Małe	3 185	2 867	2 306
Średnie	73	54	43
Duże	12	8	6
Bardzo duże	3	2	1
Razem	3 273	2 931	2 356

Źródło: PSP

Tabela 135. Miejscowe zagrożenia we Wrocławiu w latach 2018–2020 sklasyfikowane według wielkości

Wielkość miejscowego zagrożenia	2018	2019	2020
Duże (katastrofy)	0	0	0
Średnie (wypadki)	191	203	173
Lokalne (awarie)	4 654	4 300	5 461
Małe (inne)	1 746	1 863	1 777
Razem	6 501	6 366	7 411

Źródło: PSP

STRAŻ MIEJSKA WROCŁAWIA

W 2020 r. budżet Straży Miejskiej Wrocławia (SM) wyniósł 29 846 800 zł (w tym wydatki majątkowe – 855 500 zł) i był wyższy o 6,6 mln zł w porównaniu z rokiem ubiegłym. W końcu 2020 r. w SM służbę pełniło 271 strażników miejskich na planowaną liczbę 369 etatów (323 strażników i 46 osób wsparcia). Rok 2020 zakończono wakatem w liczbie 52 nieobsadzonych strażniczych miejsc pracy, co stanowi ponad 14% planowanego stanu kadrowego jednostki.

W 2020 r. SM przyjęła 56 170 zgłoszeń interwencyjnych, co stanowi spadek o 34% w stosunku do 2019 r. Liczba zgłaszanych interwencji uległa spadkowi ze względu na panującą pandemię COVID-19 i ograniczoną aktywność społeczeństwa wynikającą z obowiązujących nakazów i zakazów związanych z rozprzestrzenianiem się wirusa.

Tabela 136. Kategorie i liczba zgłoszeń interwencyjnych w latach 2017–2020

Opis	2017	2018	2019	2020
Zakłócenie porządku publicznego	24 633	14 620	19 684	8 243
Zagrożenia w ruchu drogowym	48 308	27 627	34 929	27 793
Ochrona środowiska i gospodarki odpadami	15 955	12 835	7 672	9 939
Zagrożenia życia i zdrowia	6 631	4 236	2 071	3 058
Zagrożenia pożarowe (katastrofy)	24	19	8	11
Awarie techniczne	19	33	25	15

Opis	2017	2018	2019	2020
Zwierzęta	4 376	4 052	732	564
Pozostałe zgłoszenia	24 298	20 131	20 319	6 547

Źródło: SM

W 2020 r. najczęściej stosowanym rodzajem sankcji w stosunku do sprawców wykroczeń były mandaty karne. Łączna kwota nałożonych mandatów wyniosła 2 860 116 zł, a średnia kwota mandatu to 168 zł. Strażnicy najczęściej ujawniali wykroczenia w kategorii bezpieczeństwa i porządku w komunikacji, podobnie jak w latach ubiegłych.

Tabela 137. Liczba wykroczeń z wybranych kategorii w latach 2017–2020

Rodzaj wykroczenia	2017	2018	2019	2020
Ustawa – Kodeks wykroczeń przeciwko:				
porządkowi i spokojowi publicznemu	1 985	1 602	1 589	1 181
bezpieczeństwu osób i mienia	69	64	93	68
bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	15 560	19 548	26 759	18 513
urządzeniom użytku publicznego	901	1 001	1 837	1 310
Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	422	572	323	239
Ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych	44	19	23	67
Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	108	185	266	176
Ustawa o odpadach	277	208	390	230
Ustawa – Prawo o miarach	99	110	245	150
Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	653	924	641	354

Źródło: SM

W 2020 r. kontynuowano program Nasz Strażnik skierowany do Rad Osiedli. Zakłada on oddelegowanie przez komendanta SM funkcjonariusza do pracy przy Radzie Osiedla, tzw. Strażnika Osiedla. Podstawowe problemy, ważne dla mieszkańców danego osiedla, których rozwiązaniem zajmuje się Strażnik Osiedla, określa przewodniczący Rady Osiedla. Obecność strażnika osiedlowego, patrolującego rejon osiedli, w znacznym stopniu podnosi poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

Funkcjonariusze SM w trakcie roku szkolnego nadzorowali przejścia dla pieszych w rejonach placówek oświatowych. W celu poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego mieszkańców Wrocławia, SM przy współpracy Rad Osiedli, parafii, placówek oświatowych i innych jednostek, realizowała wiele programów, w ramach których prowadzono zajęcia profilaktyczno-informacyjno-edukacyjne. Przeznaczone były dla różnych grup wiekowych – od najmłodszych po seniorów. Aktywnością objęto zarówno środowiska szkolne, jak i mikrospołeczności na osiedlach mieszkaniowych. W sumie przeprowadzono 462 godziny zajęć, w których udział wzięło 14 695 uczestników.

Patrole Straży Miejskiej Wrocławia prowadziły szereg działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa ekologicznego. Dokonywały kontroli domowych pieców grzewczych i przydomowych kotłowni oraz miejsc prowadzenia działalności gospodarczej pod kątem ujawnienia spalania materiałów niedozwolonych prawem (w tym spalania śmieci i zużytego oleju samochodowego) czy spalania odpadów w przydomowych instalacjach grzewczych. Oprócz działań kontrolnych strażnicy edukowali mieszkańców – informowali o konsekwencjach spalania odpadów, wyjaśniali również, czym można palić w piecach, a czym – nie.

Więcej informacji na ten temat w dziale ŚRODOWISKO.

W 2020 r. SM musiała podjąć wiele obowiązków związanych z zapobieganiem rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej COVID-19. W związku z zaistniałą sytuacją epidemiczną strażnicy miejscy w ramach współpracy z policją kontrolowali tereny zieleni, boiska szkolne, targowiska i sklepy, ogłaszali komunikaty głosowe, monitorowali sytuację w zakresie przemieszczania się i gromadzenia osób, zwracając szczególną uwagę na ciągi komunikacyjne i przystanki MPK, kontrolowali i legitymowali małoletnich pozostających bez opieki osób dorosłych, reagowali na naruszenia ustaw i rozporządzeń. W tym czasie strażników angażowano także do wykonywania zadań w zakresie ochrony obiektów Urzędu Miejskiego Wrocławia, w celu monitorowania wejścia oraz przeprowadzania prewencyjno-kontrolnych pomiarów temperatury ciała osób wchodzących (dotyczyło to pracowników i interesantów) na teren urzędu. Łącznie funkcjonariusze byli zaangażowani 2083 razy (odbyte służby).

W 2020 r., podczas pandemii COVID-19, Straż Miejska poniosła wydatki na łączną kwotę 4 487 867 zł z tytułu kosztów realizacji zadań związanych z zapobieganiem i przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się COVID-19.

WYDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO WROCŁAWIA

W 2020 r. w ramach **Programu Poprawy Bezpieczeństwa we Wrocławiu** wspierano finansowo programy prewencyjne realizowane przez miejskie służby i instytucje. Przede wszystkim, w ramach współpracy z Komendą Miejską Policji we Wrocławiu, wdrażano programy prewencyjne, których celem jest: ograniczenie przestępczości wśród nieletnich, organizacja wypoczynku dla dzieci z rodzin ubogich i patologicznych, edukacja dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa w domu, w szkole i na drodze, zapobieganie patologiom społecznym, ograniczenie drobnych kradzieży w środkach komunikacji miejskiej, instytucjach publicznych, centrach handlowych, lokalach gastronomicznych. Ze względu na obostrzenia związane z pandemią COVID-19 wiele działań podejmowanych przez funkcjonariuszy KMP miało ograniczony charakter – chodzi zwłaszcza o programy skierowane na pracę z nieletnimi (programy prewencyjne realizowane w szkołach).

Dzięki współpracy z KMP wdrożono, zainicjowane w latach wcześniejszych, programy prewencyjne: *Wrocławscy dzielnicowi – stop przestępstwom*, *Bezpieczny Senior*, *Twój rower Twoja własność*, *Certyfikat bezpieczeństwa*, *Komisarz Lew – Akademia Komisarza Lwa*, *Twój przyjaciel pies*. Na przeprowadzenie powyższych programów oraz zakup materiałów prewencyjnych zostało przekazane KMP 91 tys. zł. Dodatkowo wyposażono Ogniwo Przewodników Psów Służbowych KMP, kupując akcesoria dla psów służbowych za kwotę 40 tys. zł. Osobną pozycją w budżecie były środki finansowe na działania koordynacyjno-zabezpieczające w mieście. Dzięki nim na dodatkowe patrole policyjne, w tym też na służbę patrolową w pobliżu nielegalnych składowisk odpadów, wydano 128 460 zł. W minionym roku w ramach akcji Sponsoring 2020 dofinansowano zakup dziesięciu pojazdów dla jednostek policji w kwocie 493 099 zł. Wyposażenie wrocławskiej policji w testy do wykrywania narkotyków wsparto łączną kwotą 8978 zł.

Na wykonanie zadań związanych z realizacją *Programu Poprawy Bezpieczeństwa* Straż Miejska Wrocławia otrzymała 45 tys. zł (SM kontynuowała przedsięwzięcia z lat ubiegłych: *Bezpieczne Osiedle*, *Bezpieczna szkoła*, *Czyste miasto*, *Bezpieczne ferie i wakacje*).

Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej otrzymała 70 tys. zł na pokrycie kosztów realizacji przedsięwzięć związanych z zapewnieniem ochrony przeciwpożarowej. Jednocześnie Wrocław partycypował w zakupie samochodu ratowniczo-gaśniczego z funkcją ograniczania stref skażeń chemicznych i ekologicznych, przekazując KM PSP na ten cel 349 765 zł. Ochotnicza Straż Pożarna (OSP) – Jednostki Ratownictwa Specjalistycznego otrzymała 14 tys. zł na pokrycie kosztów wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej oraz 160 tys. zł na zakup samochodu ratowniczego z wyposażeniem. Jednostkę ochotniczej straży pożarnej OSP-ORW wsparto kwotą 14 tys. zł. Środki na utrzymanie gotowości w wysokości 14 tys. zł uzyskała również jednostka OSP – Grupa Ratownictwa Specjalistycznego „Starówka”, otrzymała także 25 tys. zł na pokrycie kosztów zakupu niezbędnych usług i sprzętu. Tradycyjnie, od lata do końca roku, zapewniono funkcjonowanie patroli wodnych WOPR na terenie miasta przekazując dotację w wysokości 140 tys. zł.

Tabela 138. Tabela wydatkowanych środków finansowych w latach 2017–2020

Służby i instytucje	2017	2018	2019	2020
Komenda Miejska Policji	957 006	842 759	1 007 813	761 537
Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej	105 000	70 000	390 600	419 765
Straż Miejska Wrocławia	80 000	70 000	70 000	45 000
Ochotnicze straże pożarne	130 000	235 605	388 000	227 000
Wrocławska Bezpieczna Szkoła (KMP+szkoły)	40 000	50 000	40 000	z powodu zamknięcia szkół program został zawieszony
Bezpiecznie nad wodą (letnie patrole wodne)	40 000	40 000	140 000	140 000

Źródło: UMW

Działające w ramach Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego (WBZ) Centrum Zarządzania Kryzysowego (CZK) opracowywało i zaktualizowało plany zarządzania kryzysowego. Na bieżąco monitorowało i reagowało na pojawiające się zagrożenia, prognozowało rozwój sytuacji, podejmowało i koordynowało działania związane z bezpieczeństwem mieszkańców. Można tu wymienić takie zagrożenia, jak pożar hali produkcyjnej przy ul. Stabłowickiej czy porzucenie 44 beczek z niebezpiecznymi substancjami w strefie pasa ruchu drogowego na ul. Mościckiego (CZK podjęło niezwłoczne działania zmierzające do usunięcia i utylizacji porzuconych odpadów).

W ramach monitoringu prewencyjnego uruchomiono system analityki wideo wraz z modułem mapowym dla monitoringu miejskiego, uruchomiono tymczasową instalację monitoringu na terenie bulwaru Xawerego Dunikowskiego, rozbudowano i zmodernizowano dziewięć punktów kamerowych na terenie Wrocławia. Przeprowadzono czyszczenie 121 kamer.

Podjęto działania w kierunku poprawy infrastruktury oraz wyposażenia siedziby WBZ–CZK przy ul. Strzegomskiej 148. Utworzono dodatkowy punkt dystrybucyjny na potrzeby przeniesienia Sali Dyspozytorskiej w sytuacjach kryzysowych wymagających rozdzielenia pracy służb. Rozbudowano także System DART poprzez utworzenie Dziennika zgłoszeń CZK, Bazy danych CZK oraz inne powiązane aplikacje.

Od lutego 2020 r. WBZ–CZK bierze udział w walce z **pandemią COVID-19**. W zakresie obsługi Urzędu Miejskiego Wrocławia w 2020 r. realizowano zadania nakierowane na zapewnienie środków bezpieczeństwa oraz wdrożenie nowych zasad i zaleceń bezpiecznej pracy w trakcie trwającej pandemii we wszystkich budynkach Urzędu Miejskiego Wrocławia.

W celu przeciwdziałania pandemii zakupiono na potrzeby pracowników i obiektów urzędu niezbędny sprzęt i środki ochronne za kwotę 902 386,39 zł brutto. Koordynowano także działania w zakresie testowania na COVID-19 pracowników urzędu oraz innych jednostek miejskich, jak również prowadzono pomoc w organizacji dezynfekcji pomieszczeń publicznych oraz placówek oświaty.

Zbudowano bazę sił i środków przeznaczonych do walki z COVID-19 oraz zakupiono ubrania ochronne, termometry, okulary ochronne, ozonatory na potrzeby dezynfekcji miejsc publicznych, maski FFP2, maski FFP3, maseczki jednorazowe, płyny do dezynfekcji, rękawiczki lateksowe i nitrylowe, fartuchy flizelinowe, przyłbice ochronne. Zakupione środki ochronne rozdysponowano służbom, inspekcjom, strażom oraz innym podmiotom, takim jak Pogotowie Ratunkowe, Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego, Wrocławskie Centrum Zdrowia, Wrocławskie Centrum Integracji, Młodzieżowe Centrum Sportu. W ramach zakupu środków ochrony zakupiono również 1,5 mln maseczek, które rozdano mieszkańcom Wrocławia oraz 10 tys. wymazówek dla Pogotowia Ratunkowego. **W ramach wsparcia udzielonego wrocławskim jednostkom służby zdrowia przekazano kwotę 7 272 375 zł na zakup niezbędnych środków ochrony osobistej oraz sprzętu medycznego.**

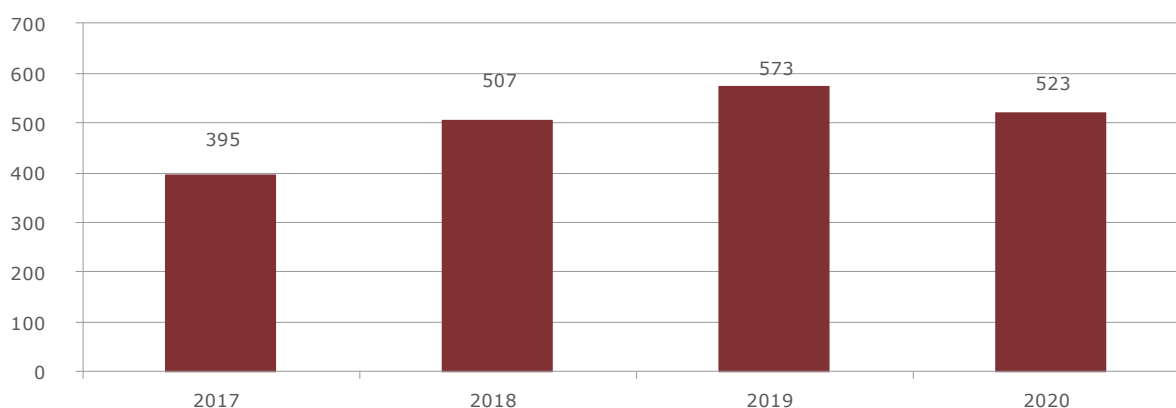
Na początku marca 2020 r. przygotowano 50 miejsc kwarantanny dla osób z terenu Wrocławia. Realizowano zadania związane z zapewnieniem warunków do odbycia kwarantanny zbiorowej w Domu Studenckim przy ul. Wittiga dla osób z terenu województwa dolnośląskiego zgodnie z decyzją Wojewody Dolnośląskiego. W ramach tych zadań zakupiono środki ochrony osobistej, pościel, środki czyszczące, zapewniono wyżywienie, zlecano dezynfekcję oraz pranie. Prowadzono działania organizacyjne w zakresie kwarantanny indywidualnej. Realizowano zamówienia i zapotrzebowania dotyczące osób przebywających w kwarantannie. Zapewniano obieg informacji o potrzebach od osób objętych kwarantanną indywidualną do jednostek pomocowych. Organizowano transport osób zagrożonym chorobą COVID-19 (np. transport z lotniska, transport osób bezdomnych do miejsc kwarantanny).

Prowadzono działalność informacyjną dotyczącą zagrożeń epidemicznych oraz sposobów zachowania w czasie pandemii. Wydawano zalecenia w związku z obowiązującymi przepisami. Realizowano procedury związane z zagrożeniem epidemicznym. Monitorowano sytuację związaną z zagrożeniem epidemicznym. Koordynowano zadania na płaszczyźnie współdziałania służb i jednostek oraz innych instytucji związanych z funkcjonowaniem miasta w czasie pandemii i zagrożeń współistniejących.

Od marca 2020 r. z powodu pandemii koronawirusa odwołano bądź przełożono wiele imprez masowych. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 r. wpłynęło 50 wniosków o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej, zmianę wydanego już zezwolenia lub uchylenie decyzji. Udzielono zezwoleń na przeprowadzenie około 99 imprez masowych, przy czym nie wszystkie imprezy masowe zabezpiecza policja.

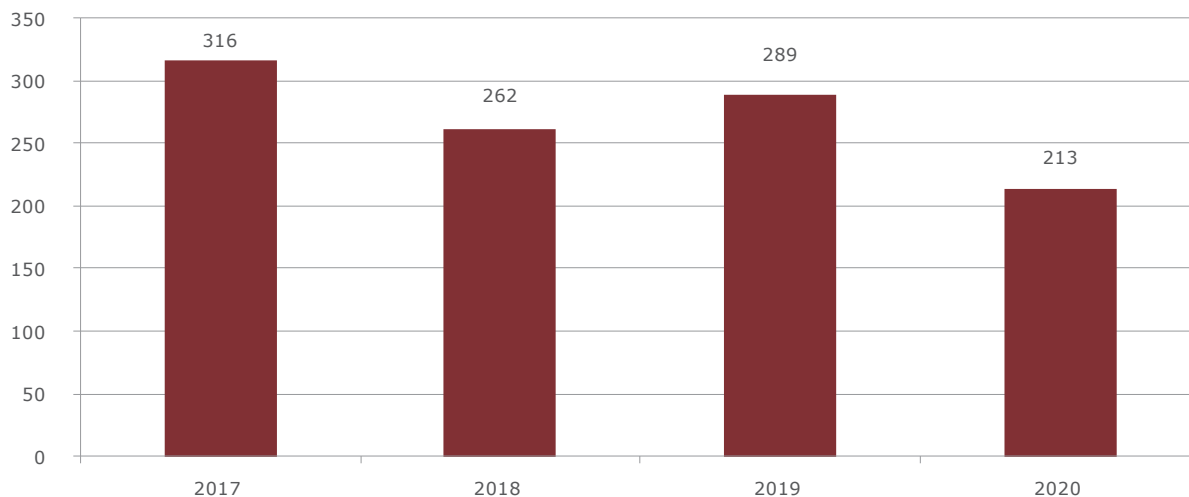
Od 1 stycznia do 31 grudnia 2020 r. zarejestrowano 523 zawiadomienia o zgromadzeniach publicznych organizowanych na terenie Wrocławia, z tego 66 w trybie zwykłym i 457 w trybie uproszczonym. Liczba zgromadzeń, które się odbyły, wyniosła 362. Pracownicy WBZ uczestniczyli w 90 zgromadzeniach publicznych. Każdorazowo przewodniczący zgromadzeń byli pouczani przez przedstawiciela organu gminy (w obecności funkcjonariusza Komendy Miejskiej Policji) o przysługujących im prawach i obowiązkach wynikających z ustawy Prawo o zgromadzeniach. Wydano osiem decyzji rozwiązujących zgromadzenie: 8 marca 2020 r. pl. Nowy Targ – naruszenie art. 140 i 141 kodeksu wykroczeń; 10 marca 2020 r. przed szpitalem przy ul. Marii-Curie Skłodowskiej – naruszenie art. 140 i 141 kodeksu wykroczeń; 10 października 2020 r. – sześć zgromadzeń na rynku przy Pręgierzu – w związku ze stwarzaniem przez przebieg zgromadzenia zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi. Pozostałe zgromadzenia przebiegały spokojnie, pokojowo, zgodnie ze złożonym wcześniej zawiadomieniem. Podczas zgromadzeń publicznych pracownicy WBZ byli w stałym kontakcie, z zabezpieczającymi je funkcjonariuszami policji.

Wykres 81. Zgromadzenia zarejestrowane we Wrocławiu w latach 2017–2020

Źródło: UMW

Wykres 82. Pozwolenia na zajęcie rynku i okolic oraz pl. Wolności we Wrocławiu w latach 2017–2020

Źródło: UMW

OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA

W zakresie ochrony przeciwpowodziowej zaktualizowano *Plan Operacyjny Ochrony przed powodzią*. Istniejący wymagał uzupełnienia ze względu na zmieniające się warunki: remont nabrzeża przy ul. Michalczyka, oddanie do eksploatacji zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz, aktualizację map zagrożenia i ryzyka powodziowego (ISOK), występujące wezbrania, zwłaszcza wezbranie w październiku 2020 r. Dokonano przeglądu i konserwacji systemu monitoringu Wrocławskiego Węzła Wodnego. Współpracowano z tzw. liderami powodziowymi zarówno w czasie wezbrań, jak również w trakcie rozwiązywania problemów bieżących.

OBRONA CYWILNA

Opracowano zarządzenie Prezydenta Wrocławia w sprawie przygotowania i zapewnienia działania miejskiego systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach oraz miejskiego systemu wykrywania i alarmowania. W ramach utrzymania w stałej gotowości powszechnego systemu o zagrożeniach i stanach kryzysowych wymieniono komplet akumulatorów buforowych w pięciu punktach systemu ostrzegania i alarmowania oraz serwisowano trzy syreny alarmowe i urządzenia sterujące. Dokonano zmian organizacyjnych w strukturach Systemu Wykrywania i Alarmowania (drużyny łączności i alarmowania, sekcje łączności i alarmowania, punkty alarmowania) w sześciu jednostkach administracyjnych, zakładach pracy i instytucjach. Zaktualizowano bazę danych dotyczącą sił i środków omawianego systemu. Utrzymywano w sprawności eksploatacyjnej i technicznej awaryjne ujęcia wody pitnej, przeprowadzono wrywkową inwentaryzację studni. Zaktualizowano *Plan ochrony zabytków Wrocławia*. Na bieżąco dokonywano inwentaryzacji sprzętu obrony cywilnej, sporządzając zestawienie inwentaryzacyjne wraz z informacją o bazie magazynowej. Przystarzały sprzęt OC wycofano i zutilizowano zgodnie z obowiązującymi przepisami, natomiast sprawny sprzęt OC konserwowano oraz legalizowano zgodnie z wytycznymi producenta.

OCHRONA PRZECIWPÓŻAROWA

W ramach ochrony przeciwpożarowej w obiektach własnych oraz w lasach Wrocławia kontrolowano realizację wydanych zaleceń, uczestniczono w praktycznym sprawdzaniu organizacji i warunków ewakuacji w obiektach użyteczności publicznej, prowadzono akcje informacyjne z zakresu ochrony przeciwpożarowej, dokonywano okresowych analiz stanu ochrony przeciwpożarowej.

Tabela 139. Uczestnictwo pracowników WBZ w praktycznym sprawdzeniu organizacji i warunków ewakuacji i w obiektach użyteczności publicznej w 2020 r.

Liczba zgłoszonych ewakuacji	Liczba ewakuacji odwołanych ze względu na pandemię	Ewakuacje bez udziału pracowników WBZ	Liczba ewakuacji z udziałem pracowników WBZ
182	23	21	138

Źródło: UMW

ZADANIA W ZAKRESIE USUWANIA I PRZECHOWYWANIA POJAZDÓW USUWANYCH Z DRÓG WROCŁAWIA NA PODSTAWIE PRAWO O RUCHU DROGOWYM

Corocznie przygotowwany jest projekt uchwały w sprawie opłat za usunięcie i przechowywanie pojazdów usuwanych z dróg Wrocławia na podstawie przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym. Sukcesywnie wzrasta liczba usuwanych z dróg pojazdów, zwłaszcza na podstawie art. 130a ustawy Prawo o ruchu drogowym – w związku z popełnianiem przez kierujących wykroczeń i przestępstw. Na wysokim poziomie utrzymuje się liczba pojazdów nieodbieranych przez właścicieli. Czynniki te wpływają na wzrost wydatków po stronie gminy Wrocław. Odmienne pod tym względem wygląda sytuacja po wprowadzeniu stanu pandemii w 2020 r. Wciąż zauważalny jest wzrost liczby nieużytkowanych pojazdów usuwanych z dróg, tzw. wraków. Spadła natomiast o 25% liczba pojazdów usuwanych z dróg w wyniku popełnianych przez kierujących wykroczeń drogowych. Spowodowane jest to zmniejszonym ruchem pojazdów mającym związek z wprowadzeniem ograniczeń w przemieszczaniu się oraz ograniczeniami działalności wielu branż gospodarki.

Tabela 140. Liczba pojazdów usuniętych z dróg na podstawie ustawy Prawo o ruchu drogowym

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba usuniętych pojazdów (art. 50a)	297	372	369	416
Liczba usuniętych pojazdów (art. 130a)	2 853	3 892	4 216	3 164
Razem	3 152	4 264	4 585	3 580

Źródło:UMW

Tabela 141. Pojazdy przejęte na własność przez gminę Wrocław na podstawie postanowienia o przepadku pojazdu (art. 130a) i z mocy prawa (art. 50a) przekazane do stacji demontażu pojazdów

Rok	2017	2018	2019	2020
Postanowienie sądu o przepadku pojazdu	69	87	86	18
Przepadek z mocy prawa	251	289	317	343
Razem	320	376	403	361

Źródło: UMW

Tabela 142. Liczba przeprowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie ustalenia kosztów usunięcia i przechowywania pojazdów usuwanych z dróg na podstawie art. 130a nieodebranych przez właścicieli

Rok	2017	2018	2019	2020
Liczba decyzji ostatecznych	23	50	62	19
Kwota kosztów wynikająca z decyzji	20 048,29	80 466,59	158 539,68	74 913,94

Źródło: UMW

Tabela 143. Wydatki i przychody związane z usuwaniem pojazdów z dróg ponoszone przez gminę Wrocław w latach 2017–2020

Rok	2017	2018	2019	2020
Usuniecie i przechowywanie pojazdów	1 412 259,31	1 905 261,73	2 391 852,94	1 561 127,44
Wycena pojazdów	40306,60	533,00	209,10	627,30
Usuniecie i przechowywanie pojazdów	1 608 216	1 929 609	1 628 615	1 131 911
Demontaż pojazdów	88 950	83 000	94 650	86 620
Dotacja z NFOŚiGW za pojazdy przekazane do demontażu	102 000	167 500	program został zakończony	program został zakończony

Źródło: UMW

WSPÓŁPRACA

WSPÓŁPRACA SAMORZĄDOWA

Wrocław aktywnie działa w Związku Miast Polskich oraz w Unii Metropolii Polskich. Prezydent Jacek Sutryk jest przedstawicielem strony samorządowej (delegat Związku Miast Polskich) w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (KWRiST), która stanowi forum wypracowania wspólnego stanowiska rządu i samorządu terytorialnego między innymi poprzez opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń. W 2020 r. przedstawiciele gminy Wrocław na bieżąco przesyłali przez organizacje samorządowe uwagi do opiniowanych projektów aktów prawnych – część proponowanych zmian została uwzględniona w procesie legislacji.

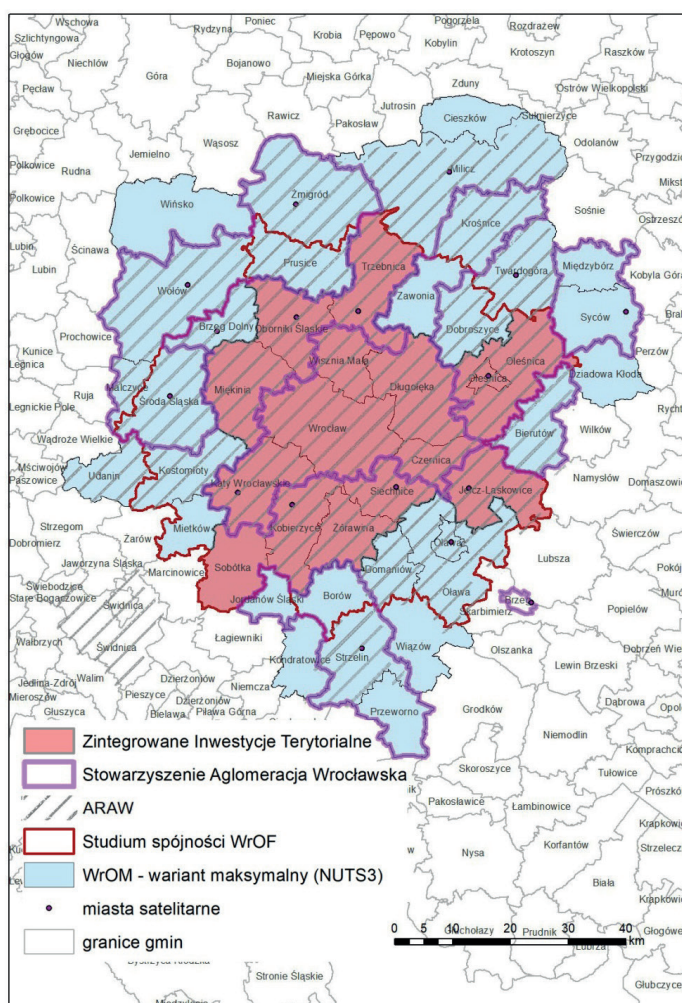
We Wrocławiu 5 i 6 marca 2020 r. odbyło się Zgromadzenie Ogólne Związku Miast Polskich, w którym udział wzięło 350 przedstawicieli miast, ekspertów, dziennikarzy i zaproszonych gości. Podczas konferencji programowej zgromadzenia poruszono zagadnienia takie jak: rozwój miast w kontekście rosnących obciążeń finansowych czy wyzwania globalne dla samorządów, podsumowano również działalność samorządów miejskich w okresie 30 lat funkcjonowania.

W 2020 r. gmina Wrocław zaangażowana była także w pomoc dla samorządów dotkniętych klęskami żywiołowymi, udzielając wsparcia finansowego trzem gminom: Lewinowi Kłodzkiemu, Markowej i Łańcutowi.

Rok 2020 r. był także kolejnym rokiem zacieśniania współpracy gminy Wrocław z gminami i powiatami Dolnego Śląska, w celu lepszej koordynacji procesów rozwojowych.

Przedstawiciele gminy Wrocław kontynuowali także spotkania z samorządowcami Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego (WrOM), obejmującego w przybliżeniu obszar gmin i powiatów dawnego województwa wrocławskiego. Oprócz transportu, który był głównym tematem rozmów, poruszane były inne zagadnienia, w tym planowanie przestrzenne. Poszczególne zagadnienia omawiane są w różnych gronach – w zależności od tzw. delimitacji WrOM. Bazą wyjściową i jednocześnie najszerszą delimitacją WrOM jest unijna jednostka statystyczna NUTS 3, która obejmuje 44 gminy. Wyrazem sformalizowanej współpracy międzygminnej Wrocławia są działania: Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej, Stowarzyszenia Aglomeracja Wrocławska oraz ZIT WrOF.

Rysunek 9. Delimitacje WrOM – różne warianty i instytucje

Źródło: UMW

W 2020 r. kontynuowano spotkania z przedstawicielami samorządów gminnych i powiatowych m.in. w ramach **Komitetu Transportowego WrOM**, którego celem jest wypracowanie zasad współpracy i porozumienia dotyczącego transportu we Wrocławskim Obszarze Metropolitalnym. Na spotkaniach komitetu omawiano zagadnienia związane z transportem oraz planowaniem strategicznym, m.in. aktualny stan współpracy międzygminnej w zakresie transportu autobusowego oraz perspektywę przejścia na poziom związku transportowego, prace nad *Studium wykonalności Wrocławskiego Węzła Kolejowego*, wyzwania związane ze stykami przestrzennymi między gminami WrOM, rozwiązania w zakresie systemów kolei aglomeracyjnej w Polsce.

Gmina Wrocław wspólnie z innymi samorządami zainicjowała prace nad *Planem Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia*. Podjęto rozmowy dotyczące przyszłej Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej, jako alternatywy dla transportu indywidualnego.

Niezależnie od powyższych działań, w ramach wzmocnienia współpracy samorządowej w zakresie transportu publicznego, powstała wstępna propozycja **listu intencyjnego** na rzecz przygotowania modelu współpracy w zakresie planowania, organizacji i zarządzania publicznym transportem zbiorowym na obszarze metropolitalnym.

Przebieg ważnych korytarzy transportowych w regionie ma kluczowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego Wrocławia i całego Dolnego Śląska. W 2020 r. w gronie ośmiu prezydentów miast Dolnego Śląska wypracowano stanowisko na rzecz idei zrównoważonego transportu i rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie, czego efektem było podpisanie na początku 2021 r. petycji do Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) w sprawie przyszłego przebiegu autostrady A4 oraz dróg ekspresowych S5 i S8, docelowo popartej również przez Marszałka Województwa Dolnośląskiego. Wskazano na konieczność budowy autostrady w nowym przebiegu, przy jednoczesnym utrzymaniu obecnego przebiegu autostrady A4 jako drogi ekspresowej.

Rysunek 10. Mapa poglądowa do złożonej petycji na rzecz rozwoju transportu na Dolnym Śląsku

Źródło: UMW

ZINTEGROWANY TRANSPORT

Głównym celem w zakresie rozwoju systemu transportowego obszaru ZIT WrOF jest poprawa i zwiększenie dostępności w dojazdach do Wrocławia transportem zbiorowym, na poziomie co najmniej konkurencyjnym wobec samochodu osobowego. Punktem odniesienia do dalszych działań były *Kompleksowe Badania Ruchu we Wrocławiu i otoczeniu – KBR 2018 (KBR)*. Dokument z 2019 r. *Rekomendacje dla gmin ZIT w zakresie kierunków działań prowadzących do kształtowania zrównoważonej mobilności na obszarze Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego* zakłada, że podstawowym środkiem transportu zbiorowego we WrOF będzie kolej i linie szybkich autobusów. Dzięki węzłom przesiadkowym powinny one zapewnić możliwość dojazdu w szczycie porannym z obszarów centralnych gmin do centrum Wrocławia w czasie nie dłuższym niż 45 minut.

W 2020 r. podjęto prace nad opracowaniem **Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia** (ang. *Sustainable Urban Mobility Plan – SUMP*). SUMP zostanie opracowany dla obszaru 38 gmin. Termin zakończenia opracowania dokumentu przewidziany jest na koniec 2021 r. Zlecono również opracowanie dokumentu pn. **Analiza funkcjonalno-finansowa opracowania i wdrożenia koncepcji wspólnego systemu biletowego we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym**, który będzie stanowił punkt wyjścia do analiz i rekomendacji dla gmin ZIT w zakresie wdrożenia wspólnego biletu. W ramach opracowania powstanie także wstępna koncepcja aglomeracyjnego multimodalnego planera podróży, w postaci aplikacji mobilnej, uwzględniającego dostępne środki transportu.

Mając na uwadze rozwój transportu kolejowego, nawiązano współpracę z samorządami WrOM w zakresie kolei aglomeracyjnej oraz zacieśniono współpracę z samorządem województwa. Utworzono zespół roboczy składający się z przedstawicieli gmin i powiatów WrOM, zainteresowanych uruchomieniem **Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej (WKM)**. Początkowym etapem jest wyodrębnienie z sieci połączeń regionalnych połączeń o charakterze aglomeracyjnym i miejskim. Marszałek Województwa, po uzyskaniu deklaracji samorządów zainteresowanych partycypacją

w kosztach rozwoju sieci kolejowej (w tym Wrocławia), zgłosił do Programu *Kolej Plus* dwa projekty niezbędne do rozwoju połączeń w ramach WKM:

- projekt pn. *Poprawa jakości połączeń z Legnicy do Wrocławia na odcinku Środa Śląska – Wrocław*, który zakłada wybudowanie podstawowej infrastruktury kolejowej w obrębie Wrocławskiego Węzła Kolejowego na odcinku Wrocław Świebodzki – Wrocław Muchobór, co pozwoli na uruchomienie nowych połączeń w ramach WKM na kierunkach Wrocław – Środa Śląska, Wrocław – Wołów oraz Wrocław – Jaworzyna Śląska;
- projekt pn. *Poprawa jakości połączeń Dzierżoniowa i powiatu dzierżoniowskiego z Wrocławiem* dzięki wznowieniu ruchu na linii kolejowej nr 310 Kobierzyce – Piława Górna oraz odbudowie drugiego toru na odcinku linii kolejowej nr 285 Wrocław Główny – Kobierzyce.

Aktualnie wnioski zostały zakwalifikowane do II etapu programu. Zadania planowane są do realizacji do 2028 r.

W 2020 r. kontynuowano współpracę z PKP PLK w ramach *Studium wykonalności Wrocławskiego Węzła Kolejowego* i budowy nowych przystanków kolejowych na trasie Oleśnica – Wrocław, Kolejami Dolnośląskimi S.A. w zakresie możliwości uruchomienia pilotażowych miejskich połączeń kolejowych, POLREGIO Sp. z o.o. i Kolejami Dolnośląskimi S.A. na rzecz honorowania biletów i ulg komunikacji miejskiej oraz działań w zakresie biletu zintegrowanego.

Więcej informacji na ten temat zawarto w dziale MOBILNOŚĆ.

ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to instrument podziału środków unijnych na obszarach funkcjonalnych dużych miast. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF) to jeden z trzech ZIT-ów na Dolnym Śląsku. W skład ZIT WrOF wchodzi: gmina Wrocław, miasto i gmina Jelcz-Laskowice, miasto i gmina Kąty Wrocławskie, gmina Siechnice, gmina Trzebnica, miasto i gmina Sobótka, miasto Oleśnica, gmina Długołęka, gmina Czernica, gmina Kobierzyce, gmina Miękinia, gmina Oleśnica, gmina Wisznia Mała, gmina Żórawina, miasto i gmina Oborniki Śląskie.

Od początku funkcjonowania do końca 2020 r. Biuro ZIT WrOF ogłosiło 81 naborów wniosków o dofinansowanie projektów (dwa z nich anulowano, dziewięć miało tryb pozakonkursowy). W tym czasie zakończono etap oceny wniosków pod względem zgodności projektów ze *Strategią ZIT WrOF* w ramach 79 naborów. Łącznie ocenie strategicznej poddano 666 wniosków złożonych w trybie konkursowym oraz dziewięć złożonych w trybie pozakonkursowym. Spośród wszystkich rozstrzygniętych konkursów od początku okresu programowania wybrano 462 projekty do dofinansowania. Do końca 2020 r. podpisano 452 umowy o dofinansowanie projektów, z czego 34 rozwiązano. Wartość obowiązujących umów na dzień 31 grudnia 2020 r. wynosi **1 118 038 238,80 zł**, co odpowiada **91,47%** wykorzystania alokacji dla ZIT WrOF na lata 2014–2020. W 2020 r. podpisano **45** umów z dofinansowaniem z budżetu UE na łączną kwotę **177 955 441,44 zł**.

Tabela 144. Liczba podpisanych umów i wartość wkładu UE w latach 2016–2020

Lata	Liczba podpisanych umów	Wartość wkładu UE [zł]	Wykorzystanie alokacji [%]
2016	38	52 453 047,69	4,29
2017	185	495 344 758,67	40,52
2018	89	270 182 920,39	22,10
2019	61	122 102 070,61	9,99
2020	45	177 955 441,44	14,56
Razem	418	1 118 038 238,80	91,47

Źródło: UMW

Tabela 145. Liczba podpisanych umów i wartość wkładu UE w latach 2016–2020

	2016		2017		2018		2019		2020	
	Liczba umów	Wkład UE [zł]	Liczba umów	Wkład UE [zł]	Liczba umów	Wkład UE [zł]	Liczba umów	Wkład UE [zł]	Liczba umów	Wkład UE [zł]
Oś 1.	8	3 114 120,08	32	65 556 445,26	12	4 085 075,16	6	38 397 819,56	10	13 466 949,12
Oś 2.			13	9 093 617,85						
Oś 3.			29	207 819 500,17	2	6 149 758,43	3	19 526 839,73	13	116 834 575,99
Oś 4.			15	39 532 249,78	10	25 942 211,63	2	2 508 528,10	7	30 070 072,65
Oś 5.			2	60 302 770,67	7	153 586 743,41	1	8 644 541,47		
Oś 6.			13	28 486 701,58	48	67 814 815,65	18	9 568 982,77		
Oś 7.	5	18 565 925,66	21	28 998 172,62			7	11 110 331,32		
Oś 8.	1	591 982,50	15	11 917 902,72						
Oś 9.	7	13 250 899,65	10	10 346 577,27	1	282 937,37				
Oś 10.	17	16 930 119,80	35	33 290 820,75	9	12 321 378,74	24	32 345 027,66	15	17 583 843,68
Razem	38	52 453 047,69	185	495 344 758,67	89	270 182 920,39	61	122 102 070,61	45	177 955 441,44

Źródło: UMW

W ramach strategicznych przedsięwzięć ZIT WrOF w 2020 r. przeprowadzono działania dotyczące 4 obszarów priorytetowych.

W ramach obszaru strategicznego **Zielony Wrocław** do realizacji wybrano 12 projektów o wartości ponad 142 mln zł:

- **6 projektów dotyczyło ograniczenia emisji kominowej poprzez likwidację węglowych źródeł ciepła** – ich łączna wartość to ponad 71 mln zł (w tym dofinansowanie blisko 47 mln zł) – trzy z nich realizowano na terenie Wrocławia, ich łączna wartość to blisko 39 mln zł (dofinansowanie ponad 27 mln zł);
- **6 projektów dotyczyło budowy dróg rowerowych oraz infrastruktury Park&Ride** – ich łączna wartość to blisko 71 mln zł (w tym dofinansowanie ponad 54 mln zł) – dwa z nich realizowano na terenie Wrocławia, ich celem było zintegrowanie transportu rowerowego z komunikacją miejską, ich łączna wartość ponad 31 mln zł (dofinansowanie ponad 26 mln zł).

W ramach obszaru strategicznego **Mobilność wrocławian** zrealizowano jeden projekt dotyczący rozbudowy systemu zarządzania ruchem obejmujący nowe sygnalizacje świetne oraz wyświetlacze pomocnicze ITS (realizacja – gmina Wrocław, wartość – ponad 19 mln zł, dofinansowanie – ponad 13 mln zł).

Ponadto w 2020 r. zakończono realizację projektów transportowych:

- *Modernizacja floty taboru tramwajowego we Wrocławiu pod względem polepszenia efektywności energetycznej oraz zapewnienia dostępności dla osób o ograniczonej sprawności poruszania – etap IA*, którego beneficjentem było MPK Wrocław Sp. z o.o., a w wyniku którego dostarczano 56 tramwajów wraz z wyposażeniem dodatkowym i montażem tablic informacyjno-pamiątkowych. Wartość projektu to 250,68 mln zł (dofinansowanie wyniosło 172,77 mln zł).
- *Przebudowa ul. Buforowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 395 we Wrocławiu – etap I*, którego wartość przekroczyła 89,5 mln zł (dofinansowanie ponad 59,1 mln zł).

W ramach obszaru strategicznego **Rozwój partycypacji, budowa kapitału społecznego i poprawa jakości życia**, z myślą o kolejnej perspektywie budżetowej UE na lata 2021–2027, w 2020 r. przyjęto jako założenia przedsięwzięcia rozwój usług opieki wytchnieniowej i usług asystenckich na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego.

W ramach obszaru strategicznego **Edukacja, innowacje, gospodarka, rozwój** ogłoszono jeden konkurs dotyczący e-usług publicznych z alokacją ponad 20,6 mln zł. Rozstrzygnięcie naboru planuje się na rok 2021. W wyniku przeprowadzonych naborów wniosków o dofinansowanie projektów z dziedziny edukacji realizowanych na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego, w 2020 r. wybrano 13 projektów, w tym dwa realizowane tylko przez gminę Wrocław:

- **7 projektów dotyczyło zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej** poprzez utworzenie nowych miejsc pracy i doposażenie placówek – łączna wartość to blisko 10 mln zł (w tym dofinansowanie blisko 9 mln zł); jeden projekt był realizowany przez gminę Wrocław – wartość ponad 4,5 mln zł (dofinansowanie blisko 4 mln zł); sześć projektów zostało zrealizowanych na terenie Wrocławia przez jednostki inne niż gmina Wrocław – łączna wartość ponad 5 mln zł (dofinansowanie ponad 4,5 mln zł);
- **5 projektów dotyczyło zwiększenia umiejętności zawodowych uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe** – łączna wartość to ponad 6,2 mln zł (w tym dofinansowanie ponad 5 mln zł); jeden projekt był realizowany przez gminę Wrocław – wartość blisko 2 mln zł (dofinansowanie blisko 1,5 mln zł); trzy projekty zostały zrealizowane na terenie Wrocławia przez jednostki inne niż gmina Wrocław – łączna wartość ponad 3 mln zł (dofinansowanie blisko 3 mln zł).

W wyniku przeprowadzonych naborów wniosków o dofinansowanie dla **innowacyjnych przedsiębiorstw** realizujących swoje projekty na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2020 r. zrealizowano 10 projektów, w tym 7 na terenie gminy Wrocław. Łączna wartość projektów to ponad 22 mln zł, a wartość dofinansowania to ponad 13 mln zł. Łączna wartość projektów realizowanych na terenie gminy Wrocław to blisko 15 mln zł, a wartość dofinansowania to blisko 10 mln zł.

W ramach działań **na rzecz walki z COVID-19** ZIT WrOF przeznaczył niewykorzystane środki na nowy nabór ogłoszony w trybie pozakonkursowym pn. *Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną* – projekt dotyczy poprawy sytuacji epidemicznej w związku z pandemią COVID-19 na terenie Dolnego Śląska (wysokość środków to ok. 800 tys. zł) oraz na konkurs horyzontalny *Rozwój produktów i usług w MŚP* – w celu wsparcia przedsiębiorstw, które ucierpiały wskutek pandemii COVID-19 (wysokość środków to ok. 9,5 mln zł).

PRZYGOTOWANIA ZIT WrOF DO PRZYSZŁEJ PERSPEKTYWY UE 2021–2027

W kwietniu 2020 r. Komitet Sterujący ZIT WrOF podjął decyzję o przyłączeniu do dotychczasowego obszaru **czterech dodatkowych gmin**, co zwiększyło liczbę JST zainteresowanych współtworzeniem nowego WrOF do 19 (są to: Czernica, Długołęka, Dobroszyce, Oleśnica, Oława, Jelcz-Laskowice, Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Miasto Oleśnica, Miasto Oława, Miękinia, Oborniki Śląskie, Siechnice, Sobótka, Trzebnica, Wisznia Mała, Wrocław, Zawonia, Żórawina).

W I kwartale 2020 r. kontynuowano prace grup roboczych powołanych w celu opracowania przedsięwzięć i koncepcji strategicznych z myślą o kolejnej perspektywie budżetowej Unii Europejskiej na lata 2021–2027.

Prace odbywały się siedmiu grupach roboczych (ds. mobilności, ds. technologii informacyjno-komunikacyjnych, ds. gospodarki niskoemisyjnej, ds. zasobów przyrodniczych, ds. gospodarki wodno-kanalizacyjnej, ds. usług opiekuńczych i asystenckich, ds. edukacji), w których skład wchodził przedstawiciele wszystkich gmin należących do WrOF, a w niektórych przypadkach także eksperci i goście zewnętrzni.

Efektom prac było przygotowanie obszarów strategicznych opisujących najważniejsze programy planowane do realizacji w perspektywie najbliższych lat:

- **Mobilność wrocławian** – Program poprawy mobilności na terenie WrOF poprzez wprowadzenie wspólnego biletu oraz budowę systemu węzłów przesiadkowych, Rozwój rowerowych korytarzy transportowych w Aglomeracji Wrocławskiej oraz Program rozwoju kolei aglomeracyjnej wokół Wrocławia.
- **Zielony Wrocław** – Efektywne gospodarowanie wodą, Zielone płuca WrOF – kompleksowy program rewitalizacji i tworzenia nowych terenów zieleni, Zagospodarowanie terenów zieleni na potrzeby rekreacji we WrOF, Zielona Energia – zastosowanie odnawialnych źródeł energii, Program ograniczania niskiej emisji poprzez wymianę nieefektywnych źródeł ciepła, Poprawa efektywności energetycznej budynków, Kompleksowy program wymiany oświetlenia ulicznego oraz Program budowy obiektów użyteczności publicznej o znacznie podwyższonych parametrach charakterystyki energetycznej.

- **Rozwój partycypacji, budowa kapitału społecznego i poprawa jakości życia** – Rozwój usług opieki wytchnieniowej i usług asystenckich.
- **Edukacja, innowacje, gospodarka, rozwój** – Budowa i rozbudowa placówek oświatowych, Wrocławska Oferta Edukacyjna – program uzupełniania zajęć szkolnych o zajęcia praktyczne realizowane w placówkach partnerskich, Kompleksowy program wyposażenia placówek oświatowych oraz Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez program zajęć dodatkowych dla uczniów z terenu WrOF.

Ważnym działaniem w zakresie współpracy międzygminnej było rozpoczęcie prac nad opracowaniem **Strategii rozwoju ponadlokalnego ZIT WrOF**. W 2020 r. zainicjowano prace dotyczące części diagnostycznej strategii. Punktem wyjścia dla części realizacyjnej dokumentu będą przedsięwzięcia strategiczne, które zostały wypracowane w trakcie spotkań grup roboczych.

PLANOWANIE PRZESTRZENNE

W 2020 r. współpraca gmin WrOM w zakresie planowania przestrzennego opierała się głównie na ustawowych wymogach opiniowania planów miejscowych oraz studiów gmin sąsiednich. Przy opiniowaniu przedmiotowych dokumentów starano się wzmocnić kontekst Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego jako elementu formalnych i nieformalnych działań, mających wpływ na tematykę kształtowania przestrzeni na stykach gmin. W przypadku Wrocławia opinie sporządzane były również na podstawie pozaustawowych opracowań niestanowiących aktów prawa miejscowego (np. *Studium spójności funkcjonalnej WrOF, Wrocławska Polityka Mobilności*). Zapoczątkowano istotne działania na rzecz spójnego planowania przestrzennego gmin we WrOF poprzez rozpoczęcie prac nad wspomnianymi wcześniej dwoma dokumentami: *Planem Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia* i *Strategią ponadlokalną dla WrOF*, która będzie zawierać komponent przestrzenny.

ZASOBY WODNE

Obszar WrOM wraz ze zlokalizowanym w jego centrum Wrocławskim Węzłem Wodnym stanowi jeden z ważniejszych węzłów tego typu w Polsce i Europie. Rzeki przepływające przez WrOM decydują o jego atrakcyjności, często zidentyfikowanej przez lokalne partnerstwa gmin (np. Lokalne Grupy Działania *Kraina Łęgów Odrzańskich*). Jednocześnie niosą zagrożenie w postaci powodzi. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi we WrOM skupiają się wzdłuż dolin rzek Odry i Oławy, Widawy, Bystrzycy i Strzegomianki oraz Ślęzy. Wody powierzchniowe przeważają w gminach w północno-zachodniej i wschodniej części WrOM.

Ze względu na postępujące zmiany klimatyczne (upalne dni, ograniczona liczba dni deszczowych i okresowe krótkotrwałe deszcze nawalne), wyzwaniem dla gmin WrOM będzie wypracowanie odpowiednich narzędzi przeciwdziałających suszy i podtopieniom. Wymaga to sukcesywnego wdrażania programów dotyczących retencji, dbałości o zbiorniki wodne i system melioracyjny, odpowiedniego kształtowania zieleni, a także ograniczenia rozwoju terenów inwestycyjnych.

W październiku 2020 r. przyjęty został przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie **Plan przeciwdziałania skutkom suszy** (PPSS). Ekstremalne zjawiska meteorologiczne i hydrologiczne, w tym susze, są występującą od zawsze cechą klimatu Polski. Jednakże w ostatnich latach częstość ich występowania uległa wyraźnemu nasileniu. Na przestrzeni ostatniej dekady, tj. lat 2010–2019, susze występowały dwukrotnie częściej niż w dekadach ubiegłych. Susze o dużej intensywności, obejmujące swym zasięgiem większą część kraju wystąpiły statystycznie co 2,5 roku. Dla porównania, we wcześniejszych dekadach (1989–2009) susze o dużej intensywności i zasięgu notowano dwukrotnie rzadziej, raz na 5 lat. Na podstawie przeprowadzonych analiz zidentyfikowano, iż w skali kraju 37,80% obszarów rolnych i leśnych jest ekstremalnie i silnie zagrożonych występowaniem suszy rolniczej, co wraz z terenami zagrożonymi w stopniu umiarkowanym (7,72%) stanowi o zakwalifikowaniu aż 45,52% terenów rolnych i leśnych jako istotnie zagrożonych suszą rolniczą. Według dokumentu WrOM zagrożony jest przede wszystkim suszą rolniczą oraz hydrogeologiczną. W projekcie PPSS określono działania inwestycyjne na lata 2021–2027, z perspektywą do roku 2030. W województwie dolnośląskim wśród inwestycji, które w sposób bezpośredni przyczynią się do zwiększenia ilości magazynowanej wody na obszarach, na których zostaną zrealizowane, znajdują się działania w dorzeczu Odry.

W latach 2019 i 2020 w ramach grup roboczych ZIT WrOF na przyszłą perspektywę unijną omawiano zagadnienia związane z retencją i zjawiskiem suszy, czego wynikiem są wstępne przedsięwzięcia do realizacji pt. *Efektywne gospodarowanie wodą na terenie Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego*, w ramach zintegrowanych lokalnych działań na poziomie samorządów gminnych.

ZINTEGROWANA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

W 2020 r. kontynuowano rozpoczęte w 2019 r. prace nad nowym porozumieniem w zakresie aglomeracji wodno-ściekowej dla Wrocławia i wybranych gmin sąsiednich. Zgodnie z ustawą Prawo wodne, co dwa lata wójt, burmistrz lub prezydent miasta dokonuje przeglądu obszarów i granic aglomeracji z uwzględnieniem kryterium ich utworzenia oraz zaistniałych zmian równoważnej liczby mieszkańców w aglomeracji i w razie potrzeby informuje radę gminy o konieczności zmiany obszarów i granic aglomeracji. W 2020 r. przygotowano uchwały w sprawie porozumienia międzygminnego dotyczącego współdziałania gmin wchodzących w skład Aglomeracji Wrocławskiej na potrzeby Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

W 2020 r. wzmocniono współpracę gminy Wrocław z **Siecią Europejskich Regionów i Obszarów Metropolitalnych METREX**. Organizacja działa od 1996 r., a jej członkami jest ok. 50 miast, regionów i obszarów metropolitalnych z całej Europy. Głównym celem współpracy jest wymiana wiedzy i doświadczeń między miastami partnerskimi, szczególnie w zakresie planowania przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Zadaniem organizacji jest promowanie spójnej polityki terytorialnej w Europie. METREX jest partnerem instytucji europejskich, środowiska naukowego, organizacji rządowych i innych sieci międzynarodowych. Uczestnictwo w METREX to przede wszystkim umacnianie pozycji Wrocławia na arenie międzynarodowej i kontakty z przedstawicielami największych europejskich metropolii. Na początku 2021 r., decyzją Zgromadzenia Ogólnego METREX zdecydowano o wyborze Wiceprezydenta Wrocławia Jakuba Mazura na prezydenta METREX.

W 2020 r. Wrocław dołączył do **Globalnego Parlamentu Burmistrzów** (Global Parliament of Mayors), międzynarodowego stowarzyszenia, którego członkami jest ponad 40 burmistrzów miast z całego świata, m.in. Amsterdamu, Atlanty, Berna, Kapsztadu, Mannheim czy Palermo. Prezydent Wrocławia będzie w tym gronie pierwszym reprezentantem polskich samorządowców. Inspiracją do powołania stowarzyszenia była teza Benjamina Barbera, że współcześnie to miasta są siłą napędową cywilizacji. Misją stowarzyszenia jest budowanie globalnego systemu sprawowania władzy na rzecz rozwijającego się w zrównoważony sposób świata.

Korzyści przystąpienia Wrocławia do Globalnego Parlamentu Burmistrzów będą miały dwa wymiary. Pierwszy to wymiana doświadczeń i okazja do poznania najlepszych praktyk w zarządzaniu miastem (np. rozwoju przemysłu turystycznego czy zapobiegania kryzysowi w kulturze i kryzysowi ekonomicznemu wywołanym przez pandemię koronawirusa). Druga – wspólny lepiej słyszalny przez rządy państw i organizacje międzynarodowe głos burmistrzów. Ponadto, Rada Miejska Wrocławia przyjęła uchwały o przystąpieniu Wrocławia do Koalicji Miast przeciw Rasizmowi i Europejskiego Stowarzyszenia na rzecz Demokracji Lokalnej.

Na koniec 2020 r. Wrocław miał **17 miast partnerskich**, w większości europejskich, jak: Drezno, Wiesbaden, Breda, Lwów, Kowno, Hradec Králové, Grodno, Lille, Wilno, Reykjavik, Oxford i Batumi, ale także spoza naszego kontynentu: Charlotte (USA), Guadalajara (Meksyk) i Ramat Gan (Izrael) oraz Departament La Vienne. 27 lutego radni Rady Miejskiej Wrocławia przyjęli uchwałę w sprawie współpracy partnerskiej Wrocławia i koreańskiego Cheongju, jednak wybuch pandemii koronawirusa pokrzyżował plany uroczystego podpisania umowy planowanego na czerwiec 2020 r. Wiele wizyt delegacji, wizyt studyjnych i spotkań z przedstawicielami miast partnerskich zostało odwołanych z powodu pandemii i zastosowanych w różnych krajach obostrzeń.

Od 14 września 2020 r., w celu pomocy białorusinom w związku z trudną sytuacją w ich kraju, istnieje stanowisko Pełnomocnika Prezydenta Wrocławia ds. mieszkańców pochodzenia białoruskiego, na które powołana została Tatsiana Andrushka.

KONSULATY

W 2020 r., podobnie jak w roku poprzednim, we Wrocławiu działało **26 placówek konsularnych**, w tym: konsulat generalny (Republiki Federalnej Niemiec), wicekonsulat (Węgier) i 24 konsulaty honorowe (Austrii, Bułgarii, Chile, Czech, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Gruzji, Hiszpanii, Indii, Kazachstanu, Korei, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Meksyku, Norwegii, Słowacji, Szwecji, Turcji, Ukrainy, Włoch). Od marca 2020 r. zintensyfikowano współpracę z konsulatami honorowymi Ukrainy i Gruzji w celu pomocy obywatelom tych państw przebywającym we Wrocławiu w momencie wybuchu pandemii COVID-19. Od października 2020 r. trwają intensywne prace nad otwarciem konsulatu generalnego Ukrainy we Wrocławiu (planowanym wstępnie na 2021 r.). Taką wolę wyraził sam Prezydent Ukrainy na oficjalnym spotkaniu z Prezydentem Polski.

**WYKAZ STRATEGII,
POLITYK
I PROGRAMÓW
MIEJSKICH**

Rok 2020 upłynął pod znakiem pandemii COVID-19. Gmina Wrocław kontynuowała główne kierunki polityki miejskiej, realizowane były strategie, polityki i programy zainicjowane przez wrocławski samorząd oraz programy realizowane przez organizacje pozarządowe – finansowane lub dofinansowane przez samorząd gminny – jednakże w przeważającej części roku wszelkie działania miasta skierowane były na niwelowanie i łagodzenie skutków pandemii.

Prezydent Wrocławia kontynuował realizację programu *Cały Wrocław bliżej domu*, którego założeniem jest zwiększanie dostępności usług, obiektów, terenów we wszystkich częściach miasta, a przez to przybliżenie Wrocławia mieszkańcom. Program uzupełniany jest o działania proponowane przez mieszkańców i konsultowane z nimi. Działania dotyczą głównych dziedzin funkcjonowania miasta, takich jak:

- transport i infrastruktura,
- środowisko,
- przestrzeń,
- społeczeństwo i rodzina,
- edukacja i kultura,
- innowacje i przedsiębiorczość,
- sport i rekreacja,
- bezpieczeństwo.

Strategia Wrocław 2030 to najważniejszy dokument Wrocławia o perspektywie wieloletniej. Wskazuje podstawowe kierunki rozwoju miasta szczegółowo opisane w politykach i programach sektorowych, w tym w *Wieloletnim Planie Inwestycyjnym* (WPI).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia kształtuje kierunki polityki przestrzennej miasta. W 2020 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę o przystąpieniu do zmiany studium w odpowiedzi na wyzwania klimatyczne oraz przyspieszone przez pandemię tempo przemian społeczno-gospodarczych.

W perspektywie krótkoterminowej opracowywane są corocznie **Założenia polityki społeczno-gospodarczej** na kolejne lata budżetowe. Założenia na rok budżetowy 2020 przyjęto w 2019 r.

Rok 2020 zapisał się jako okres regulacji zapobiegających skutkom **pandemii**. W związku z ogłoszeniem stanu zagrożenia epidemicznego oraz zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem pandemii **COVID-19**:

- wydano akty normujące zasady organizacji i funkcjonowania jednostek, zwłaszcza żłobków, przedszkoli i szkół, w okresie pandemii, w tym zawieszono funkcjonowanie żłobków,
- uruchomiono pakiety pomocowe dla przedsiębiorców i innych podmiotów dotkniętych skutkami wprowadzonych obostrzeń – Wrocławski Pakiet Pomocowy oraz Wrocławski Pakiet Pomocowy dla NGO,
- uregulowano tryb postępowania o udzielenie dotacji, sposobu jej rozliczania oraz sposobu kontroli wykonywania zleconego zadania publicznego organizacjom pozarządowym w celu przeciwdziałania COVID-19, z pominięciem otwartego konkursu ofert,
- unormowano sprawę umorzenia odsetek za czas opóźnienia w zapłacie należności pieniężnych mających charakter cywilnoprawny przypadających gminie Wrocław z tytułu czynszu najmu lub odszkodowania za bezumowne korzystanie z lokalu, opłat niezależnych od właściciela uiszczanych co miesiąc w formie zaliczek związanych z korzystaniem z lokali mieszkalnych wchodzących w skład zasobu komunalnego gminy Wrocław,
- wstrzymano sprawy niosące zagrożenie epidemiczne, między innymi odwołano przetargi, unieważniono konkursy,
- zawieszono dokonywanie ocen sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz ocen rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

W 2020 r., uwzględniając priorytety polityki miejskiej, uchwałą nr XXV/675/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 lipca 2020 r. przyjęto **Wrocławską Strategię Rozwoju Elektromobilności**. Dokument ten określa kierunki oczekiwanych zmian i podejmowanych działań dla osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych w obszarach takich jak: zero- i niskoemisyjna komunikacja miejska, elektromobilny samorząd, elektromobilny mieszkaniowiec, inteligentne miasto.

WYBRANE STRATEGIE, POLITYKI I PROGRAMY MIEJSKIE

PROGRAMY OGÓLNE

Strategia Wrocław 2030

Uchwała nr LI/1193/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2018 r.

Założenia polityki społeczno-gospodarczej na 2020 r.

Uchwała nr XII/299/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 lipca 2019 r.

Program Prezydenta Wrocławia

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia

Uchwała nr L/1177/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 stycznia 2018 r.

OBSZAR SPOŁECZNY

Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019–2024

Uchwała nr LXIII/1517/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 października 2018 r.

Lokalny Program Ochrony dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów niskoemisyjnych

Uchwała nr LIX/1375/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.

Program Pomocy dla Rodzin Wielodzietnych *Dwa plus trzy i jeszcze więcej*

Uchwała nr XXXV/2333/05 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 marca 2005 r. i zmiana LV/1279/18 z dnia 26 kwietnia 2018 r.

Wrocławski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych <i>Bez barier</i> na lata 2018–2022	Uchwała nr XLVIII/1129/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2017 r.
Gminny program wspierania rodziny we Wrocławiu na lata 2018–2020	Uchwała nr XLVIII/1127/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2017 r.
Przyjęcie od Ministra Edukacji Narodowej zadań z zakresu administracji rządowej wynikających z programu kompleksowego wsparcia dla rodzin <i>Za życiem</i>	Uchwała nr XLVIII/1124/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2017 r.
Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV)	Uchwała nr XXV/673/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 lipca 2020 r.
Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Wrocławia na lata 2018–2030	Uchwała nr LIX/1378/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Program Aktywności Lokalnej dla Miasta Wrocławia na lata 2017–2020	Uchwała nr XXXVIII/871/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 27 kwietnia 2017 r.
Wrocławska Strategia Dialogu Międzykulturowego 2018–2022	Zarządzenie nr 9125/18 Prezydenta Wrocławia z dnia 15 lutego 2018 r.
Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii dla miasta Wrocławia na rok 2020	Uchwała nr XV/431/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, finansowana w 2020 r. ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	Uchwała nr XXII/524/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 27 lutego 2020 r.
Leczenie niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego – in vitro dla mieszkańców Wrocławia w latach 2019–2020	Uchwała nr IV/63/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 stycznia 2019 r.
Program leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego dla mieszkańców Wrocławia	Uchwała nr XV/430/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
Świadczenie z tytułu urodzenia się dwojga lub więcej dzieci podczas jednego porodu o nazwie <i>Wsparcie na starcie</i>	Uchwała nr VI/131/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 marca 2019 r.
Wrocławskie standardy dostępności przestrzeni miejskich	Zarządzenie Prezydenta nr 249/19 z dnia 21 stycznia 2019 r.

PARTYCYPACJA I WSPÓŁPRACA Z NGO

Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Wrocławia na lata 2018–2030	Uchwała nr LIX/1378/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Strategia rozwoju współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2018–2022	Uchwała nr LI/1208/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2018 r.
Wieloletni programu współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w latach 2018–2022	Uchwała nr XLVII/1095/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 października 2017 r.
Program Aktywności Lokalnej dla Miasta Wrocławia na lata 2017–2020	Uchwała nr XXXVIII/871/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 27 kwietnia 2017 r.
Program Inicjatyw Rad Osiedli	Zarządzenie nr 7292/17 Prezydenta Wrocławia z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie sposobu opracowania przez jednostki pomocnicze Miasta propozycji zadań inwestycyjnych do projektu budżetu Miasta na 2018 rok i Wieloletniej Prognozy Finansowej Miasta

POLITYKA MIESZKANIOWA

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025

Uchwała nr XV/420/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.

Zmiana uchwały nr XLIX/697/98 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zasad gospodarowania nieruchomościami stanowiącymi własność Gminy Wrocław

Uchwała nr XXVI/714/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.

Program pomocy w ramach pomocy de minimis w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków lub ich części oraz budowli zajętych na potrzeby działalności gospodarczej prowadzonej przez mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Wrocławia

Uchwała nr LXIV/1643/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r. zmieniona uchwałą nr V/75/19 z dnia 21 lutego 2020 r.

Program rozwoju terenów pod mieszkalnictwo

Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 4862/08 z dnia 26 listopada 2008 r. zmieniające Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 4390/08 z dnia 29 września 2008 r. w sprawie zasad współpracy przy realizacji inwestycji drogowych oraz zagospodarowania terenów gminnych przy udziale Gminy oraz Podmiotu Zewnętrznego

EDUKACJA

Wrocławska Strategia Edukacyjna

Uchwała nr XV/271/15 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 3 września 2015 r.

Wrocławski program wspierania uzdolnionych – PROMOVERE TALENTA

Uchwała Nr XXVIII/563/16 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 7 lipca 2016 r. zmieniona uchwałą nr VI/120/19

Regulamin przyznawania dodatków oraz innych składników wynagrodzenia dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych prowadzonych przez Miasto

Uchwała nr XXIII/1125/09 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 kwietnia 2009 r. zmieniona uchwałą nr XXI/579/20 z dnia 9 kwietnia 2020 r.

SZKOLNICTWO WYŻSZE

Akademia Młodych Uczonych i Artystów

Uchwała nr XXII/479/16 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 marca 2016 r. w sprawie zasad udzielania i wysokości stypendiów dla studentów i doktorantów w ramach Studenckiego Programu Stypendialnego

KULTURA

Dokument Programowy Rozwoju Kultury w perspektywie 2020+ *Kultura – Obecna!*

Zarządzenie nr 10012/18 Prezydenta Wrocławia z dnia 28 czerwca 2018 r.

Warunki, tryb przyznawania i wysokości stypendiów osobom zajmującym się twórczością artystyczną oraz upowszechnianiem kultury

Uchwała nr XXII/600/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r.

OBSZAR OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI KOMUNALNEJ

Program Ochrony Środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2016–2020 z perspektywą do roku 2025

Uchwała nr XLVIII/1137/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2017 r.

Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030

Uchwała nr XIII/342/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 września 2019 r.

Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Wrocławia

Uchwała nr LIX/1379/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Wrocławia	Uchwała nr XII/300/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 lipca 2019 r. zmieniająca uchwałę nr XVIII/345/15 Rady Miejskiej Wrocławia
Lokalny Program Osłony dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów niskoemisyjnych	Uchwała nr LIX/1375/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu	Uchwała nr XII/301/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 lipca 2019 r.
Ochrona drzew i rozwój terenów zieleni Wrocławia	Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 1217/19 z dnia 28 czerwca 2019 r.
Zwolnienie od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznej, kolektora słonecznego, pompy ciepła, rekuperatora lub gruntowego wymiennika ciepła	Uchwała nr XXXI/789/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 listopada 2020 r. zmieniająca uchwałę nr XIII/316/19 Rady Miejskiej Wrocławia
Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla miasta Wrocławia na lata 2012–2032	Uchwała nr XXIII/528/12 z dnia 15 marca 2012 r.
Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wrocław	Uchwała nr XXII/602/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 30 kwietnia 2020 r.
SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA	
Uchwała w sprawie określenia warunków oraz trybu finansowania rozwoju sportu na terenie Gminy Wrocław	Uchwała nr LXII/1586/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 września 2014 r.
Program pomocy w ramach pomocy na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną dla przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie Wrocławia	Uchwała nr X/177/15 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 maja 2015 r.
REWITALIZACJA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
Gminny program opieki nad zabytkami Wrocławia na lata 2017–2020	Uchwała nr XLI/914/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 22 czerwca 2017 r.
Park Kulturowy „Stare Miasto”	Uchwała nr LVI/1465/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 10 kwietnia 2014 r. w sprawie utworzenia Parku Kulturowego „Stare Miasto”
GOSPODARKA, INNOWACYJNOŚĆ	
Miejski Program Wsparcia Partnerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki oraz Sektora Aktywności Gospodarczej	Uchwała nr XXIX/652/12 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2012 r. ze zmianą uchwałą nr LVI/1315/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 24 maja 2018 r.
Lokalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej miasta Wrocławia	Zarządzenie Prezydenta 10640/18 z dnia 8 października 2018 r.
Program pomocy przeznaczony dla małych, średnich i dużych przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w ramach pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji na terenie Wrocławia	Uchwała nr LXIV/1639/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r.
Program pomocy w ramach pomocy regionalnej dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy związane z nowymi inwestycjami na terenie Wrocławia	Uchwała nr LXIV/1640/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r.

Program pomocy w ramach pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji dla przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w obrębie parków przemysłowych, parków technologicznych oraz specjalnych stref ekonomicznych usytuowanych na terenie Wrocławia	Uchwała nr LXIV/1641/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r.
Program pomocy w zakresie pomocy regionalnej w ramach programu EIT+ na wspieranie nowych inwestycji dla przedsiębiorców innowacyjnych lub prowadzących działalność badawczo-rozwojową na terenie Wrocławia	Uchwała nr LXIV/1642/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r.
Strategia rozwoju Wrocławia pod nazwą <i>Przedsiębiorczy Wrocław 2030</i>	Uchwała nr XV/416/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
RYNEK PRACY	
Program Aktywizacja i Integracja	Realizowany w 2019 r. przez Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej we Wrocławiu
KOMUNIKACJA I TRANSPORT	
Wrocławska polityka mobilności (WPM)	Uchwała nr XLVIII/1169/13 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 września 2013 w sprawie wrocławskiej polityki mobilności
Polityka rowerowa Wrocławia	Uchwała nr LV/1688/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 października 2010 w sprawie polityki rowerowej Wrocławia
Program inicjatyw lokalnych	Uchwała nr LIV/1554/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 9 września 2010 r.
Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wrocławia	Uchwała nr VIII/194/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 kwietnia 2019 r.
Wrocławska Strategia Rozwoju Elektromobilności	Uchwała nr XXV/675/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 lipca 2020 r.
INFRASTRUKTURA	
Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław	Uchwała nr XV/421/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urzędów Wodociągowych i Urzędów Kanalizacyjnych we Wrocławiu na lata 2017–2021	Uchwała nr XXXV/721/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 stycznia 2017 r.
BEZPIECZEŃSTWO	
Program Poprawy Bezpieczeństwa we Wrocławiu w latach 2017–2020	Uchwała nr XXXI/642/16 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 października 2016 r.
WSPÓŁPRACA Z GMINAMI	
Przystąpienie Miasta Wrocławia do Związku Miast Polskich	Uchwała nr V/77/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 lutego 2019 r.
Wyrażenie woli współdziałania z innymi gminami i zawarcia przez Gminę Wrocław porozumienia międzygminnego dotyczącego zasad współpracy przy opracowaniu Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia	Uchwała nr XXVI/705/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.
Przystąpienie Miasta Wrocławia do Europejskiej Koalicji Miast Przeciwko Rasizmowi	Uchwała nr XXVI/715/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.

Przystąpienie Miasta Wrocławia do Globalnego Parlamentu Burmistrzów

Uchwała nr XXVI/716/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.

Przystąpienie Miasta Wrocławia do Europejskiego Stowarzyszenia na Rzecz Demokracji Lokalnej

Uchwała nr XXVI/717/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.

Źródło: UMW

AKTY PRAWNE WYDANE PRZEZ RADĘ MIEJSKĄ WROCŁAWIA I PREZYDENTA

W 2020 r. Rada Miejska Wrocławia uchwaliła łącznie **352 akty prawne**, w tym:

- **346 uchwał**,
- **2 apele** (o przesunięciu terminu wyborów prezydenckich i o poszanowanie praw kobiet),
- **4 rezolucje** (o ustanowieniu roku 2020 Rokiem Profesorów Lwowskich oraz Rokiem Tadeusza Różewicza, uhonorowaniu ofiar katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem, upamiętnieniu 30. rocznicy pierwszych wolnych wyborów samorządowych).

Tabela 146. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską aktów prawnych w obecnej kadencji

Rok	Ogółem	w tym:			
		uchwały	apele	stanowiska	rezolucje
Kadencja VIII (2018–2023)					
2018	44	43	1	-	-
2019	450	444	2	4	-
2020	352	346	2	-	4
Razem	846	833	5	4	4

Źródło: UMW

Ponad 33% podjętych uchwał przedmiotowo obejmuje sprawy z zakresu **ustroju, organizacji i zarządzania**, z czego ponad połowa to uchwały rozpatrujące skargi powszechne na kierowników jednostek gminnych i Prezydenta Wrocławia (łącznie 51 uchwał), pięć petycji i pięć wniosków. Inne dotyczą między innymi stwierdzenia wygaśnięcia mandatów radnych osiedlowych, zmian w składach osobowych komisji Rady Miejskiej Wrocławia, rozpatrzenia wezwań do usunięcia naruszenia prawa lub interesu prawnego uchwałami oraz skarg na uchwały, zmian statutów osiedli, zmian w organizacji i statutach jednostek, wyznaczenia przedstawicieli Rady Miejskiej Wrocławia do Wrocławskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, udzielenia wotum zaufania Prezydentowi Wrocławia, przyjęcia *Założeń polityki społeczno-gospodarczej Wrocławia na rok budżetowy 2021*, tytułów i nagród przyznawanych przez władze miasta.

Drugą dominującą grupę, stanowiącą 26% przyjętych w 2020 r. uchwał, są akty dotyczące zagadnień **planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz ładu przestrzennego**. Uchwalono ogółem 28 miejscowych planów, w tym 24 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz cztery zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Problematyka **finansów i rachunkowości** stanowi tematykę 11% uchwał, z czego część dotyczy uchwalenia zmian budżetu na 2020 r. i budżetu na 2021 r. oraz zmian wieloletniej prognozy finansowej i nowej prognozy oraz spraw finansowych. W minionym roku zdecydowano o udzieleniu pomocy finansowej gminom: Lewin Kłodzki, Łańcut i Markowa, dotacji celowej na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach oraz dotacji celowych na rzecz Województwa Dolnośląskiego, a także znowelizowano uchwałę o dotacji celowej dla gminy Długołęka.

W związku z pandemią i ponoszeniem negatywnych konsekwencji ekonomicznych z powodu zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19 przyjęto regulacje o:

- odstąpieniu od dochodzenia niektórych należności o charakterze cywilnoprawnym przypadających

gminie Wrocław lub jej jednostkom organizacyjnym w stosunku do podmiotów, których płynność finansowa uległa pogorszeniu,

- przedłużeniu terminu na wniesienie trzeciej raty opłaty za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przez przedsiębiorców prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży,
- zwolnieniach od podatku od nieruchomości grup przedsiębiorców, których płynność finansowa uległa pogorszeniu.

Uchwały z zakresu **edukacji** stanowiły ponad 10% ubiegłorocznych regulacji i dotyczyły w szczególności: ustalenia sieci publicznych szkół podstawowych, ponadpodstawowych, specjalnych i przedszkoli oraz utworzenia wielu szkół branżowych i włączenia ich do zespołów szkół, regulaminu przyznawania dodatków oraz innych składników wynagrodzenia dla nauczycieli.

Pozostałe uchwały normują sprawy z zakresu **gospodarki nieruchomościami, mieszkaniowego zasobu gminy, transportu, komunikacji, dróg i ruchu drogowego, kultury, rekreacji i wypoczynku, zdrowia, pomocy społecznej i spraw społecznych, repatriacji, ochrony środowiska, ochrony przyrody, zwierząt i gospodarki odpadami oraz utrzymania czystości i porządku.**

Tabela 147. Uchwały według przedmiotu regulacji w porównaniu do lat poprzednich (w % w ogółem podjętych)

Podział tematyczny	2017	2018	2019	2020
Ustrój, organizacja i zarządzanie	29,4	35,4	28,4	33,8
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, ład przestrzenny	10,6	28,1	20,9	26,3
Finanse i rachunkowość	8,6	9,5	9,7	11,3
Edukacja i jednostki oświaty	37,1	4,7	17,8	10,7
Repatriacja	0,2	9,7	2,3	2,0
Inne	14,1	12,6	20,9	15,9
Razem	100	100	100	100

Źródło: UMW

W sumie w latach 2018–2020 w **VIII kadencji** wydano **5305 aktów prawnych** (Prezydent Wrocławia – 4459, Rada Miejska Wrocławia – 846). **Od I kadencji do końca 2020 r. VIII kadencji** podjęto ogółem **75 699 aktów prawnych**, z czego:

- **12 588** przez Radę Miejską Wrocławia (12 489 uchwał, 64 stanowiska, 24 apele i 11 rezolucji),
- **13 549** przez Zarząd Miasta Wrocławia (13 548 uchwał i jedno zarządzenie porządkowe związane z powodzią w 1997 r.),
- **49 562** przez Prezydenta Wrocławia (48 293 zarządzenia organu oraz zbiór wewnętrznych aktów liczący 1269 dokumentów, w tym 1085 zarządzeń kierownika, 23 zarządzenia starosty z lat 1999–2002, 115 postanowień z lat 1990–2002 oraz 46 pism okólnych).

Tabela 148. Zestawienie wydanych aktów prawnych w okresie od 27 maja 1990 r. do 31 grudnia 2020 r.

Okres	Rada Miejska Wrocławia				Zarząd Miasta Wrocławia		Prezydent Wrocławia	Ogółem
	uchwały	stanowiska	apele	rezolucje	uchwały	zarządzenie porządkowe	zarządzenia organu	
Akty prawne organów miasta z lat 1990–2020								
Kadencja I 1990–1994	538	3	-	-	2 144	-	-	2 685
Kadencja II 1994–1998	820	24	3	3	4 743	1	-	5 594
Kadencja III 1998–2002	1 878	8	-	1	6 661	-	-	8 548
Kadencja IV 2002–2006	3 390	8	2	-	-	-	9 120	12 520
Kadencja V 2006–2010	1 738	1	3	-	-	-	11 200	12 942
Kadencja VI 2010–2014	1 711	7	6	-	-	-	12 684	14 408
Kadencja VII 2014–2018	1 581	9	5	3	-	-	10 919	12 517
Razem kadencje I–VII	11 656	60	19	7	13 548	1	43 923	69 214
Kadencja VIII 2018–2023	833	4	5	4	-	-	4 370	5 216
Razem kadencje I–VIII	12 489	64	24	11	13 548	1	48 293	74 430
Akty prawne kierownika urzędu z lat 1990–2020 i starosty z lat 1999–2002								
Lata 1990–2020	-				-		1 269	1 269
Ogółem 1990-2020	12 588				13 549		49 562	75 699

Źródło: UMW

W 2020 r. Prezydent Wrocławia wydał ogółem **2101 aktów prawnych**, w tym:

- **2059** zarządzeń organu wykonawczego miasta,
- **42** wewnętrzne akty kierownika urzędu, obejmujące 41 zarządzeń kierownika urzędu i jedno pismo okólne.

Tabela 149. Zestawienie wydanych przez Prezydenta Wrocławia aktów prawnych w obecnej kadencji

Rok	Ogółem	w tym:		
		zarządzenia organu	zarządzenia kierownika urzędu	pisma okólne
Kadencja 2018–2023				
2018	171	163	8	-
2019	2 187	2 148	39	-
2020	2 101	2 059	41	1
Razem	4 459	4 370	88	1

Źródło: UMW

Główną problematyką wydanych w ubiegłym roku zarządzeń organu, podobnie jak w latach poprzednich, były sprawy z zakresu **gospodarki nieruchomości** obejmujące 74,2% ogółu wydanych zarządzeń, **edukacji** – 7,4%, **finansów i rachunkowości** – 6,4%, **organizacji i zarządzania** – 2,7%, pozostałe dotyczyły **gospodarki komunalnej, gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy oraz najmu lokali użytkowych** oraz **planowania i zagospodarowania przestrzennego**.

Tabela 150. Zarządzenia organu według przedmiotu regulacji w porównaniu do lat poprzednich

Podział tematyczny	2017		2018		2019		2020	
	[liczba]	[%]	[liczba]	[%]	[liczba]	[%]	[liczba]	[%]
Gospodarka nieruchomości	2 021	73,9	1 744	76,6	1 407	65,5	1 528	74,2
Edukacja	370	13,5	184	8,1	305	14,2	153	7,4
Finanse i rachunkowość	117	4,3	92	4	118	5,5	131	6,4
Organizacja i zarządzanie	76	2,8	90	3,9	118	5,5	59	2,9
Gospodarka komunalna	65	2,4	50	2,2	69	3,2	55	2,7
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	25	0,9	41	1,8	55	2,6	38	1,8
Gospodarka zasobem mieszkaniowym	26	0,9	38	1,7	27	1,2	31	1,5
Inne	35	1,3	39	1,7	49	2,3	64	3,1
Razem	2 735	100	2 278	100	2 148	100	2 059	100

Źródło: UMW

Wydane w ubiegłym roku akty **wewnętrzne kierownika urzędu** w 50% dotyczą spraw **organizacji i zarządzania** – to m.in. nowe uregulowania Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Wewnętrznego Audytu, organizacji obsługi klientów, obsługi prawnej w urzędzie, zasad postępowania ze skargami i wnioskami, *Instrukcji prowadzenia Biuletynu Informacji Publicznej* i trybu udostępniania informacji publicznej oraz informacji sektora publicznego do ponownego wykorzystywania, *Systemu Identyfikacji Wizualnej*, przetwarzania danych osobowych, *Polityki Ochrony Danych Osobowych i Bezpieczeństwa Informacji*, obiegu dokumentów dotyczących umów zleceń i umów o dzieło, procedury przygotowywania projektów uchwał, *Regulaminu zamówień publicznych*.

Sprawy **pracownicze** stanowią przedmiot 33,3% zarządzeń kierownika i dotyczą przede wszystkim

BHP, pracy zdalnej, Pracowniczych Planów Kapitałowych, czasu pracy, służby przygotowawczej, regulaminów: Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, wynagradzania, naboru na wolne stanowiska urzędnicze.

Pozostałe 16,7% regulacji wewnętrznych obejmują zagadnienia **finansów i rachunkowości** i odnoszą się do procedury ewidencji, poboru, księgowania i egzekucji podatków, opłat niepodatkowych, obiegu dokumentów finansowo-księgowych, zasad weryfikacji zadań do realizacji, inwentaryzacji.

Tabela 151. Wewnętrzne akty kierownika urzędu w podziale tematycznym w porównaniu do lat poprzednich

Podział tematyczny	2017		2018		2019		2020	
	[liczba]	[%]	[liczba]	[%]	[liczba]	[%]	[liczba]	[%]
Organizacja i zarządzanie	31	59,6	31	63,3	20	51,3	21*	50,0
Sprawy pracownicze	17	32,7	13	26,5	14	35,9	14	33,3
Finanse i rachunkowość	4	7,7	5	10,2	5	12,8	7	16,7
Razem	52	100	49	100	39	100	42	100

(*w tym pismo okólne)

Źródło: UMW

POROZUMIENIA W SPRAWACH WYKONYWANIA ZADAŃ PUBLICZNYCH ZAWARTE Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO I ORGANAMI ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ

W 2020 r. w sprawach wykonywania zadań publicznych zawarto **trzy porozumienia**, w tym:

- porozumienie z organem administracji rządowej **Wojewodą Dolnośląskim** dotyczące kwalifikacji wojskowej w 2020 r.,
- dwa porozumienia **międzygminne** – w sprawie *Planu Zrównoważonej Mobilności* dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia i z zakresu transportu zbiorowego,

oraz **12 aneksów** do wcześniejszych porozumień:

- 8 aneksów do porozumień z **jednostkami samorządu terytorialnego** w sprawie transportu zbiorowego z gminami: Długołęka (2), Kąty Wrocławskie (1), Kobierzyce (2), Miękinia (1), Siechnice (1) i Wisznia Mała (1),
- 4 aneksy do porozumienia z Powiatem Wrocławskim w sprawie powierzenia miastu Wrocław niektórych zadań publicznych należących do Powiatu Wrocławskiego z zakresu zadań powiatu (Powiatowy Urząd Pracy).

Tabela 152. Zestawienie porozumień i aneksów do porozumień zawartych w latach 2003–2020

Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte z:	2003–2019	2020	Ogółem podpisanych	w tym:		
				według przedmiotu	w tym według rodzaju	
					porozumienia	aneksy do porozumień
gminami, w tym dotyczące:	85	10	95			

realizacji obowiązku szkolnego i przedszkolnego

1

1

-

Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte z:	2003–2019	2020	Ogółem podpisanych	w tym:		
				według przedmiotu	w tym według rodzaju	
					porozumienia	aneksy do porozumień
transportu				87	9	78
realizacji infrastruktury technicznej				1	1	
Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych – ZIT WrOF				5	1	4
Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia				1	1	-
Powiatem Wrocławskim, w tym dotyczące:	28	4	32			
zadań powiatu (Powiatowy Urząd Pracy)				32	3	29
Województwem Dolnośląskim, w tym dotyczące:	6	-	6			
wychowania przedszkolnego dzieci niesłyszących				5	1	4
transportu				1	1	-
Wojewodą Dolnośląskim, w tym dotyczące:	37	1	38			
cmentarzy				18	8	10
kwalifikacji wojskowej				14	13	1
Centrum Powiadamiania Ratunkowego				3	3	-
obsługi ruchu w związku z przewodnictwem Polski w Radzie UE				1	1	-
Programu Bezpieczna i przyjazna szkoła				1	1	-
zadań Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków				1	1	-

Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte z:	2003–2019	2020	Ogółem podpisanych	w tym:		
				według przedmiotu	w tym według rodzaju	
					porozumienia	aneksy do porozumień
ministrami, w tym dotyczące:	8	-	8			
szkół artystycznych				4	4	-
programu na rzecz społeczności romskiej				4	4	-
Razem	164	15	179	179	53	126

Źródło: UMW

ŹRÓDŁA INFORMACJI

Raport o stanie Wrocławia za rok 2020 opracowano w oparciu o materiały źródłowe komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego Wrocławia, miejskich jednostek organizacyjnych i spółek oraz na podstawie przywołanych w tekście Raportu materiałów instytucji zewnętrznych i portali internetowych.

Spis tabel

Tabela 1. Programy monitorowane w 2020 r.	25
Tabela 2. Zestawienie środków europejskich pozyskanych przez gminę Wrocław dla projektów infrastrukturalnych w latach 2017–2020	26
Tabela 3. Zestawienie środków europejskich pozyskanych przez gminę Wrocław dla projektów społecznych oraz międzynarodowych w latach 2017–2020	26
Tabela 4. Wpływy na konto gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych w latach 2017–2020	26
Tabela 5. Wpływy na konto gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów społecznych i międzynarodowych w latach 2017–2020	27
Tabela 6. Szczegółowe informacje dotyczące kategorii dochodów własnych budżetu gminy, w których nastąpiło w 2020 r. pogorszenie zrealizowanych wpływów (w zł)	28
Tabela 7. Wykaz spółek z udziałem gminy Wrocław, stan na 31 grudnia 2020 r.	33
Tabela 8. Wrocław i wybrane miasta polskie i zagraniczne w rankingu GaWC w latach 2016, 2018, 2020	41
Tabela 9. Produkt krajowy brutto w wybranych miastach w Polsce w latach 2017–2018	42
Tabela 10. Udział procentowy poszczególnych sektorów gospodarki we Wrocławiu w 2020 r.	42
Tabela 11. Wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w 2020 r. w największych miastach w Polsce	43
Tabela 12. Zmiany liczby podmiotów sekcji J w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020	44
Tabela 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu dla wybranych branż w latach 2019–2020 (w zł)	46
Tabela 14. Inwestycje na polskim rynku nieruchomości w 2020 r. (EUR)	48
Tabela 15. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2020 r. (w m ²)	48
Tabela 16. Wybrane zadania i programy inwestycyjne realizowane przez gminę Wrocław w 2020 r.	50
Tabela 17. Wybrane projekty infrastrukturalne realizowane w 2020 r., których beneficjentem jest gmina Wrocław	51
Tabela 18. Ulgi dla przedsiębiorców w opłatach za najem lokali użytkowych we Wrocławiu	53
Tabela 19. Liczba miejsc do sprzedaży na targowiskach i w handlu ulicznym organizowana na nieruchomościach komunalnych we Wrocławiu w latach 2017–2020	54
Tabela 20. Wyniki rankingu dla miast powyżej 200 tys. mieszkańców	55
Tabela 21. Udział mpzp w ogólnej powierzchni miasta	59
Tabela 22. Tereny objęte mpzp uchwalonymi po 1 stycznia 1995 r.	59
Tabela 23. Liczba mpzp lub zmian mpzp uchwalonych w latach 2017–2020 (z uwzględnieniem mpzp w międzyczasie uchylonych)	60
Tabela 24. Liczba wniosków o sporządzenie mpzp lub zmianę obowiązujących w latach 2017–2020	61
Tabela 25. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020	63
Tabela 26. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019 (w m ²)	63
Tabela 27. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania wg form budownictwa w największych miastach w Polsce w 2019 r.	64
Tabela 28. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania wg form budownictwa we Wrocławiu w 2020 r.	64
Tabela 29. Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019 (w m ²)	65
Tabela 30. Powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w m ²)	66
Tabela 31. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019 (w m ²)	66
Tabela 32. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej w największych miastach w Polsce w latach 2017–2019 (w %)	67
Tabela 33. Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w m ²)	67
Tabela 34. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych w największych miastach w Polsce oddanych do użytkowania w latach 2017–2020 (w m ²)	67
Tabela 35. Mediana cen za 1 m ² lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w największych miastach w Polsce w latach 2017–2019 (w zł)	69
Tabela 36. Zestawienie średnich cen za 1 m ² lokalu oraz liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców w 2020 r. (w zł)	70
Tabela 37. Liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę ogółem w latach 2017–2020	71
Tabela 38. Kwoty dotacji do remontów kamienic wpisanych do rejestru zabytków w latach 2016–2020	77
Tabela 39. Kwoty dotacji do prac konserwatorskich i remontowych obiektów sakralnych, świeckich wpisanych do rejestru zabytków w latach 2016–2020	78
Tabela 40. Liczba usuniętych naruszeń przepisów uchwały o Parku Kulturowym „Stare Miasto” w latach 2016–2020	79
Tabela 41. Liczba szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez samorząd w latach 2016–2020	83
Tabela 42. Struktura przedszkoli we Wrocławiu w latach 2018–2020	84
Tabela 43. Liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu w 2020 r.	85
Tabela 44. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkoli w stosunku do demografii we Wrocławiu w latach 2016–2020 (w %)	85
Tabela 45. Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych we Wrocławiu w stosunku do demografii w latach 2016–2020	86
Tabela 46. Struktura szkół podstawowych prowadzonych przez samorząd Wrocławia	87

Tabela 47. Struktura szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez samorząd Wrocławia	87
Tabela 48. Wydatki poniesione na utrzymanie, remonty oraz rozbudowę placówek oświatowych w latach 2017–2020 (w zł)	88
Tabela 49. Wyniki matur na poziomie rozszerzonym w latach 2017–2020	88
Tabela 50. Zdawalność egzaminu maturalnego we Wrocławiu, województwie dolnośląskim i w Polsce – stan na 11 sierpnia 2020 r.	89
Tabela 51. Zdawalność matur w dużych miastach w 2020 r.	89
Tabela 52. Doskonalenie zawodowe nauczycieli finansowanie w latach 2016–2020 (w zł)	92
Tabela 53. Miejsce w rankingu szkół wyższych „Perspektyw” w latach 2017–2020	94
Tabela 54. Miejsce w rankingu szkół wyższych w latach 2016–2020	94
Tabela 55. Instytucje kultury działające na terenie Wrocławia w 2020 r.	100
Tabela 56. Placówki oraz liczba widzów i odwiedzających w latach 2019–2020	102
Tabela 57. Liczba odbiorców zajęć w latach 2019–2020	104
Tabela 58. Liczba widzów w imprezach kulturalnych w latach 2019–2020	105
Tabela 59. Zasoby pomocy społecznej samorządu Wrocławia w latach 2019–2020	114
Tabela 60. Liczba obiektów i miejsc w domach pomocy społecznej samorządu Wrocław w 2020 r.	115
Tabela 61. Liczba dzieci przyjętych do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej prowadzonych przez samorząd Wrocławia w latach 2019–2020	116
Tabela 62. Rodzinna piecza zastępcza we Wrocławiu w latach 2019–2020	117
Tabela 63. Liczba asystentów rodzin w latach 2017–2020	117
Tabela 64. Budżet MOPS w latach 2017–2020 (w zł)	120
Tabela 65. Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS w latach 2016–2020 (w zł)	120
Tabela 66. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu gminy Wrocław w latach 2018–2020	121
Tabela 67. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu państwa w 2020 r.	122
Tabela 68. Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne w latach 2017–2020	122
Tabela 69. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w latach 2017–2020	123
Tabela 70. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2017–2020	123
Tabela 71. Liczba wydanych Wrocławskich Kart Seniora w latach 2019–2020	124
Tabela 72. Liczba osób uczestniczących w poszczególnych zadaniach w latach 2017–2020	127
Tabela 73. Liczba wykonanych testów – stan od początku pandemii COVID-19 do 28 grudnia 2020 r.	131
Tabela 74. Liczba lekarzy na 10 tys. ludności w największych miastach w Polsce w latach 2017–2019	132
Tabela 75. Liczba par, która skorzystała z Programu leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego w latach 2019–2020	133
Tabela 76. Wyniki badań przeprowadzonych w ramach programów dla uczniów szkół podstawowych klas I, III, VI, VII	134
Tabela 77. Struktura klientów usług opiekuńczych ze względu na wiek w latach 2017–2020	137
Tabela 78. Personel Wrocławskiego Zespołu Żłobkowego sprawujący opiekę nad dziećmi w latach 2017–2020	140
Tabela 79. Średnia liczba dzieci przyjmowanych do żłobków w poszczególnych miesiącach 2020 r.	141
Tabela 80. Wykorzystanie ustalonych limitów zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2019–2020	142
Tabela 81. Liczba uczestników programów wsparcia dla osób uzależnionych	143
Tabela 82. Liczba odwiedzin dla poszczególnych stron w latach 2018–2020	147
Tabela 83. Liczba głosów i projektów w ramach WBO w latach 2019–2020	148
Tabela 84. Liczba organizacji pozarządowych we Wrocławiu w latach 2019–2020	151
Tabela 85. Liczba uczestników szkoleń organizowanych dla organizacji pozarządowych oraz pracowników UMW i jednostek organizacyjnych gminy zajmujących się współpracą z organizacjami pozarządowymi w latach 2018–2020	151
Tabela 86. Zestawienie liczby konkursów ofert, złożonych ofert oraz zawartych umów z organizacjami pozarządowymi w latach 2015–2020	152
Tabela 87. Liczba zwycięskich projektów w ramach Mikrograntów w latach 2019–2010	154
Tabela 88. Liczba funkcjonujących w 2020 r. obiektów sportowych	158
Tabela 89. Liczba osób biorących udział w imprezach sportowo-rekreacyjnych w latach 2015–2020	161
Tabela 90. Nakłady finansowe gminy Wrocław na rzecz programów wspomagających szkolenie w ujęciu rocznym w latach 2018–2020	161
Tabela 91. Liczba dofinansowanych wrocławskich klubów sportowych w ramach poszczególnych programów w 2020 r.	162
Tabela 92. Nakłady inwestycyjne na infrastrukturę sportową MCS Wrocław w latach 2016–2020 (w zł)	163
Tabela 93. Liczba mitingów i gonitw, jakie odbyły się w latach 2018–2020 na Wrocławskim Torze Wyścigów Konnych	164
Tabela 94. Stadion Olimpijski w latach 2019–2020	165
Tabela 95. Stypendyści i nagrodzeni sportowcy w latach 2017–2020	167
Tabela 96. Liczba osiągnięć medalowych w latach 2019–2020	168
Tabela 97. Liczba nagród przyznanych sportowcom i trenerom w latach 2018–2020	168
Tabela 98. Kwota przeznaczona na kulturę fizyczną we Wrocławiu w latach 2016–2020 (w zł)	168
Tabela 99. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2017–2020	171
Tabela 100. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu w latach 2018–2020	172

Tabela 101. Jakość powietrza we Wrocławiu, w Krakowie, Warszawie, Aglomeracji Górnośląskiej w latach 2014–2020 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska	179
Tabela 102. Liczba zlikwidowanych stałopalnych źródeł ciepła w ramach programów dotacyjnych prowadzonych przez gminę Wrocław	182
Tabela 103. Liczba lokali w budynkach będących w 100% własnością gminy Wrocław, gdzie zlikwidowano piece w latach 2017–2020	183
Tabela 104. Liczba i rodzaj sankcji stosowanych wobec sprawców wykroczeń dotyczących spalania odpadów i zakazanych paliw stałych w latach 2017–2020	183
Tabela 105. Powierzchnia terenów objętych bieżącą konserwacją w latach 2017–2020	185
Tabela 106. Zadania w zakresie placów zabaw, oświetlenia oraz urządzeń wodnych	186
Tabela 107. Nasadzenia i ukwiecenia terenów zieleni miejskiej w latach 2017–2020	187
Tabela 108. Powierzchnia i naliczone opłaty z tytułu wyłączenia gruntów rolnych z produkcji rolniczej w 2020 r.	189
Tabela 109. Powierzchnia i naliczone opłaty z tytułu wyłączenia gruntów rolnych z produkcji rolniczej w oparciu o ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych w latach 2016–2019	189
Tabela 110. Dochody i wydatki związane z zarządzaniem zielenią we Wrocławiu w latach 2017–2020 (w zł)	189
Tabela 111. Liczba miejsc postojowych i sprzedanych abonamentów w latach 2017–2020	196
Tabela 112. Liczba pojazdów ciężarowych otrzymujących przepustki na wjazd do Wrocławia w latach 2011–2020	197
Tabela 113. Liczba wozokilometrów w komunikacji podmiejskiej w 2020 r.	202
Tabela 114. Liczba pojazdów z napędem alternatywnym w latach 2019–2020	207
Tabela 115. Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych i stacji tankowania gazem ziemnym w latach 2018–2020	207
Tabela 116. Pobór i uzdatnianie wody w MPWiK we Wrocławiu w latach 2017–2020 (tys. m ³)	211
Tabela 117. Liczba przepompowni ścieków i zlewni w latach 2017–2020 (w szt.)	212
Tabela 118. Odpady komunalne zebrane w ramach gminnego systemu w latach 2019 i 2020 (w Mg)	216
Tabela 119. Udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem (w %)	217
Tabela 120. Ilość odpadów zebranych w PSZOK w latach 2017–2020 (w Mg)	217
Tabela 121. Wielkość zasobu komunalnego Wrocławia na dzień 31 grudnia 2020 r.	222
Tabela 122. Analiza nieruchomości sprzedanych w 2020 r.	227
Tabela 123. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości w latach 2017–2020 z podziałem na przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (w zł)	227
Tabela 124. Zestawienie średnich cen 1 m ² lokalu oraz liczby sprzedanych lokali na rzecz najemców w 2020 r.	232
Tabela 125. Wypłata odszkodowań na podstawie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami w 2020 r.	235
Tabela 126. Postępowania administracyjne dotyczące ustalenia odszkodowań na podstawie ZRID	235
Tabela 127. Umowy nabycia nieruchomości w trybie cywilnym w 2020 r.	236
Tabela 128. Dochody na podstawie rozstrzygniętych przetargów oraz zawartych aktów notarialnych według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r.	237
Tabela 129. Zestawienie liczby pochówków na terenie cmentarzy komunalnych we Wrocławiu oraz wykonanych kremacji w latach 2017–2020	238
Tabela 130. Zestawienie liczby miejsc na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu w 2020 r.	239
Tabela 131. Przepięstwa w poszczególnych kategoriach przestępczości we Wrocławiu w latach 2018–2020	242
Tabela 132. Liczba zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2019–2020	243
Tabela 133. Interwencje we Wrocławiu w latach 2018–2020	243
Tabela 134. Pożary we Wrocławiu w latach 2018–2020 sklasyfikowane według wielkości	244
Tabela 135. Miejscowe zagrożenia we Wrocławiu w latach 2018–2020 sklasyfikowane według wielkości	244
Tabela 136. Kategorie i liczba zgłoszeń interwencyjnych w latach 2017–2020	244
Tabela 137. Liczba wykroczeń z wybranych kategorii w latach 2017–2020	245
Tabela 138. Tabela wydatkowanych środków finansowych w latach 2017–2020	247
Tabela 139. Uczestnictwo pracowników WBZ w praktycznym sprawdzeniu organizacji i warunków ewakuacji i w obiektach użyteczności publicznej w 2020 r.	250
Tabela 140. Liczba pojazdów usuniętych z dróg na podstawie ustawy Prawo o ruchu drogowym	250
Tabela 141. Pojazdy przejęte na własność przez gminę Wrocław na podstawie postanowienia o przypadku pojazdu (art. 130a) i z mocy prawa (art. 50a) przekazane do stacji demontażu pojazdów	250
Tabela 142. Liczba przeprowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie ustalenia kosztów usunięcia i przechowywania pojazdów usuwanych z dróg na podstawie art. 130a nieodebranych przez właścicieli	251
Tabela 143. Wydatki i przychody związane z usuwaniem pojazdów z dróg ponoszone przez gminę Wrocław w latach 2017–2020	251
Tabela 144. Liczba podpisanych umów i wartość wkładu UE w latach 2016–2020	257
Tabela 145. Liczba podpisanych umów i wartość wkładu UE w latach 2016–2020	258
Tabela 146. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską aktów prawnych w obecnej kadencji	270
Tabela 147. Uchwały według przedmiotu regulacji w porównaniu do lat poprzednich (w % w ogółem podjętych)	271
Tabela 148. Zestawienie wydanych aktów prawnych w okresie od 27 maja 1990 r. do 31 grudnia 2020 r.	272
Tabela 149. Zestawienie wydanych przez Prezydenta Wrocławia aktów prawnych w obecnej kadencji	273
Tabela 150. Zarządzenia organu według przedmiotu regulacji w porównaniu do lat poprzednich	273

Tabela 151. Wewnętrzne akty kierownika urzędu w podziale tematycznym w porównaniu do lat poprzednich	274
Tabela 152. Zestawienie porozumień i aneksów do porozumień zawartych w latach 2003–2020	274

Spis rysunków

Rysunek 1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego we Wrocławiu w 2020 r.	60
Rysunek 2. Przeciętna cena za 1 m ² mieszkania w 2020 r. (w zł)	70
Rysunek 3. Formy opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 i ich lokalizacja na terenie Wrocławia w 2020 r.	139
Rysunek 4. Dostępność dla mieszkańców Wrocławia do istniejących terenów zieleni	185
Rysunek 5. Program Parkuj i Jedź – istniejące i planowane lokalizacje parkingów	196
Rysunek 6. Trasa tramwajowa wzdłuż ulic Popowickiej, Starogrobłowej i Długiej – cały odcinek	203
Rysunek 7. Schemat przebiegu trasy autobusowo-tramwajowej na Nowy Dwór	204
Rysunek 8. Rozkład transakcji sprzedaży lokali mieszkalnych w obrębach Wrocławia	231
Rysunek 9. Delimitacje WrOM – różne warianty i instytucje	255
Rysunek 10. Mapa poglądowa do złożonej petycji na rzecz rozwoju transportu na Dolnym Śląsku	256

Spis wykresów

Wykres 1. Dochody i wydatki Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)	19
Wykres 2. Dochody Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2017–2020 (w zł)	19
Wykres 3. Struktura dochodów Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)	20
Wykres 4. Struktura dochodów majątkowych Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)	20
Wykres 5. Wydatki Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2017–2020 (w zł)	21
Wykres 6. Struktura wydatków Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)	21
Wykres 7. Struktura wydatków majątkowych Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)	22
Wykres 8. Nakłady inwestycyjne Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)	22
Wykres 9. Udział Wrocławia w PIT w latach 2017–2020 (w zł)	23
Wykres 10. Dochody Wrocławia z tytułu podatku od nieruchomości w latach 2017–2020 (w zł)	23
Wykres 11. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty przez subwencję oświatową i dotację przedszkolną we Wrocławiu w latach 2017–2020 (w zł)	24
Wykres 12. Zadłużenie ogółem Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)	27
Wykres 13. Koszt obsługi zadłużenia Wrocławia w latach 2017–2020 (w zł)	28
Wykres 14. Liczba świadczonych e-usług przez UMW i CUI w latach 2018–2020	36
Wykres 15. Zestawienie zgłoszeń w sprawach konsumenckich za lata 2017–2020	37
Wykres 16. Zależność między wskaźnikiem sprzedaży a wprowadzonymi ograniczeniami w Polsce w okresie luty 2020 r. – styczeń 2021 r.	40
Wykres 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu w latach 2017–2020 (w zł)	46
Wykres 18. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2020 r. (w m ²)	48
Wykres 19. Nowa podaż powierzchni biurowej we Wrocławiu w latach 2016–2020 (w m ²)	49
Wykres 20. Podaż powierzchni handlowej w miastach regionalnych w 2020 r. (w m ²)	49
Wykres 21. Powierzchnia miasta pokryta obowiązującymi mpzp w grupie 10 największych miast w Polsce w 2019 r. (w %)	58
Wykres 22. Liczba mieszkań ogółem w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019	62
Wykres 23. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020	63
Wykres 24. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w największych miastach w Polsce w latach 2016–2019	65
Wykres 25. Ceny transakcyjne 1 m ² mieszkań za II kwartał od 2006 r. do 2020 r. w największych miastach w Polsce	68
Wykres 26. Ceny transakcyjne 1 m ² mieszkań za III kwartał od 2006 r. do 2020 r. w największych miastach w Polsce	69
Wykres 27. Decyzje udzielające pozwoleń na budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne w latach 2016–2020	71
Wykres 28. Liczba przyjętych wniosków i wydanych dokumentów w latach 2016–2020	72
Wykres 29. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty w latach 2016–2020 (w %)	83
Wykres 30. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 10 największych miastach w Polsce w latach 2016–2019 (w %)	86
Wykres 31. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na kulturę przez samorząd Wrocławia w latach 2015–2020 (w zł)	99
Wykres 32. Profil działalności instytucji kultury prowadzonych przez samorząd Wrocławia w 2020 r.	101
Wykres 33. Grupy odbiorców instytucji kultury w 2020 r. (w %)	101
Wykres 34. Liczba czytelników MBP w latach 2017–2020	107
Wykres 35. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej we Wrocławiu w latach 2015–2020	119
Wykres 36. Odsetek mieszkańców Wrocławia korzystający z pomocy społecznej w latach 2017–2020 (w %)	119
Wykres 37. Liczba osób pobierających zasiłki stałe, okresowe i celowe w latach 2015–2020	121
Wykres 38. Liczba UTW dofinansowanych przez gminę Wrocław prowadzących zajęcia w latach 2008–2020	125
Wykres 39. Liczba słuchaczy UTW dofinansowanych przez gminę Wrocław w latach 2007–2020	125
Wykres 40. Liczba Klubów Seniora działających przy Radach Osiedli dofinansowanych przez gminę Wrocław w latach 2018–2020	125
Wykres 41. Liczba Klubów Seniora działających przy organizacjach pozarządowych dofinansowanych przez gminę Wrocław w latach 2008–2020	126
Wykres 42. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w największych miastach w Polsce w latach 2017–2019	132
Wykres 43. Struktura klientów usług opiekuńczych ze względu na wiek w latach 2017–2020	137
Wykres 44. Odsetek dzieci do lat 3 objęte opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w %)	138
Wykres 45. Liczba miejsc w żłobkach wg danych na ostatni dzień okresu sprawozdawczego w latach 2013–2020	140
Wykres 46. Wpływ z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2017–2020 (w zł)	143
Wykres 47. Liczba głosów oddanych z podziałem na poszczególne typy projektów w WBO w latach 2019–2020	148
Wykres 48. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych, obliczony na podstawie podawanych numerów PESEL w WBO 2020	149
Wykres 49. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych, obliczony na podstawie podawanych numerów PESEL w WBO 2019	149

Wykres 50. Podział i liczba wygranych projektów w danych kategoriach w WBO 2020	150
Wykres 51. Umowy zawarte z organizacjami pozarządowymi na zadania realizowane w 2020 r. (w %)	152
Wykres 52. Liczba osób korzystających z obiektów sportowo-rekreacyjnych MCS Wrocław w latach 2015–2020	160
Wykres 53. Liczba dzieci i młodzieży szkolonej w programie Trener Miejski w latach 2015–2020	162
Wykres 54. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2019–2020	171
Wykres 55. Liczba osób korzystających z turystycznych obiektów noclegowych we Wrocławiu w latach 2018–2020	172
Wykres 56. Porównanie jakości powietrza we Wrocławiu, w Krakowie, Warszawie, Aglomeracji Górnośląskiej w latach 2014–2020. Liczba dni z przekroczeniami dla pyłu zawieszonego PM10 w poszczególnych miastach	179
Wykres 57. Liczba złożonych wniosków i podpisanych umów dotacyjnych na zmianę systemu ogrzewania z podziałem na lata w programach KAWKA i KAWKA Plus	181
Wykres 58. Wydatki na dotacje na zmianę systemu ogrzewania z podziałem na lata w programach KAWKA i KAWKA Plus	182
Wykres 59. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru gminy Wrocław na lata 2020–2035; zapotrzebowanie na ciepło wg grup odbiorców	191
Wykres 60. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru gminy Wrocław na lata 2020–2035; sposób pokrycia zapotrzebowania na moc cieplną we Wrocławiu	191
Wykres 61. Długość tras rowerowych we Wrocławiu w latach 2012–2020 (w km)	198
Wykres 62. Tramwaje MPK – praca przewozowa w latach 2015–2020	200
Wykres 63. Autobusy MPK – praca przewozowa w latach 2015–2020	200
Wykres 64. Sprzedaż biletów MPK w latach 2019–2020	202
Wykres 65. Całkowity ruch pasażerski we Wrocławiu w latach 2015–2020	205
Wykres 66. Wolumen sprzedanej wody uzdatnionej i odebranych ścieków i nieczystości w latach 2017–2020 (w mln m3)	212
Wykres 67. Straty wody w sieci wodociągowej notowane przez MPWiK w latach 2009–2020 (w %)	215
Wykres 68. Liczba wniosków o najem lokali mieszkalnych w latach 2017–2020	223
Wykres 69. Gospodarowanie wolnymi komunalnymi lokalami mieszkalnymi w latach 2017–2020	225
Wykres 70. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości w trybie przetargowym w latach 2017–2020 (w zł)	227
Wykres 71. Powierzchnia nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w 2020 r.	228
Wykres 72. Wpływy ze sprzedaży nieruchomości w trybie przetargowym w 2020 r.	228
Wykres 73. Średnia cena 1 m ² nieruchomości gminnych w zł w podziale na przeznaczenie w latach 2017–2020 (w zł)	229
Wykres 74. Liczba sprzedanych lokali mieszkalnych w latach 2017–2020	230
Wykres 75. Dochód ze sprzedaży lokali mieszkalnych w zł w latach 2017–2020	230
Wykres 76. Średnia wartość 1 m ² lokalu mieszkalnego w zł według wyceny w latach 2017–2020	231
Wykres 77. Średnia cena 1 m ² lokalu mieszkalnego w zł uzyskana w przetargu w latach 2017–2020	232
Wykres 78. Liczba sprzedanych lokali niemieszkalnych w latach 2017–2020	233
Wykres 79. Dochód ze sprzedaży lokali niemieszkalnych w latach 2017–2020 (w zł)	233
Wykres 80. Struktura dochodów ze sprzedaży składników majątkowych w 2020 r.	237
Wykres 81. Zgromadzenia zarejestrowane we Wrocławiu w latach 2017–2020	248
Wykres 82. Pozwolenia na zajęcie rynku i okolic oraz pl. Wolności we Wrocławiu w latach 2017–2020	249

